

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

ראש השנה תשפ"ז

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

בארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגטון

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א
דופט:

קול ברסלב

079.70.400.66

חיזוק פאר די אידישע שטוב

079.70.400.69

גדפס ע"י

חולין. פרק תשיעי - העור והרוטב דף קכט עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" - (שטיינזלץ) ק"ע
רש"י תוספות

1 **טומאת בית הסתרים היא** — היא קבל טומאה במחבור? והלא מגעו בסתר,
2 וקיימא לן בגדה (מא,ב) מקרא דטומאת בית הסתרים לא מטמיא. **רבי מאיר היא**
3 **ב—** ב"המה המקשה" (חולין עב,א). הוציא עובר את ידו, ושחט את אמו, ואחר כך
4 חתכו, בשר העובר מגע נבילה שקבל טומאה מאבר היוצא שהיה מחבור לו, והוא

5 מטמא כאבר מן חזי. **אמר ליה** — רבי אסי
 6 לרבי יורא. דהא רבינא רבא בר אבא בר ממל לא
 7 איכפת ליה. דהא ריבין אימרה דלאני
 8 טעמא קמאי ואמרי ליה אנא. **שני** ליה
 9 **לרבי מאיר בן טומאה דבעיא הכשר בו**
 10 **הדיא** "בזמא דמקשה" — הוכשר
 11 העובר בשחיטת זבחה ומעין האבר הטמא
 12 מחובר בו וטומאו. אבל משנתנו תנן "הכשר
 13 צריך הכשר", וכיון דצריך הכשר — לא
 14 הכשר קודם חתיכה. הוציא מקבל טומאה
 15 מאינ? **בשחיטתו** — קודם חתיכה קנין דך
 16 ברייתא דטמאה. **חיי מטמא טומאה חמורה**
 17 **אנא אביו** — בעתו מחובר באבר היה אב
 18 לטומאה לטמא אדם וכלים, ותנא רבי
 19 ישמעאל לעיל פירוק (קכא,א). מה דרעים
 20 שאין סופן לטמא טומאה חמורה — צריך
 21 הכשר, אף כל שאין סופן לטמא טומאה
 22 חמורה — צריך הכשר. אבל יש שסופו
 23 לטמא טומאה חמורה. בהן נבל עוף טהור
 24 — לא. וכל שכן, זה שכבר טימא. **בשמיש**
 25 אותו שבוש טומאה חמורה — לאו
 26 בתורת אוכל משה, שאין האבר מטמא
 27 כלום על ידי אותו בשר. אלא בתורת עץ
 28 שימש — שנחשב ונמנה עם הגידין
 29 והתעצמות לעשות אבר, ודן כעין דהשתא
 30 אתעביד עלי אכול, ופניו חדושת וכו'. והשתא
 31 ולא ידמי לנבלת עוף טהור שהיא מטמאה
 32 אדם על ידי אכילה. **היי אמרו** — בפסחים
 33 "באלו עוברין" (מגה). **כופת שאור** —
 34 מוסיף בלע"ז. **שיחיהו שכיב בבל** —
 35 מותרת ומקץ, ואינו עובר עליו בפסח משום
 36 "שאור לא ימצא בבתיכם" — אלאמא, לאו
 37 אוכל אורח, וענשית כלי, ומטמאה מושב
 38 הוב. שהרי אין אומרים לו "עמוד הנעשה
 39 מלאכתנו", שהרי יחדה לכך. אומר אני
 40 דטומאה שאנו מטמאין אלו משום מושב
 41 הוב — לא דאורייתא אלא דרבנן אימא.
 42 דאמור בבן: בטלה ועשת לא. **חילקא**
 43 **דעתך דאורייתא** — אע"כ מצינו אובלין
 44 שסופן לטמא טומאה חמורה. מאחר שירדו
 45 לתורת אובלים. ואנן אמרינן: מה דרעים
 46 שאין סופן לטמא טומאה חמורה. **כו**. ומשני
 47 לעולם שטמאתם דאורייתא. דאקמרת:
 48 מצינו לאובלים שטמאיתם בן — בשמיש
 49 **אמר ר' יוחנן** **מטמא טומאה חמורה** **בשמיש**

אורל שימש **משה** לראשיתו. — ע"ד משה ע"ז הוא עשה אותו, 50
אורל שימש, אלא "משה ע"ז שמש" — 51
באח — וקאמר אב"י, אמר אינו טומא וז לא דארייטא, וקרא — אסמכתא ב"י 52
בהנאה, ובטל טומא, ונעש כעניני העבדים. **הרי אפר** — ביאור עוברי ב"י 53
נטמא הכל, דתנן (פסחים מה"ב) בקצ שבדקין עריב, טומא הטומאה — אם הרי 54
חזר ומטמא אדם — לאו דארייטא. **חלב נבלה** — דבהמה טהורה אינו מטמא כג' 55
כפרים — שנעמם מטמא, ודכל לאו בר אביהו הוא אפילו לגי, אלא ע"ז דדק. 56
כוליא — מה שהוא מטמא, משום מגע נבלה, שהוא שומר כהוליא כשהכוליא 57
דארייטא — מצינו ברי שידור לתורת אכל, כגון חלחל שחשבו ע"ז ועדין כהוליא 58
אין צריך הכשר. וחד בעינן טומאת אכלין, אכול הוא, וקתני "צריך הכשר" **משה** 59
כתלפנים. **הרי אפר** בשם **שכבשי בורעים** — כלומר, הרי הכריזי ברי המטמקי ברי 60
ובחם הורעים. אינו עשה מהם ספק — בטל הורעים, ונעשה אהל חשוב ואם 61
טומאתו לאו דארייטא — אותה טומאה שהבית חשוב אהל לטמא אדם — לאו 62
אכולים ונעשו ע"ז, בדבולא אלז הסיכון. "טומאתו לאו דארייטא" — בדפרשייתא, 63
מיווני — המדובר

טומאה בית הסתרים הוא, וטומאת בית הסתרים
מטמא! אמר ליה: אף לרדי קשאי לי, ושאלתיה לרבי
אבא בר ממל ואמר לי: הא מצי רבי מאיר היא, דאמר
טומאת בית הסתרים מטמא. אמר ליה: ולא זמנן
סגיאן אמרה קמאי, ואמר ליה: שני ליה לרבי מאיר בין
טומאה דבגעי הכשר ובין טומאה דלא בגעי הכשר!
אמר רבא: ונאי קושאי? דלמא בשהכשר? אמר ליה
רבא בר רב חנן, לרבא: למא לי הכשר? הרי מטמא
טומאה חמורה אנב אביי! אמר ליה: כשישימש, מעשה
עין שימש. אמר אביי, הרי אמרו: פופת שאור שיתדה
לישבה - במלה טומאתה. לאו דאורייתא - דאי סלקא
דעתך דאורייתא, מצינו לאוכלין שמטמאין טומאה
חמורה. כשישימש, מעשה עין שימש. אמר אביי, הרי
אמרו: תקורבת עבודה זרה של אכלין - מטמאין
באורח. טומאתה לאו דאורייתא - דאי סלקא דעתך
דאורייתא, מצינו לאוכלין שמטמאין טומאה חמורה! -
כשישימש, מעשה עין שימש. אמר אביי, הרי אמרו:
בחורי אכלין ככלים דמו. טומאתן לאו דאורייתא - דאי
סלקא דעתך דאורייתא, מצינו לאוכל שמטמא טומאה
חמורה! - כשישימש, מעשה עין שימש. אמר ליה רב
פפא לרבא, הא דתניא: חלב נבלה ככפרים צריך
מחשבה והכשר. טומאתו אנב כוליא לאו דאורייתא -
דאי סלקא דעתך דאורייתא, מצינו לאוכל שמטמא
טומאה חמורה! - כשישימש, מעשה עין שימש. אמר רב
מתה, הרי אמרו: בית ששכבו בורעים - מחרו. טומאתו
לאו דאורייתא - דאי סלקא דעתך דאורייתא, מצינו
לזרעים שמטמא טומאה חמורה! - כשישימש, מעשה
עין שימש. רבי שמעון כסחור". מה נפשך, אי מיתה
עושה נפול - ליטמא משום אבר מן החי! אי אין מיתה
עושה נפול - ליטמא משום אבר מן הנבלה! רבי
שמעון ארשאי קאי, האבר והבשר המודולין בבמה -
אשר יצא ממנו, וכללו מלואו מניחיו, הלוי, וכו'.

שָׁמְעוּן מִמֶּהָ. אָמַר רַבִּי אִסִּי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מֵאֵי מַעֲשֵׂה אִשֵּׁי וַיֵּאבֵל, אוֹכֵל שְׂאֵתָהּ בְּלוֹ אֲחֵילּוֹ לְאַחֲרִים – כִּי מַעֲשֵׂה עֵץ הוּא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ, שֶׁבִטֵּל מִתּוֹרַת אוֹכֵל וְנֹעֲשֶׂה עֵץ. הָרִי אֲדוּרִיתָא – וְקָרָא אֶסְמִכְתָּהּ בַּעֲלָמָא. דָּא אֲדוּרִיתָא – מַעֲזוּ אוֹרֵי אֲדוּרֵי אִסְרוּ – בִּי אֵילּוֹ עוֹבְרִין (פֶּסְחִים מַהֲבָ). חֲבוּרֵי אוֹכֵלִים – שֶׁנֶּחֱבְרָה. לַעֲנֵן הַטּוֹמָא – אֵין רוּחָה בְּקוֹמָה, דְּרִין קִין כַּעֲרִיבָה. וְאִבְרָם – דְּבִרְמָה טוֹרָה אִינוּ מִטְּמֵא בְּנִבְלָה, דְּנִפְקָא לֵין מִיַּעֲשֵׂה כֹל מִלֵּאבָא – אֵפִילוֹ לֹגֵי, אֵין עַל דֵּל דִּי חֲדָקָא. צִרִין מַחֲשָׁבָה – דְּהוּרֵי אוֹכֵל וְכִין. שְׁהוּהוּ שֶׁמֶץ הַבִּלְיָא שֶׁדִּחְלֵיל טְמוּנָה בּו. כְּדָמַר לֵבָי (קִבְלָה). חֶלֶב שְׁחִיב עָלֵיו וְעִרְוִין הַבִּלְיָא טְמוּנָה בּו. מִטְּמֵא טוֹמָא חֲמוּרָה וְהוּא, וְקִנְיָן "צִרִין הַשֶּׁמֶץ" מַעֲשֵׂה קִין שִׁשִּׁשׁ – לֹא תוֹרַת אוֹכֵל הוּא וְהוּא, הַחֲזִיקוּ בִּי הַמִּסְחֹק בְּרוּעֵיהּ דְּרִי. לֹא יִדְעָנָא קִין אֲמַר עֵינֵי, וְנֹעֲשֵׂה אֵחָל חֶשֶׁב. וְאֵם פְּרַחָה צִרְעַת בָּאוּתוֹ בּו. הוּרִי לֵב חֶשֶׁב אוֹהֵל לִטְמֵא אֲרָם – לֹא אֲדוּרִיתָא הִיא. וְאִית דְּרִיסִי "בֵּית" לֹא אֲדוּרִיתָא – כְּדִפְרִישִׁינָא אֵין מִיתָה קִינָּה צִפּוֹל – דְּהוּרֵי נִי יִמְעוּן – דְּהוּרִיב הַמִּיבֵּרֵי בְּרִיבּוֹל עוֹשֶׂה

— פירדושה בפרק "ביתמה המקשה" (לעיל ע"ב,
ולא שני ליה לרבי מאיר בין שמואה דבני הכשר
 ל למימר טפי אלא "אבא לא חובשה". **למה** לא
 גב אביו — שמואה אמר לא חובשה. למען ליה
 לאוקמה רבי מאיר, הא מטמא שמואה
 חמורה אביו, ואין צריך לא הכשר מים ולא
 הכשר שרץ, כדמפרש פרק "אי סמוך" (נדה ג"ב):
בשמיש שמיש, כמשה עץ שמים — פירש:
 מאורו שם שדיה מטמא שמואה
 חמורה, דהיינו, משום אבר מן החי, עתה אן
 אבר מן החי — שאין בו אלא כשר, ואין קרי
 אבר, ולא דמי לנבלת עוף טהור ופריס
 הנשרפים — בשמיש, שמואה חמורה היה,
 משום שורף פריס, והשתא נמי לה פריס, והכי
 פירש: "בשמיש" שמואה עץ שמים — **למה**
 מתורת אוכל כמו שהוא עתה, אלא מתורת עץ
 בעלמא, ואם תאמר: מה עב דפרשה עץ
 שמים, ליטמא, דגנדר מוריע על שמוסן שלטא
 שמואה חמורה בשום ענין ויש לומר: דהריס
 נמי סופן שלטא שמואה חמורה על ידי שמוש
 עץ, כדאמר בסמוך "כופת שאור שיהיה לישב
 עליה — בטלה, ומשטאה שמואה מדרס".
שומאטה לא דארייתא, תימא: דלא דלא
 מדרארייתא בטלה, אמאי מותר
 לדחייה ביה?
בית תיבה בודיעים כחור — מכאן קשה על
 פירוש רבינו שמואל בפרק קמא דסוכה
 (ג"ג): דאמר: ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו
 בפסח — אין חוציצין בן השמואה, אבל מביטין
 השמואה, ופוסלין הסוכה משום ארי, פירשו:
 ולא משום סכך פסול, דסכך פסול — בארבעה,
 וארי — בשלשה, ואמר תתם: מאי עממא: כון
 דארי יבש נפלי, מכאן דמפרש רבינו, ופירש רבינו
 שמואל: לא דאמר "מאי עממא" — לא
 א"א חוציצין בפני השמואה" קאי, משום דהוי
 אוכל ומקבל שמואה, ואין חוציצין בפני השמואה.
 אלא א"פסלים את הסוכה" קאי, וקשה
 לפירשו: דאמר משמע דלמיה לגבי ביתא, ולא
 מקביל שמואה ומידו יש לומר לפירשו: דמילי
 מילי תני, ואין חוציצין" — לא כשיסבך בהם
 קאמר, אבל מכל מקום לא היה צריך לפרש כן.
 דאיבא לפירשו: כשיסבך בהן ולא מקביל
 שמואה, והאי ד"אין חוציצין" — כדגמפרש
 משום דהוי יבש, נפלי, כון פירש כדנפטר שם.
 בות

דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן - אָמַר קָרָא "מִכָּל הָאֶבֶל
אוֹכֵל, אוֹכֵל שְׂאֵי אֶתָּה יָכוֹל לְהַאֲבִילוֹ
לְאִדְרִים

מִדּוּ תִּקְרֹבוּת עֲבֹדָה זָרָה שֶׁל אוֹכְלִין מִמָּמָט
שֶׁסּוּפֵן לִמְאֹד אֲדָם. מַעֲשֶׂה עֵץ - סְאִדְרִים
הָרִי הָאֵל כְּבִלִּים. וְהָאֵם נִגְעָה טוֹמְאָה בְּאוֹכֵל
זֶה וְטוֹמְאָתוֹ זוֹ טוֹמְאָה נִגְעָשָׁה כָּל, וְהָאֵם נִגְעָה בְּמֹת
וְלַעֲנִין לִקְבֵּל טוֹמְאָה מִן הַגִּבּוֹר אוֹ מִן הַשְּׁרֵץ.
לִי יוֹדֵד לְתוֹרַת אוֹכֵל, אִמְרָא אֵל: טוֹמְאָתוֹ אֲגַב
וְחֻטִּין מְגַשְׂמִים הֵימֶנָּה - לֹא דְרִאֲרִיכִי. דְּרִי
וְאֵין תֵּן: כֹּל שֶׁסּוּפֵן לִטְמֵא טוֹמְאָה חֲמוּרָה
אֵמָּה, אֵלָּא תִּתְרַת שׁוֹמֵר לֹאֲכֹל, כַּעֲצֵם בְּקוֹרִים
מִפְּסָק בּוֹרֵעִים - כְּגוֹן שֶׁיִּכְתֹּב לִיטָם וְשִׁבְלֵים,
טַמְאָה. תְּכִילִי וְאֵחָד שֶׁלֹּא יִטְמֵא אֲדָם וְכִלִּים.
כְּבוֹ בּוֹרֵעִים, טִהֲרִי - כְּלוֹמֵר, טִהֲרִי מִטְּמוּמַּת
לִי עֲמַה לִטְמֵא מִשּׁוּם בְּנֵלָה. מֵאִי מַעֲמָא דְּרַבִּי

בזית בשר הפורש מאבר מן החי רבי אליעזר מטמא — לכאורה נראה דאבר האדם מן החי, מבנין אב דשרצים ובהמה אתי. אבל במשנה לא משמע כן, מדאמר ליה לרבי אליעזר: השוה מדותיך, וקא ידבי טעמא אמאי מרובה בשר וממעט עצם. וצריך לומר: מקרא אחד דרשינן, מר מוקי ליה בבשר, ומר מוקי ליה בעצם, כדרייה טעמא, ומר דרש לדרשא אחרתא. אבל אי מבנינא דשרצים ודבהמה אתי — אמאי אמר ליה לרבי אליעזר: מאי טעמא מרובה בשר וממעט עצם? **בין** תנא קמא לרבי שמעון נמי כזית בשר ועצם כשעורה איכא בניניהו — פירושי: או עצם כשעורה. דהא תרידיה ליכא למימר לתנא קמא טמא — דאם כן, מאי איכא בין אבר מן החי למאבר מן החי?

הדרן עלך העור והרוטב

רבי שמעון אומר: לא הוי'שור'. (אמר רבי אסי) **אמר רבי יוחנן:** מאי טעמא דרבי שמעון — **אמר קרא** "מִכֵּל הָאֵכָל אֲשֶׁר יֹאכֵל", אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים — קרוי אוכל, אוכל שאין אתה יכול להאכילו לאחרים — אין קרוי אוכל. — ודילמא טעמא דרבי שמעון בזהויה אי בדרבא אי בדרבי יוחנן? אלא, לעולם אסיפא, ולא אאבר אלא אפישא: "מִתֵּה הַבְּהֵמָה — הַבֶּשֶׂר צֵרִיד הַכֶּשֶׁר, ורבי שמעון מטהר". **אמר רבי יוחנן:** מאי טעמא דרבי שמעון — **אמר קרא** "מִכֵּל הָאֵכָל אֲשֶׁר יֹאכֵל", אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים — קרוי אוכל, אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים — אין קרוי אוכל. **משנה** האבר והבשר המדולדלין באדם — טהורים, מת האדם — הבשר טהור. האבר מטמא משום אבר מן החי, ואינו מטמא משום אבר מן המת, דבר רבי מאיר, ורבי שמעון מטהר. **גמרא** ורבי שמעון מה נפשך, אי מיתה עושה נפול — ליטמא משום אבר מן החי? ואי אין מיתה עושה נפול — ליטמא משום אבר מן המת? — רבי שמעון בעלמא קאי, דקאמר תנא קמא "האבר מטמא משום אבר מן החי ואין מטמא משום אבר מן המת", אלא: אבר המת בעלמא — מטמא. ואמר ליה רבי שמעון: אבר המת בעלמא לא מטמא. דתניא, אמר רבי אליעזר: שמעתי שאבר מן החי מטמא. אמר לו רבי יהושע: מן החי ולא מן המת? וקל וחומר, ומה חי שהוא טהור — אבר הפורש מקומו טמא, מות שהוא טמא — לא קל שכן? כותב במגילת תענית, פסחא ועירא — דלא למספד, הא רבה למספד? אלא — קל דכן. הכא נמי — קל דכן? אמר ליה: קד שמעתי. — ומאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן המת? — פזית בשר ועצם? פשעורה הפורש מאבר מן החי איכא בינייהו. דתנן: פזית בשר הפורש מאבר מן החי — רבי אליעזר מטמא, ורבי נחוניא בן הקנה ורבי יהושע מטהרין. עצם פשעורה הפורש מאבר מן החי — רבי נחוניא מטמא, רבי אליעזר ורבי יהושע מטהרין. השתא דאתית להכי, בין תנא קמא לרבי שמעון נמי: פזית בשר ועצם פשעורה, איכא בינייהו.

הדרן עלך העור והרוטב

הכי גרסינן: "ומאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן המת", ואמתניתין קאי. בזית בשר ועצם כשעורה הפורש מאבר מן החי איכא בניניהו — ולא דמתניתין סבירא ליה כרבי יהושע דמטרי לקמן, בין בבשר הפורש בין בעצם הפורש מן החי. דהא מתניתין, רבי יהושע דא, דמטמא באבר מן המת. ודילכך, בבשר מן החי ובעצם מן החי שאינו אבר נמי כרבי יהושע סבירא ליה. טעמא דרבי אליעזר ורבי יהושע ורבי נחוניא מפרש בעדות (פרק שני, משנה ג) מה ראה כל אחד לטמא בזה ולטהר בזה. ומה ראה רבי יהושע לטהר בשניהם. דתנן התם: אמר לו לרבי אליעזר: השוה מדותיך, או טמא בשניהם או טהור בשניהם. אמר להם: מרובה אני טומאת בשר מטומאת עצמות — שהבשר נוהג בנבלות ובשרצים, מה שאין כן בעצמות. אמר לו לרבי נחוניא: השוה מדותיך. אמר להם: מרובה אני טומאת עצמות מעצמות בשר — שהבשר הפורש מן החי טהור, ואבר הפורש ממנו הוא כבשרייתו טמא. אמר לו לרבי יהושע: מה ראית לטהר בשניהם? והא שניהם מכל ממוקין אמר להם: לא את אמרתם במת, שהרי יש בו רובע ורוב ורקב, דרובע הקב עצמות מת טמאים באהל, ורוב בניינו או רוב מניינו מטמא, ומלא תרודו רקב מטמא באהל — ותאמרו בחי, שאין בו רובע ורוב ורקב בו. **השתא דאתית להכי** — דאדכרתן עצם כשעורה ובשר הפורש, מהשתא אימא לך: דרבי שמעון לאו אאבר מן המת פליג. אלא בין תנא קמא לרבי שמעון דמתניתין נמי כזית בשר ועצם כשעורה איכא בניניהו. כהא פליג: אם אבר מן החי חלוק מאבר מן המת בשתיקה, או באחת מהן. דלתנא קמא אינו חלוק אלא באחת מהן, דתנא קמא סבר אי כרבי אליעזר, דמטמא בבשר הפורש מאבר מן החי, ובעצם כשעורה הפורש ממנו טהור. אי כרבי נחוניא דאמר איפכא. והכי קאמר: האבר טמא משום אבר מן החי, ובשר הפורש ממנו טמא. והעצם טהור כרבי אליעזר. או העצם טמא, והבשר טהור, כרבי נחוניא. ולא משום אבר מן המת, דשניהם טמאין בו. ורבי שמעון מטהר בין בעצם בין בבשר הפורש ממנו, דסבר כרבי יהושע דמטרי בשניהם. אבל אבר עצמו — הכי נמי דמטמא לרבי שמעון.

הדרן עלך העור והרוטב

לאחרים — לגוי. קרוי אוכל — לענין טומאת אוכלין, ואבר מן החי אין אתה יכול להאכילו לאחרים בזהויה. ודילמא **טעמא דרבי שמעון** — ולמה לי קרא להכי? **הואיל** ופעורה — בבעלי חיים שאין טומאה נוהגת בהם, כדאמרין לגבי יחור, דהואיל והתאנה מעורה ביחור — חיבור הוא, אף על פי שדחור נפשו מן האילן, שהקליפה מעורה ביחור — חיבור חבור, הכא נמי, הואיל והאבר מעורה בהמה כל דהו — טהור הוא. נחשתה הבחמה — המדולדל נחת, לא ישראל ולא לבני נח. **לא** הוכשרו — וקמפרש רבי יוחנן: משום דלאו בני קבולי טומאה ניהו, דלא משרוי להו שחיטה אוכלא, הואיל שאינו קרוי אוכל, וטעמא דרבי שמעון: אי כדרבא, ניהו, ודלמא דרבי שמעון: אי כדרבא, דמפרש לעיל (קכג), טעמא דרבי שמעון משום דאין בהמה נעשית די להכשרי האבר. אי כדרבי יוחנן, דאמר נמי לעיל: אין די להכשר, ושאנוהו בקטן אין יודין עולה עמו פליגי, ומשום הכשר. **אלא** לעולם — אי איתמר דרבי אסי — אסיפא דמתניתין איתמר, אמתה הבחמה? ורבי שמעון מטהר, אפילו הכשר בשר — אין מקבל טומאה. וכל שכן דפליג ארישא בשון מחבורין, ומדיו קרא לא איצטריך ליה אלא משום סיפא, דלא משום רישא — הא אתי ליה טעם אחר, כדאמרין. **משנה** המדולדלין באדם וטהורים — רבי ימות' כתיב. **מת האדם הכשר** — המדולדל טהור, דמיתה עושה נפול. ובשר הפורש מן החי — טהור, ומכריי יהושע ורבי נחוניא בן הקנה מיתוקמא, דמטהרים לקמן בשר הפורש מאדם. **חן מטמא משום אבר מן החי** — בגמרא מפרש מאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן המת: אבר מאדם חי — מטמא במגע ובמשא ובאהל, אבל כזית בשר ועצם כשעורה הפורש מאבר מן החי — אינו מטמא. ומאבר מן המת — מטמא. **גמרא** בעלמא קאי — ואפילו אאבר מן המת דלעלמא פליגי, דלא מטמא אלא אם כן יש בו כזית בשר, דלעלמא משום בשר. **אמר** לו רבי יהושע — וכי מפני שמעט מן החי סבור אתה לומר מן החי דוקא, ולא מת? בתמיה. והלא כתיב במגילת תענית "פסחא ועירא" — פסח שני שבאייר. **הא** רבה — פסח ניסן, **לכספס** — בתמיה. **הכא** נמי כל דבן — שמעת. **אמר** לו כך שמעתי, שאבר מן החי מטמא, ולא אבר מן המת.

משנה הזרוע והלחיים. בארץ ובחוצה לארץ - משום דבעי למימר "בחולין"3

אבל לא במקדשין, קטל להו. בפני הבית - בעודו קיים. חולין אינן חייבין4

בחוה ושוק - אלא קדשים להזריחהו. ואתן אותם - בחוה ושוק כתיב. "אותם"5

משוטט הוא: חוה ושוק - אין, ולא דבר אחר. כל הקדשים שקדם מום קבוע6

להקדשן - הרי הן במקדש עצים ואבנים7

לדמייהם. ואין בהן קדושת הגוף, ואם נפדו8

הרי הן כחולין גמורים. "חייבים"9

בבכורות - אם עלו נכדו, הרי הוא קדוש.10

וכל זמן שלא נפדו - לא, כדאמר11

בבכורות פרק שני (ד,א): קסבר האי גאון12

קדושת חלים מן הבכורה, והוא13

קדושה גדלה על קדושה. ולפתו חולין14

מותר לאחר פדיונם - מה שאין כן15

במקדש תמימים ונסתאבו ופראו, דאמרינן16

בבכורות (ט,א): "רק בכל אתר נפשך תובח17

באכלתו שר" - בפסולי המקדשין לאחר18

פדיונן הכתוב מדבר, מדאיצטרך קרא19

למימר בהו "הטמא והטהור יאכלנו".20

וכתיב "תובח ואכלתו בשר", "תובח" - ולא21

הוא, "ואכלת" - ולא כלכליך, "בשר" -22

ולא חלב. וחולין דתמימים שנסתאבו ונפדו,23

תנן במתניתין דאסור. ובבכורות (ד,א)24

מוקינן: כגון דאיבער לפני פדיונן ואחיליד25

לאחר פדיונן, כן רישא דקטני "מותרי",26

סיפא דקטני "אסור". ויוצאין לחולין - על27

ידי פדיונן, ליהות חולין גמורים, אפילו28

ליגזו ליעבד. מה שאין כן בקדם הקדשן29

את מומן, כדלפנין במתניתין. והשוהנן30

בחזין פטור - ואילו בקדם הקדשן את31

מומן תנן מתניתין לקמן דהייב, אם שחט32

בחזין קודם פדיונן. ואף על גב דאין ארנה,33

לפתו חולין אמר, דהא בעלי מומין גרוה,34

ותנן (ובחים ק"ב,א): ראויה אהל מועד - חייבין עליו בחוץ, ושאינו ראוי בפנים - אין חייבין עליו בחוץ.35

הא מוקמינן לה בבכורות (טז,א) בדוקין שבעין,36

ואליבא דרבי עקיבא דאמר: אם עלו - לא ירדו. הילכך, ראויה ובפנים אם ירדו. חייבין עליון בחוץ. וכולה דין מתניתין מיתניא בבכורות בפרק שני (ד,ב) והחם37

תני לא משום בכורות, והבא תני לא משום מתנות. ואין עושין תמורה - אפילו קודם פדיונן. ובבכורות מפרש טעמא: טוב מעיקר - עושה תמורה, ואפילו38

נעשה דע אחר שדוקשיתו. ואין עושה תמורה. ואם חותי יפדו - ואף על פי שאינם ראוים אלא לכלבים, אף פדיון את הקדשים להאבילן39

לכלבים, כדפרישית לעיל "ואכלת" ולא כלכליך - הני מילי בקדשים שקדם הקדשן את מומן. אבל חזי, כדקלא בעלמא ניהו, ולא נחת להו קדושת הגוף. ועוד40

אשמועינן דלא עבינן העמדה והערכה. וקסבר קדיש בדר הבית לא היו בכלל העמדה והערכה, דכתיב בפסוק קדשים שנסתאבו לאחר כן "והעמדת את הבמה"41

שיריהם (ויקרא כו). ואם אפשר להעמידה, חזין מן הכבוד והמעשר - דאף על גב שקדם מומן להקדשן, חלה עליהם קדושה גמורה לכל דברים, אלא שאין42

בשיריהם לקרב. ברחם תלה רחמנא. לא שנת אם ולא שנת אדם בעל מום, קדיש חם. קרב, ובעל מום, נאכל לכהן, כדלפנין בבכורות (הכא): "ובשרם43

ידיה לך" - "בשרם", חסר, משמע, לימד על בכור בעל מום שמונתה לכהן. ומעשר בהמה נמי, כתיב ביה (ויקרא כו) "העשירי יהיה קדש לא יקרב בין טוב לרע".44

טוב" - היינו תם. "רעי" - היינו בעל מום. או מום עובר קדם להקדש. דמום עובר, כמאן דליתיה דבמה. פטורין מן הבכורה - ואף על פי שנפדו ויצאו לחולין45

להותר אבילה, פטורין מן הבכורה. אם ירדו, דכתיב בהם (דברים יב) "כצבי וכאילן". וצבי ואיל פטורים מן הבכורה. דהא "קרבן צאנן" כתיב. ופן תמטנות - ורוע וזחית46

וקביה. דאין נוהגין בצבי ואיל, דכתיב שם (שם) "אם שחט". ואין יוצאין לחולין - בפדיונן. ליגזו ליעבד - כדפרישית לעיל. "תובח ואכלת" - אין בהן אלה וזחית וזחית47

ואכילה בלבד, אבל גיזה ועבודה - לא. וזולין וחולבן אסור - בבכורות (ד,א) מוקל לה דאיבער לפני פדיונן, ואחיליד לאחר פדיונן. דאי איבער ואחיליד לאחר פדיונן48

ולד צבי ואיל הוא. ואם נולד לפני פדיונן - יאמר אידיה הני? אפילו קודם מומן להקדשן נמי, ולכן לפני פדיונן אסור. והשוהנן בחזין חייב - כדפרישית לעיל: בדוקין49

שבעין, וקודם פדיונן. ויוצאין תמורה - קודם פדיונן, דכתיב (ויקרא כו) "טוב ברע או רע בטוב". ופן - מעצמן. יקבירו - או משום דבעינן העמדה והערכה, או משום50

דאין פדיון את הקדשים להאבילן לכלבים. וזמנא הוה אמינא קדשים חייבין במתנות - מל חומר מומין כדאמרינן במתניתין. ואין מיצטן למימר הכי? דאי אינא51

למפרך בהאי קל וחומר: מה לחולין בו? וקרא למה לי? בכור אינו נוהג במקדשים - ד"בקרר צאנן" כתיב (דברים טו) - ולא הקדש. ועוד: "תקדיש" כתיב (שם) -52

ולא שכבר קדשו. חתיי מוכרים - כלומר, אי לאו "אותם" הוא אמינא: חתיי בלח וקרא מוכרים לחולין. לסיכא למיפרך בהו: שכן חייבין בבכורה - שאין וילדין.53

ראשית אינו נוהג במקדשים - דהא לאו באי גיזה ניהו, דכתיב (שם יח): "זו צאנך" - ולא הקדש. ראשית הנו - כל חשנה כשהוא גזו צאנו - נוהג לחזר דבר54

מועז, כדמפרש (קלח), שנינו: קרי ליה "ראשית" - כי היכי דקרי תרומה (שם יח): "ראשית תגב". תישיש - וכריס אין כחא לא בכורה אלא ראשית הנו, ואי55

לאו "אותם" - מדיחיבין מתנות בקדשים מקל חומר מתישיש חולין. מעשר בהמה אינו במקדשין - דכתיב "ידיה קדש" - ולא שכבר קדשו, בפרק בתרא בבכורות56

נ(גב). הילכך, לא אתי בלח חומר - דאינא למיפרך: האמר במקדשין שאין נכנסין לקל לחתעשר. מוקינן - אי לאו "אותם", הוה מיתיתין ליה חזי חומר מתישיש57

זקנים דחולין, שכבר נתעשרו ואין צריכין עוד להבנס לדיר. מה לוקינן - חתיי זקנים דחולין, בדין הוא שחן חייבין במתנות. שכן נכנסו כבר ליד לחתעשר58

תאמר בקדשים של נכנסו כבר לדיר לחתעשרו! ומזהיר: אי לאו "אותם" - הוה מיתיתין להו בלח חומר מלקוח ויתום. הלוקח פטור ממעשר בהמה: אם לקח עשרה59

טלאים מן השוק - פטור מלעשר, ד"בקרר צאנן" אמר רחמנא. והיתום שמתה אמו בשעת לידה, כגון זה פירש למיתה וזה פירש לחיים, כדאמר ב"השושע" (חולין60

להב). פטור ממעשר בהמה, דאינו ראוי לקדש. דכתיב "חתח אמו" - פרט ליתום. ולפני מעשר בהמה מיניה בפרק בתרא בבכורות (נ,א): רבי יושעאל בנו של רבי61

יוחנן בן ברוקא אמר, נאמר כאן "חתח אמו", ונאמר להלן "חתח השבט". מה כאן - פרט לכל השמות הללו, כלאים ונדמה ויוצא דופן ויתום, כדכחו מלמעמי מתישיש62

חזין דישור לא בשכ" - נאמר, לענין מעשר - פרט לכל מעשר הלל. אף על גב דבעל מום נכנס לדיר לחתעשר, אלא כן. נכנסים. חזי גריסין: חזי כחא קאמרת קדשים63

נמי במינן - כגון חולין, נכנסין לדיר. הילכך, אי לאו "אותם" - אתי בלח חומר. מה קדשים שאין חייבים במתנות - דהא ממעטין להו מ"אותם", דכתיב גבי חזה64

ושוק "והחם" - ולא מתנות. אמר קרא - במתנות חולין זה ידיו" - דבר זה נוהג בחולין, ואין חזה ושוק נוהגין בהן. בחוה ושוק כתיבא - תנופה "לפני ה'" - אי65

אבראי - חזין לעורה.66

הזרוע והלחיים ותקבה נוחתין בארץ ובחוצה לארץ,67

בפני הבית ושלא בפני הבית, בחולין אבל לא68

במקדשין. שהיה פדיון ומה אם החולין, שאינן חייבים69

בהוה ושוק - חייבים במתנות. קדשים, שהיכים בהוה70

ושוק - אינו דין שהיכים במתנות? תלמוד לומר: "ואתן71

אתם לאחרין תבהו ולבניו לחק עולם" - אין לו אלא מה72

שאמור בענין. כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן73

ונפדו - חייבין בבכורה במתנות. ויוצאין לחולין להננו74

ולתעבד, וילדן וזולין מותרין לאחר פדיונן, והשוהנן75

בחזין - פטור, ואין עושין תמורה, ואם חותי - יפדו. חזין מן הכבור וזמן המעשר. כל שקדם76

הקדשן את מומן, או מום עובר קודם להקדשן ולאחר מפאן גזול להם מום קבוע, ונפדו -77

פטורין מן הבכורה וזמן המתנות, ואין יוצאין לחולין להננו ולהעבד, וילדן וחולבן אסור לאחר78

פדיונן, והשוהנן בחזין - חייב, ועושין תמורה, ואם חותי - יקברו. גמרא טעמא, דכתיב רחמנא79

"אותם", הא לאו הכי, הוה אמינא קדשים חייבין במתנות? אינא למיפרך: מה לחולין - שכן חייבין80

בבכורה! - חתיי מוכרים. - מה לוקינן שכן חייבין בראשית הנו? - מתישיש. - מה לתשיש שכן81

נכנסין לדיר לחתעשר! - מוקינן. - מה לוקינן שכן נכנסו לדיר לחתעשר! - מלקוח ויתום. - מה82

ללקוח ויתום שכן נכנסין במינן לדיר לחתעשר! - במינן קאמרת. קדשים נמי במינן נכנסין לדיר83

לחתעשר. ויהיו חולין חייבין בהוה ושוק, מקל וחומר: ומה קדשים שאין חייבים במתנות - חייבין84

בהוה ושוק, חולין שהיכים במתנות - אינו דין שהיכים בהוה ושוק? - אמר קרא: "וזה יהיה משפטם85

הבהנים", "זה" - אין, מידי אחרניא - לא. - אלא טעמא דכתיב רחמנא "זה", הא לאו הכי הוה86

אמינא: חולין חייבין בהוה ושוק? והא בעי תנופה, היכא לינפניה? אי אבראי - "לפני ה'" כתיב,87

א

ותנן (ובחים ק"ב,א): ראויה אהל מועד - חייבין עליו בחוץ, ושאינו ראוי בפנים - אין חייבין עליו בחוץ. הא מוקמינן לה בבכורות (טז,א) בדוקין שבעין,88

ואליבא דרבי עקיבא דאמר: אם עלו - לא ירדו. הילכך, ראויה ובפנים אם ירדו. חייבין עליון בחוץ. וכולה דין מתניתין מיתניא בבכורות בפרק שני (ד,ב) והחם89

תני לא משום בכורות, והבא תני לא משום מתנות. ואין עושין תמורה - אפילו קודם פדיונן. ובבכורות מפרש טעמא: טוב מעיקר - עושה תמורה, ואפילו90

נעשה דע אחר שדוקשיתו. ואין עושה תמורה. ואם חותי יפדו - ואף על פי שאינם ראוים אלא לכלבים, אף פדיון את הקדשים להאבילן91

לכלבים, כדפרישית לעיל "ואכלת" ולא כלכליך - הני מילי בקדשים שקדם הקדשן את מומן. אבל חזי, כדקלא בעלמא ניהו, ולא נחת להו קדושת הגוף. ועוד92

אשמועינן דלא עבינן העמדה והערכה. וקסבר קדיש בדר הבית לא היו בכלל העמדה והערכה, דכתיב בפסוק קדשים שנסתאבו לאחר כן "והעמדת את הבמה"93

שיריהם (ויקרא כו). ואם אפשר להעמידה, חזין מן הכבוד והמעשר - דאף על גב שקדם מומן להקדשן, חלה עליהם קדושה גמורה לכל דברים, אלא שאין94

בשיריהם לקרב. ברחם תלה רחמנא. לא שנת אם ולא שנת אדם בעל מום, קדיש חם. קרב, ובעל מום, נאכל לכהן, כדלפנין בבכורות (הכא): "ובשרם95

ידיה לך" - "בשרם", חסר, משמע, לימד על בכור בעל מום שמונתה לכהן. ומעשר בהמה נמי, כתיב ביה (ויקרא כו) "העשירי יהיה קדש לא יקרב בין טוב לרע".96

טוב" - היינו תם. "רעי" - היינו בעל מום. או מום עובר קדם להקדש. דמום עובר, כמאן דליתיה דבמה. פטורין מן הבכורה - ואף על פי שנפדו ויצאו לחולין97

להותר אבילה, פטורין מן הבכורה. אם ירדו, דכתיב בהם (דברים יב) "כצבי וכאילן". וצבי ואיל פטורים מן הבכורה. דהא "קרבן צאנן" כתיב. ופן תמטנות - ורוע וזחית98

וקביה. דאין נוהגין בצבי ואיל, דכתיב שם (שם) "אם שחט". ואין יוצאין לחולין - בפדיונן. ליגזו ליעבד - כדפרישית לעיל. "תובח ואכלת" - אין בהן אלה וזחית וזחית99

ואכילה בלבד, אבל גיזה ועבודה - לא. וזולין וחולבן אסור - בבכורות (ד,א) מוקל לה דאיבער לפני פדיונן, ואחיליד לאחר פדיונן. דאי איבער ואחיליד לאחר פדיונן100

ולד צבי ואיל הוא. ואם נולד לפני פדיונן - יאמר אידיה הני? אפילו קודם מומן להקדשן נמי, ולכן לפני פדיונן אסור. והשוהנן בחזין חייב - כדפרישית לעיל: בדוקין101

שבעין, וקודם פדיונן. ויוצאין תמורה - קודם פדיונן, דכתיב (ויקרא כו) "טוב ברע או רע בטוב". ופן - מעצמן. יקבירו - או משום דבעינן העמדה והערכה, או משום102

דאין פדיון את הקדשים להאבילן לכלבים. וזמנא הוה אמינא קדשים חייבין במתנות - מל חומר מומין כדאמרינן במתניתין. ואין מיצטן למימר הכי? דאי אינא103

למפרך בהאי קל וחומר: מה לחולין בו? וקרא למה לי? בכור אינו נוהג במקדשים - ד"בקרר צאנן" כתיב (דברים טו) - ולא הקדש. ועוד: "תקדיש" כתיב (שם) -104

ולא שכבר קדשו. חתיי מוכרים - כלומר, אי לאו "אותם" הוא אמינא: חתיי בלח וקרא מוכרים לחולין. לסיכא למיפרך בהו: שכן חייבין בבכורה - שאין וילדין.105

ראשית אינו נוהג במקדשים - דהא לאו באי גיזה ניהו, דכתיב (שם יח): "זו צאנך" - ולא הקדש. ראשית הנו - כל חשנה כשהוא גזו צאנו - נוהג לחזר דבר106

מועז, כדמפרש (קלח), שנינו: קרי ליה "ראשית" - כי היכי דקרי תרומה (שם יח): "ראשית תגב". תישיש - וכריס אין כחא לא בכורה אלא ראשית הנו, ואי107

לאו "אותם" - מדיחיבין מתנות בקדשים מקל חומר מתישיש חולין. מעשר בהמה אינו במקדשין - דכתיב "ידיה קדש" - ולא שכבר קדשו, בפרק בתרא בבכורות108

נ(גב). הילכך, לא אתי בלח חומר - דאינא למיפרך: האמר במקדשין שאין נכנסין לקל לחתעשר. מוקינן - אי לאו "אותם", הוה מיתיתין ליה חזי חומר מתישיש109

זקנים דחולין, שכבר נתעשרו ואין צריכין עוד להבנס לדיר. מה לוקינן - חתיי זקנים דחולין, בדין הוא שחן חייבין במתנות. שכן נכנסו כבר ליד לחתעשר110

תאמר בקדשים של נכנסו כבר לדיר לחתעשרו! ומזהיר: אי לאו "אותם" - הוה מיתיתין להו בלח חומר מלקוח ויתום. הלוקח פטור ממעשר בהמה: אם לקח עשרה111

טלאים מן השוק - פטור מלעשר, ד"בקרר צאנן" אמר רחמנא. והיתום שמתה אמו בשעת לידה, כגון זה פירש למיתה וזה פירש לחיים, כדאמר ב"השושע" (חולין112

להב). פטור ממעשר בהמה, דאינו ראוי לקדש. דכתיב "חתח אמו" - פרט ליתום. ולפני מעשר בהמה מיניה בפרק בתרא בבכורות (נ,א): רבי יושעאל בנו של רבי113

יוחנן בן ברוקא אמר, נאמר כאן "חתח אמו", ונאמר להלן "חתח השבט". מה כאן - פרט לכל השמות הללו, כלאים ונדמה ויוצא דופן ויתום, כדכחו מלמעמי מתישיש114

חזין דישור לא בשכ" - נאמר, לענין מעשר - פרט לכל מעשר הלל. אף על גב דבעל מום נכנס לדיר לחתעשר, אלא כן. נכנסים. חזי גריסין: חזי כחא קאמרת קדשים115

נמי במינן - כגון חולין, נכנסין לדיר. הילכך, אי לאו "אותם" - אתי בלח חומר. מה קדשים שאין חייבים במתנות - דהא ממעטין להו מ"אותם", דכתיב גבי חזה116

ושוק "והחם" - ולא מתנות. אמר קרא - במתנות חולין זה ידיו" - דבר זה נוהג בחולין, ואין חזה ושוק נוהגין בהן. בחוה ושוק כתיבא - תנופה "לפני ה'" - אי117

אבראי - חזין לעורה.118

א

חולין פרק עשירי – הזרוע והלחיים דף קל עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ)

חולין
תוספות

א' אגואי הא קא מעילין חולין בעורה – משום דכל חולין מדאורייתא אסור להביא בעורה, וכן אמר ב"המוכר את חספניה" (בבא בתרא פא.ב) גבי בכורים ולא מסתבר, דהתם אגוזות דמייתא בהיריה קפרי, דאפשר דמוחני עליהו ונמיאם דבהו. וכן בפרק "התורה" (מנחות פג.ב) גבי תורה שנתעברה במתורות קאמר. ולייתי להם רב, דהא קא מכניס חולין לעורה. ונמדקאמר "שאיין לך לה תעורה" שמע מינה

הי מדאורייתא. ותימה; בדפרק "כל התירי" (והיחם צ.ב.) אמרין; ובבבלי הובינן; ושאים לשנות וכתובין לאובכלן צלזין שלוקין ומבשלים, ולתת לחולין בבבלי של חולין. ואמר ב"הקומץ רבה" (מנחות כא.ב.) "איבולח" – שיאיכלו עמה חולין ותרומה, כדי שיהיה נאכלת על השבועה ונראה דדוקא חוץ ושוק וכן בכורים, דרך קדושה מיהי להו. דעבידי בהו ונתנה. וכן להם לצורך תורה, שהוא הכשר קרבן, יש קפידא טפי בהבאתה בעורה שלא לצורך.

ואיבעית – תנינא משום דהוי ליה ממון שאין לא תובעין – ואיכא לישנא איתיר "וזה יהיה" לכדאמר לקמן בסמוך. שמתנות דין, ואין חוזה ושוק דין. וללישנא קמא איכא למימר דהתרי שמע מינה, דהיינו דין בסמוך. ומתבאר אצל "שמיטת" ודע; ודע, שמיטת – וזה א"ן שמיטת. ואיכא בן הני תרי לישני דלהאי לישנא דאין לו תובעין – נהי דאין יכול לתובע בדנין, ברני משום מיהא מתיבי. וללישנא קמא דרדשי ליה מיהא – אפילו ברני שמים נמי לא מתיבי.

מנין – שאין נותנין משנת לבזח עם הארץ כי – היינו ודוקא משה בזה חבר, אבל אי ליכא בזה חבר אלא עם הארץ – יתנו לו, ואל ימותו עד שיוזמן לו חבר. בדתן במסכת זלה (פרק רביעי משנה ט) אלו נותנין לכל מי שצרכה. והרמבם והבבארות ורש"י ופוסט חמוז והורוץ והלחיים והקבה ורפאית הגז כי, ואין לפרש "לכל בזה" בין לאנשי משמך בין לשאר כהנים – דהא בירושלמי בפרק "שתי גשים" קאמר דיש חנוך ליתן לכל בזה, וכן נותנין לאנשי משמך. אם כן על כרחך "לכל בזה" דקאמר, היינו בין כהן חבר בין כהן עם הארץ. והיינו, היכא דליכא חבר, או איכא ואין לרצה להכיר – בדפרשיהו תרי, "כל הכשר" (חולין קד.ב.) אבל אין לתרוץ דרבי שמואל בר תנמי דהבא כרבי יהודה, דרשין בירושלמי רבי יהודה אמר; אין נותנין אותה אלא לחבר – דהתם אבכורים קאי, בדאמר ההם לעיל מינה. רבי ארי אסור בבכורים.

ובשיחורו – כינוי ישלם – ללישנא בתרא דקאמר משום דהוי ממון שאין לו תובעין – פריך שפיר, "דלשילם" משמע שיכול להוציא בדנין, וללישנא קמא נמי, דפטר משום דכתיב: "זה" – פריכין דכיון דמתנות פטור משום

דכתיב "זה", וסבירא דאין לו תובעין לא חולין לא חולין, ודאמר ר' אבהו משום דלרב חסדא רבי. ואם כן, מאי קאמר לבסוף "מדת חסידות שנו כאן", הלא כבר שמע התיורין, ולמה חזר ואמר רב חסדא איך שבע בבית המדרש הקשיא והתירין בשם רב חסדא ארישא. והשיב להם דארישא לא שייך לשנויי ולא לאותיבי מיניה, אלא מסיפא דוקשה לרב חסדא, ועל זה תירץ רב חסדא. ויש ספרים שכתוב בזה

"אמר רב חסדא" בייב בסוף מילתיה דרבא, וכן משמע; ואי ר' אבהו חסדא היה מדבר – לא היה אומר "זאת אמרת", אלא "ומר אמר מדת חסידות שנו כאן". **תנא** תני ישלם ואת אמרת כי – ואם תאמר, והואמר בפרק קמא דבבא קמא (א.א.) אמר ליה אביי: מי כתיב "ישלם" "ישלם" כתיב, מידעתו ואמר נמי פיר "הפועלים" (בבא מציעא צא.א.) גבי יוסס פ' פרה ודש בה, לוקח ומשלם ארבעה קא פליה ר' זכאי. ובעי למימר משלם, לצאת ידי שמים. ולדאמר קמא דלעיל, דפטר אמרי ליה שמים, שפיר. ומיזו להחיות לישנא נמי דאין לו תובעין, דהייב לצאת ידי שמים, איכא למימר דהיינו דוקא במזיק מתנות כהונה או אכלן, שלקחן פטור בהיתר, שהיה

עו עני – אפילו לצאת ידי שמים לא מתיבי. להכי פריך שפיר "זאת אמרת מדת חסידות שנו כאן", ולא מתיבי אפילו לצאת ידי שמים. ומיזו בסמוך קשה: דקאמר "טעמא דעני, דהא עשיר חייב, ומאי קשה? אימא: עני פטור אפילו מולצא ידי שמים, ומפטר רבינו תם. דהכי קאמר, "רבנן תני ישלם" – דלרבי אליעזר, ורבנן פליגי עליה, "זאת

אין לך בהן אלא משעת הרמה" – ואם תאמר: והא קריא לאו לאחר הרמה איירי, אלא בעתיד ליתר, דמפקין מיניה בפרק ("אלו" חסדשים" (סנהדרין פג.א.) דטבל במיתה, "חלול" – מותרו. ודרשי לא חלול את קדשי בני ישראל את אשר ירמו" – בעתידים ליתרם הכהן מדבר ויש לומר: דהבא דרש מוסקין "דימין" אצל "זה", לומר לך:

אי אגואי – קא מעילין חולין לעורה! הלכך לא אפשר.

אפא "זה" לקוח לוי – לכדב רב חסדא, דאמר רב חסדא:

המזיק מתנות כהונה או שאכלן – פטור מלישם. וגמא,

אמר רב חסדא: המזיק מתנות כהונה או שאכלן – פטור

מלישם. **מאי טעמא?** איבעית אימא: דכתיב "זה",

ואיבעית אימא: משום דהיה ליה ממון שאין לו תובעים.

מיתבי: "זה יהיה משפט הכהנים" – מלמד שהמתנות

דין, למאי הלכתא, לאו להוציאן בדנין? – לא, לחולקן

בדנין, וכדב שמואל בר נחמני. דאמר רב שמואל בר

נחמני, **אמר רבי יוחנן:** מנין שאין נותנין מתנה לבזח עם

הארץ – שפאמר "ואיך לעם יושבי ירושלים לתת מתן

לכהנים וללויים למען יאכלו בזה ברתו ה'?" – קל המפחין

בתורת ה', יש לו מתן. ושאינו מתיק בתורת ה', אין לו

מתן. **תא שמע,** רבי יהודה בן בתירא אומר: "משפט" –

מלמד שהמתנות דין, וכול אפילו חוזה ושוק דין, מלמד

לומר: "זה". **למאי?** אילמא לחולקן בדנין – אמו חוזה

ושוק לאו בדנין מיחלקו? אלא לאו, להוציא בדנין? –

הכא במאי עסקינן, דאחו לידיה. – אי דאחו לידיה, מאי

למיקרא? – דאחו לידיה בטבליהו, וקסבר האי תנא:

מתנות שלא הורמו – כמי שהורמו דמיין, תא שמע: פעל

הבית שהיה עובר ממקום למקום, וצריך ליטול לקט

שבתה ופאה ומעשר עני – נוטל, ולכשיחזור ישלם, דברי

רבי אליעזר! **אמר רב חסדא:** מדת חסידות שנו כאן.

אמר רבא: תנא תני "ישלם", וזאת אמרת מדת חסידות

שנו כאן? **ועוד,** מדרבי אליעזר ליקום וליתוב? אלא

מסיפא: והכמים אומרים: עני היה פאוהו שעה, טעמא

– דעני, הא עשיר – מלישם, אמאי? **ליהוי** כמזיק מתנות

כהונה או שאכלן! **אמר רב חסדא:** מדת חסידות שנו

כאן. **תא שמע:** מנין לבצע הבית שאכל פירותיו מלכן,

וכן לוי שאכל מעשרותיו שאכל, מנין שפטור מן

השלושין – למעמוד לומר "ולא יחללו את קדשי בני

ישראל אשר ירמו" – אין לך בהן אלא משעת הרמה

ואילך, הא משעת הרמה ואלך מיהא משלם, אמאי?

ליהוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן! **הכא נמי**

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

קא מעילין חולין לעורה – מדי דלא איתעביד ביה צורך גבוה. המזיק מתנות כהונה – קודם שנתן לכהן, השליכם לאור או לים. דכתיב בהו זה – דמשמע: בעדן קימות – חייב ליתן, אבל אין קימות – לא חייב הכהן בזה השלוקין. שאין לו תובעים – אין לו בעלים שיכולו לתובעו בדין, משום כול לומר לו לכהן אתר אין נותן, ולא לך, משפט מלמד שהמתנות דין –

דיינין נוקקין להן להוציאן בדנין. אלמא, כהן ראשון התובע מוציא מידה, וקשיא לרב חסדא דאמר דמתנות כהונה – ממון שאין לו תובעין הוא! לחולקין כהונה – דיינין אומרים לו לירשאל: לזה תן המתנות, שהוא חבר. ואל תתן לזה, שהוא עם הארץ. **ויאמר לעם** – בהיזשפט כתיב דבריה דיומים, סיפיה דקרא "למען יחזקו בתורת ה'". **מת** – חלק דההיא

אמו חוזה ושוק מי לא בדיינין מילוקו – כלום היה יכול לתתם לבזח עם הארץ, והא מת נהניו! אלא לאו להוציאן בדנין – אמא דממון שיש לו תובעין עני, משום דכך מצינו חוזה ושוק. דכיון דלכפרה ולרצוי בא, לא שכיח דמעבד. **הכא במאי עסקינן דאחו** – לידיה, רכחן, ואחר כך גולס זה ממנו. דההא

ליה ממון שיש לו תובעין, שכתב וזה בזה, ודמי כמאן דגולס מיניה גלמיה. ופריך: **אי דאחו לידיה** – דכחן, מאי למימרא? פשיטא דיכול להוציאן בדנין וקמדרה: **לידיה** בטבליהו" – דההמה שלימה דהיה מונחת אצלו, וזה במתנות מן ההפקר. **כמי שהורמו** דמיין – וזה בזה בזה. במתנות ששים לכל כהנים מתיני וביית, אם קדם, אבל אחר, ושוק אינו אלא לאותו בית, ולא מזהה.

בעל הבית – עשיר שהיה עובר ממקום למקום. **וצריך ליטול בו** – ונצרך למתנות – נוטל לקט ששאר עניי, הואיל שבעשוי שיהיה חוזה. ובשיחורו ישלם – אלמא, כל מיד דהייביה לתובעא למיחב לעניים – הבא ראשון יכול להוציא, והוא הדין למתנות כהונה. מדת חסידות שנו כאן – אם חסיד הוא ישלם. **תנא תני ישלם** – דמשמע: על כרה, ואת אמרת בו, וקוד – מי סברת

מדריב אליעזר קמותיה; דמצנין למימר דרב חסדא משום עלה "מדת חסידות שנו כאן"? אלא מדרבנן מותיבי, ועלה משני רב חסדא מדת חסידות שנו בו, **כאן** – (הא) קהני "עני" היה באותה שעה, – דמשמע דתיורין מינה

דעשרי עני שולמי – לאו בדניין קאמר, אלא אם חסיד הוא צריך לשלם, לצאת ידי שמים. וכן לוי שאכל מעשרותיו מליים – שלא הפריש תרומת מעשר. את קדשי בני ישראל אשר ירמו להן אין לך בהן אלא משעת הרמה

– הכי גרסינן ליה בתוספתא. דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

דאחו

חולין פרק עשירי – הזרוע והלחיים דף קלא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קסז רש"י

דאיתו לידה – דכחן. במבליהו הטבל אצלן. כמי שהוריש דמיין – זכה בהם מן ההפקה, שהרי קדם. לישנא אחרינא: שמסר לו את הטבל לזכות בהרומה שבו. אם בחובו – שזיה חייב לו דבר מצוב ממוק. חייב לעשר – ממקום אחר וליתן לכהן, שהרי הוא כמבור. ואם באנפירות – בהפסד, ועל חנם – פטור מלעשר. קתני מיתה: אם בחובו, חייב לעשר – אלמא יש לו תובעין. דאי לאו דינא הוא שישלם לו על כרחו. מאי חוב? מצוה איכא? דאי פש בניה מדי שמיא חתם דקא משתרי ליה – הנהם לאו בהוצאה בדיינין תנן בה, אלא חובא בעלמא, כשאר חובי מעשרות. חיובא דאי איכא עליה, "דאא משתרי ליה" – כלומה, משתכר הוא בה, שהרי היה צריך לפרוע מעות. אמר ליה – לטבת, מכור לי בני מעיה – בני מעיה של פרה זו, והיו בהן מתנות – חגיגה, נותנן – לוקח זה לכהן. ואין – המוכר מנכה לו מלוקח מן הדמים, שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם, וזה לא מכר לו הקבה. לוקח חיימנו במשקל – הליטרא כר וכר, ושקל לו הקבה. נותנן לו – לוקח לכהן, שהרי הגול אצלן, וצריך להשיב והפכה ינבה לו מן הדמים – על כרחו, שמכר דבר שאינו שלו. ואמאי – נותנן בלוק? ליה בעמיזי כח. תשעה נכסי בהן – עניי דיתנו חובי שניה, ובספרים אינה כתובה בשוה, ומוצא אני: חמשה עשרה מתנות כתובה שכולן נכסי בהן לעשות בהן, דא צרכי – התרומה ותורת מעשר, ותורת מעשר של דמאי, והחלה, והבכורים, וראשית הגז, ומתנות של חולין ושל קדשים, והקדש והחומש של גול הגר, ושדה אחוזה, ושדה דרימס, ובכור בעל מום, ופרדיו חבן, ופרדיו פטר חמור, ונראה בעיני שכולן שונים בה, וחשיב תרומה ותורת מעשר והדמאי ונראה כחיד – דכולהו תרומה יניהו, ובכור ופרדיו חבן ופרדיו פטר חמור כחיד, וקרן חומש דגול הגר חידא, וכלהו תוך מתנה לכהן דן, ולקמן בפירוק (קלג), חשב לו עשרים וארבע מתנות כהונה, הגזל את הגר, ונשבע לו, ומת הגר, ואחר כך הודח ונשבע לשקר. דאמר רחמנא "ואם ידע לאיש גזאל" וגו' – וכי יש לו דאא בישאל שאין לו חובות, אלא זהו גר שמת ואין לו יורשין, וכתבי "האשם המושב לה לכהן", ונתיב בפרק "הגזול" בבבא קמא (קא), "האשם" – זה קרן, "המושב" – זה חומש. דגבי נשבע לשקר בפסוק או בגזל כתיב ביה חומש, בין בגזל בחיור בפרשת ויקרא. אי בגזל הגר בפרשת נשא. למא אמרו – למאי הלכתא? וכפר תורה – אף על פי שאנו

לאבילה, לא לדבר שיבא לידי אבילה, ולבי מגמגם: למאי נתייה, הואיל ותנא ואפילו בהמה טמאה לוקח קחון? חפץ מתנאה – שהיהו היתירות מוליכין הזרוע והלחיים והקבה לכהן, ותועם מידתה. לא יד דנשחא שוחט לא בחמתו, אין אנו בופין אחר חובות מתנות לכהן אורי. אמר: מיתבא גמי חפץ? בתמידי. ורב – מאי דעתיך דאמר "לא מסתייה דלא שקלינן מיניה" דמשמע, שהיונו יכולין לכופו לכך ונמנעין אנו? אי איקרו עס לשקול מיניה – דאא "מאת העם אתו וזבחו הובח" כתיב (דברים יח). ואי לא איקרו "עם" רחמי פטריה, ומאי טיבותא בעינן? בספיקא טיה – לרב. אמר: ספיקא פטר ליה, דהמוציא מחבירו עליו הראיה, לאא שמעתא – דרב דמספיקא ליה.

אריבע מתנות עניים – הנהוגות בכרם, ואלו הן. חפרט והעוללות – דכתיבי (ויקרא טז) – "וכרמך לא תעלל ופרט כרמך לא תלקט", ובבסכת פאה (פרק שביעי משנה ד) מפורש: איזו היא עוללות? כל שאין לה לא תורה ולא נטף.

דאיתו לידה במבליהו, וקסבר האי תנא: מתנות שלא הורינו, כמי שהוריש דמיין – זכה בהם מן ההפקה, שהרי קדם. לישנא אחרינא: שמסר לו את הטבל לזכות בהרומה שבו. אם בחובו – שזיה חייב לו דבר מצוב ממוק. חייב לעשר – ממקום אחר וליתן לכהן, שהרי הוא כמבור. ואם באנפירות – בהפסד, ועל חנם – פטור מלעשר. קתני מיתה: אם בחובו, חייב לעשר – אלמא יש לו תובעין. דאי לאו דינא הוא שישלם לו על כרחו. מאי חוב? מצוה איכא? דאי פש בניה מדי שמיא חתם דקא משתרי ליה – הנהם לאו בהוצאה בדיינין תנן בה, אלא חובא בעלמא, כשאר חובי מעשרות. חיובא דאי איכא עליה, "דאא משתרי ליה" – כלומה, משתכר הוא בה, שהרי היה צריך לפרוע מעות. אמר ליה – לטבת, מכור לי בני מעיה – בני מעיה של פרה זו, והיו בהן מתנות – חגיגה, נותנן – לוקח זה לכהן. ואין – המוכר מנכה לו מלוקח מן הדמים, שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם, וזה לא מכר לו הקבה. לוקח חיימנו במשקל – הליטרא כר וכר, ושקל לו הקבה. נותנן לו – לוקח לכהן, שהרי הגול אצלן, וצריך להשיב והפכה ינבה לו מן הדמים – על כרחו, שמכר דבר שאינו שלו. ואמאי – נותנן בלוק? ליה בעמיזי כח. תשעה נכסי בהן – עניי דיתנו חובי שניה, ובספרים אינה כתובה בשוה, ומוצא אני: חמשה עשרה מתנות כתובה שכולן נכסי בהן לעשות בהן, דא צרכי – התרומה ותורת מעשר, ותורת מעשר של דמאי, והחלה, והבכורים, וראשית הגז, ומתנות של חולין ושל קדשים, והקדש והחומש של גול הגר, ושדה אחוזה, ושדה דרימס, ובכור בעל מום, ופרדיו חבן, ופרדיו פטר חמור, ונראה בעיני שכולן שונים בה, וחשיב תרומה ותורת מעשר והדמאי ונראה כחיד – דכולהו תרומה יניהו, ובכור ופרדיו חבן ופרדיו פטר חמור כחיד, וקרן חומש דגול הגר חידא, וכלהו תוך מתנה לכהן דן, ולקמן בפירוק (קלג), חשב לו עשרים וארבע מתנות כהונה, הגזל את הגר, ונשבע לו, ומת הגר, ואחר כך הודח ונשבע לשקר. דאמר רחמנא "ואם ידע לאיש גזאל" וגו' – וכי יש לו דאא בישאל שאין לו חובות, אלא זהו גר שמת ואין לו יורשין, וכתבי "האשם המושב לה לכהן", ונתיב בפרק "הגזול" בבבא קמא (קא), "האשם" – זה קרן, "המושב" – זה חומש. דגבי נשבע לשקר בפסוק או בגזל כתיב ביה חומש, בין בגזל בחיור בפרשת ויקרא. אי בגזל הגר בפרשת נשא. למא אמרו – למאי הלכתא? וכפר תורה – אף על פי שאנו

לאבילה, לא לדבר שיבא לידי אבילה, ולבי מגמגם: למאי נתייה, הואיל ותנא ואפילו בהמה טמאה לוקח קחון? חפץ מתנאה – שהיהו היתירות מוליכין הזרוע והלחיים והקבה לכהן, ותועם מידתה. לא יד דנשחא שוחט לא בחמתו, אין אנו בופין אחר חובות מתנות לכהן אורי. אמר: מיתבא גמי חפץ? בתמידי. ורב – מאי דעתיך דאמר "לא מסתייה דלא שקלינן מיניה" דמשמע, שהיונו יכולין לכופו לכך ונמנעין אנו? אי איקרו עס לשקול מיניה – דאא "מאת העם אתו וזבחו הובח" כתיב (דברים יח). ואי לא איקרו "עם" רחמי פטריה, ומאי טיבותא בעינן? בספיקא טיה – לרב. אמר: ספיקא פטר ליה, דהמוציא מחבירו עליו הראיה, לאא שמעתא – דרב דמספיקא ליה.

אריבע מתנות עניים – הנהוגות בכרם, ואלו הן. חפרט והעוללות – דכתיבי (ויקרא טז) – "וכרמך לא תעלל ופרט כרמך לא תלקט", ובבסכת פאה (פרק שביעי משנה ד) מפורש: איזו היא עוללות? כל שאין לה לא תורה ולא נטף.

השכחה

דאיתו לידה במבליהו וקסבר האי תנא מתנות שלא הורמו כמי שהוריש דמיין – רמשתה הרמה ואילך" – היינו, מכי אתו לידה אפילו במבליהו. ואם תאמר: אמאי לא משני דפשטא דברייתא דקתני "פטור מן התשלומין" – היינו, דאיתו ליד כהן במבליהו, וקסבר האי תנא: מתנות שלא הורמו לאו כמי שהוריש דמיין, ומשום הכי פטור, דאין לו לכהן אלא משעת אורחא. וזהו נתיא טפי דהוי לשון "הרמה" דקאן ויש לומר: דאי הוה מוקד לה חבי, א"ל אי היה חרש הדיק כלל "מא משעת הרמה ואילך משלם", דהא פשטא דמשלם, כמי דאיתו ליד כהן דהורמו. אבל השתא עיקר הברייתא משמענו דמויק מתנות כהונה או שאכלן פטור, ודייקא קא משמען לך עב גב דאיתו לידה במבליהו "חייב". דבמי דאיתו לידה במבליהו, שמיא דקא משתריש ליה – דבמקום זה הניח לו המלך שאר ממוק. ואם תאמר: מתנות כהונה, כשאכלן משתריש ליה, שבמקום זה, אלא אבל דבר אחר, אלא פטור ויש לומר: דלא דמי לאנסו בית המלך גרנו, והתחילת לא לקח משלו. אבל באבילו, אפשר דלא משתריש ליה, שיהי תמנעה.

הכי גרסינן בפירוש רש"י ונבאל שבעה נכסי כהן – ולא חשביה כהב כל עשרים וארבע מתנות כהונה דחשיב לקמן בפירוק (קלג), אבל חשביה כהב אלא תוך דאסורים לזרעין דהם מוסר כהן. וזהו דחשיבי מתנות, אף על פי שמתורות לזרעין – משום דטבלי, דמו לתרומה, דבאמר לקמן (קלג), אף על פי דלית הלכתא תיבא, איתור דלא דתי באבול טבליים, אבל מכל מקום חשיבא איכא לאבול מבחמה שלא הורמה ממתנות. אי נמי לא חשיב אלא מיד דבר אבילה. וזהו דא חשיב כהב – משום דאבילי לאו בר אבילה הוא, שצריך מעשרה עניי המתחלק בתוך הבית – דוקא נטף "המתחלק בתוך הבית" – דשני דעני מעשר הם: אחד, מתחלק בתוך הבית, ואחר, מתחלק בתוך הגרונות, דבמשמע בפרק בתרא דגדרים (פ"ב), ואותו המתחלק תוך הגרונות, אי לבעליים בו טובת הוא, אלא באותו המתחלק בתוך הבית, ובספרי פרש לוד מקראי: כתוב אחד אומר "מקצת עשר שנים תוציא את כל מעשר תבואתך ודחנת" – אלמא, צריך לדעויה בגזל, ובאין עניים ונטליין אותו, וכתוב אחד אומר "כי תכלה עשר וגו' ונתת ללוי" וגו' – אלמא, בתוך הבית חשיב מדכתיבי "ודחנת", דא כיצד? עד הפסח, שהוא זמן נשמים, ואם מניחו בחוץ נפסד – מחלק כהן ביתו, וזה מעשר שני המתחלק בתוך הבית, מכאן ואילך, שחזא מי הקדש – מניחו בחוץ בגרנות, ועניים באים ונטליין אותו. "יש בו טובת הנאה לבעלים" – נראה דדבר שיש בו טובת הנאה לבעלים, אפילו באי עני ולקחו – מוציאין מידו, ודבר שאין בו טובת הנאה לבעלים, לקחו – אין מוציאין מידו. ומידו אם לא לקחו, ואין עני ושאלו ממנו – אם ירצה, לא יתן לו. דקרי ליה לעיל "ממון שאין לו תובעין", ואם היה צריך ליתנו לתובע – אם כן, הוי לו תובעין. גמור – אחריו אחריו מושי – דא על פה דאצטריכו למכתב, ולא דמי דמושה – גלוי מילתא בעלמא הוא, דכמו שיש חובת אחריו פאה, הכי נמי שי כזה אחריו פאה, ולא גורה שיש משה היא. אי נמי מדכתיבי שבחה בשלשן "אחריו", שבע מינה: לגורה שיה אחר. וצריך עיון: למה לא גמרינן בגורה שיה "דאחריו" דלדלו פרט בויה כהב? כדכתיבי תודי דלענן עוללות לא אפשר למילף באילן, דלא שייך ביה "אחריו עוללות", כל שאין לו לא כתף ולא נטף.

בגזל – וזהשכחה

בְּכֹן זרוע ולא זרוע — דאי זרוע ממש, למח' ל" למימר "בְּכֹן" ? לימא: ושאר מתנות כהונה הורוע. כֹּן, אילא מדיקאמב "בְּכֹן" — לאו בורוע מיירי אילא בדכחותיה. היינו, מעשר ארשון, ואצטריך ל" למימר "בְּכֹן זרוע": דאי הוה אמר בהדיא מעשר ארשון — הוה אמאי: יהודו דדין מתנות כהונה, להכי תנא "בְּכֹן הורוע", והכי קאמר ושאר מתנות כהונה שזון וזוגת זרוע. כֹּן מעשר ארשון, מוציאין, אבל זרוע עצמה — לא, 1
דמספקא ל' כ"ב. 2
תא שמע כל דבר שבקדושה כו' — תימה 3
מאי פריך ליה לכו' מדבא: וילמא משום 4
הכי אי מוציאין — מושב דמספקא ליה לתנא 5
אי אוקר "עם" או לאו ויש להוסיף. דלא משמע 6
ליה שיהיה ספק לתנא. ובפירושו רבינו חננאל 7
גרס "לימא מסייע ליה כל דבר שבקדושה" כו'.
דבי

ה'שכחה ותפאה, דכתיב "וּבְקִצְרֵכֶם אֶת קִצְרֵי אֲרָצְכֶם לֹא תִכְלֶה אֶת שְׂדֵה בְקִצְרוֹ וְלִקְטַת קִצְרוֹ" וְגו'.
 "כִּי תִקְצֹר קִצְרוֹ בְּשָׂדֶךָ וְשִׁכַּחְתָּ עִמָּךְ בְּשָׂדֶךָ. שְׁנֵים שְׂבָאִילֵי: ה'שכחה ותפאה, דכתיב "כִּי תִחַזַּק וְיָתֵר לֹא תִפָּאֵר אַחֲרָיו", וְתָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמְעֵאל: שְׁלֵא תִפָּאֵרְתָּ מִמֶּנּוּ. "אַחֲרָיו" - זֶה שְׂכֵחָה. "וְיָתֵר" אֵין בְּהֵן מִיִּבֹּת הַנָּהָה לְבַעֲלִים" - מֵאִי מַעֲמָא? "עֲזוּבָה" בְּתִבָּא בְּהָהּ "וּאִפְּלוּ עָנֵי שְׁבִישְׁרָאֵל מִצִּיּוֹנוֹ אוֹתוֹ מִיָּדוֹ" -

1 קָמָן, פֿרֶט – ענבים הנושרין בשעת בצירה. לִקְטֹם
 2 יִצְחָק! – לִקְמֹן לִיקֹף הלו. אֵין בָּהֶן שׁוּבֵת מִפְּנֵה
 3 מִי שִׁירָצָה, אֵלֶּכּ כִּי תִקְרָא וְזֶכֶר, וְלִקְמֵיהָ מִפְּנֵה
 4 אֶם יִדְהוּ לֹא כִרְס אֶל הַבּוֹדֵם אֶלֶּיךָ – כּוֹפֵן
 5 אוֹתוֹ לִיתֵן, אֲבָל מַעֲשֶׂה עֵי, הוֹאִיל וּמִתְחַלֵּק
 6 בָּהֶן בְּיֵבֵת הָאִנָּה שְׁכֵנִים תְּבוֹאֵנוּ בִּלְבֵּת.
 7 יֵשׁ בָּהֶן שׁוּבֵת מִפְּנֵה לִבְעֵקֶם – שְׂבִידוֹ לִתֵּן
 8 לֵאחֵרָה עֵי שִׁירָצָה, וְתִבְרִיז אוֹמֵר לֹא יִדְחֹל
 9 סֵלַע זֶה, וְתֵן כָּל מַעֲשֵׂרוֹתֶיךָ לִקְרֹבִי עֵי,
 10 וְהִינֵנִי שׁוּבֵת מִפְּנֵה – דְּבִר מַעֲשֶׂה, אִרְבֵּץ
 11 פִּתְמוֹת – בִּירִשְׁתָּ מִפְּנֵה לֹא לְכוֹלֵה בִּירִישִׁי.
 12 וְדִדְר מְזוּבֵּת יִשׁוּבֵת, אִתְּרִיז לֹא שְׂבִיד –
 13 שֵׁאִנֵּה אֵלֶּא מֵאִתְּרִיז, כִּדְתֵּן (פֶּאָה פֶּרֶק שְׁשִׁי,
 14 מִשְׁנֵה ד' שְׁלֹשִׁי – יֵשׁ שְׂבִיד, שִׁלְחִירִי
 15 שְׂבִיד, דִּלְכָּל לֹא אִתְּרִיז מִלְּבֵּל מִלְּבֵּל

דכתיב 'וּלְקַט קְצִירָהּ לֹא תִלְקַט לְעֵנִי וְלֹא תַעֲבֹב אֹתָם' - לְהוֹדִיר עֵנִי עַל שְׁלוֹ. 'וּמַעֲשֶׂה עֵנִי הַמַּחֲלֹק בְּתוֹךְ הַבַּיִת יֵשׁ בּוֹ מִכּוֹת הַנָּזָה לְפַעֲלִים.' מֵאֵי מַעֲמָא? 'נִתְיָה' כְּתִיבָא בִּיהּ. 'וְאִפְּלוּ עֵנִי שְׂבִי שִׁשְׁרָאֵל מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדוֹ' - דְּאָמַר רַבִּי אֵילְעָא: גָּמַר 'לִבֵּר' 'לִבֵּר' מִהֶחֱתָם, מָה לִּחְלֵן - מוֹחֵר עֵנִי עַל שְׁלוֹ, אָף כָּאן - מוֹחֵר עֵנִי עַל שְׁלוֹ. 'וְיִשְׂאָר מִתְּנֻת כְּהוֹנָה בְּגוֹן הַדְּרוֹעַ וְהַלְחִים וְהַקֶּבֶה אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן לֹא מִכְּתָן לִכְתָּן וְלֹא מִלּוֹי לְלוֹי' - הָא מִלּוֹי לִכְתָּן מוֹצִיאִין, אֵלְמָא אִיקְרוּ 'עָם'! - בְּגוֹן הַדְּרוֹעַ, וְלֹא וְרוּעַ, וּמֵאֵי נִיהוּ - מַעֲשֶׂה רֹאשׁוֹן. - מַעֲשֶׂה רֹאשׁוֹן, דְּלוֹי הוּא! - כִּרְבִּי אֶלְעָר בֶּן עֲזַרְיָה, דִּתְנִי: תְּרוּמָה - לִכְתָּן, מַעֲשֶׂה רֹאשׁוֹן - לְלוֹי, דְּבִרְי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אֶלְעָר בֶּן עֲזַרְיָה אָמַר: אָף לִכְתָּן. - אִמַּר דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָר בֶּן עֲזַרְיָה אָף לִכְתָּן, לִכְתָּן וְלֹא לְלוֹי מִי אִמַּר? - אֵין, לְכַתֵּר דְּקִסְמִינְהוּ עוּרָא. - אִמַּר דְּקִסְמִינְהוּ עוּרָא - דְּלֹא יִתְכִּין לְהוּ, מִשְׁקָל מִיִּצִּיחוֹ מִי אִמַּר? אֵלְא, בְּגוֹן וְרוּעַ וְלֹא וְרוּעַ, וּמֵאֵי נִיהוּ - רֹאשִׁית הַגֹּז. תָּא שְׁמַע, יְהִי הַכֹּל: כָּל דְּבַר שְׂהוּא בְּקִדּוּשָׁה, בְּגוֹן תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֶׂה וְחֶלֶה - מוֹצִיאִין אוֹתָן מִיָּדָם. וְכָל דְּבַר שְׂאִינוּ בְּקִדּוּשָׁה, בְּגוֹן הַדְּרוֹעַ וְהַלְחִים וְהַקֶּבֶה - אֵין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדָם! - בְּגוֹן וְרוּעַ וְלֹא וְרוּעַ, וּמֵאֵי נִיהוּ - מַעֲשֶׂה רֹאשׁוֹן, וְלִכְתֵּר דְּקִסְמִינְהוּ עוּרָא. תָּא שְׁמַע: הַשְׁחֹט לִכְתָּן וְלֹא פְטוּר מִן הַמַּתְּנוּת. הֲלֹא לְלוֹי וְלִישְׂרָאֵל חֵיב! - לֹא תִימָא: הֲלֹא לְלוֹי וְלִישְׂרָאֵל חֵיב, אֵלְא אִמָּא: הֲאֵל לִישְׂרָאֵל חֵיב. - אָבֵל לְלוֹי מֵאֵי - פְטוּר. אֵין חֵיב, יִתְנֵי 'הַשְׁחֹט לְלוֹי וְלֹא פְטוּר מִן הַמַּתְּנוּת'! וְעוֹד, הֲאֵ תִנָּי: הַשְׁחֹט לִכְתָּן וְלֹא - פְטוּר מִן הַמַּתְּנוּת. לְלוֹי וְלִישְׂרָאֵל - חֵיב, תִּיבִיתָא דִּרְבִּי! אָמַר לֵךְ רַב: תִּנָּא הֵיא, דִּתְנִי: 'וְכִפֹּר אֶת מִקְדֶּשׁ הַקֹּדֶשׁ' - יְהִי לְעֵנִי וּלְפָנִים, 'אֶחָל מוֹעֵד' - יְהִי הֵיכַל, 'מִזְבֵּחַ' - כְּמִשְׁמַעוֹ, 'וְכִפֹּר' - אֵלּוּ עֲזוּרֹת, 'כִּפְהֵימ' - כְּמִשְׁמַעוֹ, 'עָם הַקָּהָל' - אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, 'וְכִפֹּר' - אֵלּוּ הַלְחִים. וְתִנָּא אִידָךְ: 'וְכִפֹּר' - אֵלּוּ עֲבָדִים, מֵאֵי לֹא בְּהָא קְמוּסְפִּלְגִי, דְּמִר סָבַר אִיקְרוּ 'עָם', וְמִר סָבַר לֹא אִיקְרוּ 'עָם'. - וְכֵן, אֵי סָבִירָא לִיהִי כְּהָא תִנָּא - לִימָא, וְאֵי סָבִירָא לִיהִי כְּהָא תִנָּא - לִימָא! - מִסְפָּקָא לִיהִי, אֵי כְּהָא תִנָּא אֵי כְּהָא תִנָּא. דְּרֵשׁ מִרְיָם: הִלְכְּתָא פְּוֹתִיהִי דִרְבִּי, וְהִלְכְּתָא פְּוֹתִיהִי דִרְבִּי חֲסִידָא. עוּלָא הוּא יְהִיב מִתְּנָתָא לְכִתְּנָתָא. אִיחִיבִיהִי רָבָא לְעוּלָא: מְנַחַת כִּתְּנָת - וְנִאכְלָתָּ, מְנַחַת בָּתָן - אֵינָה נִאכְלָתָּ. וְאֵי אִמְרִתָּ בָתָן וְאִפְּלוּ בָתָתָּ, וְהַכְּתִיב 'וְכָל מְנַחַת בָּתָן כִּלִּיל תְּהִיָּה לֹא תִאכַל'! אָמַר לִיהִי: רַבִּי,

47 וקסמים מיליתיה **אימר דאמר ב'.** ברת דקסניהו **קורא** — ביכמות (פ'ב), אומר: מפני מה קנסו ליום במעשר? מפני שלא עלו מימי עורא. דרתיב' "ואבינה בעם ובכנהים
48 ומבני לוי לא מצאתי שם". אבל מקרא מופרש לא מצאתי שקנסם. אבל דוגמא של דרבר, שכתוב עורא (תהימ' ב') בסופ' "ודיה הכהן בן אהרן עם הלויים במעשר הלויים"
49 למדנו שלא האמיננו על תרומת מעשר, ולא דדו חולקין לזון מעשר גנורן, אלא (דקסניהו) בפני הכהנים. ומהרר **אימר דאמר עצמו** נמי מנייניה **בן אמר** —
50 בתמימה. אבתי הדרא אקתפתא לדביתיה: לא מליז לכהן — **הריין בנן הוריו** — כגון מילא לכהן לא דרוע עצמו. ומהרר **קורא** "הוריו" — ראשתא
51 הגז. דרתם לא כתיב "עם", ואי נמי לא איקור "עם" — מחיבי. כל דבר שבקדושה — אסור לזרים, כגון תרומה וכיוצא בה, מוציאין מיד לוי לכהן. ושאין בה משום
52 קדושה בנן הוריו **ב'** — שבאן במהותם של חולין אין מוציאין מיד לוי לכהן. אלמא מפשטא לן דלא איקור ע"ה ואמאי מספקא ליה לרב. בנן הוריו ולא הוריו — הוריו
53 מוציאין, דאיקור **קורא** "עם". והאי דקתני דאין מוציאין — במעשר ראשון קאמר. ובתר קדושתא עורא. ואיזטרין ליה לאשמועינן, דאף על גב דקסניהו עורא דלא למינני
54 ליה, דידעו מהא לא שקלין מניניה. והשוש **לכהן** — להיב עבד "השחט לכהן" — דעליה טבת רמיא. דרתיב' (דרביס ב') "מאת אגב החוב" — וליה **לוי** ולוי —
55 ואנא ידענא דכל שכן (בב' פ'ב) **וכפר את מקדש הקדש** — בעקבות יום הכפורים. לפני ולפנים — מכפרת עבדה זו על הטומאה שאירעה בפנים. דפר ושעיר של יום
56 הכפורים מכפרים על טומאת מקדש וקדשיה, דבארמין בשבועות (א.ב.) מוכח בטעמיה — על שם שעבר טומאה במזבח, כלא חיוב מקדש. כגון נפטא במקדש. דעבר
57 דברא — שהיה — דאין כאן טומאת מקדש, דהייא דנטמא בעבור קיימא לן בשבועות (ט.ז.) העלה למשה מסיני, דלא מחיב דע שישעה חזק השתחוותא. ונפסא **אלו העבודות**
58 — על טומאה שאירעה בעבור. "על הכהנים" — ששגגו ובכנסו ממים לעורו. וכן ואלו ישראלים ועברם, קראי יתירי קדשיה. **עדים** — כנענים, ואינהו נמי מילי כפרה,
59 דכל מצות שהאשה חייבת בהן — עבד חייב בהן, וכל מוסר דרתיב עונש — וכן ואשה שוין. דמר **סבר איקור ע** — והווי בכלל "עם הקהל". הילכך "וכפר" יתירא —
60 אנערים אתא. ופר **סבר לא איקור עם** — וכפר איקור **כפר** — ולא שקלין מניניה. ובר **הסדר** — דאמר: מזיק מנתנת כהונה ואוכלן — פטור. כלהות —
61 בת כהן, אפילו אשת איש. דכיון קדושה לית להו, דאיין אסורים לזרים — ולא ענין לתרומה, ואי משום "נתנת" (ויקרא כב) — קסבר: אפילו בת כהנת
62 משמע. מנחת כהנה **נאכלת** — השריטם כוונתם ישראל. מנחת כהן **אינה נאכלת** — ודבולה ללוי, דתיב' (שם ב') "לוי חוליה".

חולין פרק עשירי - חזרו והלחיים דף קלב עמוד א - מתוך מהדורת "אבן שטיינזלץ" קעאַ רש"י

מוֹטָרָה - הגעתיך. משום הכי אמרינן גבי מנחת כהנת דנאכלת - ד"א דאורינ ונבין כתובין
בפרשה: "זאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן וגו', וכיון דכתיב בהדיא "בני אהרן" -
למעט שבות אהרן, כן מנחת - לא כתיב בהו אלא "כחן" גרידא, ומשמע כהן, ואפילו
כהנת. **סתם מן הפסול** - סתם דכתיב כי מנחתו ממפרש מביני אהרן דכתיב גבי
מנחה. דלמה ליה - כהן ולא כהנת. דאיהו
ובניו כהונין, אף האב - כהן ולא כהנת. **דבי רבי**
אליעזר בן יעקב תנא - בעלמא "כחן" - ואילו
כהנת, מבני כהן דכתיב בני מנחתו - אפילו
כהנת במשמע. מאי טעמא? דהי מיעט רב?
דברישיה דקרא כתיב "זוה ידיה משפט הכהנים"
- דמשמע: כהנים לאו כהנות. ודכתיב בספיה
דקרא "זבן לזבן הוריעו" וגו' - דמשמע בני כהן
למעט כי כהנת. ואין מיעט אחר מיעט כו. רב?
כהנא - ישראל הוה, ואשטו כהנת. **אכיל** -
מתנתא. **בשביל אשטו** - שחייתה כהנת,
דסבירא ליה "כהן" - ואפילו כהנת. **הלכתא**
כותיה דרב כהנא - דאמר לעיל (קל"ב) המזיק
מנחתו או שאכלן - פטור משלש. **והלכתא**
רב אדא בר אבהא - דפטור נבני שבה ליה
כדין דהו כבני של ליה. דתנן: כהנים ולוים -
פטורים, בפרק שני דברכות (ג.ב.) ואשמעין רב
אדא דלויא כליו אליבא דמר בריה דרב יוסק,
דמוקי לה דלרב אדא רב אבהא בפרק "יש כבוד"
למאן (שם מסא), אפילו איעברא מישראל.
דב'פטר רחם' תלא רחמנא, והיררחם שיצא ממנו
לאו דחויבא הוה. ואפילו מדרב פפא, דמוקים
לה דאיעברא מגוי, אלא איעברא מישראל -
בחר באב ואולין ליה דחויבין. מן התיישב ומן הצביה
פטור מן המתנות - ד"שה" כתיב, ולא צבי.
מכרי קיימא לן - ב"איתור ואת בני (וחילין פ.א.)
דלענין כסוי הדם ומתנות לא משכחת לה
פלגותא דרבי אליעזר ורבנא ורבא צבי כו., רבי
אליעזר סבר: "שה", ולא מקצת שה. **בשלמא רבי**
אליעזר דפטר - כלאים הבא מן התיישב ומן
הצביה, סבירא ליה: "שה" לא מקצת שה. **אידך**
פליגי אליבא ליה - שראל לוקא איתיה כו., **מאי**
חייב נמי - דקמחייב רבנן? **חלבו אסור בחלב**
בהמה - דאולין רבנן בכוליה. **ואם איתא**
- כדקאמרינן דמחייב רבן חצי מתנות, אמאי
קתני הכא "חייבין בחרות חצי רבקה", דמשמע
בכוליה חייב? ומחדר לאו דוקא קתני חייב
בזרעו כו' - אלא אידי דהנא רישא דרמז כולו
טען כולו וחלבו אסור, דלא מצי למיחייב חצי חצי
- דהתא לא אפשר שחצי חלבו אסור חצי מתנה.
והכינמי דחצי טען טען חצי דמי אינו טען.
ומשום רישא טען ספיקא. ולא משום דקא, דהוא
דקרא דאיתו חייב אלא בחצי מתנות. שור - הוה
מצי למיחייב. **חללק** - ר"ל לא את כתיב "אם",
זוה אמיתא דאיתו חייב במתנות עד שישחוט שה.
קא משמעין לן "אם" שאם שחוט שור בפני עצמו -
איתו ליתן מתנות. **חובב** - משמע אפילו ובה
אחר. **חובב חטאת** - דיתו של כהן לזבוע מן
חטבת המתנות, ואף על פי שאין בהמה של טבח
אנא משל אחרים. **משנה בכור** - של ישראל
שנתעבר במאה בהמות אחרות. **בזמן שמאה** -
בני ערב שחשטין את הבהמות - פטורים את כולן
ממתנות כדונה. דכל אחד ואחד יכול לדחות את
עצמו ולומר לבקו. בכור שלי הוא. וכן שר וכן
שלישי. **ואם אחד שחט את כולן** - אף פטורין
אותם ומה בהמות מותרות לבקו, אלא

רבי רבי ישמעאל תנא כהן ולא כהנת - נראה דלא ממעט אלא בשנאת לזר, אבל לא
נשאת - כיון דאכלה בתרומה, דחיימא. כל שכן דיהיב ליה מתנות. ומידיא אפשר
דלא דיבנין לה, לרבי ישמעאל. **רב** כהנא נאב בשביל אשטו - זהו רב כהנא שנזלה
מבבל לארץ ישראל, דפרק "הגזול תבא" - כהנא פקא קיזא, אלא שיה חזק, דבארמירין
בסוף "עורבין" (פסחים מט.א.) אמר רב
כהנא: אי לא דנסיבת כהנתא, לא גלאי. ואחר
יש, שדיה כהן, בפרק קמיון דקדושין (ט"א.) רב,
בנאק סבא סודרא בפירוק לבן וענין עוד
הוספות דקדושין (ט"א.) דבור המתחיל "רב כהנא",
והוספות בבא בתרא ק"א, דבור המתחיל "ולא",
ובספיקא טעם דבור המתחיל "אמר".
רבי - גריסין - מאי נחגיג נמי דקמי חצי
מתנות. **חלבו** אסור בחלב בהמה דמי טען
כסוי ביהא יחייב במתנות כבהמה - זהו דלא
קתני דמי תורתו דשוחט בהמה ביד - משום
דיחא ליה למיחייב דהו וחלב בזה אחר זה,
שמסוכין בכל מקום.
ואם איתא חייב חצי מתנות במעי ליה -
בהחיא לדליל נחתא ליה טפי דלא תני בה
"חייבין" אלא "מוחגין".
בזמן שמאה שחטים כולן פטורים - על
כרחי בשכולן בעלי מומין איידי, דאין
שחטין בכור אלא אם כן נפל בו מום,
ומתעבר וקא מכריין. אם כן גם האחרים
בעלי מומין הם.
וצריך לרשום - סימן עד הבשר. גרילין היו
לרשום בשר פטור מן המתנות. והיו
מכריין רישומיהם, ואם תאמר: כיון דלית ליה
לבקו אלא חצי, חצי ליפטר וחצי לחייב, מידי
דמי אצבי הבא על התישה דמחייב רבנן
בחצי מתנות ויש לומר: דהתם כל שיות שבו
מחייב, והכא לא מחייב כל שיות שבו, לכך
פטרי לגמרי.
אמאי יבא עליו משני צדדים - בפרק שני
דברכות (יח.א.) איכא פלוגתא גבי שתי
רחלות, אחת כברה אחת לא, כברה, וילד שו
זכרים - אחת לו ואחד, והשני ירעה עד
שיסתאב, וחייב במתנות. ורבי יוסי פטרי, ודך
סתמא רב מאיר, דבתוספתא (פרק שני
דברכות) מסיים בה דברי רבי מאיר, ומפשי
בגמרא טעמא דרבי מאיר: משום דבא עליו כהן
משני צדדין, ואף על גב שברב לקח אחד,
הושטא ובעא לרבי מאיר דפרקין.
שפיר, אלא אפילו רבי יוסי, דפליגי דהני,
משום דלא מצי אמר: אי בכור הוא - כוליה
דידי הוא, שברב לקח אחד, אבל אמר, מדי
משום דמצי אמר: אי בכור הוא - כוליה דדי
הוא ומשני: שמכור לישראל במזמא, ואפילו
לרבי מאיר דמחייב הותם, משום דממה נפשך
אית ליה מתנות בגיה. אבל הכא, ספק גמור,
והמוציא מחבירו עליו הראיה.
דין עבד ליה? - עם הטפה. **משנה בכור שנתעבר במאה**,
בזמן שמאה שחטין את כולן - פוטרים את כולן. **אחד שחט את כולן** - פוטרים לו אחד. השוחט
לכהן ולזיו - פטור מן המתנות, ודמשפתת עמהן - צריך שירשום. ואם אמר, "חזין מן המתנות" -
פטור מן המתנות. אמר "מכור לי בני מעיה של פרה", והיו פה מתנות - נותנן לפהו, ואינו מנכה
לו מן העמים. לקחן היקינו בפושקל - נותנן לפהו, ומנכה לו מן העמים. **גמרא** ואמאי? ובא עליו
כהן משני צדדין, ולימא ליה: אי בכור הוא - פוליה דדידי הוא, ואי לאו בכור הוא - הב לי מתנותא!
אמר

אחד, דהואיל שהוא שחט את כולן, אבל אחד יכול לפטור מן המתנות, שאי אפשר שלא ידא הבכור אחד מזן, ויכול לומר: זה הוא, ומן הבכור אין נותנים - שאין קרשה חלה על קרשה. **צריך שירשום** - שיעשה בו שני שיעני דהואים שאינו כולו של ישראל. **אם אמר** - כהן לישראל: אני מוכר לך פרה זו, וזרין מן המתנות שבה - פטור ישראל מן המתנות. **ואם אמר** - ישראל לחבירו טבח: מכור לי כו., כדפרישנא לעיל (קל"א.). **גמרא אמאי** - פטורים את כולן? אף יכול לבא כהן עליו משני צדדין, כלומר, בשני כחוח, ולימא ליה אי בכור הוא - כוליה דדידי הוא.

כשהוא אמר מאת זובדי חובב – דמיירי טבבת, ולא קאי א"עם" דנעט טבח כון, מדלא כתיב "מאת העם זובדי חובב", ובתיב "מאת זובדי" יתירה – הפסיק הענין, דאָקל שׂהוּא טבּח אַמְרֵהּ, ואפילו כון, דהואל ושחית בהמת ישראל. אבל אם היתה של, אפילו למכור – רחמנא פטירה. אלא דמדרבנן גורז כשהוא טבח ליתן מתנות כזונה, אפילו בהמה – שלו – ודין גירגול

טבחי ישראל לשחף כהנים עמדם ליפטן מן המנות. ועד שלש שבתות, דאיכא למימר דדידיה שחית – לא גורז רבנן, ואקומה ער דין תורה, ומכאן ואילך גורז. ויזי קבע מסחא – מיד מוכח דלאו לדידיה שחית, ולכן גורז לאתור, כדמוכח בסמוך. ולא כפירוש הקונטרס דפירש דדיחן מן הלשע בשחית למכור – דאם כן, שנים או שלוש שבתות אמאי פטור? אטו? שלשה שבתות כתיבי בקרא? ועד? אי מן התורה – אי אפשר שיהי זהה דדיחן רבי טבלא תרז וזו אלא דהא דהא תורה ויטע דהא, כדפירשנו. ורבי טבלא לא היה שמע ליה דין תקנתא, עד דאמר ליה בר נתנן, **באילו** אובל טבלים – ממש, דמתנות ליפטן "נתניה" "נתניה" מתורומה, בפרק דמנחת הגז' (תולין קלא). **אין** נאכלין אלא צלי ואלא בחרדל – ואם אמרין: ובבולן רשאין אכליהם לשנות באכילה לאבולן צלויין שוקען בשחית, ואמר כגמרא טעמא: משום דכתיב בהו "למשחה" – פירשו: לגדולה, כדרך שהמלכים אובלין ונראה: ודאי כמו שטוב לו ונתנה יותר, מצי אביל להו. אבל אדם שטוב לו צלי כשולק ומבושל – יאכל צלי, שהוא דרך גדולה יותר.

ולאו מילתא היא דהניא כי – היה מצ לממרה, מדאמרין בר פירקין "המחזיקין בחזקת ה' של להם מנת" – משמע: מחזיק, אפילו שאין בקי.

קבלות

אמר רב אישעיא: **בבא לדי כהן, ומכרו לישראל בממנו.** "השוחט לכהן ולגוי פטור מן המתנות". **וליתני: כהן וגוי פטורין מן המתנות! אמר רבא, זאת אומרת: הדין עם המטה. דרש רבא: "מאת העם" – ולא מאת הכהנים, כשהוא אומר "מאת זכחי הזבח" הוי אומר: אפילו טבח כהן במשמע. אושפיוזכניה דרבי טבלא כהן הוה, והוה דחיק ליה מילתא. אהא לקמיה דרבי טבלא, אמר ליה: זיל אישתתף פתחי טבחי ישראל, דמנו דמפפרי מסחא, מישתתף בהדיה. חייביה רב נתנן, אמר ליה: והא רבי טבלא פטור? אמר ליה: זיל אפיק, ואי לא – מפפיקא רבי טבלא מאונד? אול רבי טבלא קמיה דרב נתנן, אמר ליה: מאי מעמא עבדי מר הכי? אמר ליה: דכי אתא רבי: אהא בר חנינא מדרומא אמר רבי יהושע בן לוי וקני דרום אמרו: כהן טבח – שתיים ושלוש שבתות פטור מן המתנות, מכאן ואילך – חייב במתנות. אמר ליה: ולעבדי ליה מר מיתה פרבי אהא בר חנינא? אמר ליה: הני מילי – דלא קבע מסחא, אבל הכא – הא קבע מסחא. אמר רב חסדא: האי בהנא דלא מפריש מתנתא – ליהוי בשמחא דאלהי ישראל. אמר רבא בר רב שילא: הני טבחי דהוצל קיימי בשמחא דרב חסדא הא עשרים ותרתי שנין, למאי הלכתא? אילימא דתו לא משמתין להו – והא תניא: כמה**

דברים אמורים במצות לא תעשה, אבל במצות עשה, כגון: אומרים לו "עשה סופה!", ואינו עושה, "חלבי!", ואינו עושה, "עשה ציצית!", ואינו עושה – מפיך אותו עד שתצא נפשו! אלא, דקנסין להו בלא אתרעא. כי הא דרבא קנים אטמא, רב נתנן פר יצחק קנים גלימא. ואמר רב חסדא: רוע – לאהר, לקבה – לאהר, לחיים – לשניים. איני, והא פי אתא רב יצחק בר יוסף אמר: כמערבא פלגין להו גרמא גרמא! – התם בדרורא. אמר רבא בר חנה, אמר רבי יוחנן: כל האוכל מבמה שאלא הורמה מתנותיה – כאלו אוכל טבילים. אמר רבא בר יוחנן: כל האוכל מבמה שאלא הורמה מתנותיה – כאלו אוכל טבילים. ולית הלכתא פויתיה. אמר רב חסדא: מתנות כהונה אין נאכלות אלא צלי, ואין נאכלות אלא בהדיה. מאי מעמא – אמר רבא "למשחה" – לגדולה, כדרך שהמלכים אובלים. ואמר רב חסדא: עשרים וארבע מתנות כהונה, כל כהן שאינו בקי כהן – אין נוטין לו מתנה. ולא מילתא היא, דתניא, רבי שמעון אומר: כל כהן שאינו מודה בעבודה – אין לו חלק בכהונה, שגאמר "המקריב את דם השלמים ואת החלב מפני אהרן לו היתה שוק הימין למנה", אין לי אלא זה בלבד, מנין לרבות המש עשרה עבודות, כגון: הציצות והבליעות והפתיות והמליחות, תנופות והנשות [הקמיות], הקטרות [והמציאות] [המליקות]

וקבלות

שיעור נתניה מעליא. אם היה מחלק האבר לשנים – לא היה בכל חלק נתניה מעלייתא. ורחמנא אמר "ונתן לבדן" – נתניה יפה. למשחה – במנות כהונה כתיב ביוקף קרח: "לך נתתים למשחה" – כל מתנות שנתתי לך בכהונתך, נתתי לך לגדולה, כדמרתגמין: לרבותא. עשרים וארבע – לקמן בפירקין (קלגא). חשיב להו. שאני בקי כהן – והאין דין מתנה. היא נאכלין בגדולה. שאני מודה בעבודה – שאמר בלבא דרבי הבל כון, ולא צוח המקום להקריב לו קרבנות, אלא משה בדה מלבן. אין לו חלק בכהונה – אין לו חלק בקדשים. המקריב – היא הולכה. הציצות והבליעות – שנותן שמן במנחה ובוללה, וחרור ונותן עליה שמן – לקיים בה מצות יצחק, "רוע עליה שמן", כדאמרין ביאלו מנחת' דכולן צריכות שלשה מתנות שמן. הפתיות – מנחת מחבת ומירדשת ומנחת מאפה תנור, שהיו נקמצות לתנור אפיה, וחרור ומחזירין לסולתן, קומץ, דכתיב "פתות אותה פתים" וגו'. המליחות – "בללח תמלח" (ויקרא ב). התנופות – מוליך ומביא, ולא כל המתנות טעונות תנופה והנשה, וחתם מפרש להו. יש טענות תנופה ולא הנשה. הנשה ולא תנופה ולא הנשה – מגיעה בשמאי בכלי קרשים קדשים ומגיעה לקרן מערבית דרומית, כנגד חזרה של קרן, במנחות (סא.א) ובסוטה (יד.ב). והמליקות – גרסין, ור' גרסין "והקטרות" – דהא איהו חשיבא ברישא, ובהדיא פירש בה קרא (שם ו) "המקריב את זבח השלמים", והיא הולכה.

אמר רב אישעיא – הכא במאי עסקין, דקתני מתניתין דפוטרין את כולן – בבא אותו בבור ליד כהן, ונפל בו מום קרבו. וליתני כהן וגוי כו' – דהא לא איקרו "עם", ומאי איריא דקתני "השוחט"? **זאת אומרת** – מתניתין דקתני "השוחט" אתא לאשמועינן דבעלמא דיכא דקשוחט בהמת ישראל – דרין עם הטבח, דינו של כהן לתבוע מתנותיו מן הטבח, והכא כיון שהבהמה של כהן וגוי הוא, פטור הטבח מן המתנות. והא לא מצינן למילף מכאן וגוי לחוד. **ולא מאת הכהנים** – קא טלקא דעתך דכניהם לא איקרו "עם", **כשהוא אומר מאת זובדי חובב** – כלומר, מי שהוא, ואפילו כון, להביא כהן עשעשה טבח למכור, אבל אגבהיה שהוה שחית לצרכו – פטור. והוה דחיקא ליה מילתא **ממתנתא** – ומורע לחיים וקבה, כדאמרין במתניתין: המשתתף עמדם פטור מן המתנות. חייביה – דהאי ישראל שנשתתף עם אותו כהן, זיל אפיק – והוא אותם מתחת ידיך, ותתנם לכהן. **מפפיקא רבי כו'** – כלומר, לא ראייתו וסמיעיתו אמהה לו. **מאונך** – מאונך. שתיים ושלוש שבתות פטור מן המתנות – לתתם לבדן אתה, משום דאכתי לא קבעי, ואינן וידעין עדיין שהוה טבח. אבל מכאן ואילך חייב, הואיל דקבעי. לעבדי ליה מר הכי בדרבי אהא – והפטור משתיים ושלוש שבתות. אמר ליה חני מילי – דקאמר רבי אהא וקני דרום דשתיים ושלוש שבתות חייב. **הכא דלא קבע מסחא** – תנות. אבל **הכא** – האי טבח כהן כבר קבע תנותו, וגלי אדעתיה דקבעי. **עדא מפריש מתנתא** – לבדן אתה. **הא עשרים ותרתי שנין** – כלומר, כבר עברו עשרים ושתיים שנה. **למאי הלכתא** – קאמר את עשרין ותרתי שנין. **אילימא** – דמאחר שעמדו בשמחת עשרים ושתיים שנה, תו דקבעי בשמחתן להו. **מנחות לא תעשה** – דאית ביה מיתה או כרת, עד קליה בדרבי מנייה. כגון אומרים לו עשה סופה כולל – שאין בלן חסרין כולל כהי אלא. **אלא הא קא משמע לן**, רבדא, מאחר שעמדו בשמתייהו עשרים ושתיים שנה, קנסין להו כל אכלא התראה. אבל קודם לכן – אלא קניא אטמא – כל היקר היה גחל ממי שלא היה רוצה לתת המתנות לבדן, והיה נותנה לבדן. ואמר רב חסדא – מתנות כהונה כן היא נתלקת: רוע – היה נתן ישראל לבדן אתה, וקבה – לבדן אחוה, ולחיים – לשני כהנים. **גרמא גרמא** – כל עצם ועצם היה מחלק לשנים. התם בדרתא – בשור הגדול שאביו גדולים ביותר, דאפילו היה מחלק האבר לשנים, עדיין יש בכל חלק וחלק

שיעור נתניה מעליא. אם היה מחלק האבר לשנים – לא היה בכל חלק נתניה מעלייתא. ורחמנא אמר "ונתן לבדן" – נתניה יפה. למשחה – במנות כהונה כתיב ביוקף קרח: "לך נתתים למשחה" – כל מתנות שנתתי לך בכהונתך, נתתי לך לגדולה, כדמרתגמין: לרבותא. עשרים וארבע – לקמן בפירקין (קלגא). חשיב להו. שאני בקי כהן – והאין דין מתנה. היא נאכלין בגדולה. שאני מודה בעבודה – שאמר בלבא דרבי הבל כון, ולא צוח המקום להקריב לו קרבנות, אלא משה בדה מלבן. אין לו חלק בכהונה – אין לו חלק בקדשים. המקריב – היא הולכה. הציצות והבליעות – שנותן שמן במנחה ובוללה, וחרור ונותן עליה שמן – לקיים בה מצות יצחק, "רוע עליה שמן", כדאמרין ביאלו מנחת' דכולן צריכות שלשה מתנות שמן. הפתיות – מנחת מחבת ומירדשת ומנחת מאפה תנור, שהיו נקמצות לתנור אפיה, וחרור ומחזירין לסולתן, קומץ, דכתיב "פתות אותה פתים" וגו'. המליחות – "בללח תמלח" (ויקרא ב). התנופות – מוליך ומביא, ולא כל המתנות טעונות תנופה והנשה, וחתם מפרש להו. יש טענות תנופה ולא הנשה. הנשה ולא תנופה ולא הנשה – מגיעה בשמאי בכלי קרשים קדשים ומגיעה לקרן מערבית דרומית, כנגד חזרה של קרן, במנחות (סא.א) ובסוטה (יד.ב). והמליקות – גרסין, ור' גרסין "והקטרות" – דהא איהו חשיבא ברישא, ובהדיא פירש בה קרא (שם ו) "המקריב את זבח השלמים", והיא הולכה.

חזיון. פרק עשירי – הזרוע והלחיים דף קלג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ) קעה רש"י

קבלות – קבלת הדם. הזאות – היא זריקת דם הנזרק במזבח, בין הניתוח
בפנים על הפרכית ועל מזבח הזהב, בין הניתוח בחוץ, שחיטה לא קרשבי, שאף
הז כשר בה. ערפת העגלה – בכחניהם לוחות, בדכתיב (דברים כא) "וגנשו הכחניה
בין לוי". מדרת מצוית – בצפרים חרות, בין מכפנים – במקדש, בדכתיב
(ויקרא ט) "וישא אהרן את ידיו וגוי' בין

מנחין – גבבולק, בכל עיר ועיר בבית
הכנסת. מבני אהרן – סיפיה דקרא לדעיל
הוא, חושן שכלתי אסורים – משום דם.
בטויא – בעלי. ברק לן – מנסה אותו אם
דע להשיב. ורובא כון היה. דחפורי מתנא
– מתניוקות שנזאקין אותם לכחניה. טי
אמרין חבובי – קא מנהב הבצע – ופה
הוא עושה. ונתן – לכהן, ולא שיטול הכהן
מעצמו. מימר אסורי הבו לי – הייתי שואלו
בפה מלא, שהייתי סבור שהנא חבובי מצוה.
הפסא שאלו פכנים – דמנא להו קרא לבני
שמואל. "ויטו אחרי הבצע" – אמר רבי
מאיר: שלא היה בעירית גול בידם, אלא חלק
ליה כגון מעשר ראשון היה שואלין בפניהם.
הפנים קאמר במוסכת יומא ב"טרף בקלפ" (כ.
לטא): שמשת שמעון הגדיטא בשתלחה
מארה בלחם הפנים. לאחזוקי נפשאי ככתבי
– שלא ישלח הדבר שאני בהן, ופריך
ולפירום ידה – כיון שאינו עושה אלא
שלא ישתבח שם כון מעלי – פירסו ידיו
לדוכן כל הצנה, ומוחק נפשיה בבחני.
אנטיה ליה עניניה – עתים שקבע
לתלמידיו היו טורדים אותו מלישא את
כפיו. שהיה עוסק לתלמידיו בעת שהצבור
נאספין לבית הכנסת. ודחיקא ליה מלתא
– להחיות צורבא מרחיקא, ודחוק רוצה
להחיותו – יתן לו חלק מתנותיו. לקבל זרוע
ולחיים מבני העיר שבטיל הכהן, והוא
אכלם. ואף על גב דלא אתי ליהיה –
דכהן, יכול לכותב לו. ככביר כהונה ולויה
– בכהן שהיה ניכר בעיר, ורוב בני אדם
אובדים אותו ונותניו לא המתנות. ואבאות
כהן אמרין דיכול לכותב מעשרותיו לאהרן,
אף על גב דלא אתי ליהיה. "מכיר" – לשון
(מלכים ב יב) "איש מאת מכיר". אמר ליה
רבא לשמיעה – לשמשו של בעל הבית
הוא כהן, ובעל הבית נותן לו מתנותיו. וזכי
לי מתנא – תן לי רשות ליקח מתנותיך
לאוכלם, מפני שהלשון עם הלחיים ניתן
להכניהם, ובענין למיכל לישנא בחדלאל
שהוא דבר חשוב. ודכי נמי אמרין
ב"השוכר את הפועלים" (בבא מציעא פ"ב):
כדי להאכילם שלש לשונות בחדלל. ואף

על גב דרבא נמי כון היה. דקמיאן (ראש השנה י"א) אמרין: רבא היה מבטל תרומת חצלה לארץ ברוב, ואכיל לה בימי
שומאנו. מיהו מנפשיה לא מצי שקיל, דכתיב "ונתן", ולא שיטול מעצמו. ומימר נמי לא בעי לממר "הבו לי" – דתניא: חלקם שאלו בפניהם, להכי שכל בתורתו דור
על ידי תנינת בהן, ואף על גב דלא מטא אתי ליהיה דרשענא, ספך רבא אדורי יוסף דלעיל. רב ספאי אכל – משום דלא מטא אתי ליהיה דרשענא. מעודה נגד ביום קרה
– בגד בלוי ונרקב, כמו (שעיהו סד) "ובגד עדים", בעת הקור אינו שוח כלום. וכמו חומץ על נתר – שאינו אלא מפסידו. "נתר" הוא מין צורף, אלומאי בלעז. בן
שר בשירים על לב רע – כן האומר דברי תורה למי שאינו יודע להבחין בהן. משום דקערי אשמעיתא דמר – שלא סמכיה על שמועתך שאמרת דמותר לזרובא מרבנן
לקבלה, אף על גב דלא אתו ליהיה דכהן. כי אמרי אנא באחר – היכא דמכיל ליה כון אחר, שאינו כפוף לה. אבל שמעא דבעל הבית – על כרחו מוכי ליה לאדם
חשוב שהוא כהן בביתו של בעל הבית. אי נמי אימר דאמרי אנא דיכול לכותב מתנתא לאחר, אף על גב דלא אתו ליהיה. רבא אפשי ליה – כלומר, לאיש שהוא עני
ודחוק. אבל רבא אפשר ליה ולא דחיקא ליה מילתא. כיון דלא עבר רב ספרא אשמעיתא דרב יוסף – מאי טעמא אקריה בחלמיה? כלפי רבא – כלומר, על רבא,
שלא ידע להבחין בטעמו של רב יוסף דקדורו על ספרא כן. נוף הוה – אני שומעיה: משום הדחת כלפי מעלה, מוסכת תענית (דכ"ב) דבעא מיטרא ללא צורך, משום
יקרא דאמיה דשבור מלכא. דאיתחין ליה אבוב בחלמיה, ואמר ליה: מי אשכח דמיתרי כפי שמאי, אשני דוחיך. אשני דוחיך, למחר אשכחיה לפריהיה
דרמשם מכיני. שנעורר ומאמר בבלה ליהורי בלילה. ולי גרוא: כון – משום דאשכח דמיתרי כפי שמאי, למי שיער שירי איתלה, תלמיד רע, תאכלהו אל אל
נופה – אשו ש גיהנם. בוזק אבן למרקוליס – זו היא עבודתו, כדאמרין במסכת עבודה זרה (מט"ב). ואפילו עם הגוי – בתמיה. ורמיניה: המשתתף עם הכהן כו'.
עם הגוי – או המוכר פסולי המוקדשין, שנפדו ושחטו ומכרו, וכן פסורין כון המתנות, כדאמר במתניתין דצבי ואיל כתיב בהו. אינו צריך לרשום – ולקמן מפרש.

קבלות – ואם תאמר: תיפוק ליה קבלות מ"המקריב את דם השלמים", ד"הקריבה" –
היו לשון קבלה. כדאמרין פרק "הקומץ ורבה" (מנחות י"א, א): "הקריבו בני
אחרך – מקבלה ואילך מצות כהונה! ויש לומר: הרבא כיון דכתיב "לרבה" במקבלה.
השלמים ואת החלב", ובחלל כל שיקר בקבלה. על גבי נמי לא משעתי במקבלה.
היציקות – בריש "הקומץ ורבה" (שם
י"ב, א) פריך מינה להא דאמר ההם
"לא יצק כון אלא זר – כשר", וחבא קאמר
שהיא עבודה המצויה לבני אהרן ומנסקין
דלא כרבי שמעון.
משקל נמי לא שקילנא – שלא אקרא
גרנא, ולא אגזול להם שצריך יותר ממנה, אף
על פי שגם הוא לא היה עשיר. דלכך ממעלי
יומא דכפורי – שיום טוב הוא, כדאמר בפרק
"ארתו הוא נבר" (חולין פ"א, א) ומתנות מרחבות.
וכתנים מתאספין – ואילו לא היה נוטל – היו
אמרינן שאינו כהן.
אמר ליה רבא לשמיעה כו' – דרבא גרסינן,
דכיה כון היה. כדאמר פרק "עד מכה"
(בבברות כ"ב, א) ורבה היה מבטל לה
ברוב, ואמרין נמי (ראש השנה י"א, א) אבי
ורבה, מדבית עלי קא אתו.
זבחי

קבלות – קבלת הדם. הזאות – היא זריקת דם הנזרק במזבח, בין הניתוח
בפנים על הפרכית ועל מזבח הזהב, בין הניתוח בחוץ, שחיטה לא קרשבי, שאף
הז כשר בה. ערפת העגלה – בכחניהם לוחות, בדכתיב (דברים כא) "וגנשו הכחניה
בין לוי". מדרת מצוית – בצפרים חרות, בין מכפנים – במקדש, בדכתיב
(ויקרא ט) "וישא אהרן את ידיו וגוי' בין
מנחין – גבבולק, בכל עיר ועיר בבית
הכנסת. מבני אהרן – סיפיה דקרא לדעיל
הוא, חושן שכלתי אסורים – משום דם.
בטויא – בעלי. ברק לן – מנסה אותו אם
דע להשיב. ורובא כון היה. דחפורי מתנא
– מתניוקות שנזאקין אותם לכחניה. טי
אמרין חבובי – קא מנהב הבצע – ופה
הוא עושה. ונתן – לכהן, ולא שיטול הכהן
מעצמו. מימר אסורי הבו לי – הייתי שואלו
בפה מלא, שהייתי סבור שהנא חבובי מצוה.
הפסא שאלו פכנים – דמנא להו קרא לבני
שמואל. "ויטו אחרי הבצע" – אמר רבי
מאיר: שלא היה בעירית גול בידם, אלא חלק
ליה כגון מעשר ראשון היה שואלין בפניהם.
הפנים קאמר במוסכת יומא ב"טרף בקלפ" (כ.
לטא): שמשת שמעון הגדיטא בשתלחה
מארה בלחם הפנים. לאחזוקי נפשאי ככתבי
– שלא ישלח הדבר שאני בהן, ופריך
ולפירום ידה – כיון שאינו עושה אלא
שלא ישתבח שם כון מעלי – פירסו ידיו
לדוכן כל הצנה, ומוחק נפשיה בבחני.
אנטיה ליה עניניה – עתים שקבע
לתלמידיו היו טורדים אותו מלישא את
כפיו. שהיה עוסק לתלמידיו בעת שהצבור
נאספין לבית הכנסת. ודחיקא ליה מלתא
– להחיות צורבא מרחיקא, ודחוק רוצה
להחיותו – יתן לו חלק מתנותיו. לקבל זרוע
ולחיים מבני העיר שבטיל הכהן, והוא
אכלם. ואף על גב דלא אתי ליהיה –
דכהן, יכול לכותב לו. ככביר כהונה ולויה
– בכהן שהיה ניכר בעיר, ורוב בני אדם
אובדים אותו ונותניו לא המתנות. ואבאות
כהן אמרין דיכול לכותב מעשרותיו לאהרן,
אף על גב דלא אתי ליהיה. "מכיר" – לשון
(מלכים ב יב) "איש מאת מכיר". אמר ליה
רבא לשמיעה – לשמשו של בעל הבית
הוא כהן, ובעל הבית נותן לו מתנותיו. וזכי
לי מתנא – תן לי רשות ליקח מתנותיך
לאוכלם, מפני שהלשון עם הלחיים ניתן
להכניהם, ובענין למיכל לישנא בחדלאל
שהוא דבר חשוב. ודכי נמי אמרין
ב"השוכר את הפועלים" (בבא מציעא פ"ב):
כדי להאכילם שלש לשונות בחדלל. ואף

על גב דרבא נמי כון היה. דקמיאן (ראש השנה י"א) אמרין: רבא היה מבטל תרומת חצלה לארץ ברוב, ואכיל לה בימי
שומאנו. מיהו מנפשיה לא מצי שקיל, דכתיב "ונתן", ולא שיטול מעצמו. ומימר נמי לא בעי לממר "הבו לי" – דתניא: חלקם שאלו בפניהם, להכי שכל בתורתו דור
על ידי תנינת בהן, ואף על גב דלא מטא אתי ליהיה דרשענא, ספך רבא אדורי יוסף דלעיל. רב ספאי אכל – משום דלא מטא אתי ליהיה דרשענא. מעודה נגד ביום קרה
– בגד בלוי ונרקב, כמו (שעיהו סד) "ובגד עדים", בעת הקור אינו שוח כלום. וכמו חומץ על נתר – שאינו אלא מפסידו. "נתר" הוא מין צורף, אלומאי בלעז. בן
שר בשירים על לב רע – כן האומר דברי תורה למי שאינו יודע להבחין בהן. משום דקערי אשמעיתא דמר – שלא סמכיה על שמועתך שאמרת דמותר לזרובא מרבנן
לקבלה, אף על גב דלא אתו ליהיה דכהן. כי אמרי אנא באחר – היכא דמכיל ליה כון אחר, שאינו כפוף לה. אבל שמעא דבעל הבית – על כרחו מוכי ליה לאדם
חשוב שהוא כהן בביתו של בעל הבית. אי נמי אימר דאמרי אנא דיכול לכותב מתנתא לאחר, אף על גב דלא אתו ליהיה. רבא אפשי ליה – כלומר, לאיש שהוא עני
ודחוק. אבל רבא אפשר ליה ולא דחיקא ליה מילתא. כיון דלא עבר רב ספרא אשמעיתא דרב יוסף – מאי טעמא אקריה בחלמיה? כלפי רבא – כלומר, על רבא,
שלא ידע להבחין בטעמו של רב יוסף דקדורו על ספרא כן. נוף הוה – אני שומעיה: משום הדחת כלפי מעלה, מוסכת תענית (דכ"ב) דבעא מיטרא ללא צורך, משום
יקרא דאמיה דשבור מלכא. דאיתחין ליה אבוב בחלמיה, ואמר ליה: מי אשכח דמיתרי כפי שמאי, אשני דוחיך. אשני דוחיך, למחר אשכחיה לפריהיה
דרמשם מכיני. שנעורר ומאמר בבלה ליהורי בלילה. ולי גרוא: כון – משום דאשכח דמיתרי כפי שמאי, למי שיער שירי איתלה, תלמיד רע, תאכלהו אל אל
נופה – אשו ש גיהנם. בוזק אבן למרקוליס – זו היא עבודתו, כדאמרין במסכת עבודה זרה (מט"ב). ואפילו עם הגוי – בתמיה. ורמיניה: המשתתף עם הכהן כו'.
עם הגוי – או המוכר פסולי המוקדשין, שנפדו ושחטו ומכרו, וכן פסורין כון המתנות, כדאמר במתניתין דצבי ואיל כתיב בהו. אינו צריך לרשום – ולקמן מפרש.

זבחי שלמי צבור - הן כבשי עצרת, ויש להם דין אשמות ליאכל לפנים מן הקלעים, כדתנן ב"איחוד מקומן" (ובחים נדב).

ועורות קדשים - תימנה: אמאי חשיב עורות קדשים שהארכבו שהיו בירושלים, הלא בעורה פשוטין אפילו קדשים קלים, משום אימורים שלא היו יכולים

להוציא חוץ לעזרה, וזהו ליה למיניה עם עשר שבמקדש! וא' דילמא בטר עיקר בתמה אוליגן - הא לא דמי כלל למתניתין, דתנן: "חזן מן המתנות" - פטור מן המתנות, דהא לא מחייב דהם ישראל במתנות, משום שהמתנות נשארו ביד כהן.

חוץ

הכא במאי עסקינן - דיתבי גוי אמסחתא. - דכותרה גבי כהן דיתבי אמסחתא, אמאי צריך לרשום? דאמר: בשארא קא וכו'. - אי הכי, גוי נמי אמרי: בשארא קא וכו'. אלא הכא במאי עסקינן - דיתבי גוי אמסחתא. - דכותרה גבי כהן דיתבי אמסחתא, אמאי

צריך לרשום? - אמרי: המוני הימניה. - גוי נמי, אמרי: המוני הימניה! - אין אמונה בגוי. איבעית אימא: סתם גוי מפעא פעי. אמר מר: ופסולי המקדשין אין צריך לרשום. אלמא מוכחא מלתא, והא אנן תנן: פסולי המקדשין נמקרים באיטלי, ונשחטים באיטלי, ונשקלים בלביא! תרגמא רב דאדא בר אבהה קמיה דרב פפי: פאותן הנמקרים שותף הבית. אמר רב הונא: שותף רבא, פטור מן הלחי, שותף פיד - פטור מן הדורע, שותף בבני מעין - פטור מן הקבה, ותיא בר רב אמר: אפילו שותף שותף באחת מן - פטור מכולן. מיתבי: "הראש שלי, וכוכלי שלי", ואפילו אחד ממאה בראש - פטור. "הי שלי, וכוכלי שלי", אפילו אחד ממאה ביד - פטור. מאי לאו פטור - מן הלחי, ותיבי ככולן, פטור מן הקבה ותיבי ככולן! - לא, פטור מכולן. - וליתני "פטור מכולן"! ועוד, תניא: "הראש שלי, וכוכלי שלי", אפילו אחד ממאה בראש - פטור מן הלחי ותיבי ככולן! תיובתא דתיא בר רב תיובתא. אמר רב חסדא: הא מתניתא אטעיתיה לחיא בר רב, דתניא: עשרים וארבע מתנות בהונה הן, וכולן ניתנו לאהרן ולבניו בכלל ופרט וגרית מלח. כל המקמינן - פאילו קיים בכלל ופרט ו"גרית מלח", וכל העובר עליהן - פאילו עובר על בכלל ופרט וגרית מלח. ואילו הן: עשר במקדש, וארבע בירושלים, ועשר בגבולים. עשר במקדש: חטאת, וחטאת העוף, אשם ודאי, ואשם תלוי, וזבחי שלמי צבור, ולוג ששמן של מצורע, ושמי הקהם, ולחם הפנים, וישיב מנחות, ומנחת העומר. וארבע בירושלים: הכבורה, והתבפורים, ומזרם מן התורה ומאיל נזיר, ועורות קדשים. ועשר בגבולים: תרומה, ותרומת מעשר, וחלה, וראשית הגז, ובמתנות, ופריון הפן, ופריון פטור חמור, וישרה אחוזה, וישרה חרמים, וגול חגר. הוא סבר: מוקא חשיב להו למתנות פחדא - חדא נינהו. ולא היא, אטו מוקם מתורה ואיל נזיר דקא חשיב להו פחדא, משום דחדא ניניהו? אלא, פיון דדמיין להדרי - חשיב להו פחדא, הכי נמי, פיון דדמיין להדרי - חשיב להו פחדא. איבעיא להו: "הראש שלי, וכוכלי שלי", מהו? פתר חייבא אוליגן, וחייבא גבי ישראל הוא. או דלמא בטר עיקר בהמה אוליגן, ועיקר בהמה דכהן הוא? תא שמע: גוי וכוהן ששקרו צאנא לישראל לנוו - פטור. דהלוקח גו צאנא של גוי - פטור מראשית הגז. וזה חומר ביוזע ובזלזולם ובקבה יותר מראשית הגז. שפע מיהא: פתר חייבא אוליגן, שפע מיהא. "ואם אמר לו חזן מן המתנות פטור מן המתנות". ורמינהו:

וברית מלח - כתיב בספיה ברית מלח עולם הוא כשם שברית מלח אינה שובתה כל זל ערית שובתה. באילו קיים כללות ופרשות - שבתורה. וברית מלח - של קרבנות. עשר במקדש - ניתנה להן בתוך עזרה לאוכלן שלם. זבחי שלמי צבור - כבשי עצרת, חזקוני קדשים, לאוכל בעורה. לוג ששמן של מצורע - מה שנשאר ממנו ונאכל לכהנים. מאמרין מנחות וזלתי, ובוחים (מדב). "כל קרבנם" דכתיב ב"יוקח קרח" - לרבות לוג ששמן של מצורע, דקרי "קרבנם" - דכתיב כי "הקריב אותם לאשם ואת לוג השמן", וכתיב ב"יוקח קרח" - בקדש הקדשים תאכלנו" - אבלוהו "לכל קרבנם ולכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמם" וגו'. עומר - לא חשיב ליה בחדי שאר מנחת צבור, מפני שהיא מנחת צבור הנקמעת ותאכלה, ואין כל עוד בצבור. ושירי מנחות - של יחיד. בירושלים - הנאכלים ומתחלקים לכל העיר. הכבורה - כבורים - אינם נאכלים אלא בירושלים. דכתיב (דברים יז) לא תוכל לאכול בשעריך" וגו' ואמר מר (מכות יזב). "ותרומת ידך" - אלו הכבורים. ומזרם מותר - וזהו שוק וראשית זולתי, כדכתיב (ויקרא ז) והקריב ממנו" - אחד ממל כרובן, "ותרומה לא כלתו חזקין" וגו', מארבעת מינים, זולתי ורקיקים ורובוכו וחמץ, אחת מכל מין. ומזרם מאיל נזיר - זרוע בשלה וחלה ורקיק, כדכתיב בפרשת נשא שמניפן אותן. והני חד חשיב להו, משום דדמו אהדרי, דהריווייהו מזרם מקדשים קלים נינהו. וזהו שוק של שאר שלמים נמי בכלל זה הן. והני דתני תורה - משום דאית ביה מזרם אחרין. ותנינהו לכולוהו בחדיא שמיא. ועורות קדשים - של עולה חטאת ואשם, כדכתיב (שם) "עור העולה אשר הקריב", ובתורה נתנים נמי מרבה עור חטאת ואשם. כגבולים - תנן להם בכל עיר ישראל. ומתנות - הזרוע ולבנה וזקבה. פרוין הבן - חמש סלעים. פרוין פטר חמור - שה. שרה אחוזה - שחקדש ולא גאלה. חומר גבול חרמי, דהא חרמי איצטא ביובל ומתחלקת לכהנים של אותו משמר שאיער בו יובל, שנאמר (שם כז) "וזה השדה בצאתו ביובל וגו' לכהן תהיה אחזרת". וגול חגר - "האשם המושב לה", בפרשת נשא. וגול חגר ששעב על לשקר, ואחר כך חודה לאחר שמת חגר, דפירשטיה לעיל בפרקין וקלא.א. הוא סבר - דחייב בר רב סבר. דחייב חשיב - האי תנא כוללו זרוע ולחיים וקבה חטאת מתנה, שלא אמר עשרים ושש. שפע מיהא - חדיא הוא ומתחייב באחד - מתחייב בכלום, ודנפטור מזה מתנה - פטור מכולן. כולה שלי וזרעא שלי - חזן כומר לטבח וזרעא קדש חשיטה. חדי הריטק: תא שמע נני וכוהן ששקרו צאנא לישראל לנוו - שנשארוהו שלחן לנוו תא צאנא. פטור - ואידי דתנא לא גבי מתנות "השחוט לכהן ולגוי" - פטור" תניא נמי גבי ראשית הגז. חלוקה גו צאנא של גוי - אפילו קודם שנגזו - פטור. "זה חומר" וכו' - דהלוקח מתנות מן הכהן, חייב קודם שחשיטה, וכל בהמה לכהן - חייב במתנות, שלא זכה בה קודם שחשיטה. שפע מיהא - מדתני "זה חומר" - אלמא בטר חייבא אוליגן, דהא לא קנה אלא מתנות, וקאמר "חייב".

הכא במאי עסקינן - דחמשותף עם גוי אינו צריך לרשום. דיתבי גוי אמסחתא - כשהטבח מוכר הבשר. דמוכחא מלתא דגוי שותף הוא ואין כאן חשד, ומתניתין - ברלא יתיב. דכותרה גבי כהן - דברייתא. דיתבי - כהן אמסחתא, אמאי צריך לרשום? הא נמי מוכחא מלתא דכהן שותף הוא ואין כאן חשד דיתבי כהן אמסחתא לא הוי ידעי איני דכהן שותף בה דאמר בשאר קובין - בשר הוא רוצה לקנות. אלא - לא תוקמה דיתבי גוי אמסחתא. אלא הכי תוקמה דיתבי גוי אמסחתא - על הארז שנתון בה הטבח המעות בשמקבלם תמיד מן הלוקחים. דהא דהא ימכחא שפיר שותף בה. דאמר - הוראים: המוני הימניה לשומרים לו, שלא יגנבוהו הימנה. אין אמונה בגוי - אין ישראל רגילין להאמין בהם. איבעית אימא - לעולם כדאוקמינא מעיקרא. דיתבי גוי אמסחתא. וכוהן נמי דיתבי אמסחתא - ולא דמו. ד"סתם גוי מפעא פעי" - דתיר הוא שועל, לא תתנם בכך אלא בכך וזהו יודיען שיש לו חלק בה. אבל כהן - צנעו הוא, וסומך על הטבח, ואין הכל יודיען שהוא שותף. אלמא מוכחא מילתייהו - דלא מוכין להו כדרך חזקוני. באיטלי - בשוק. באותו המעברין כהן חבית - כבור נועשה. דהתם הוא חזן מן הכבור והמעשה שהנאתו לבעלים. שאין דמיון קדש, דכתיב בה: "לא תפדה", ו"לא תגאלי". דהיינו, אין קדושה לדמיון, לפיכך, לא התירו לו בשביל האהו לדלוהו כהן למוכר בשוק כדרך חזקוני, אלא בתוך הבית. ואף על פי שמפסיד דבר, שאין עליהם קופצין כל כך. והיינו "מוכחא מלתא". אבל פסולי המקדשים, שדמי פרוין לנכנס בקדושתא, לא שרית ליה למוכר בשוק - לא פריק להו מעיקרא אלא בול, ואיכא פסידא דהקדש וזנהו צריך לרשום. שותף בראש - ולא יתיב אחד במאה ביד - אפילו אין לכהן או לגוי חלק בורע אלא אחד ממאה - פטור טבת. ובכחן או גוי שמכור בהמה לטבח ישראל - פטור. ובכולוהו גרסינן "פטור" ישראל - אי הכי ליתני פטור מכולם - בהדיא ועוד תניא - בהדיא דלא פטר ליה אלא מן הלחי. בכלל ופרט - ב"יוקח קרח": "לכל קדשי בני ישראל קח נתתם" ודחד דמפרש כל חד וחד: "זה יחידה לך מקדש הקדשים מן האש" וגו'. ורמינהו:

חולין - פרק עשירי - חזרו והלחיים דף קלד עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קצט רש"י

ורמינהו - כון שמכר בהמה לישראל, ואמר לו "על מנת שהמתנות שלי" -
נותן ישראל לכל כון שירצה. דכין דכולה בהמה זבין ליה, לא מצי לאתניי ליה
האי אמתונה, שאנין שלו אלא של כהנים ניהו, ואין לו בון אלא טובת הנאה,
במזל מקום שמע מינה דליכין במתנות, חזין שיוז - לשון שיוז משמע ששיר
המתנות ולא מכר. דפריי פטור הלוקח.
שהרי של כון חן. ודכותה בישראל הוא
מחייב הלוקח, דכין שהוא שטח - עליה
רמי למתבניהו. על מנת לאו שירא הוא
אלא תנאה, הכל מכר לו על מנת שיתנם
לו, והוא אין בו כח להתנות. ורמינהו -
ברייתא אברייא. לא שנו - היכא דלקח
הימנו במשקל, דקתני: נותן לכהן, לכהן
הוא חזר וחזר דמיס מן הטבת. אלא -
כששקל לוקח לעצמו, דכין טבת לא נגע
בון - אינו בעל דברים של כון, לפיכך, זה
הלוקח נותן, והוא שואל לו הדמים של
הטבת היה מוטל ליתן. אבל שקל לו טבת
הדיון - של כון, ומלוקחו ותביעתו אף על
הטבת הוא, והטבת חזר עליהן, אם יש בעין
נותן לכהן, והכי מפריש כל בריש
ה"הגזל" בבבא קמא (טזא), דאף עם הטבת
קאמר רבי יהודה, הדיון עמי - דינו של כון
ותביעתו על הלוקח הוא, והואלי וישנה
גוללה בעין - במקום שהוא שם, ל"כ.
אית ליה דרב חסדא, רצה מזה נובה -
דכין דקודם יאוש אכלו זה האחרון - הוא
ליה איהו גזלן עליהו. דהא כל מקמי יאוש
החזיריהו דמירויי פטור, כל היכא
דאינתנהו לא - בגזלן דעלמא, שהגזלן
קונה אותו בגזלו של דלם. דכילי עלמא אית
לחו דרב חסדא - דאם רצה נזיל לדון עם
ההראשן - ידון, והכא - בגזל מתנות
כהונה סמפליגו. מר סבר: מתנות כהונה
נגזלות, ונתחייב גזלן בגזלו שלם, דתורת
גזל עליהן, ומר סבר אינן גזלות - אין כח
לגזל, לכל זמן שכן בעין, כל מקום שהולכין
החוב מוטל עמי שדם אצלו לתת
לכהן, והראשון לא נעשה גזלן עליהן. כפי
נפש - ולא בלשון לא שנו" ואמתניתין,
דכלילי. מתנות כהונה נגזלות -
לכדארמין, שאם רצה נזיל לדון עם הראשון
ידון, אלא ספק - מתנות כהונה
לקולא, דארמין: המוציא מחבירו עליו
הראיה, שכתוב קמה - לפני הקוצרים
שעדיין לא הגיעו הקוצרים לשם. הרי - כל
הנמצא בון לבעל הבית, דאין לקט אלא
הנזר בשעת קצירה. העלינים - חסין
העלינים שלע פו החרו, איכא למימר: לקט
החיות, שנשור מן השבולין בשעת קצירה.
והתביתנים - שבקרקעיתו של חור, לבקע

חזין שירא הוא על מנת לאו שירא הוא - ואם תאמר: כי אמר ליה "על מנת",
דארמין: נותן לכל כון שירצה - אם כן, במקום בטל, שלא נתן לו בהמה אלא
על מנת שיהיו המתנות שלו ויש לומר: דמירי שהיה שיהיו המתנות שלו, אלא אין
לו - לא יהיה המקום בטל. אי נמי: הוי כמנהל על שכתוב בתורה, שדרשונו תורה
לינתם לכל מי שירצה. דמר אית ליה דרב
חסדא - אין לפיכך דרב אית ליה דרב חסדא,
רעם הראשון דקאמר רב - היינו, אפילו עם
הראשון, דאם כן, לא אפי' הוי ענה שיהיה ולא
עם הראשון, בגזל ולא נתיאשו הבעלים ונא
אחר ואכלו, דהא ליכא מאן דפליג שלא יוכל
לגבות מן הראשון הגזל, ובארז שאכלו הוא
דאיכא דליה ליה דרב חסדא, אלא כי לפיכך
איפכא: דרב ליה ליה דרב חסדא, דהדיון דקא
עם הטבת, ורב אסי אית ליה דרב חסדא, והדיון
אף עם הלוקח, ודחי: "דכילי עלמא אית ליה
רב חסדא, ובמתנות כהונה נגזלות אף סמפליג"
דרב סבר נגזלות, ו"הדיון עם הטבת" - היינו,
אף עם הטבת, כרב חסדא, ורב אסי סבר דהדיון
דקאף עם הלוקח, והכי נגזלות אין נגזלות.
הוי איפכא מנאי דהוי כמי דלימיר מעיקרא.
ותימה: דבמאי קא מירי? כי בשאין מתנות בעין
הא ארמין בריש פירקין דמוק מתנות כהונה
הא אכלו, פטור וסוף הוא בעין - היכי קאמר
דברב חסדא, אף סמפליג לא משמע ברי
הגזל "בתרא" (בבא קמא קיא), דהיכא דהם
בעין, ליכא מאן דפליג אדרב חסדא, אלא
דוקא כשאכלו, דתני רבי אשעיא: הגזל
מאכלית את בני - פטורין משלם, הנה
לפניהן, גזלה קיימת, חייבים לשלם, אין גזלה
קיימת - פטורין בו, ופרי: לימא תהוי תיובתא
רב חסדא, משמע דלאמן דפליג עליה, אתי
שפיר דדוקא אין גזלה קיימת פטורין, אבל
בגזלה קיימת חייבים לשלם וצריך עיון,
ורמינהו חזרי העלינים שכתוב קמה בו -
מכרנו בני פרי, דלא פליגי רבנן אלא משום
דסברי דהתחתונים דאינן נגזלים כנסום, היולכ
הם של בעל הבית, הוא אם הוי ספק - הוי
מודים דהוי לקט, כמו עליונים, שספק לקט -
לקט.

ראשית
רבי מאיר: אלא לרבי מאיר גבי מתנות עניים, והוא אית למתנות כהונה, ספיקא לחזמרא, וסתם מתניתין - רבי
מאיר היא, דקתני ספיקא לקולא. אל תקיט - דהא דקתני "ספק לקט לקט" - יהיה דהיא, שאני שונה אותה כמו ששנית "דבר רבי מאיר", אלא "דבר רבי יהודה
בן אגרא משום רבי מאיר", אמר ליה, לו - ריש לקטי. אל תשנה אותה אלא בלשון בן תרל - אפילו אין אתה שונה אותה אלא בשם שטח שבעולם ששמו בן
תרל, אפילו הכי קשיא לך, דהא טעמא קאמר למיתליה. איילאס ברינן - לראות לו וכות בדין. צדק משלך - וכן לו. פרה - כשגזל לך ספק זה במתנותיה, ואתה
מעמידה על חוקה הראשונה - הרי היא פטורה, שהרי בחוקת של גוי היתה עומדת. קמה - כשגזל לך ספק בלקט, ואתה מעמידה על חוקה - חוקת חייב הוא,
דמעול הוא עומדת לך, דשל ישראל הוא. חזוב חלה - הכל הולך אחר גזלוהו, משגלגל בה - הוי חזובה, וגלגל הגוי פטור, דכתיב (מכבד טו) "חזובי חזובי"
"אם עד שלא נתגיר נתגלגלה - פטור, אם ספק - חייב" גרסין. חלה - ספק איסורא, שיש בה עון מיתה, הלכך, לא סמכינן אחוקה. אבל מתנות אין בון קדושה אלא
דין ממוק, והמוציא מחבירו עליו הראיה, קרבן אשתו - ספק ילדה בשותיה גויה, ספק משנתגירה - מביא קרבן, דספק איסור כרת הוא לאבול בקדשים עד שחביא
כפרה. דמחוסר כפורים אסור בקדשים, וענש רבו, וחלה - ספק מיתה. ובכור בהמה שחורה - ספק רפה לשחוטו בחיין, וצריך להחיות עד שישתאב, דלית ביה
לא דין ממוק, ואבולו הוא במזמו. ובכור - פטר חמור, כמאן דאמר בבבבבב (טזא) אסור בהנאה עד שפירה, וצריך להפריש עליו טלה לפיכך, ואפקועי אסוריה.
ומעבב הטלה בידו, והוא שלו. דשה של פדיון לא רמיא קדושה עליה אלא ממנא דכח הוא, וכיון דספק הוא - המוציא מחבירו עליו הראיה.

ראשית הגו והמתנות – תימה: למאן דאית ליה לעיל (קלב.) דמתנות טבלי, ליחגי נמי מתנות לחיוב – קודם שהורמו, ולפוטו – אחר שהורמו המתנות, דדורו שלו. כי חיכי דחגי בבכור בהמה טמאה לחיוב ולפוטו! **פִּיקָה** של גרירת – היא טבעת הגודלה, שעושה עגולה בפיקה.

הזרוע המיומנת – אפילו רכמן דרדשי פרק "גיד הנשה" (חזיון צובג, "הירך" – דפשיט אסיריה בבוליה ירך, הבא מודו, ודא שיך למודש הכי. **דורשי** חמורות – פירש בערוך בשם רב סעדיה גאון: כמין המעשה. דבלשון ארמי "מוד חמור" – מה מעשיך.

הדרן עלך הזרוע והלחיים

- **שאני תרומה – דמבלה, ולא סניא דלא מפרשי לה.** – והרי מתנות דלא מבלה, ותנאי: מקום שנגנו למלוג בעגלים – לא יפשיט את הזרוע, להפשיט את הראש – לא יפשיט את הלחי. ואם אין שם ביהן – מעלין אותן בדמים ואוכלן, מפני הפסד בהן! – שאני מותרות בהזנה, ד"נתיב" כתיבא ביה. השתא דאיתיה להכי, תרומה נמי: "נתיבה" כתיבא ביה. – ואלא "תעוב" ויתירא למה לי? – לכדתנא: המפקיר את פרמו, ולשחרר השבים ובצרו – חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה, ופטור מן הפעולות. ההוא שקא דדיגרי דאיתא לבי מדרשא, קדים רבי אמי וזכה ביהן. – וחיכי עבדי הכי? והא כתיב "ונתן" – ולא שיפול מעצמו! – רבי אמי נמי לעגיים וכה ביהן. ואיבעית אימא: אדם חשוב שאני, דתנאי: "והפכה הגדול מאחיו" – שיהא גדול מאחיו בגוי בחכמה ובעושר. אחרים אומרים: מנין שאם אין לו, שאחיו הפהנים מגדלין אותו? – תלמוד לומר: "והפכה הגדול מאחיו" – גדלוהו משל אחיו. **משנה** אוהו הזרוע – מן הפרק של ארפובה עד פה של יד, והוא של נזיר. וכנגדו ברגל, שוק. רבי יהודה אומר: שוק מן הפרק של ארפובה עד סוכך של רגל. אי זהו לחי – מן הפרק של לחי, עד פיקה של גרירת. **גמרא** תנו רבנן: "הזרוע" – זה ורוע ימין. אתה אומר זה ורוע ימין, או אינו אלא ורוע שמאל? תלמוד לומר: "הזרוע", מאי תלמודא? בראמר רבא: "הזרוע" – המיומנת שפירד, הכא נמי: "הזרוע" – המיומן שפירד. והלחיים? למאי אתא? להביא צמר שבראש כבשים, ושער שבין תישיש. "והקבה" למאי אתא? להביא חלב שעל גבי הקבה, וחלב שבתוך הקבה. דאמר רבי יהושע: פהנים נהנו בו עין יפה ונתנהו לבגלים, טעמא – דנהגו, הא לא נהגו – דידיה הוא. דורשי חמורות היו אומרים: הזרוע פגגה היד. וכן הוא אומר "וְיָקַח רִמּוֹ בְיָדוֹ". ולחיים פגגה תפלה, וכן הוא אומר "וַיַּעַמְדוּ פִּינְחָס וְיִפְלֹל". קבה כמשמעה, וכן הוא אומר "וְיָתַת הָאֵשָׁה אֶל כִּתְהָהּ". ותנא מיייתי לה מוקבא: "שוק תימין" אין לי אלא שוק תימין, ורוע מוקדשין מנין? – תלמוד לומר: "תרומה", ורוע חזיון מנין? – תלמוד לומר: "תתנו". "אזיהו לחי מן הפרק של לחי ועד פיקה של גרירת". ודתנאי: נטלה וביט שחיטה עמה! לא קשיא, הא רבנן דהא רבי חנינא, ואנטיגוס, דתנאי: מוגרמת פסילה. העיר רבי חנינא בן אנטיגוס על מוגרמת שהיא כשרה. איבעית אימא: הא והא רבנן, ומאי "עמה"? – עמה דבהקבה.

הדרן עלך הזרוע והלחיים

הנמכרת עם הראש. עד כה של יד – עצם רחב של כתף שקורין אשפלדון. והוא של נזיר – וכן "ורוע בשלה" האומר בניד (במכרז) כי נטילה. ובגמרא שוק – האומר בשלמים (ויקרא ז), נמי היו שתי עצמות מן הפרק של ארכובה עד בוקא דאטמא. דהיינו, כל הירך. סוכך של רגל – היינו פירק שבין הקולית ועצם אמצעי. הפרק של לחי – אצל הצדעים, וחותר כלפי מטה עד פיקה של גרירת, עד שיפיר כובע, שהוא פקיעתא. ופתחה של קנה, בית הבליעה. דהיינו, לחיים התחתונות עם הלשון. **גמרא** חזיון – "ונתן לכהן הזרוע", בראמר רבא – בפרק "גיד הנשה" (חזיון צאא), אליבא דרבי יהודה, דאמר: אינו נוהג אלא באחת, ודועת מכרעת: של ימין. ח' – ו"הלחיים" למאי אתא? חלב של הקבה וחלב שבתוך הקבה – חלב הקדוש. כתיב: נהנו בו עין יפה – שאל תטלו מן הבעלים אלמא דמזאורייתא של כהנים הוא דנפקא ליה מדיא יתירא "והקבה". דורשי חמורות – מקראות הסתומים. היו אומרים – מנלן דשל ימין? מהבא. יד – שנותנין לכהן – כנגד ידו של פוסח, שעל כך ניתנה לו בריח כהונה עולם, וזה שכרו. ואיוו יד שעושה מלחמה? זהו אומר: של ימין. ורוע המוקדשין – של איל נזיר. תלמוד לומר תתנו – "תרומה לכהן". ורוע חזיון – מתנות כהונה. וביט שחיטה עמה – היינו, תופס בעומק הזואר באלכסון יותר מן הפיקה. ויעיל על הפיקה ולא קשיא – ברייתא דרבי לה "בית שחטה" – רבי חנינא דהא, ובמכשר שחטה למעלה מבית הבליעה. ומתניתין דלא קרי לה בית שחטה? רבנן דהא. ואיבעית אימא – ברייתא נמי רבנן דהא, והאי "עמה" דקתני? לאו עם הלחי, אלא עם הבהמה היה נשאר בית שחטה, וחלחי ניטל עם הפיקה.

הדרן עלך הזרוע והלחיים

ראשית חנו בו' – כל חנך כולחו לא רמיא אסורא עליהו, אלא ממנוא. ודילכך, ספיקו לקולא. ופירוש פטר חמור – בדפרישות: מפרשי טלה, והוא לעצמו. קמה אקמה רמי עליה – ממתנתא אחריתי אשכח לרבי מאיר דפטר בקמה של גר, ספק נצרהה קודם שנתגביר ספק משנתגביר. ורמיא הוא דאדא דקתני "ספק קליט", ושני ליה: בלשון בן אגרא אני שונה אותה. **בבשר** – מקום. **אין מביאין** – אין צריך ישראל לטרוח ולהביא תרומה מן הגזרן לעיר ליד כהן, אלא כהן חזק וחזק ומביאה. ואם אין שם כהן בו' – אומא, בעי לאפרושה. ולאצנונה עד דמשבח כהן. הכי נמי בעי לאצנונה עד דמשבח עניים. שאני תרומה דבבלה – ואסרתה הכל עליו משום טבל. לפיכך, על כרחו צריך להפרשו. למלוג בעלים – שמוכרין אותן ברותחין עם ערוך, ואוכלין אותן עם העור. אין רשאי להפשיט את הזרוע – אלא ונתנו לכהן כמו שהוא בעור. הראש לא יפשיט את הלחי – כדמבינן לקמן מקרא יתירא. שאף הצמר שבראש כבישים הוא חייב ליתן לו, ולא שכן העור. ואם אין שם כהן – ולתת לו המתנות. מעלים אותם בדמים – שם את דמי המתנות, ואוכל המתנות, ונותן דמיים לכהן הבא ראשון. נתינה כתיבא בהו – ועליו ליתנן לכהן. אלא תעוב! יתירא – דכתיב בלסט, למה לי? חד ב'קדושים תהיו', וחד ב'שור או כשב', לאו לרביי, שאפילו במקום שאין עניים שעליו להצניעם עד שמצאנו עניים חייב בפרט ובעוללות בו' – אף עד גב דהפקר פטור מכולם, דבכלהו כתיב "קציר", "כרמך" – ולא של הפקר. ובכלהו תנן: כל שהוא אוכל ועשמר, פירט לשל הפקר. להכי אפני "תעוב" יתירא – דכתיב בכלהו – לאתויי הפקר, כי האי כונה דהדר אידו וזכה ביה. בלסט ופאה כתיב "תעוב" יתירא? חד ב'קדושים תהיו', וחד ב'שור או כשב', ופירט בדרם היינו לזר, עוללות – חד ב'קדושים תהיו'; "וכרמך לא תעולל". וחד במשנה תורה (כד) "כי תבצור כרמך לא תעולל אחריו". שכחה – חד גבי שכחת אילן, וחד גבי שכחת כרם, דאמרין לעיל (קלאא). "אחריו" – זו שכחה. שקא דדיגרי – ויניי זהב ששלחו ממקום אחר לבני הישיבה. ואיבעית אימא ארם חשוב כגון ממונה ראש ישיבה, יכול לקום ולזכות. שהרי עליו לגדלו ולהעשירו אפילו משנה וכל שכן ממאי דאית ליה מעלמא.

משנה מן פרק לא ארכובה – ארכובה הנמכרת עם הראש. עד כה של יד – עצם רחב של כתף שקורין אשפלדון. והוא של נזיר – וכן "ורוע בשלה" האומר בניד (במכרז) כי נטילה. ובגמרא שוק – האומר בשלמים (ויקרא ז), נמי היו שתי עצמות מן הפרק של ארכובה עד בוקא דאטמא. דהיינו, כל הירך. סוכך של רגל – היינו פירק שבין הקולית ועצם אמצעי. הפרק של לחי – אצל הצדעים, וחותר כלפי מטה עד פיקה של גרירת, עד שיפיר כובע, שהוא פקיעתא. ופתחה של קנה, בית הבליעה. דהיינו, לחיים התחתונות עם הלשון. **גמרא** חזיון – "ונתן לכהן הזרוע", בראמר רבא – בפרק "גיד הנשה" (חזיון צאא), אליבא דרבי יהודה, דאמר: אינו נוהג אלא באחת, ודועת מכרעת: של ימין. ח' – ו"הלחיים" למאי אתא? חלב של הקבה וחלב שבתוך הקבה – חלב הקדוש. כתיב: נהנו בו עין יפה – שאל תטלו מן הבעלים אלמא דמזאורייתא של כהנים הוא דנפקא ליה מדיא יתירא "והקבה". דורשי חמורות – מקראות הסתומים. היו אומרים – מנלן דשל ימין? מהבא. יד – שנותנין לכהן – כנגד ידו של פוסח, שעל כך ניתנה לו בריח כהונה עולם, וזה שכרו. ואיוו יד שעושה מלחמה? זהו אומר: של ימין. ורוע המוקדשין – של איל נזיר. תלמוד לומר תתנו – "תרומה לכהן". ורוע חזיון – מתנות כהונה. וביט שחיטה עמה – היינו, תופס בעומק הזואר באלכסון יותר מן הפיקה. ויעיל על הפיקה ולא קשיא – ברייתא דרבי לה "בית שחטה" – רבי חנינא דהא, ובמכשר שחטה למעלה מבית הבליעה. ומתניתין דלא קרי לה בית שחטה? רבנן דהא. ואיבעית אימא – ברייתא נמי רבנן דהא, והאי "עמה" דקתני? לאו עם הלחי, אלא עם הבהמה היה נשאר בית שחטה, וחלחי ניטל עם הפיקה.

חולין פרק אחד עשר – ראשית הגז דף קלה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) כפג
רש"י
תוספות

ראשית הגז לפרוק וליתב ליה – תימנה אמאן קאי? אי אמאן דעבר וגזו – אטו
קבאט הוא, דקסיס ליה משום דעבר וגזו לפדותה, ובעלים שהקדישו נמי –
אמאי מחייבי? ואי אבוק – לא הוה ליה למימר "לפרוק וליתב" ונדי דהאי לא תקשי
מה מרדכי שפודה – מדרורח שפודה בשוה פרטות אפילו שוה מנה, דמחולל.
והא בעי העמדה והערכה – ואם תאמרה מה
שיך העמדה והערכה בגיזה, דהויא
במקדיש עציז אבנינא? ויש לומר: כין שהיה
מתחלה מחובר בבמה בזה העמדה
והערכה, צריך העמדה והערכה, ואם תאמרה:
ולמיא, כשהעמיד והעריך ואחר כך עבר וגזו
ופדה ויש לומר דבשעת פדייה בעינן העמדה
והערכה.
במקדיש גיזה עצמה – ורבי מני בר פטיש
דלעיל אית ליה שפיר דך דרשא.
אבל רבא לית ליה דרשה דרבי מני בר פטיש
דפטר מקדיש בליה חזק מניה וכושיה.
מדבעי בסמוך, ואלא "צאנך" למאי אתא.
ורבנן

משנה ראשית הגז – כל הגוזז צאנו, בין שלמים ובין זקנים, ואפילו גוזזן מאוה
פעמים – נותן ממנה מתנה לכהן, ושיעורא מפרש לקמן: חמשה גזות, שיש בכל
אחד מנה ופרס היה נותן משקל חמש סלעים. נהנינן בבקר ובצאן – דכתיב
(דברים יח) "אשר את שוה" ו**במזבץ** – אפילו לא שחט אלא אחת. **אלא**
ברחלים – ד"ג צאנך" כתיב, ועדים – לאו
גז"י אקיר, כדמפרש בגמרא. **מנה מנה**
ופרס – כל אחת מנה וחצי, ובציר מחכי לא
שפור גז"י, שזו פחותה שבמזבח. כל שכן –
בגמרא מפרש מאי דיא. וכמה נותן לו –
בגמרא מפרש אודיבא קאי. **צוא** – שלא
נתלבן עדיין כולו. **שצבעו** – ישראל זה.
פסור – דקנינה בשבט, דהוה ליה כמזיק
מתנות כהונה או שאכלן. **לבנו ולא צבעו**
– אין זה שניה, ואכתי בעיניה הוא. **הלוקח**
גז צאנו של גזי – במחורא – **פסור** – ד"גז
צאנך כתיב, והאי כיון לאו דליה הוא,
ואצאנן דידה קפיד קרא, ולאו אגזין דידה.
שוהפות – לא שחור ולא לבן, זה נותן
לעצמו – בגמרא מפרש טעמא.
גמרא בקדיש בדר פה – דמותרין
בגיזה, אתא קרא למעוטיניה מחיובא
דראשית הגז. מדרבנן – תירוצא הוא.
חייבא – דעבר אדרבנן וגזו, אמינא ליחייב
– להכי אתא קרא. והא קדשה לה –
והכי תיסק אדעתין דניחב למיחב ליה
מדי דהקדש, ולמה לי למעוטינה? כל
קדוש בבעלי חיים טעון העמדה והערכה,
הכי אדקדיש בבמה והפס. והכי משכח
לה דניחב, דאיצטרך קרא למעוטי, והא
אחר שגזו אינו יכול להעמיד הגיזה?
הניחא למאן דאמר – בתמורה (כב),
תנינן בדר הבית לא היו בכלל בו –
איצטרך האי קרא דלא נימא נפרוק וניתב
ליה. הכי גרסנן סלקא דעתך **אמינא** ליעונו
וליתב ליה. כלומר, יגזו לכתחלה
וליתב ליה. דהא גז לא תקדיש. **אי הכי**
– דבחוץ מגזיתא אוקימתה חוץ מגזיתה,
שהוא מותר לגזוה שהגיזה שלו – מאי
דחוקר לאוקמה בדק הבית, אפילו
קדיש מזבח נמי ודבעי גזוז? והכי משכח
– הגיזה הניטלת מכחשת הבשר, ואסור
לגזוה. **אפילו הכי** – דאמר "חוץ מגזיתה"
– קדשה נמי גיזתה. דאידיך קדושת הגוף
תמורה, פשטה בכל המחובר בה, אבל
קדושת דמים, כגון קדשי בדר הבית, מאי
דלא אקדיש לא אקדיש, והלא במקדישים
– כלומר, בתחלה קדיש האומר "רגלה"
של זו עולה" – כולה עולה. **אי בתמורה**,
כשיאמר "רגלה של זו תמורה" – תדא
כולה תמורה, ופלגי אורבי מאיר דאמר:
אין ממירין באברין ולא אברין בשלמין.
ופפרק "בהמה המקשה" היא מפורשת.
ואפילו לרבי מאיר דאמר אין בולה עולה –
קדשה כולה. **רבא אמר** – לא תסור לאוקמי מחניתין במקדיש חוץ מגיזה וכושיה, אלא במקדיש גיזה לבדה. וטעמא דמתניתין: לא מי גז צאנך" ליקן, דהבא
צאנך הוא, אלא מוסמך נתינה לגיזה. סלקא דעתך **אמינא** לפרוק וליתב – קא משמע לן דאמר קרא "גז תחת" – מי שאינו מחוסר אלא גיזה ונתינה, והבא
משום העמדה והערכה ליכא – דכי כתיבא בעמדה, במקדיש בהמה עצמה כתיבא. השתא דאית ליה – לא גרסנן. **אלא צאנך** – דממעט מיעוטא, למאי
אתא למעוטי שותפות גזי לרבנן או שותפות ישראל לרבי אלעאי? ולא של שותפות – דרוש הכי: "צאנך" – המיוחד לך, למעוטי שותפות דגזי – אבל דישאל
– "מיוחד לך" קרינא ביה, האיל ושהינם בני חיוב, וכל ישראל קרוים בלשון יחיד. **ראשית הפסין קנינן** – מודלא כתביניהו בחד "ראשית", שמע מינה: לא איתקוש.
הילכך, איצטרך לפרושי בה מיעוטא לשותפות גזי.

וכמה נותנין לו – משקל חמש סלעים ביהודה, שהן עשר סלעים בגליל, מולבן ולא צוא,
בדי לעשות ממונו בדר קמן, שצאנך "תחת לו" – שיהא בו בדי מתנה. לא הפסין ליתנו לו
עד שצבעו – פסור. לבנו ולא צבעו – חייב. הלוקח גז צאנו של גזי – פסור מראשית הגז.
הלוקח גז צאנו של חבירו, אם שחור – המוכר חייב, לא שחור – הלוקח חייב. היו לו שני
מינים שחופות ולבנות, מכר לו שחופות אבל לא לבנות, זכרים אבל לא נקבות – זה נותן
לעצמו וזה נותן לעצמו. **גמרא** במקדשין מאי טעמא לא? אמר קרא: "צאנך" – ולא צאן
הקדיש. – טעמא דכתב רחמנא "צאנך", הא לאו הכי הוה אמינא קדשים חייבים בראשית
הגז? הא לאו בני גיזה ניהו, דכתיב: "ולא הגז בכור צאנך"! – אי קדש מוזהב – הכי נמי,
הכא במאי עסקינן – בקדשי בדר הבית. – והאמר רבי אלעאי: קדשי בדר הבית אסורים
בגיזה ועבדוה! – מדרבנן. סלקא דעתך אמינא: הואיל ומדאורייתא בני גיזה ניהו, הוכא
דגזו ליה – ליתב ליה. – והא קדש לה! – סלקא דעתך אמינא: לפרוק וליתב ליה. – והא
בעי העמדה והערכה! הניחא למאן דאמר קדשי בדר הבית לא היו בכלל העמדה והערכה.
אלא למאן דאמר היו מאי איפא למימיר? אמר רבי מני בר פטיש משום רבי יצאי: הכא
במקדיש בהמתו לבדר הבית חיון מניויתיה. סלקא דעתך אמינא: ליעונו וליתב ליה, אמר
קרא "צאנך" – ולא צאן של הקדש. – אי הכי, קדשי מוזהב נמי! – פחשי. – קדשי בדר הבית
נמי פחשי! – דאמר "חיון מניויתיה" – קדשי מוזהב נמי דאמר "חיון מניויתיה" –
אפילו הכי, פשטה קדושה בבולה. ומאן תימרא – דאמר רבי יוסי: והלא במקדשין האומר
"רגלה של זו עולה" – בולה עולה. ואפילו לרבי מאיר דאמר אין בולה עולה – הגיז מילי
דאקדיש דבר שאין הנשמה תלויה בו, אבל הקדשי דבר שהנשמה תלויה בו – קדשה. רבא
אמר: במקדיש גיזה עצמה, סלקא דעתך אמינא: ליעונו ולפרוק וליתב ליה, אמר קרא "גז"
צאנך תחת לו" – מי שאין מחוסר אלא גיזה ונתינה, יצא זה שמוחוסר גיזה פרייה ונתינה.
אלא "צאנך" למאי אתא? לכתנתיה: בהמת השותפים חייב בראשית הגז, ורבי אלעאי
פטר. מאי טעמא דרבי אלעאי? אמר קרא "צאנך" – ולא של שותפות. ורבנן – למעוטי
שותפות גזי. ורבי אלעאי – שותפות גזי מנא ליה? נפקא ליה מירשא דקרא "ראשית דגזנך"
– ולא שותפות גזי. ורבנן – "ראשית" (הגז) הפסין הענין, ורבי אלעאי – וי"ו דדר ערביה,
ורבנן

הילכך, איצטרך לפרושי בה מיעוטא לשותפות גזי.

הילכך, איצטרך לפרושי בה מיעוטא לשותפות גזי.

ורבנן לא לכתוב לא וי"ו ולא ראשית — ואם תאמר: לרבנן נמי תקשי, לא לכתוב "צאנך" ולא "ראשית", ואנא ליתפא מ"דגנך" דשוחפות גוי פטור מראשית הגז. דמאמריו רבנן לעיל: "ראשית" תפסיק הענין, משמע: הא לאו "ראשית", הזה יליפין מרשייה דקרא ויש לומר: דרבנן דרביו רבי אלעאי קא אמרי, לדבריך דבעי למלוק מרשייה דקרא. הא "ראשית" תפסיק הענין.

ואיבעית אימא שוחפות גוי בתרומה רבנן חיובי מצייה — מתוך פירוש קונטרס אחרון משמע: "מ"דגנך" ליכא ליתפא שוחפות גוי דסברא הוא לחלק בין של גוי לגמרי בין של שוחפות. אבל בגו אין סברא לחלק, שבכל בהמה ובבהמה יש לגוי חלק, בהו לא קרינא בחדא מנייהו "צאנך", ויתמהו דאם כן, מה איצטריך לרבנן קרא ד"צאנך", הא מ"דגנך" דרשנין: ולא של גוי, ולפינן בגו דשל גוי פטור. וכיון דשל גוי פטור, לשוחפות גוי פטור, דברשייה שאין סברא לחלק צריך פטור, דלאו סברא הוא כלל. דאפילו ידעינן דשל גוי פטור, מכל מקום לא ידעינן דשל שוחפות פטור בשוחפות גוי. וחסתא מ"דגנך" ליפין בגו, דל גוי פטור. ואיצטריך "צאנך" לשוחפות. אש לפירוש קמא בקונטרס ד"דגנך" אהא: ולא דינן גוי, צריך לומר האי סברא. דאי לא תימא הכי, רבנן בגו מלא שוחפות גוי פטור מראשית הלכא אימא: "צאנך" — למעוטי של גוי, אבל שוחפות גוי — חייב. **אמר** רבא ומודה רבי אלעאי בתרומה — נראה דסבר כלישנא בתרא. דאין סברא למעט של גוי טפי משל ישראל. דללישנא קמא דלית לן למעוטי מחד קרא אלא שוחפות גוי ולא שוחפות ישראל, אלא הוה צריך בכל גהוז דמייית קרא לרבות שוחפות ישראל. בתוך

ורבנן - לא לכתוב רחמנא לא וי"ו ולא "ראשית"! **ורבי אלעאי** - אידי דהאי קדושת דמיס והאי קדושת הוה, פסיק להו, ויהי ערבי להו. **ואיבעית אימא: שוחפות גוי בתרומה, רבנן חייב מצייה, דתניא: ישראל וגוי שלקחו שדה בשוחפות - מכל וחולין מעורבים זה בזה, דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: של ישראל - חייב, ושל גוי - פטור. עד כאן לא פליגי, אלא אמר סבר יש ביריה, וכן סבר אין ביריה. אכל שוחפות דגוי - דברי רבי חייבא. ואי בעית אימא: תרייהו לרבי אלעאי מ"צאנך" נפקא, דתניא: דגוי מאי מעמא - דלא מייחדא ליה, לישראל נמי - לא מייחדא ליה. **ורבנן** גוי - לאו בר חייבא הוא, ישראל - בר חייבא הוא. **אמר רבא: מודה רבי אלעאי בתרומה, אף על גב דכתיב "דגנך" - דידך אין, דשוחפות לא, כתב רחמנא "תרומתיכם". אלא "דגנך" למה לי? למעוטי שוחפות גוי. חלה אף על גב דכתיב "ראשית", ואיכא למימר: גילף "ראשית" מראשית הגז, מזה הלך - דשוחפות לא, אף כאן - דשוחפות לא, כתב רחמנא "ערוסותיכם". אלא מעמא דכתיב "ערוסותיכם", הא לאו הכי הוה אימינא: גילף "ראשית" מראשית הגז? אדרבה, גילף****

מתרומה! - הכי נמי, אלא "ערוסותיכם" למה לי? כדרי ערוסותיכם. פאה אף על גב דכתיב "שדך" - דידך אין, שוחפות לא, ככתב רחמנא "וכצורכם את קציר ארצכם", אלא "שדך" למה לי? למעוטי שוחפות גוי. ככורה אף על גב דכתיב "כל הכבוד אשר יגלד בכרךך ובצאנך" - דידך אין, דשוחפות לא, כתב רחמנא "וכברת בקרכם וצאנכם", אלא "בכרךך וצאנך" למה לי? למעוטי שוחפות גוי. מוזהו אף על גב דכתיב "ביתך" - דידך אין, שוחפות לא, כתב רחמנא "רבנו ימיכם וימי בניכם", ואלא "ביתך" למאי אתא? לכדברה, דאמר רבה: דרך

ישראל להפקיע חלקו מיד מעשר. ואני שמעתי: שאין לו תקנה, לפי שאם בא להפריש — נמצא מפרשי מן הפטור על החיוב. ולי נראה: שיש לו תקנה בשני צדדין, אם יש לו טבל ממקום אחר — מפרשי על זה. לפי חציו, שאין חייב אלא חציו. ואם אין טבל אחר — מפרשי מנייה וביה. לפי כולו. כגון אם יש לו עשרים — מפרשי שנים מהן. שאם אין מפרשי אלא אחד — לא נפטר, של שזה שהפריש יש חציו שאין שם מעשר חל עליו, לפי שהוא פטור ועומד. אבל כשמפרשי שנים — הרי השם חל על האחר, ופטור אל העשרה המהוייבין. והא ליכא למימר: דילמא שניהם המופרשים בחלקו של גוי גדלו, ואין שם מעשר חל עליהם — דהנאי בגמרא דראש השנה (יבב) גבי חדש וישן המעורבין, דקיימא לן: אף תורמין מזה על זה. וקתני: צובר את גרנו לחוכו, ונמצא תורם מן החדש שבו על החדש שבו, וכן הדין דפריש חדש וישן בחולין. איכא נמי חדש וישן במעשר. הא נמי נמצא תורם מן החיוב שבו על החיוב שבו, וכן הפטור שבו על הפטור שבו. ואפילו למאן דפליגי עליה דההוא. הא אמרי — דהתם — הוא דאיכא למימר: אין בילה, לא נבללו יפה, ושמא אין חדש במעשר לפי שחבת הנהר בחולין, ואין ישן במעשר לפי שחבת הנהר בחולין. אבל אמר — יש בילה. דאם בכל יום ויום ויום חל על ישראל חלק, כיון דאין ביריה. וכן אפריש שחבת וביה, יש במעשר מן החיוב כפי החיוב ומן הפטור כפי הפטור. ובתוספתא דרמאי (פרק ה) מצאתי דטבל חולין שנתערבו — אם יש לו פרסה ממקום אחר, מוציא לפי חשבון. כלומר, מפרשי ממקום אחר לפי שחבת טבל זה המעורב. ואם לאו — נטל מן החולין כפי תרומת מעשרה שבטבל. ואני ידוע מהו. ורבי רבן שמעון בן גמליאל הכי פליגי — רבי סבר: אם יש טבל אחר, מפרשי על זה לפי חציו. ואם הפריש שלפי כולו, דנמצא מרבה במעשרותו, ומקלקלהו זה מתוקן. ועוד נפקא מינה: לאין מפרשייהו אם יש טבל אחר. רבן שמעון בן גמליאל: סבר: יש ביריה. וכיון שחלקו — הרי חלקו של ישראל כולו חייב. ואפילו הוא לא להפריש עליו ממקום אחר — מפרשי לפי כולו, והשם חל על מעשרותיו, ומתוקנים הם. ואם רצה להפריש מזה על מקום אחר — מותר. **ואי בעית אימא** — לא תדחק למימר דרביה, דתרייהו בין שוחפות גוי בין שוחפות ישראל לרבי אלעאי מ"צאנך" נפק, דבעינן מיוחד לך ולא שוחפות, לא שגא דגוי ולא שגא דישראל. **ישראל בר חיובא הוא** — וכל ישראל נקראין בלשון יחיד, ולא מיוחד דבעינן, ובלבד שאוכל לקרוא בה "צאן" של ישראל. **אמר רבא** — אף על פי דפטר רבי אלעאי בשוחפות דראשית הגז, מודה הוא בכל גהוז דאמר לקמייהו, כל דהו חד כדמפרש טעמא. **הירומיתים** — משמע לשנים. **אדרבה** לילף **מיתרומה לחיובא** — אלא בתרומה נמי כתיב "ראשית", ושוחפות חייבת בה, וקולא וחומרא — לחומרא מקשינן (ביבמות חב). **למה לי** — קרא "ערוסותיכם" לחיובא בשוחפות? **כדי ערוסותיכם** — במדבר יניחהו לכם תורה, ושם נאמר להם "כדי ערוסותיכם" שם עבשו יחיד בחלה. וכמה עיניה מדבר? "עומר לגלגל", "העומר עשירית האפה", והחשבת עולה לחמשה לוגין צפורים, שהן שבעה רבעים ועוד מדיריות, שהן ארבעים ושלש ביצים חומש ביצה, כדאמרין בעירובין בפרק (פגב) "אפה" — שלש סאין, סאה ששת בקין, ארי אפה — שמונה רבעים שש בקין. בק — סאה רבועה לוגין, הרי אפה — שבעים ושנים ביצים, עשירית לוגין, עשירית חמשה הוה — שבעה חלקי לוג, ולשני לוגין שש ששים עשרה ביצים, עשירית שלהן — ביצה וחומש. הרי שבעת לוגין וביצה וחומש ביצה. והלוג — ששה ביצים, הרי ארבעים ושלש ביצים וחומש. **ארצכם** — של שנים הוא אומר. בכרך **וצאנך** — "כל הכבוד" וגו', הרי כתיב "וכברת בקרכם וצאנכם" — אפילו לשנים.

ורבנן לא לכתוב רחמנא לא וי"ו ולא ראשית — רבנן אמרי לך: אי סלקא דעתך איתקוש למידי — לא נכתוב לא "ראשית" לאפסוקיהו, ולא וי"ו למחרד עביניהו אלא דאי אפסקיהו, ולא תקשניהו להכי כי חייב דאיתך לך "צאנך" — לשוחפות ישראל, אבל "דגנך" — למעוטי שוחפות גוי מתרומה, ו"צאנך" — לשוחפות הגוי בגו. אבל לשוחפות ישראל, לא אייתר קרא. תרומה קדושת הנהו פטורה לזרים — וראשית הוא — קדושת דמים, ממונא בעלמא, ו"קדושת" לאו דוקא. פסיק — אורחא לאפסקיהו, וחדר עריב להו. למלוק פטורא שוחפות דגוי מהיקשא דתרומה, וחדר אייתר "צאנך" למפטר שוחפות ישראל. **ואיבעית אימא** שוחפות גוי בתרומה רבנן חיובי מצייה — חלקו של ישראל, ולא מצי למפטר שוחפות דגוי בראשית הגז בקדושתא דתרומה. הילכך "צאנך" — למעוטי שוחפות גוי אתא, ר"דגנך" — למעוטי דינן גוי. כגון גוי שלקח שדה של ישראל ומיירחא — חלוקא אותה בתואה מן הגוי פטור מלעשר, ואף על פי שגדלה בשדה של ישראל, כדאמרין במנחות בפרק "רבי ישמעאל" (סא); מירוח הגוי פטור. אי נמי "דגנך" — לא דגן גוי, ולאשמועינן דש קנן לוגי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר. וחלקו של גוי — פטור, שאם חזר ומכר לישראל — אינו חייב לעשר. אבל חלקו של ישראל — חייב. ואף על גב דמי"צאנך" משמע להו שוחפות גוי, לא משמע להו מ"דגנך" למעוטי של שוחפות גוי. דדגן — כמאן דפליגי דמי שהיה חולקין אותה במדה, ואקרינא ביה "דגנך" חלקו של ישראל. אבל אין — ככל בהמה ובבהמה יש לגוי חלק בה, ולא קרינא בחדא מנייהו "צאנך", שלקחו שדה — בשדה שדה שוחפות. טבל וחולין מעורבין זה בזה — ואפילו לאחד שחלקו לא אמרינן "יש ביריה", חלקו של גוי חלק לו, והא חלק המנייה לישראל, וטבל נמור הוא. אלא אין ביריה, דגם זה שנשאר — חציו טבל וחציו חייב, ויש קנן לוגי בארץ

תדות ואעמידה שתי תדות וגו'. אמר שמואל בר רבי יודן, מה כתב מהלכות ולא תהלכות? מפני שהיתה תורת ירושלם שם והיתה יכולה להיפכל משם.

הלכה ג' מתני' נטמא בעצרה נעלמה ממנו הטומאה וזכור למקדש. נעלם ממנו המקדש וזכור לטומאה נעלם ממנו זה וזה השתחוה או ששהה בדי השתחויה. וכא לו בארובה חייב ובקצרה פטור. זו היא מצות עשה שבמקדש שאין חייבין עליה.

גמרא רבי חזקיה רבי אמי בשם רבי לעזר, כתיב אחד אומר (במדבר יט) את משכן ה' טמא. וכתוב אחד אומר (שם) את מקדש ה' טמא. הא כיצד? ליתן חלק, בין למיטמא בפנים למיטמא בחוץ. מיטמא בפנים עד שיששה בדי השתחויה. מיטמא בחוץ, שיכנס ראשו ורובו. נטמא בפנים ונכנס לפני ולפנים? נישמענה מהדא השתחוה או ששהה בדי השתחויה. וכיון ששהה, לאו כמי שהכנס ראשו ורובו? ותימר עד שיששה בדי השתחויה, וכא, עד שיששה בדי השתחויה.

[דף י"א ע"א]

היד עבידא, על אי זה מהן מתחייב? על הראשונה או על האחרונה? חברייא אמרין על הראשונה אמר לון רבי יוסי, אמרינן ליה צא, ותימר על הראשונה? אלא כי אנן קיימין על האחרונה. תמן תנינן הוציאו לו את הכף ואת המחבת. על אי זה מתחייב? על הראשונה? או על האחרונה? חברייא אמרי על האחרונה. אמר לון רבי יוסי אמר לו היכנס ותימר על האחרונה? אלא כי גן קיימין על הראשונה. שיעור השתחויה עשר אמות. היד עבידא? היה בארובה עשרים, ובקצרה עשר. הילך חמש. אין ייזיל בדא, ה' ואין ייזיל בדא, ט"ו. אמר רבי יוסי, לעולם אין מתחייב עד שתהא ארובה מרובה על הקצרה עשרים. היד עבידא? היה בארובה ל' ובקצרה עשר הילך חמש אין ייזיל בדא, חמש. אין ייזיל בדא. עשרין וחמש. עד כמה היא השתחויה? רבי סימון בשם ריב"ל עד כדי שאילת שלום בין אדם לחבירו. אבא בר הונא בשם רבי יוחנן עד כדי שאילת שלום מתלמיד לרב שלום עליך רבי.

הלכה ד' מתני' אי זו היא מצות עשה שבנידה שהיכין עליה? היה משמש עם המהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב, שציאתו הנזיה לו בביאתו.

גמרא כהנא אמר. אי אפשר שלא היתה בה ידיעה בתחילה וידיעה בסוף והעלם בנתיים. השיב רבי שמואל בר אבדומי קומי רבי מנא, ויהיו בן המורים? אמר ליה אנן בעיי נכנסין ואת מייתי לון מורין.

מאי פדון? אמר רבי שמואל בר רב יצחק (ויקרא ד) מצות (ויקרא ה) מצות. מה מצות שנאמר לחלוק, בקבוע אף פאן בקבוע.

[דף י"א ע"ב]

הלכה ה' מתני' רבי ליעזר אומר (ויקרא ה) השריץ. ונעלם מפניו, על העלם השריץ הוא חייב, ואינו חייב על העלם מקדש רבי עקיבה אומר, ונעלם מפניו והוא טמא על העלם הטומאה הוא חייב ואינו חייב על העלם המקדש. רבי ישמעאל אומר ונעלם מפניו ונעלם מפניו שני פעמים, לחייב על העלם הטומאה ועל העלם המקדש.

גמרא חזקיה אומר מחלוקת ביניהון? ורבי יוחנן אומר, משמעות דורשין ביניהון. אית תניי תני על העלם טומאה חייב ולא על העלם מקדש. אית תניי תני על העלם שריץ חייב ולא על העלם מקדש. מחלפה שיטת רבי ליעזר תפון, אומר אפילו לא ידע. וכא אומר ר"א שאינו חייב עד שידע! תפון אשר חטא בו, מפל מקום. חכא והוא טמא. אומר רבי היננא וכא לית פתיב ביה? מחלפה שיטת רבי יהושע תפון הוא אומר והוא טמא, עד שידע בפה נטמא. חכא, אשר חטא ביה, מפל מקום. ומה מקיים רבי ליעזר ביה? פרט למתעסק.

הדרן עלה פרק ידיעות הטומאה

פרק שלישי

הלכה א' מתני' שבעות שתים, שהן ארבע, שבעה שאוכל ולא אוכל, שאכלתי ושלא אכלתי, שבעה שלא אוכל ואכל כל שהוא חייב דברי רבי עקיבה. אומר לו לרבי עקיבה, איכן מצינו לאוכל כל שהוא חייב, שזה חייב! אומר להן, איכן מצינו במדבר ומביא קרבן, שזה מדבר ומביא קרבן.

[דף י"ב ע"א]

גמרא ניהא שאוכל ושלא אוכל, שאכלתי ושלא אכלתי, מה נן קיימין? אם בידוע שאכל, ונשבע שלא אכל, שבעות שגר הוא! ואם סבור שאכל, ונשבע שלא אכל, רבי בא בר רב יהודה בשם רב בשוגג בקרבנה ובמזיד בקרבנה, אכל סבור הייתי שאין בן שבעה, מותר! אלא במזיד ביה ובשוגג בקרבנה. ולא בן אומר רבי אבהו בשם רבי יוחנן, מזיד בחלב, ובשוגג בקרבן מתירין בו ולוקה ומביא קרבן. לית יכיל דמר רבי לא. בשם רבי לעזר, כך משיב רבי ישמעאל לרבי עקיבה מצינו דבר

שחייבין בודונו משום שביעת שקר, ובחעלומו משום ביטוי! ויתביניה רבי עקיבה, מצינו דכר שחייבין בודונו מלקות וקרבן. אלא כי נן קיימין בבריא לו שאכל, ונשבע ונמצא שלא אכל. לא באומר אין זו שביעה? תמן באומר אין זו שביעה. ברם, חכא בידע בה ששביעה היא אלא שהוא פטוה מחמת דבר אחר. מה נן קיימין? אם באומר שביעה שאוכל אכילת תורה אף רבי עקיבה מודה! ואם באומר שביעה שלא אמעם, אף רבנן מודה! אלא כי נן קיימין כל שהוא.

[דף י"ב ע"ב]

כל שהוא אכילה? פתר לה ברבי עקיבה, דאמר כל שהוא אכילה.

מה מפקה מביניהן? שביעה שאוכל כפר זו ואכלה חסר כל שהוא. על דעתיה דרבי עקיבה חייב! על דעתיה דרבנן פטור. שלא אוכל כפר זה ואכלה חסר כל שהוא. על דעתיה דרבי עקיבה פטור, על דעתין דרבנן חייב! אף בשביעת ביטוי בן. שביעה אשתו נהנית לי אם אוכל כפר זו, ואכלה חסר כל שהוא. על דעתיה דרבי עקיבה אשתו אסורה, על דעתיה דרבנן אשתו מותרת. שלא אוכל כפר זו ואכלה חסר כל שהוא, על דעתיה דרבי עקיבה אשתו מותרת, על דעתיה דרבנן אשתו אסורה. אף בנכסין בן שביעת נכסי עלי אם אוכל כפר זו, ואכל חסר כל שהוא. על דעתיה דרבי עקיבה אסורין, על דעתיה דרבנן נכסים מותרין. שלא אוכל כפר זו ואכל חסר כל שהוא. על דעתיה דרבי עקיבה נכסיו מותרין, על דעתיה דרבנן אסורין. וחרי המגדף מביא קרבן! חכרייא אמרי בשם ריש לקיש, בשיטתו השיבוהו, בשיטתו שאתה אומר אין המגדף מעשה איכן מצינו במדבר ומביא קרבן שזה מדבר ומביא קרבן. רבי בא קרתיגנאה בעי מחלפה שיטת ריש לקיש. תמן מר לרבי עקיבה אין המגדף מעשה, והכא מר מגדף מעשה ברבי עקיבה. רבי לא בשם ריש לקיש, תרין תניין אינון על דעתיה דרבי עקיבה חד אמר אין המגדף מעשה, וחד אמר המגדף מעשה.

הלכה ב' מתני' שביעה שלא אוכל, ואכל ושתה, אינו חייב אלא אחת. שביעה שלא אוכל ושתה, ואכל ושתה, חייב שתים.

גמרא שתייה בכלל אכילה, ולא אכילה בכלל שתייה. רבי יונה שמע בולחון מיפא. (ויקרא יז) על בן אמרתי לבני ישראל כל נפש מקם לא תאכל דם. מה נן קיימין? אם בדם שקרש התני דם שקרש אינו לא אוכל ולא משקה!

[דף י"ג ע"א]

אֵלָא בִּן גִּזְ מַיִּימִין: כֹּל שֶׁהוּא אֵכִילָהּ? פֶּתֶר לָהּ בְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּרַבִּי עֲקִיבָא אָמַר כֹּל שֶׁהוּא אֵכִילָהּ. וְהִתְנִי הַמַּחֲהֵה הָדָם וְנִמְעוּ, אוֹ שֶׁהִקְפָּה חֵלֶב וְאָכְלוּ אִם יֵשׁ בּוֹ בָּזִית חַיִּיב מִה עֲבַד לָהּ רַבִּי יוֹנָה? אֵינּוּ אוֹכֵל לִיטְמָא טוּמְאָת אֹכְלִין, וְלֹא מִשְׁקָה לִיטְמָא טוּמְאָת מִשְׁקִין. חֲזוֹר רַבִּי יוֹנָה וּפֶתֶר מִתְּנִיתָא (דְּבָרִים יד) וְנִתְתָּה הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר תֵּאָוֶה נִפְשְׁךָ. מִה גִּזְ מַיִּימִין? אִם בְּטוֹעִים טַעַם יִזְן לַתְּבָשִׁיל, וְהִלָּא הַטַּעַם לִפְנֵם? אֵלָא בִּן גִּזְ מַיִּימִין כֹּל שֶׁהוּא וְרַחֲמֵנָא קָרִייה, אֵכִילָהּ. רַבִּנּוּ דְּקִיסְרִין אָמְרִין תִּפְתֵּר בְּאִילִין גְּמָרִייה וְאוֹרְזֵרִייה, שֶׁהִכֵּל טְפִילָה לְאֵכִילָהּ בְּאֵכִילָהּ. רַבִּי יוֹסִי שָׁמַע בּוּלְחֹן מִיבָא שְׁבֻעָה שְׁלֹא אוֹכֵל וְשִׁתָּה, אֵין חַיִּיב אַחַת? מֵאֲרִי חֲבֵרִיָּא קוּמִי רַבִּי יוֹסִי וּמַר דְּבִתְרָה? שְׁבֻעָה שְׁלֹא אוֹכֵל וְשִׁתָּה אֲשִׁתָּה וְאָכַל וְשִׁתָּה, אֵין חַיִּיב אַלָּא אַחַת! אָמַר לוֹן רַבִּי יוֹסִי, אִילּוּ מִי שֶׁאָמַר שְׁבֻעָה שְׁלֹא אוֹכֵל כֶּכֶר זֶה וְחֲזוֹר וְאָמַר שְׁבֻעָה שְׁלֹא אוֹכֵל כֶּכֶר זֶה, וְאָכַל שְׁתִּיתָּהן שָׁמָּה אֵינּוּ חַיִּיב שְׁתִּים? רַבִּי חֲנִינָה בְּשֵׁם רַבִּי פִּינְחָס שָׁמַע בּוּלְחֹן מִיבָא שְׁבֻעָה שְׁלֹא אוֹכֵל וְאָכַל אוֹכְלִין שְׁאִינֶן רְאוּיִין וְשִׁתָּה מִשְׁקִין שְׁאִינֶן רְאוּיִין, פְּטוֹר. הָא אָכַל אוֹכְלִין רְאוּיִין וְשִׁתָּה מִשְׁקִין רְאוּיִין, חַיִּיב. רַבִּי בָּא שָׁמַע בּוּלְחֹן מִיבָא אָכַל וְשִׁתָּה בְּהֶעֱלֵם אֶחָד אֵינּוּ חַיִּיב אַלָּא אַחַת. עַד בְּדוֹן, בְּשֶׁאָמַר שְׁבֻעָה שְׁלֹא אוֹכֵל וְשִׁתָּה, וּכְרַבִּי דְאָמַר שְׁבֻעָה שְׁלֹא אֲשִׁתָּה. רַבִּי חֲנִינָא שָׁמַע בּוּלְחֹן מִיבָא לֹא אֵכִילָתִי בְּאוּנִי. אַלָּא שְׁתִּיתִי? עַד בְּדוֹן בְּשֶׁאָמַר שְׁלֹא אוֹכֵל, וְשִׁתָּה. אָמַר שְׁלֹא אֲשִׁתָּה, וְאָכַל? שְׁתִּיתִּיה בְּכָלֹל אֵכִילָהּ, וְלֹא אֵכִילָהּ בְּכָלֹל שְׁתִּיתִּיה.

הלכה ג' מתני' שְׁבֻעָה שְׁלֹא אוֹכֵל, וְאָכַל פֶּת חֲטִים וּפֶת שְׁעוֹרִין וּפֶת בּוֹסְמִין אֵינּוּ חַיִּיב אַלָּא אַחַת. שְׁבֻעָה שְׁלֹא אוֹכֵל פֶּת חֲטִים וּפֶת שְׁעוֹרִים וּפֶת בּוֹסְמִין וְאָכַל חַיִּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת, שְׁבֻעָה שְׁלֹא אֲשִׁתָּה וְשִׁתָּה מִשְׁקִין חֲרִבָּה אֵינּוּ חַיִּיב אַלָּא אַחַת. שְׁבֻעָה שְׁלֹא אֲשִׁתָּה יִזְן וְשָׁמֶן וְכֵש חַיִּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

גמרא שְׁבֻעָה שְׁלֹא אוֹכֵל פֶּת, וּכְרַבָּה בְּעֵלֵי קָנִים וְעֵלֵי גִפְנִים וְאָכַל, אֵינּוּ חַיִּיב אַלָּא אַחַת שְׁבֻעָה שְׁלֹא אוֹכֵל פֶּת וְחֲרִצָּנִין וְזִגִּי, וּכְרַבָּה בְּחֲרִצָּנִין וְזִגִּי, חַיִּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

[דף י"ג ע"ב]

וְאִם הָיָה נְזִיר, חַיִּיב שְׁלֹשׁ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר. בְּכוֹלֵל, אָכַל בְּפוֹרְט אֵין שְׁבֻעוֹת חִלּוֹת עַל אִיפוֹרִין. רִישׁ לְקִישׁ אָמַר אֶפִּילוּ בְּכוֹלֵל אֵין שְׁבֻעוֹת חִלּוֹת עַל הָאִיפוֹרִין.

הלכה ד' מתני' שְׁבֻעָה שְׁלֹא אוֹכֵל, וְאָכַל אוֹכְלִין שְׁאִינֶן רְאוּיִין לְאֵכִילָהּ, וְשִׁתָּה מִשְׁקִין שְׁאִינֶן רְאוּיִין לְשְׁתִּיתָּה, פְּטוֹר, שְׁבֻעָה שְׁלֹא אוֹכֵל וְאָכַל נְכִילוֹת וּטְרִיפוֹת שְׁקָצִים וּרְמִשִּׁים חַיִּיב וְרַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר

אמר קונם אשתי נהנית לי אם אכלתי היום, והוא אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים, הרי אשתי אסורה.

גמרא בדא רבי שמעון פוטר? רבי שמעון בדעתיה דתנינן תמן כמה יאכל מן הטבל ויהא חייב? רבי שמעון אומר כל שהוא וחכ"א כות. אמר להן רבי שמעון, אין אתם מודין באוכלין נמלה כל שהוא שחייב? אמרו לו מפני שהיא בכרייתיה! אמר להן, אף חיטה אחת בכרייתיה.

[דף י"ד ע"א]

על דעתיה דרבי יוחנן למה רבי שמעון פוטר? אמר רבי זעירה, רבי שמעון בדעתיה תני בשם רבי שמעון (ויקרא טז) תענו את נפשתיכם, ממותר לכם ולא מאיפור לכם. רבי בא בר ממל בעי על דעת רבי יוחנן דאמר בכלל שבועות חלות על האיסורין ניתני. שבועה שלא אוכל ואכל! אמר רבי זירא, כל יומי דרבי בא בר ממל לא אשכחנן תורתא ומן דדמדא אשכחנן תורתא מה נן קיימין? אם באומר שבועה שלא אוכל בשך כל ימות השנה והפסח בתוכן. שלא אוכל עשרת ימים הללו ויום הכיפורים בתוכן, במיחל שבועה על האסורין! אמר רבי יוסי, ותשמע מינה, היו לפניו זיתים של שחוטא ואחד של נבילה, ואמר שבועה שאוכל עשרת זיתים אילו, בין שפטור על הנבילה, פטור אף על השאר. רבי בון בר חייא בעי ולמה לא מר שבועה

[דף י"ד ע"ב]

שאוכל משיחיתא פלוגי? אין בה חלב? בשוחט צבאים! אין בה גיד הנשה? בעופות! אין בהן דם. רבי חייננה בעי, ולמה לא מר שבועה שאוכל מפלוגי סתם! בגין רבי שמעון. ואי כרבי שמעון, ניתני יום הכיפורים! דתני רבי שמעון, תענו את נפשתיכם ממותר לו ולא מאסור לו! אלא שנה בקבוע וזה בעולה ויורד. התיבון הרי טומאת מקדש וקדשיו שהוא בעולה ויורד, ותני תנא! לא אתינן מיתני אלא דברים שהן חיוב פרת שבועות אין בהן פרת. התיבון הרי מעילה אין בה פרת, ותני. לא אתינן מיתני אלא דברים שאין להן היתר אחר איסורן שבועות יש להן היתר אחר איסורן. הדיא אמרה! שאין אבות מלאכות ביום הכיפורים. אילו מי שעשה פולס בהעלם אחד פלוס חייב אלא אחת על בולן! אילו מי שעשה כל אחת בפני עצמה שפא אינו חייב על כל אחת ואחת? על דעתיה דרבי יוחנן דאמר, שבועה שלא אוכל מצה, אסור לוכל מצה בלילי הפסח. שלא אוכל מצה בלילי הפסח,

[דף ט"ו ע"א]

לוקח, ואוכל מצה. שלא אישב בצל, אסור לישב בצל סופת. שלא אישב בצל סוכה לוקח ויושב בצל סוכה. לא סוף דבר סתם, אלא אפילו פלוני. לא סוף דבר בכולל אלא אפילו פרט. לא סוף דבר לבא אלא אפילו לשעבר. לא סוף דבר רבנן. אלא אפילו רבי עקיבה. לא סוף דבר נבילות ומריפות אלא אפילו עפר.

הלכה ה' מתני' אחד דברים של עצמו ואחד דברים של אחרים. אחד דברים שיש להן ממש, ואחד דברים שאין בהן ממש. ביצד? אמר שביעה שאתן לאיש פלוני ושלא אתן. שנתתי ושלא נתתי. שאישן ושלא אישן. שישנתי ושלא ישנתי. שאזרוק צרור לים ושלא אזרוק. שזרקתי ושלא זרקתי. רבי ישמעאל אומר, אינו חייב אלא על העתיד לבוא שנאמר (ויקרא ה) להרע או להיטיב. אמר לו רבי עקיבה, אם בן אין לי אלא דברים שיש בהן הרעה והטבה דברים שאין בהן הרעה והטבה מניין? אמר לו, מריבוי חפתוב, אמר לו אם ריבוי חפתוב לכך רבוי חפתוב לכך.

[דף ט"ו ע"ב]

גמרא עילה היה רוצה להודות לו. רבי בא בשם שמואל שביעה שנתן פלוני לפלוני מנה ונמצא שלא נתן, מאחד שאין בידו לבא, אין בידו לשעבר. חתיב רבי יוסי, הרי תפילין אין בהן לבא ויש בהן לשעבר! אמר לו, תפילין ממוקם אחר באו. להרע או להיטיב, מה הטבה רשות אף הרעה רשות, יצא דבר שהוא של איפור ודבר שהוא של חיתור. לכל אשר ובטא, פרט לקטן. האדם בשביעה, פרט לאנוס. ונגעלם ממנו, פרט למזיד. ונגעלם ממנו ונגעלמה ממנו שביעה או יכול ונגעלם ממנו החפץ, תלמוד לומר, בשביעה ונגעלם ממנו. על העלם שביעה חייב ואינו חייב על העלם חפץ. ותן העלם חפץ על העלם שביעה ויהא חייב, ואין ביניהן העלם טומאה על העלם מקדש, ויהא חייב שתים פרבי ישמעאל דאמר חייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש! תפון, בתיב ונגעלם ממנו, ונגעלם ממנו, שני פעמים. והכא בתיב ונגעלם ממנו אחת. יכול הנשבע להרע לאחרים יהא חייב? תלמוד לומר להרע או להיטיב. מה הטבה רשות, אף הרעה רשות, אוצא נשבע להרע לאחרים שיהא פטור כהוא דמישתבע דלא מיתן להכריה מיכול, חמתיה מפרפר ויהב ליה? הוה רבי ישמעאל דריש? או נפש כי תשבע לבטא בשפתים, כלל. להרע או להיטיב, פרט. כלל ופרט, אין בכלל אלא מה שבפרט. והלא אין בפרט אלא דברים שיש בהן הרע והטבה?

[דף ט"ז ע"א]

אֵלָא פִּינִי לְהִרְעֵ אוּ לְהִיטִיב, פִּרְט. לְכָל אֲשֶׁר יִכְטֹא, כָּלֵל. פִּרְט וְכָלֵל וְהַכֵּל וְכָלֵל, וְרִיבָה דְּכָרִים שֶׁהֵן לְשֹׁעֲבֵר. אֵלָא פִּינִי אוּ נָפֵשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְכֹטָא, כָּלֵל. לְהִרְעֵ אוּ לְהִיטִיב, פִּרְט. לְכָל אֲשֶׁר יִכְטֹא חֲזוֹר וְכָלֵל. כָּלֵל וּפִרְט וְכָלֵל אֵין אֶתָּה דִּן אֵלָא כְּעֵין הַפִּרְט, מַה הַפִּרְט מְפוֹרֵשׁ דְּכָרִים שִׁישׁ בְּהֵן הִרְעָה וְהִטְבָּה. וְדְכָרִים שֶׁאֵין בְּהֵן הִרְעָה וְהִטְבָּה מִנֵּינָ? אָמַר לֹא מְרִיבֵי הַכֶּתוּב אָמַר לֹא אִם רַבִּיהַּ הַכֶּתוּב לְכָה, רַבִּיהַּ הַכֶּתוּב לְכָה. לֵית יָכִיל דְּמֹר רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעֹזֹר, כִּדְ מַשִּׁיב רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אֵת רַבִּי עֲקִיבָה, מְצִינוּ דְּכָרִים שֶׁחֵיבִין עַל וְדוֹנָן מִשָּׁם שְׁבֻעַת שֶׁקֶר, וּבְהֶעֱלִימָן מִשָּׁם שְׁבֻעַת בִּישׁוּי? וְיִתִּיבִינִיהּ מְצִינוּ דְּכָר שֶׁחֵיבִין בְּדוֹנָנוּ מִשָּׁם שְׁבֻעַת שֶׁקֶר וּמִכִּיָּא קֶרְבָּן. אָמַר לִיה וְאֵית לָהּ דְּכָרִים שֶׁאֵין בְּהֵן הִרְעָה וְהִטְבָּה וְלִי נָן כְּתִיבִין. אָמַר לִיה אַף עַל גַּב דְּאֵית לִיה דְּכָרִים שֶׁאֵין בְּהֵן הִרְעָה וְהִטְבָּה, לֵית אֵינוֹן כְּתִיבִין אֵין בְּהֵן מִשָּׁם הִרְעָה וְהִטְבָּה? הָא לְשֹׁעֲבֵר לֵית.

הלכה ו' מתני' נִשְׁבַּע לְכַטֵּל אֶת הַמִּצְוָה וְלֹא כִיטֹל, פְּטוֹר. לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה וְלֹא קַיֵּים, פְּטוֹר, שֶׁהִיָּה בְּדִין שְׁיִהֵא חֵיִיב דְּכָרִי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתִירָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתִירָה, וּמַה אִם הִרְשׁוּת, שֶׁאֵינוֹ מוֹשְׁבַע עָלֶיהָ מִהֵר סִינִי, וְהָרִי הוּא חֵיִיב עָלֶיהָ מִצְוָה שֶׁהוּא מוֹשְׁבַע עָלֶיהָ מִהֵר סִינִי, אֵינוֹ דִּין שְׁיִהֵא חֵיִיב! אָמְרוּ לֹא, לֹא אִם אִמְרַת בְּשֻׁבְעַת הִרְשׁוּת שֶׁבֶן עֲשָׂה בָּהּ לֹא כְּהֵין, תֹּאמַר בְּשֻׁבְעַת מִצְוָה שֶׁלֹּא עֲשָׂה בָּהּ לֹא כְּהֵין.

גמרא אָמַר רַבִּי מַנִּי, פִּינִי מִתְנִיתָא, חֵיִיב, דְּכָרִי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתִירָה. מַה כּוֹר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתִירָה בְּשִׁאָר הָאִיסוּרִין? שְׁבֻעָה שֶׁאוֹכֵל נְבִילָה וְלֹא אֲכָלָהּ, פְּטוֹר. אָמַר שְׁבֻעָה שֶׁלֹּא אוֹכֵל וְאָכַל, אֵין תִּימֹר חֵיִיב? וְיִתִּיבִינִיהּ לֹא, אִם אִמְרַת בְּשֻׁבְעַת הִרְשׁוּת שֶׁעֲשָׂה בָּהּ לֹא כְּהֵין וְהֵין כְּלָאוּ, תִּימֹר בְּשֻׁבְעַת מִצְוָה שֶׁלֹּא עֲשָׂה בָּהּ לֹא כְּהֵין. אֲזַהֲרָה לְשֻׁבְעַת הִרְשׁוּת מִנֵּינָ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי כִּי רַבִּי בּוֹן לֹא יִחַל דְּכָרוֹ לֹא יַעֲשֶׂה דְּכָרֵינוּ חוּלִין.

הלכה ז' מתני' שְׁבֻעָה שֶׁלֹּא אוֹכֵל כֶּכֶר זֶה, שְׁבֻעָה שֶׁלֹּא אוֹכְלָנָהּ, שְׁבֻעָה שֶׁלֹּא אוֹכְלָנָהּ וְאָכְלָהּ, אֵינוֹ חֵיִיב אֵלָא אֶתָּה. זֶה הִיא שְׁבֻעַת בִּישׁוּי שֶׁחֵיבִין עַל וְדוֹנָה מִכּוֹת, וְעַל שִׁנְגָּתָה קֶרְבָּן עוֹלָה וְיִזְרֹד.

[דף ט"ז ע"ב]

גמרא שְׁבֻעָה שֶׁאוֹכֵל כֶּכֶר זֶה הַיּוֹם וְעֵבֶר הַיּוֹם וְאָכְלָהּ, רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ, תִּרְיָהוֹן אָמְרִין פְּטוֹר לֹא מַעֲמָא דְּאֶהָן מַעֲמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן מִשָּׁם שֶׁאֵינוֹ רְאוּי לְקַבֵּל תַּתְרִיחָהּ. מַעֲמָא דְּרִישׁ לְקִישׁ מִשָּׁם שֶׁהוּא

בלא תעשה שאין בו מעשה. מה מפקה מביניהון? שרפה והשליכה לים. אין תימר משם שאינו ראוי לקבל התרייה פטור, ואין תימר משום שהוא בלא תעשה, הרי יש בה מעשה.

רבי פינחס בעי. היה אסתגנים, מאחר שאין בידו לבא אין בידו לשעבר.

רבי יוסי בעי שבועה שבועה שלא אוכל, ואכל מהו? אמר רבי יוסי בי רבי בון, נישמענה מן הדא שבועה שלא אוכל כפר זו, שבועה שלא אוכלנה, שבועה שלא אוכלנה, ואכלה חייב אהת, מפני שהזכיר בה זו. הא אם לא הזכיר בה זו, חייב על כל אחת ואחת. אבימי אחוי דחיפה אמר, שמשית בנדרין שמשית בשבועות. בעי חיפה מיבדקניה היו לפניו חמש כפרין ואמר שבועה שאוכל כפר זו, וחזר ואמר שתים אילו, וחזר ואמר שלשה אילו, וחזר ואמר ארבעה אילו, וחזר ואמר חמשה אילו, ואכל הראשונה? אמר ליה חייב על כל אחת ואחת. אמר ליה, אינו חייב אלא אחת, מפני שהזכיר עליה שבועה, עשהה בנבילה, מיכן ואילך כמיחל שבועות על האיסורין ואין שבועות חלות על האיסורין. חזר חיפה ובדקיה היו לפניו חמש כפרות ואמר שבועה שאוכל ה' כפרים אילו וחזר ואמר ארבע, וחזר ואמר שלש, וחזר ואמר ב', וחזר ואמר זו, ואכל כולם? אמר ליה אינו חייב אלא אחת. אמר ליה, חייב על כל אחת ואחת. אילו מי שאמר שבועה שאוכל, חמש כפרים, ואכל ארבע, שפא אינו פטור? אמר רבי יוסי מסתברא

[דף י"ז ע"א]

באחוי דחיפה באחריותא וכחיפה בקדמיותא.

הלכה ח' מתני' שבועת שווא חייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור. ואי זו היא שבועת שווא? נשבע לשנות את הידוע לאדם אמר על העמוד של אבן שהוא של זהב, ועל האיש שהוא אשה, ועל האשה שהיא איש. נשבע על דבר שאי אפשר לו להיות אם לא ראיתי גמל פורח באויר. אם לא ראיתי נחש בקורת בית חבד. אמר לעדים בואו והעידוני, שבועה שלא נעידך (ויקרא ה) אם לוא יגיד ונשא עונו. וכן נשבע לבטל את המצוה שלא לעשות סוכה, שלא ליטול לולב, שלא להניח תפילין, זו היא שבועת שווא שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור.

גמרא תמן תנינן, אם לא ראיתי בדרך זה בעולי מצרים. איפשר שלא עבר בה בעולי מצרים? אלא פי גז קיימי בראייה אחת. והא דיקליטיאנום, בד נחת תמן נחת עימיה ק"ב ריבון! אלא פי גז קיימין בראייה אחת. אם לא ראיתי נחש בקורת בית חבד. והא חיויא דשבור מלכא בלע גמלין, בלע קרנין! בד בעין מיקטלוגיה אייתון פחלין דגמלין ומלון יתהון תכן ויתבון בהון גומרין ובלעון ומית. אמר רבי

יודה בר פזי, חמית משך דחיוי עיביד על תמניא מסוסטלא. אמר רבי שמואל בר יעקב אנא חמית משך דחיוי סליק קריבין דמלכותא? שמואל אמר במרובע. ואם במרובע ניתני אפילו קטן! אמר רבי יודן אבוי דרבי מתנאיה, כיני, אלא דלית אורחא דתנאיה מיתפס אלא מילה רובא, דתנינן גמל פורח באור, ניתני עכבר פורח באור! תני, רשב"ג אמר, אין מרובע מששת ימי בראשית. התיב רבי ברכיה, והתנינן גוף הפתרת בגדים הקילקי מרובע, מקום הגדים תשע עדשות, מקום עדשה ארבעה שערות, נמצאו שלשים ושיש שערות! אמר רבי יוסנא כל גרמה אמרה שאינו מרובע, ולמה תנינה מרובע, די ירבעינה הוא.

[דף י"ז ע"ב]

והנגעה! מלא היא קוטרין. והא עניבה דפילא! עגול הוא מלמטה. ואית דבגי מימר, לא מר רשב"ג אלא בפריות ותני בן, מרובע באוכלין, אין מרובע בפריות. שביעה שאין אנו יודעין לך עדות, לזקין משם שביעת עדות. שביעה שלא נעידה, לזקין משום שביעת ביטוי. שוא ושקר (שמות כג) (ויקרא יט) שניהן בדיבור אחד נאמרו, מה שאין אונן יכולה לשמוע ולא פה לדבר. (שמות יט) מחללה מות יומת (במדבר כח) וכיום השבת שני כבשים, בדיבור אחד נאמרו. (ויקרא יט) לא תלבש שעמנו גדלים תעשה לך, שניהן בדיבור אחד נאמרו. (ויקרא יח) ערות אשת אחיך יבא עליה, בדיבור אחד נאמרו (במדבר לו) לא תפוב נחלה וכל בת יורשת נחלה, שניהן בדיבור אחד נאמרו, מה שאי אפשר לפה לדבר ולא לאונן לשמוע. וכן הוא אמר (תהלים סב) אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי. ואמר (ירמיה כג) הלא כה דברי פאש נאם ה'.

שביעת שוא, נשבע לשנות את הידוע לאדם שביעת שקר, נשבע להחליף. רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן, כל הידוע לשנים, זו היא שביעת שקר לשלשה, זו היא שביעת שוא. רבי לא בשם רבי לעזר, אפילו ידוע לשנים ואחד בסוף העולם מפירו, שביעת שוא היא. מה מפקה מפיניהון? שינה בפני שנים, והשליכו לים והתרו בו משום שביעת שוא. על דעתיה דרבי יוחנן אין לוקה. על דעתיה דרבי לעזר לוקה. התרו בו משום שביעת שקר, על דעתיה דרבי לעזר אינו לוקה על דעתיה דרבי יוחנן לוקה. רבי בא בשם רבי יוחנן, אפילו ומרגליתא. ואהן אפילו? אלא, בגון ביטא

ומרגליתא. תני בשם שנידרי תבאי מותרין כך שביעות תבאי מותרין. והתני שביעות תבאי אסורין! רבי ירמיה בשם רבי פדת כן במעמידיו, כן בשאין מעמידיו, ואפילו תימא כן וכן במעמידיו, כן במיחל שביעות על נכסיו, שביעת נכסי עלי נכסיו אסורין הא ללוקה אינו לוקה. בשם שנידרי זירוזין מותרין כך שביעות זירוזין מותרין. עוד הוא במיחל שביעה על נכסי, שביעה נכסי עלי נכסיו

אפורין. הא ללקות אינו לזקת. חזקיה אמר, אהן דמשתבֿע על תריין דאינון תריין לזקה משום שבועת שווא. רבי מנחם בשם ריש לקיש,

[דף י"ח ע"א]

אהן דחמי מיטרא נחית ואמר, קירי פלי בריכסון לזקה משום שבועת שווא. רבי חונניא רבי יעקב ברבי בון בשם רבי שמואל בר נחמן, כ"ד בוליות היו בדרום, וכולם חרבו על שבועת שווא שהיא אמת, דכתיב לשווא הפיתי את בניכם וגו'.

הלכה ט' מתני' שבועה שאוכל כפר זו שבועה שלא אוכלנה, הראשונה שבועות ביטוי, והשנייה שבועות שווא. ואכלה, עבר על שבועת שווא. לא אכלה, עבר על שבועת ביטוי.

גמרא שבועה שלא אוכל כפר זו שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה אינו חייב אלא אחת. דבר שאילו בנדרים אסור ובשבועות מותר. לא אתיין אלא כמתניתא אחד דברים של עצמו ואחד דברים של אחרים, אחד דברים שאין בהן ממש ואחד דברים שיש בהן ממש. ומר רבי בא בשם שמואל, שבועה שנתן פלוני לאיש פלוני מנה ונמצא שלא נתן, מאחר שאין בידו לבא אין בידו לשעבר. אשפח תני על תרויהון זה חומר לשעבר משלכא שהאומר לא אוכל לא אוכל, אינו חייב אלא אחת. לא אכלתי לא אכלתי, חייב על כל אחת ואחת. שבועה שאוכל כפר זו שבועה שלא אוכלנה, הראשונה, שבועת ביטוי. והשנייה, שבועת שווא. ביצד עושין לז? אומרים לו שיאכל מוטב לעבור על שבועת שווא, ולא על שבועת ביטוי. שבועה שלא אוכל כפר זו שבועה שאוכלנה. ראשונה, שבועת ביטוי, והשנייה שבועת שווא. ביצד עושין לז? אומרים לו שלא יאכל מוטב לעבור על שבועת שווא לחוד ולא על שבועת שווא וביטוי. שבועה שאוכל כפר זו היום שבועה שלא אוכלנה היום, ואכלה רבי יוחנן אמר קיים את הראשונה, וביטל לשנייה.

[דף י"ח ע"ב]

ריש לקיש אמר, ביטל לראשונה. ולא קיים לשנייה. שבועה שלא אוכל כפר זו היום, שבועה שאוכלנה היום, ואכלה רבי יוחנן אמר ביטל את הראשונה, וקיים לשנייה. ריש לקיש אמר, ביטל את הראשונה, והשנייה, אומרים לו שיקיימנה בכפר אחרת. שבועה שאוכל כפר זו היום שבועה שאוכלנה היום ואכלה, רבי יוחנן אמר קיים את שתיהן. וריש לקיש אמר קיים לראשונה ושנייה אומרים לו שיקיימנה בכפר אחרת? שבועה שלא אוכל כפר זו היום, שבועה שלא אוכלנה היום,

מַסֶּכֶת סִנְהֶדְרִין פֶּרֶק שְׁנַיִם עָשָׂר

יב,א וְאֵלּוּ הֵן הַנִּשְׁרָפִין: הַבָּא עַל אִשָּׁה וּבִתָּהּ, וּבֵת כֹּהֵן עִם זִיקָת הַבַּעַל. בָּא עַל אִמָּהּ, וְאַחֵר כִּךְ בָּא עַל בִּתָּהּ, בָּא עַל בִּתָּהּ וְאַחֵר כִּךְ בָּא עַל אִמָּה - חֵיִב, לְפִי שְׁלֹא לְמַדְנֵי לְבִתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ, שֶׁתִּהְיֶה בִּשְׂרָפָה, שְׁנֵאמַר (וַיִּקְרָא כ, יד): "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ זִמָּה הִיא", בְּמִי שֵׁישׁ לוֹ בֵּה לְקוֹחִין מִדְּבַר הַכְּתוּב, תִּלְמוּד לּוֹמַר (וַיִּקְרָא כא, ט): "וּבֵת אִישׁ כֹּהֵן" מִכָּל מָקוֹם. נִעְרָה מֵאוֹרְסָה וּבֵת אִישׁ כֹּהֵן שֶׁזִּנְתָה בִּסְקִילָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בִּשְׂרָפָה. זִנְתָה עִם חֲמִיָּה בִּסְקִילָה, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר בִּשְׂרָפָה.

יב,ב שִׁמְעוֹן הִתִּימָנִי אוֹמֵר: מַה הָאֲגֵרוֹף הַיָּדוּעַ לַעֲדָה וְלַעֲדִים, אֵף אֲבָן תִּהְיֶה יָדוּעָה לַעֲדָה וְלַעֲדִים, פֶּרֶט לְשֹׂאבֵד הָאֲבָן. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: אֵין לִי אֵלָא שֹׂאבֵד הָאֲבָן. וּמִנֵּין אֶפְלוּ הֵיתָה תְּלוּיָה אֵף הִיא, אוּ מִקַּל בְּבֵית דִּין, וְיֹדְעִין הַדִּינִין שֶׁעַל שׁוֹקוֹ הִכְהוּ וְעַל צִפּוֹר נִפְשׁוּ הִכְהוּ, הָרִי שֶׁדָּחָאוּ מִרֹאשׁ הַבִּירָה, וְנִפְל וּמָת, הָבָא בִירָה לְבֵית דִּין. וְאִם תֹּאמַר, יָבֹאוּ בֵית דִּין וְיִרְאוּ אֶת הַבִּירָה שֶׁנִּפְלָה, אוֹמֵר אֲנִי, יִחְזְרוּ הַבַּעֲלִים וְיִכְנּוּ אוֹתָהּ, אֵלָא מַה עֲדִים נֶאֱמָנִים עַל כִּךְ, אֵף בְּדִינֵי נִפְשׁוֹת, הַכֹּל תְּלוּי בַּעֲדִים. נִתְעַרְבָה בְּאַחֲרוֹת מִשְׁעָרִין אֶת הַקֶּלֶה שֶׁבָּהֶן. אִם יֵשׁ בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית - הָרִי זֶה חֵיִב. וְאִם לֹא - פֶּטוּר. נִפְלָה לָאוּר וְנִשְׂרָפָה אוּ לַמִּים, וְנִמְחִית פֶּטוּר. נִתְכַּוֵּן לְהַכּוֹת זֶה וְהִכָּה אֶת זֶה. רַבִּי יְהוּדָה מַחֲבִיב וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. וּמוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁאִם נִתְכַּוֵּן לְהִרוֹג אֶת הַבִּהָמָה וְהָרֵג אֶת הָאָדָם, לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְהָרֵג אֶת יִשְׂרָאֵל, לְנִפְלִים וְהָרֵג אֶת בֶּן קֵימָא שֶׁהֵן פֶּטוּר.

יב,ג חֵיִבִּי מִיתוֹת חֲמוּרוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּחֵיִבִּי מִיתוֹת קָלוֹת - מִמֵּיתִין אוֹתָן בַּקֶּלֶה שֶׁבָּהֶן. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: קֶלֶה שֶׁבְּמִיתוֹת בְּחִנְק. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: גִּדּוֹן בְּזִיקָה הֶרָאשׁוּנָה שֶׁבָּאָה אֵלָיו. כִּיצַד? הַבָּא עַל

חֲמוּתוֹ, וְהִיא אִשָּׁה אִישׁ, הֵיתָה חֲמוּתוֹ וְאַחֵר כִּךְ נַעֲשִׂית אִשָּׁה אִישׁ - גִּדּוֹן בִּשְׂרָפָה. אִשָּׁה אִישׁ וְאַחֵר כִּךְ נַעֲשִׂית חֲמוּתוֹ - גִּדּוֹן בְּחִנְק. עֵבֶר עֲבָרָה שֵׁישׁ בָּהּ שְׁתֵּי מִיתוֹת - מִמֵּיתִים אוֹתוֹ בְּחֲמוּרָה שֶׁבָּהֶן. כָּל חֵיִבִּי מִיתוֹת שֶׁבִּתּוּרָה, שְׂאִי אֶתָּה יָכוֹל לְהָמִיתוֹ, בְּמִיתָה הָאֲמוּרָה בָּהֶן, הָמִיתוֹ בְּכָל הַמִּיתוֹת, בֵּין קָלוֹת בֵּין חֲמוּרוֹת, שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים יז, ז): "וּבַעֲרַת הָרַע מִקִּרְבָּךְ".

יב,ד מִתְרִין בּוֹ וְשׁוֹתֵק, מִתְרִין בּוֹ וְהִרְכִּין בְּרֹאשׁוֹ, מִתְרִין בּוֹ פַּעַם רֹאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה, וּבִשְׁלִישִׁית כּוֹנְסִין אוֹתוֹ לְכַפָּה. אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: אֵף בִּשְׁלִישִׁית מִתְרִין בּוֹ, וּבִרְבִּיעִית כּוֹנְסִין אוֹתוֹ לְכַפָּה. וְנוֹתְנִין לוֹ לֶחֶם צֹר וּמִים לַחֵץ. כִּיּוֹצֵא בּוֹ, חֵיִבִּי מִלְּקוֹת שֶׁלְּקוֹ וּשְׁנֵי - מִלְּקִין אוֹתָן פַּעַם רֹאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה, וּבִשְׁלִישִׁית כּוֹנְסִין אוֹתָן לְכַפָּה. אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: אֵף בִּשְׁלִישִׁית מִלְּקִין אוֹתָן, וּבִרְבִּיעִית כּוֹנְסִין אוֹתָן לְכַפָּה, וּמֵאֲכִילִין אוֹתָן שְׁעוּרִים עַד שְׁפָרִיסם נִבְקַעַת.

יב,ה הוֹסִיפּוּ, הַפּוֹרֵק עַל, וְהַמִּפָּר בְּרִית, וְהַמְּגַלָּה פָּנִים בְּתוֹרָה, וְהַהוֹגָה אֶת הַשֵּׁם בְּאוֹתִיּוֹתָיו, שְׂאִין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הַמְּנַעֵנֵעַ קוּלוֹ בְּשִׁיר הַשִּׁירִים בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה, וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ כְּמִין זֶמֶר - אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי עֲקִיבָא: הַלּוֹחֵשׁ עַל הַמִּכָּה וְאָמַר (שְׁמוֹת טו, כו): "כָּל הַמִּחְלָה" כּו' וְרוֹקֵק - אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. אֲרַבְעָה מְלָכִים, יִרְבְּעֵם, אַחָאב, אֲחִזָּה, מְנַשֶּׁה אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מְנַשֶּׁה יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֵאמַר (דְּבָרִי הַיָּמִים - ב לג, יט): "וַתִּפְּלֹתוּ וְהִעֲתַר לוֹ", וְכָל חֲטָאִים וּמַעֲשִׂיּוֹת וְהַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר בָּנָה בָּהֶם בְּמוֹת, וְהַעֲמִיד הָאֲשֶׁרָה וְהַפְּסָלִים לִפְנֵי הַכְּנָעוֹ, הֵנָּם כְּתוּבִים עַל דְּבָרֵי חוּזָה - מְלַמֵּד, שֶׁנִּתְעַרַּר לוֹ, וְהִבִּיאוּ לְחֵי הָעוֹלָם הַבָּא.

מַסְכַּת סַנְהֶדְרִין פָּרָק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

יג, א תנא, בְּנֵי רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל - אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא חֵיִין לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֵאמַר (מִלְאָכִי ג, יט): "כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בֹּא בּוֹעֵר כְּתוּבָה" וְגו'; דְּבָרֵי רַבִּין גַּמְלִיאֵל. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: בְּאֵין הֵן לְעוֹלָם הַבָּא, וְלֵהֲלֵן הוּא אָמַר (תְּהִלִּים קטז, ו): "שֹׁמֵר פִּתְאִים ה'" וְגו'. וְלֵהֲלֵן הוּא אָמַר (דְּנִיאל ד, יא): "גִּדּוּ אֵילָנָא וְקַצְצוּ עֲנָפוֹהִי בְּרֵם עֶקֶר שְׂרִשׁוֹהִי בְּאַרְעָא שְׂבָקוּ". אָמַר רַבִּין גַּמְלִיאֵל: מַה אָנִי מְקִים (מִלְאָכִי ג, יט): "אֲשֶׁר לֹא יַעֲזוֹב לָהֶם שְׂרֵשׁ וְעֵנֶף". אָמַר לוֹ: שְׂאִין הַמָּקוֹם מִנִּיחַ הַמַּצּוֹת וְשִׁירֵי מַצּוֹת לָהֶם וְלֵאבוּתֵיהֶם בְּעוֹלָם. דְּבָר אַחֵר, "שְׂרֵשׁ" - זו נִשְׁמָה. "וְעֵנֶף" - זֶה הַגּוֹף. וּבְנֵי רִשְׁעֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים לֹא חֵיִין וְלֹא נְדוּנִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: כָּל רִשְׁעֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֵאמַר (תְּהִלִּים ט, יח): "יָשׁוּבוּ רִשְׁעִים לְשֹׂאולָה כָּל גּוֹיִם שְׂכַחֵי אֱלֹהִים"; "יָשׁוּבוּ רִשְׁעִים לְשֹׂאולָה" - אֵלּוּ רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל. "כָּל גּוֹיִם שְׂכַחֵי אֱלֹהִים" - אֵלּוּ רִשְׁעֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אֵלּוּ אָמַר הַכְּתוּב "יָשׁוּבוּ רִשְׁעִים לְשֹׂאולָה כָּל גּוֹיִם" וְשִׁתָּק, הִזֵּה אָמַר כְּדַבְּרֶיהָ - אֵלּוּ רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְרִשְׁעֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים, עֲכָשׁוּ שְׂאֵמַר הַכְּתוּב "שְׂכַחֵי אֱלֹהִים", הָאֵל יֵשׁ צַדִּיקִים בְּעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים שֵׁישׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. בֵּית שְׁמַאי אָמְרִים: שְׁלֹשָׁה כְּתוּבֵי הֵן, אַחַת לַחֲיֵי הָעוֹלָם הַבָּא וְאַחַת לַחֲרָפוֹת לְדָרְאוֹן עוֹלָם, אַחַת לַחֲיֵי עוֹלָם - אֵלּוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים. אַחַת לַחֲרָפוֹת לְדָרְאוֹן עוֹלָם - אֵלּוּ רִשְׁעִים גְּמוּרִים. שְׁקוּלִים שְׂבָהֶן יוֹרְדִים לְגִיְהֵנָם וּמַצְפֻּצָפִים וְעוֹלִים וּמִתְרַפְּאִים, שְׁנֵאמַר (זְכַרְיָה יג, ט): "וְהִבֵּאתִי אֶת הַשְּׁלִשִׁית בְּאֵשׁ" וְגו'. וְעֲלִיהֶם אָמְרָה חֲנָה (שְׁמוּאֵל-א ב, ו): "ה' מִמִּית וּמַחְיֶה". וּבֵית הַלֵּל אָמְרִים: "וְרַב חֶסֶד" (שְׁמוּת לז, ו) - מִטָּה כְּלָפִי חֶסֶד, וְעֲלִיהֶם הוּא אָמַר (תְּהִלִּים קטז, א): "אֶהְבֵּתִי כִּי יִשְׁמַע". וְעֲלִיהֶם נֵאמַר כָּל הַפְּרִשָּׁה כְּלָה. פּוֹשְׁעֵי

יִשְׂרָאֵל בְּגוֹפֶן וּפּוֹשְׁעֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים בְּגוֹפֶן יוֹרְדִין לְגִיְהֵנָם וְנְדוּנִין בְּהַ שְׁנֵים עָשָׂר חֲדָשׁ. לְאַחַר שְׁנֵים עָשָׂר חֲדָשׁ, נִפְשָׁן כָּלָה וְגוֹפֶן נִשְׂרָף, וְגִיְהֵנָם פּוֹלְטָתָן, וְנַעֲשִׂין אֶפְרַיִם וְהִרְוֵחַ זוֹרָה אוֹתָן וּמַפְזֶרְתָּן, וְנַעֲשִׂית אֶפְרַיִם תַּחַת רִגְלֵי הַצַּדִּיקִים, שְׁנֵאמַר (מִלְאָכִי ג, כא): "וְעִסְתֶּם רִשְׁעִים כִּי יִהְיוּ אֶפְרַיִם" וְגו']. אֲבָל הַמְּסוּרוֹת, וְהָאֶפְרַיקוֹרְסִין, וְהַכּוֹפְרִין בַּתּוֹרָה, וּפּוֹרְשִׁים מִדְּרָכֵי צְבוּר, וְשְׂאִין מוֹדִים בַּתְּחִית הַמֵּתִים, וְכָל מִי שֶׁחָטָא וְהִחֲטִיא אֶת הָרַבִּים, כְּגוֹן יִרְבֵּעַם וְאַחֲבָב, וְשִׁנְתָּנוּ חֲתָתָם בְּאֶרֶץ חַיִּים, וְשִׁפְשָׁטוּ יְדֵיהֶם בְּזָבוּל - גִּיְהֵנָם נִנְעֶלֶת בְּפִנְיָהֶם, וְנְדוּנִין בְּהַ לְדוּרֵי דוּרוֹת, שְׁנֵאמַר (יִשְׁעִיָּה סו, כד): "וַיִּצְאֻ וַיָּרֹאוּ בַּפִּגְרֵי הָאֲנָשִׁים" וְגו' - שְׂאוּל כָּלָה וְהֵם אֵינָם כָּלִים, שְׁנֵאמַר (תְּהִלִּים מט, טו): "וַיִּצְוֶם לְבָלוֹת שְׂאוּל". וּמִי גֵרַם לָהֶם? שִׁפְשָׁטוּ יְדֵיהֶם בְּזָבוּל, שְׁנֵאמַר (שָׁם): "מִזָּבוּל לוֹ". וְאֵין זָבוּל אֵלָּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁנֵאמַר (מְלָכִים-א ח, יג): "בְּנֵה בְּנִיתִי בֵּית זָבוּל לָךְ". דוּר הַמְּבּוּל אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, וְאֵין חֵיִין לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֵאמַר (בְּרֵאשִׁית ז, כג): "וַיִּמָּח אֶת כָּל הַיָּקוּם וְגו' הַשָּׁמַיִם" - בְּעוֹלָם הַזֶּה. "וַיִּמָּחוּ מִן הָאָרֶץ" - לְעוֹלָם הַבָּא. רַבִּי יְהוֹנָדָה בֶּן בִּתְרִיאָא אָמַר: "וַיִּאמֶר ה' לֹא יִדּוֹן רוּחִי בְּאָדָם" (בְּרֵאשִׁית ו, ג) - לֹא יִדּוֹן וְלֹא רוּחִי בָּהֶן לְעוֹלָם. דְּבָר אַחֵר: "וַיִּאמֶר ה' לֹא יִדּוֹן"; אָמַר הַמָּקוֹם: אֵינִי מַחְזִיר רוּחִי לְנִדְנָה. רַבִּי מִנְחֵם בְּרַבִּי יוֹסִי אָמַר: "לֹא יִדּוֹן" - אָמַר הַמָּקוֹם, אֵינִי דִּנֵּן, בְּשַׁעֲהַ שְׂאֵנִי מִשְׁלֵם שְׂכָר לְצַדִּיקִים, אֲבָל רוּחִן שֶׁל רִשְׁעִים קָשָׁה לָהֶם יוֹתֵר מִן הַכֵּל, שְׁנֵאמַר (יִשְׁעִיָּה לג, יא): "רוּחְכֶם אֵשׁ תֹּאכֶלְכֶם". דוּר הַמִּגְדָּל אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, וְאֵינֶן חֵיִין לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֵאמַר (בְּרֵאשִׁית יא, ח): "וַיִּפֹּץ ה' אוֹתָם מִשָּׁם עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ" - בְּעוֹלָם הַזֶּה. "וַיַּחְדְּלוּ לְבָנוֹת" - לְעוֹלָם הַבָּא. אֲנָשֵׁי סְדוּם אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, וְאֵינֶן חֵיִין לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֵאמַר (בְּרֵאשִׁית יג, יג): "וְאֲנָשֵׁי סְדוּם רָעִים וְחַטָּאִים" וְגו' - בְּעוֹלָם הַזֶּה. "לֹא"

ובאו האובדים בארץ אשור וגו'. "אשור" - אלו עשרת השבטים. "והנדהים בארץ מצרים" - אלו דור המדבר. אלו ואלו "והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים".

מסכת סנהדרין פרק ארבעה עשר

יד, עיר הנדחת לא היתה ולא עתידה להיות, ולא נכתבה אלא לומר דרש וטול שָׁכַר. רבי שמעון בר רבי אלעזר אומר: אין עושין שלוש צירות הנדחות בארץ ישראל. אבל עושין אחת או שתיים. רבי שמעון אומר: אף שתיים לא יעשו, אלא אחת ביהודה, ואחת בגליל, ובסמוך לספר אפלו אחת לא יעשו, כדי שלא יפוצו נכרים ויחריבו את ארץ ישראל, כשהוא קול - וביזתן והעיר מתרת. כשהן בסוף - וביזתן והעיר מתרת. אם שהו שלשים יום - הן בסוף וביזתן והעיר אסורה. לא שהו שלשים יום - הן בסוף וביזתן והעיר מתרת. לעולם מדיח בסקילה וביזתן והעיר אסורה. הדיחוה נשים ולא אנשים, קטנים ולא גדולים, יכול תהא עיר הנדחת? תלמוד לומר (דברים יג, יד): "את יושבי עירם" - אחר יושבי עירם מהלך הדבר, ואין הדבר מהלך אחר כל אלו, יכול אפלו נתכנסו לתוכה גרים ועבדים משחררין תהא נעשית עיר הנדחת? תלמוד לומר (שם): "את יושבי עירם" - אחר יושבי עירם מהלך, ואין הדבר מהלך אחר כל אלו. קטני בני אנשי עיר הנדחת שהדחו עמה - אין נהרגין. רבי אליעזר אומר: נהרגין. אמר ליה רבי עקיבה: מה אני מקים (שם יג, יח): "ונתן לה רחמים ורחמך והרפך", אם לרחם על הגדולים, הרי כבר נאמר (שם יג, טז): "הכה תכה", אם לרחם על בהמתך, הרי כבר נאמר (שם): "ואת בהמתה לפי חרב", מה אני מקים "ונתן לה רחמים"? אלו קטנים שבתוכה. רבי אליעזר אומר: אף גדולים אין נהרגין, אלא על פי עדים והתראה, מה אני מקים "ונתן לה רחמים" וגו', שמא יאמרו בית דין, הרי אנו עושין עיר הנדחת,

מאד - לעולם הבא. דבר אחר: "רעים" - איש על חברו. "וחטאים" - בגלוי צריות. "לה" - בעבודה זרה. "מאד" - בפשיכות דמים. מרגלים אין להם חלק לעולם הבא, ואין באים לארץ, שנאמר (במדבר יד, כג): "וכל מנאצי לא יראוה". קרח ועדתו אין להם חלק לעולם הבא, ואין חיון לעולם הבא, שנאמר (במדבר טז, לג): "ותכס עליהם הארץ" וגו' - בעולם הזה. "ויאבדו מתוך הקהל" - לעולם הבא; דברי רבי עקיבה. רבי יהודה בן בתירא אומר: באין הן, ועליהן הוא אומר (תהלים קיט, קעו): "תעיתי כשה אובד" וגו'. נאמר כאן אבדה, ונאמר להלן אבדה, מה אבדה האמור להלן - אבדה מתבקשת, אף אבדה האמורה כאן - אבדה מתבקשת. דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר (במדבר יד, לה): "במדבר הזה יתמו" - בעולם הזה. "ושם ימותו" לעולם הבא. ואומר (תהלים צה, יא): "אשר נשבעתי באפי" וגו'; דברי רבי עקיבה. רבי אליעזר אומר: באין הן, ועליהם הוא אומר (תהלים נ, ה): "אספו לי חסידיו" וגו'. מה תלמוד לומר "באפי"? באפי נשבעתי, וחזור אני בי. רבי יהושע בן קרחה אומר: לא נאמרו דברים אלו אלא כלפי דורות. "אספו לי חסידיו", על שום שעשו לי גמילות חסד. "כורתי בריתי" - על שום שנכתנו על ידי. "עלי זבח" - על שום שעילו אותי, ונזנחו על ידי. רבי שמעון בן גנס אומר: באין הן, ועליהן הוא אומר (ישעיה נא): "ופדוני ה' ישוכנו" וגו'. עשרת השבטים אין להם חלק לעולם הבא, ואין חיון לעולם הבא, שנאמר (דברים כט): "וייתשם ה' מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול" - בעולם הזה. "וישליכם אל ארץ אחרת" - לעולם הבא. רבי שמעון בן גנס משם רבי יהודה איש כפר איכוס: "כיום הזה" - אם מעשיהם כיום הזה, אינן באין, אם לאו באין הן. ורבותינו אמרו: אלו ואלו יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר (ישעיה כז, יג): "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול

וּלְמַחֵר יְהוּ אַחִיהֶן וְקִרְוֵיהֶם קוֹשְׁרִים
שְׁנֵאָה בְּלָבָם עָלֵינוּ, אֲלֵא כֶּךָ אָמַר הַמָּקוֹם,
הָרִי אֲנִי מִמֶּלֶא אוֹתָן רַחֲמִים וּמְטִיל אֲנִי
אֶהְבְּתִי בְּלָבָם, כְּלוּמַר, שְׁאִין בְּלָבָנוּ עָלֵיכֶם,
דִּין אָמַת דִּנְתָם! וְלֹא מִתְאַבְּלִין אֲלֵא
אוֹנָנִים, שְׁאִין אֲנִינוּת אֲלֵא בְּלָב. נִכְסִים שֶׁל
צִדִּיקִים – שֶׁבְּתוֹכָהּ אוֹבְדִין, וְשֶׁבְּחוּצָהּ לָהּ
פְּלִטִים. וְשֶׁל רָשָׁעִים – בֵּין מִתּוֹכָהּ וּבֵין
מִחוּצָהּ לָהּ אוֹבְדִין. רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אוֹמַר:
מוֹכִיחַ בְּדָבָר, לוֹט שֶׁלֹּא הִיָּה בְּסֻדּוֹם אֲלֵא
מִפְּנֵי נִכְסֵיו, אָף הוּא יֵצֵא וְיָדִיו עַל רֹאשׁוֹ,
שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית יט, כב): "מִהֵרָ הִמְלִט
שָׁמָּה" – דִּיךְ שֶׁתְּמַלֵּט אֶת נַפְשְׁךָ. אָמַר רַבִּי
שְׁמַעוֹן: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ נִכְסֵי צִדִּיקִים
שֶׁבְּתוֹכָהּ אוֹבְדִין? מִפְּנֵי שֶׁגִּרְמּוּ לְצִדִּיקִים
לְדוֹר בֵּין הָרָשָׁעִים. וְהָרִי דְּבָרִים קָל וּחֹמֶר!
וּמָה אִם נִכְסִים שְׁאִינָם, לֹא רוֹאִין, וְלֹא
שׁוֹמְעִין, וְלֹא מְדַבְּרִים, עַל שֶׁגִּרְמּוּ לְצִדִּיקִים
לְדוֹר בֵּין הָרָשָׁעִים – אָמַר הַפְּתוּב: יִשְׁרָפוּ!
הַמִּטָּה אֶת חֲבֵרוֹ מִדֶּרֶךְ חַיִּים לְדֶרֶךְ מוֹת, עַל
אֲחַת כְּמָה וְכְמָה שִׁיָּהּ בְּשֹׁרְפָהּ.

יד, ב קָדְשִׁי מִזְבֵּחַ יָמוּתוֹ וְקָדְשִׁי בְּדָק הַבֵּית
יִפְדּוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: "בְּהִמָּתָה" – פֶּרֶט
לְבָכוֹרוֹת וּלְמַעֲשֵׂה. "שְׁלָלָהּ" – פֶּרֶט לְכֶסֶף
הַקְּדָשׁוֹת וּלְכֶסֶף מַעֲשֵׂה שָׁנִי, מִחֲבֵר לְקֶרֶקַע
– בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף מִתָּר, שֶׁנֶּאֱמַר "תִּקְבֹּץ"
פֶּרֶט לְמַחְבְּרִים. בְּעִיר אַחֶרֶת בֵּין כֶּף וּבֵין
כֶּף – אֶסוּר. הַהוֹרֵג אֶת הָאָדָם, וְהַשׁוֹרֵף אֶת
הַכִּסּוֹת, וְהַמַּעֲקָר אֶת הַבְּהֵמָה. רַבִּי מֵאִיר
אוֹמַר: אֶת שְׂדֵרְכּוֹ לְשַׁפּוֹךְ – יִשְׁפֹךְ. אֶת
שְׂדֵרְכּוֹ לְשַׁרֵּף – יִשְׂרָף. לַעֲקֹר – יַעֲקֹר. אֵין
מִמִּיתִין אוֹתָן, וְלֹא דוֹקְרִין, לֹא בַּחֲצִים וְלֹא
בְּרִמְחִים, וְלֹא בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל חֵרֶב אֲלֵא בִּפְיָהּ,
שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יג, טז): "לִפֵּי חֵרֶב."
וְהִיתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבְנֶה עוֹד" – לֹא
תַעֲשֶׂה אֲפִלּוּ גִּנּוּת וּפְרִדָּסִים. "וְהִיתָה" –
תִּלְמוּד לומר "עוֹלָם", שֶׁכֹּכֵר הִיתָה בִּימֵי
יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֵּן קֶרְחָה
אוֹמְרִים: הָרִי הוּא אוֹמַר (יְהוֹשֻׁעַ ו, כו):
"אֲרוּר הָאִישׁ [לִפְנֵי ה'] אֲשֶׁר יָקוּם וּבִנֶּה אֶת
הָעִיר הַזֹּאת אֶת יְרִיחוֹ, וְכִי אֵין אֲנִי יוֹדְעִין

יד, ג זָקֵן מִמֶּרֶא שֶׁהוֹרָה וַעֲשָׂה, הוֹרָה וְלֹא
עָשָׂה – פְּטוּר. הוֹרָה עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת, אָף
עַל פִּי שֶׁלֹּא עָשָׂה – חָיִב.

יד, ה הַמִּנְבֵּא לַעֲקוֹר דָּבָר מִדְּבָרֵי תוֹרָה –
חָיִב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: אִם נִתְּנָבֵא לְקִים
מִקְצֵת וּלְבַטֵּל מִקְצֵת – פְּטוּר. וּבַעֲבוּדָה
זָרָה, קִיָּמָה הַיּוֹם וּבִטְלָהּ לְמַחֵר – חָיִב.
הַמִּתְּנָבֵא מָה שֶׁלֹּא שָׁמַע, כְּצִדְקִיָּה בֵּן
כְּנַעֲנָה, וְשֶׁלֹּא נֶאֱמַר לוֹ – כְּחִנְנִיָּה בֵּן עֲזוּרָה,

לו רבי יוסי: אני לא הכשרתי, ואם הכשרתי - הכשרתי:

א, העדים שאמרו: "מעידין אנו באיש פלוני שסמא את עין עבדו ואחר כך הפיל את שינו, שכן הרב אומר" ואחר כך נמצאו זוממין - משלמין לעבד. "הפיל את שינו ואחר כך סמא את עינו, שכן העבדים אומרים" ונמצאו זוממין - משלמין לרב. סמא שתיהן כאחת והפיל שינו כאחת, וכאו אחרים ואמרו: לא כי אלא שתיהן זו אחר זו, ונמצאו זוממין - משלמין לעבד. סמא שתיהן זו אחר זו, והפיל שתיהן זו אחר זו, וכאו אחרים ואמרו: "לא כי, אלא שתיהן כאחת" ונמצאו זוממין - משלמין דמי עבד הסומא לרב. סמא את עין עבדו והרי הוא תחתיו ומשמשו ונמצאו זוממין - משלמין דמי עבד הסומא לרב:

א, העדים שאמרו: "מעידין אנו באיש פלוני שגרש את אשתו ולא נתן לה כתובתה שכן האשה אמרה", ונמצאו זוממין - משלמין דמי כתובתה לאיש. "גרש את אשתו ונתן לה כתובתה שכן האיש אומר"; ונמצאו זוממין - משלמין דמי כתבה לאשה. "גרש את אשתו ולא נתן לה כתבתה, והרי היא תחתיו ומשמשו" ונמצאו זוממין - אין אומרין ישלמו לה כתבתה, אלא טובת הנאת כתבה. וכי מה היא טובת הנאת כתבה? אין אומרין כמה אדם רוצה ליתן בכתבתה של זו, שאם תמות בחיי בעלה - בעלה יורשה, לאחר מיתת בעלה - יורשת כתבתה, ואין יורשין אותה, לפיכך הן משלמים:

א, העדים שאמרו: "מעידים אנו באיש פלוני שגנב חלבו של חבירו ולא אכלו, גנב נבלתו של חבירו ולא אכלה" ונמצאו זוממין - לוקין ומשלמין, שעל מנת כן העידוהו על מנת שילקה וישלם. גנב חלבו של חבירו ואכלו. גנב נבלתו של חבירו ואכלה - הרי זה לוקה וחייב בתשלומין,

שהיה שומע דברים מפי ירמיהו הנביא, שהיה מתנבא בשוק העליון, וחוזר ומתנבא בשוק התחתון. הכובש את נבואתו - כיונה בן אמתי, והמותר על דברי נביא - כחברו של מיקה. ונביא שעובר על דברי עצמו - כעדו. והמשנה את נבואתו, זר וטבול יום, ומחסר בגדים ומחסר כפורים, ושלא רחוק ידים ורגלים, ופרועי ראש ושתויי יין ששמשו - כלן במיתה. ובמה היא מיתתן? בידי שמים! וכל הזוממין והבועלים - מקדימין לאותה המיתה, אם לסקילה - סקילה, אם לשרפה - שרפה. במה דברים אמורים? שהוא פיוצא בהן באותה מיתה, פיוצא בהן בסקילה הוא והן בסקילה, פיוצא בהן בשרפה הוא והן בשרפה, פיוצא בהן בחנק הוא בשרפה והן בחנק.

מסכת מכות פרק ראשון

א, עד זומם - אין נמכר בזממו. רבי עקיבא אומר: אף אין משלם על פי עצמו מפני שהוא קנס, וכל דבר שהוא קנס - אין משלם על פי עצמו. העדים שאמרו: "מעידים אנו באיש פלוני שלוה מפלוגי אלף זוז, ביום פלוני, במקום פלוני". וכאו אחרים ואמרו להם: היאך אתם מעידים שהרי המלוה או הלוה היה עמנו אותו היום במקום פלוני - אין אלו זוממין, אבל עדותן בטלה. אבל אמרו להם: "היאך אתם מעידין שהרי אתם הייתם עמנו היום במקום פלוני" - הרי אלו זוממין ומשלמין על פיהם:

א, היו חותמים על השטר באחד בניסן בשמיטה, וכאו אחרים ואמרו להם: "היאך אתם חתומין על השטר זה?" שהרי אתם הייתם עמנו היום במקום פלוני - עדותן כשרה, והשטר כשר. שאני אומר, שמא איחר זמנו של שטר וכתבו. שטר שזמנו בשבת או בעשרה בתשרי, רבי יהודה מכשיר ורבי יוסי פוסל. אמר לו רבי יהודה: מעשה שבא לפניך והכשרת. אמר

בב, שלש ערים הפריש יהושע בארץ כנען. והיו מכוונות כנגד שלש שבעבר הירדן כשתי שורות שבכרם. חברון ביהודה - כנגד בצר במדבר. שכם ביהודה - כנגד רמות בגלעד. קדש בגליל - כנגד גולן בבשן. ואף על פי שהפריש שכם ביהודה, לא היתה קולטת. הפריש קרית יערים תחתיה, עד שכבשו את שכם. ואף על פי שהפרישו קדש בגליל לא היתה קולטת. הפריש גמלא תחתיה, עד שכבשו את קדש.

"ושלשת" - שיהיו משלשות, שיהא מחברון לדרום - כמחברון לשכם, ומחברון לשכם - כמשכם לקדש.

נפלה אחת מהן - בונין אותה במקומה. ומנין אף במקום אחר? תלמוד לומר: "שש ערים", באותו השבט. ומנין אף בשבט אחר? תלמוד לומר: "תהינה" - שיהיו מכוונות וקולטות כראשונות.

רבי אליעזר בן יעקב אומר: כותבין: "מקלט מקלט" על פרכת דרכים כדי שיהא רואה וגולה לערי מקלט. מוסרין לו שני תלמידי חכמים, שמא יהרג בדרך. וידברו אליו אל תנהוג באיש הזה מנהג שופכי דמים, כי בשגגה בא מעשה לידו. רבי מאיר אומר: הוא מדבר על ידי עצמו, שנאמר (דברים יט, ד): "וזה דבר הרצח". אמרו לו: הרבה שליחות עושה. רבי שמעון אומר: משוח מלחמה - אין מחזיר את הרוצח. אפילו הוא נזיר - אין הוא יוצא משם לעולם, אלא מגלח כל שערו ומשלח תחת הדוד. רבי אליעזר בן יעקב אומר: מה תלמוד לומר (במדבר לה, ו): "שמה שמה" שלש פעמים? שם תהא דירתו, שם תהא מיתתו, שם תהא קבורתו.

ובונים לו בית ויושב בתוכו, שנאמר (שם): "וישב" - בה ולא בתחומה. מצאו גואל הדם בתחומה של עיר - הרי הוא כאחד מכל האדם, וחייב על מכתו ועל קללתו, וחייב על נזקו, בין איש ובין אשה.

שבועסקי ממן הוא אומר (שמות כ): "לא תענה ברעך עד שקר". ושבועסקי מכות הוא אומר (דברים יט, יט): "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות"; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים (שם כה, ב): "כדי רשעתו". מת - אינו משלם. לוקה - אינו משלם. מודים חכמים לרבי מאיר שאם העידוהו שהוא בן גרושה או בן חלוצה נתין וממזר - שהם לוקין את הארבעים:

א, מאימתי זוממין חייבין לשלם? משתתפרש עדותן בבית דין. נמצא חייב לו מן הדין - לפיכך הוא משלם שנים. נמצא אחד מהם קרוב או פסול - עדותן בטלה. ומנין אפלו מאה? תלמוד לומר עדים: מעידים [אנו] באיש פלוני שהרג את הנפש, ובאו אחרים והזימום - הנדון פטור. כת הראשונה חייבת ובאו אחרים והזימום - הנדון חייב. כת הראשונה פטורה וכת השנייה חייבת, כת אחת נכנסת וכת אחת יוצאה, אפלו הם מאה - כלן פטורין. רבי יהודה אומר: אסטרסית היא זו, ואין נהרגת אלא כת הראשונה בלבד. אמר רבי יוסי במה דברים אמורים? בדיני נפשות, אבל בדיני ממונות - תתקיים עדות בשאר. ורבי אומר: אף בדיני ממונות כן, והוא לא שיש להן קרוב או פסול - תתקיים עדות בשאר עדים. ורבי דוסתאי בן יהודה אומר: עדים זוממין שבאו אחרים והזימום - זוממיהן פטורין. עד זומם פסול מכל עדות שבתורה; דברי רבי יהודה. אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים? בזמן שהזום לעדות נפשות, אבל לא הזום אלא לעדות ממן - אין פסול אלא לאותו העדות בלבד:

מסכת מכות פרק שני

בא, שלש ערים הפריש משה בעבר הירדן. וכשבאו לארץ - הפרישו עוד שלש. ואף-על-פי-כן, לא היו אלו ואלו קולטות, עד שכבשו וחלקו. משכבשו וחלקו - נתחייבה הארץ במעשר ובשביעית, והיו אלו ואלו קולטות:

שָׁלֵשׁ - הָרִי שְׁתִּים עֶשְׂרֵה. "הָאֵלָה" - הָרִי חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה¹:

מַסְכַּת מְכוֹת פָּרָק שְׁלִישִׁי

ג, א. הָאוֹכֵל מִן הַפֶּסַח כּוֹזֵת נָא, כּוֹזֵת שְׁלוֹק, כּוֹזֵת מִבְּשָׁל - חֵיב. הוֹצִיא מִמֶּנּוּ כּוֹזֵת מִבֵּית לְבֵית, וּמִחֲבוּרָה לְחֲבוּרָה, בְּשַׁעַת אֲכִילָהּ - הָרִי זֶה חֵיב; שְׁנָאֹמַר (שְׁמוֹת יב, מו): "לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִת". אִם בְּשָׁלוּ - עוֹבֵר עָלָיו

וְהוֹרֵגוּ בְּמִזֵּד - נִהְרַג. בְּשׁוּגָג - גּוֹלָה לְעָרֵי מִקְלָט. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵין נִהְרָגִים עַד שִׁיעְמוֹד לִפְנֵי הַדִּינָן, שְׁנָאֹמַר (שָׁם לָהּ, יב): "וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד עֲמֻדוֹ" וְגו'.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: רְאוּהוּ בֵּית דִּין שֶׁהֲרֵג - הָרִי זֶה אֵינוֹ גּוֹלָה. רְאוּהוּ בֵּית דִּין גָּדוֹל שֶׁהֲרֵג - אֵין מְמִיתִים אוֹתוֹ מִיָּד, אֲלָא מוֹשִׁיבֵין דִּינִים אֲחֵרִים וּמַעֲיִדִים בְּפָנֵיהֶם, שְׁנָאֹמַר: "וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד עֲמֻדוֹ" וְגו'. אוֹמֵר, בְּרוֹצֵחַ שִׁיעָצָ חוּץ לְתַחוּם מַחוּץ לְגִבּוֹל עִיר מִקְלָטוֹ - הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שְׁנָאֹמַר (שָׁם): "וְרֹצֵחַ גּוֹאֵל הָדָם אֶת הָרֹצֵחַ". אֵין לוֹ דָּם," כָּכָל אָדָם.

רוֹצֵחַ שֶׁגָּלָה לְעִיר מִקְלָט, וְרָצוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר לְכַבְּדוֹ - יֹאמַר לָהֶם: "רוֹצֵחַ אֲנִי". לֹא יֹאמַר אֶת הַדָּבָר וְיִשְׁנֶה, שְׁנָאֹמַר: "זֶה דָּבָר הַרוֹצֵחַ" - אֵין לָהּ אֲלָא דָּבָר הָרֹאשׁוֹן. הַהוֹרֵג בְּאוֹתָהּ הָעִיר - גּוֹלָה מִשְׁכוּנָה לְשְׁכוּנָה. וְכֵן לּוֹי - גּוֹלָה מֵעִיר לְעִיר. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי, שֶׁתָּהָא מַחְצִית הָעִיר לוֹ כְּעִיר שְׁלֵמָה:

ב, ג. עִירוֹת הִלָּלוּ - אֵין בּוֹנִין אוֹתָן אֲלָא בְּמָקוֹם שִׁישׁ בּוֹ מִים. אֵין לָהֶם מִים - כּוֹרִין לָהֶם מִים. אֵין בּוֹנִין אוֹתָן אֲלָא בְּמָקוֹם שִׁישׁ שׁוֹק. אֵין לָהֶן שׁוֹק - עוֹשִׂין לָהֶם שׁוֹק. אֵין בּוֹנִין אוֹתָן אֲלָא בְּמָקוֹם שִׁישׁ אוֹכְלוּסִין. נִתְמַעְטוּ אוֹכְלוּסִין - מִבֵּיאִין אֲחֵרִים וּמוֹשִׁיבִין תַּחְתֵּיהֶם. נִתְמַעְטוּ דִּיּוּרֵיהֶן - מוֹסִיף עֲלֵיהֶן כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵלִים. אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן בְּדִין וְיִצִּירָהּ; דְּבָרֵי רַבִּי נִחְמִיָּה. וְחֻכָּמִים מִתִּירִין. אֵין מִפְּשִׁילִין בְּתוֹכָם חֻבְלִים, וְאֵין עוֹשִׂין בְּתוֹכָם כְּלֵי זְכוּכִית, שְׁלֹא לְהִרְגִּיל רִגְלֵי גּוֹאֵל הָדָם לְשָׁם.

שָׁלֵשׁ עָרִים הִפְרִישׁ מִשֶּׁה בַּעֲבֹר הִירְדָן. וּמִשְׁבָּאוֹ לְאֶרֶץ - הִפְרִישׁוּ עוֹד שָׁלֵשׁ אֲחֵרוֹת, וְלַעֲתִיד לָבֹא - מִפְּרִישִׁין עוֹד שָׁלֵשׁ עַל שָׁלֵשׁ שָׁלֵשׁ, הָרִי תִשַּׁע. רַבִּי נְהוֹרָאִי אוֹמֵר: "שָׁלֵשׁ עַל שָׁלֵשׁ" - הָרִי שֵׁשׁ. "עוֹד

¹ זוֹ לְשׁוֹן הַמִּקְרָא (דְּבָרִים יט): (א) כִּי יִכְרִית ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אֶת אֲרָצָם וְיִרְשָׁתָם וְיִשְׁבָּתָ בְּעָרֵיהֶם וּבְכַתְיֵיהֶם: (ב) שְׁלוֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ בְּתוֹךְ אֲרָצֶךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ: (ג) תִּכְבִּין לָךְ הַתְּדָרָה וְשִׁלְשֶׁת אֶת גְּבוּל אֲרָצֶךָ אֲשֶׁר יִנְחִילָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה לְנוֹם שְׂמָה כָּל רֹצֵחַ: (ד) וְזֶה דְּבַר הָרֹצֵחַ אֲשֶׁר יָנוֹם שְׂמָה וְהָיָה אֲשֶׁר יִכָּה אֶת רַעְיוֹ בְּכָלִי דַּעַת וְהוּא לֹא שָׂנָא לוֹ מִתְמַל שְׁלֵשָׁם: (ה) וְאֲשֶׁר יִבֹּא אֶת רַעְיוֹ בְּעֵר בְּעֵר לְחַטֵּב גְּעִיִּים וְנִדְחָה יָדוֹ בְּגִירוֹ לְכַרֵּת הָעֵץ וְנִשַּׁל הַכְּרִזָּל מִן הָעֵץ וּמִצָּא אֶת רַעְיוֹ וְמוֹת הוּא יָנוֹם אֵל אַחַת הָעָרִים הָאֵלֶּה וְהָיָה: (ו) כֵּן יִרְדֹּף גֹּאֵל הָדָם אַחֲרֵי הָרֹצֵחַ כִּי יִחַם לְכַבּוֹ וְהִשְׁיִיגוֹ כִּי יִרְבֶּה הַתְּדָרָה וְהַכְּהוֹ נִפְשׁ וְלוֹ אֵין מִשְׁפָּט מוֹת כִּי לֹא שָׂנָא הוּא לוֹ מִתְמַל שְׁלֵשׁוֹם: (ז) עַל כֵּן אֲנִכִּי מִצְוָה לֵאמֹר שְׁלֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ: (ח) וְאִם יִרְחִיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁפַּע לְאַבְתִּיךָ וְנָתַן לָךְ אֶת כָּל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר לָתֵת לְאַבְתִּיךָ: (ט) כִּי תִשְׁמֹר אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשֹׂתָהּ אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוָה הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וְלִלְכֹת בְּדַרְכָּיו כָּל הַיָּמִים וְיִסְפָּתָ לָךְ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשָּׁלֵשׁ הָאֵלֶּה:

כְּזִית - חֵיב. רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר, עַד שֶׁיֵּהָא בּוֹ כְּזִית. אֲכָל שְׁנֵי גִידִים מִשְׁנֵי בְּהֵמוֹת - סוֹפֵג שְׂמוֹנִים. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ סוֹפֵג אֲלָא אַרְבָּעִים.

ג, הַשּׁוֹחֵט אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ - עַל הָרָאשׁוֹן - פְּטוּר, וְעַל הַשְּׁנִי - חֵיב. הֵבֵא עַל אֲחוֹתוֹ, עַל אֲחוֹת אָבִיו, עַל אֲחוֹת אִמּוֹ, עַל אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ, עַל אִשְׁתּוֹ אַחִיר, עַל אִשְׁתּוֹ אַחִי אָבִיו, וְעַל הַנֶּדֶה - הֵרִי זֶה חֵיב. כִּשֶּׁם שֶׁהוּא לּוֹקֵה - כִּךָּ הִיא לּוֹקֵה. וְעוֹבֵר עַל כָּל שֵׁם וְשֵׁם שֵׁשׁ שָׁם. וְאִם הָיְתָה לִכְהֵן גָּדוֹל: אֲלֻמָּנָה וּגְרוּשָׁה, וְחֻלְלָה זֹנֶה - חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. אֲלֻמָּנָה מִחֻמְשָׁה וּגְרוּשָׁה מִחֻמְשָׁה - לֹא יֵהָא חֵיב אֲלָא עַל אַחַת:

ג, הָאוֹכֵל אֶבֶר מִן הַחֵי מִן הַבְּהֵמָה, מִן הַחֲזִיה, מִן הַעוֹפוֹת, טְהוֹרִים - כָּל שֶׁהֵן. וְטֻמְאִים - עַד שֶׁיֵּהָא בּוֹ כְּזִית. אֲכָל בְּהֵמָה טְהוֹרָה, וְחִיָּה טְהוֹרָה, וְעוֹף טְהוֹר, בְּחִיָּהּ - מִצְטָרְפִין. בְּמִיתָתָן - אֵין מִצְטָרְפִין. וְטֻמְאִים, בֵּין בְּחִיָּהּ בֵּין בְּמִיתָתָם - הֵרִי אֵלוֹ מִצְטָרְפִים. בְּהֵמָה טֻמְאָה, וְחִיָּה טֻמְאָה, וְעוֹפוֹת טֻמְאִין, בְּחִיָּהּ - מִצְטָרְפִים. בְּמִיתָתָן - אֵין מִצְטָרְפִין:

ג, הַמְלִבִּישׁ אֶת חֲבֵרוֹ כְּלָאִים, וְהַמְטַמֵּא אֶת הַנֶּזִיר, אֵף עַל פִּי שֶׁהַמְלִבִּישׁ מִזִּיד, וְהַמְטַמֵּא מִזִּיד - חֵיב. הֵיוּ שְׁנֵיהֶם שׁוֹגְגִים - פְּטוּר. הַמְקִיף פָּאת רֹאשׁוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - שְׁנֵיהֶן חֵיבִין. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁהֵיוּ שְׁנֵיהֶם מִזִּידִים, אֲבָל אִם הֵיוּ שְׁנֵיהֶם שׁוֹגְגִים - פְּטוּרִין. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מִזִּיד, שׁוֹגֵג - פְּטוּר. מִזִּיד - חֵיב עָלָיו שְׁתֵּים, אֶחָד בְּרֹאשׁ הַצֵּד מִכָּאן, וְאֶחָד בְּרֹאשׁ הַצֵּד מִכָּאן. אֵינוֹ חֵיב, עַד שֶׁיִּקְיֶפְנוּ בְּתַעַר. הַמְקִיף אֶת הָאֵשָׁה וְאֵת הַקָּטָן - פְּטוּר. הַמְשַׁחֵת פָּאת זָקְנוֹ שֶׁל [חֲבֵרוֹ] - שְׁנֵיהֶם חֵיבִין. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁהֵיוּ שְׁנֵיהֶן מִזִּידִין! אֲבָל אִם הֵיוּ שְׁנֵיהֶם שׁוֹגְגִין - פְּטוּר. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מִזִּיד: שׁוֹגֵג - פְּטוּר. וּמִזִּיד - חֵיב, וְחֵיב עָלָיו שְׁנֵים מִכָּאן וּשְׁנֵים מִכָּאן וְאֶחָד מִלְמַטָּה. רַבִּי אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: אִם נָטְלוּ

מִשּׁוֹם פְּסוּל קִדָּשׁ. הַמְפָּטֵם אֶת הַקְּטָרֶת בְּמַתְכַּנְתָּה - הֵרִי זֶה חֵיב, בֵּין שִׁפְטָמָה כְּלָה, בֵּין שִׁפְטָמָה חֲצִיָּה. אֲבָל אִם הָיָה מִתַּעֲסֵק לְהַתְלַמֵּד בָּהּ, אוֹ לְמוֹסְרָה לְרַבִּים, אִם חָסֵר אַחַת מִכָּל סִמְנֵיהָ - אֵינוֹ חֵיב אֲלָא מִשּׁוֹם מוֹעֵל בַּלְבָּד. הַמְפָּטֵם שְׁמֵן הַמִּשְׁחָה - הֵרִי זֶה חֵיב. וְהִסֵּף מִמֶּנּוּ - פְּטוּר. אֵינוֹ חֵיב אֲלָא מִשּׁוֹם מוֹעֵל [בַּלְבָּד].

ה, הֶסֶף שְׁמֵן הַמִּשְׁחָה שֶׁעָשָׂה מִשֶּׁה בְּמִדְבָּר - הֵרִי זֶה חֵיב כֶּרֶת. סָכוּ בְּרֹאשׁוֹ, בְּגוֹפוֹ, בְּאֶחָד מִכָּל אֲבָרָיו, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא שִׁפְשֵׁף - הֵרִי זֶה חֵיב. וְכִמְהָ יִסּוֹף וְיֵהָא חֵיב כֶּרֶת? אֶחָד הֶסֶף, וְאֶחָד הִנְסֵף. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁהֵיוּ שְׁנֵיהֶם מִזִּידִין, אֲבָל אִם הֵיוּ שְׁנֵיהֶם שׁוֹגְגִין - פְּטוּרִין. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מִזִּיד: שׁוֹגֵג - פְּטוּר. מִזִּיד - חֵיב:

ג, הָאוֹכֵל אֶת הַטֶּבֶל, אֶפְלוֹ אֵין מַחֲסֵר אֲלָא תְרוּמָה גְּדוּלָּה בַּלְבָּד, מַעֲשֵׂר רֹאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, וְאֶפְלוֹ מַעֲשֵׂר עֲנִי - הֵרִי זֶה חֵיב:

ג, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כֵּהֵן שֶׁהָיְתָה בִּידוֹ תְּאֵנָה שֶׁל טֶבֶל, בִּשְׁנַת מַעֲשֵׂר שְׁנִי בִירוּשָׁלַיִם, בִּשְׁנַת מַעֲשֵׂר עֲנִי בְּגִבְרָלִין, אוֹמֵר: "תְּרוּמָה בְּעֶקְצָה"; וְאָכְלָה. "מַעֲשֵׂר רֹאשׁוֹן בְּדְרוּמָה"; וְאָכְלָה. "מַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּצִפּוֹנָה"; וְאָכְלָה - פְּטוּר! וְאִם הָיָה זֶר - חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת, שֶׁאֵלוֹ מִתְחַלֶּה אָכְלָה - לֹא הָיָה חֵיב אֲלָא אַחַת. זֶר שֶׁאָכַל בֶּשֶׂר בְּכוֹר, אֶפְלוֹ לְאַחֵר זִרְיָקַת דָּמָיו - הֵרִי זֶה לּוֹקֵה אֶת הָאֲרָבָעִים. מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַבְּכוֹרִים - מִצְטָרְפִין חוּץ לַחֹמָה לְסַפּוֹג עָלֵיהֶן אֶת הָאֲרָבָעִים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין מִצְטָרְפִין:

ג, הַמְבַשֵּׁל בֶּשֶׂר בַּחֲלָב - הֵרִי זֶה חֵיב. כְּמָה יִבְשְׁלוּ וְיֵהָא חֵיב? כְּחֲצִי זֵית בֶּשֶׂר, וְכְחֲצִי זֵית חֲלָב, כְּדִי שֶׁיֵּהָא זֶה וְזֶה כְּזִית. וְכִשֶּׁם שֶׁחֲיִבִין עַל בִּשּׁוּלוֹ - כִּךָּ חֲיִבִים עַל אֲכִילָתוֹ, כְּמָה יִתְבַשֵּׁל וְיֵהָא חֵיב? כְּדִי שֶׁיֵּהָא נֶאֱכַל מִשּׁוֹם בִּשּׁוּל. הָאוֹכֵל מִגִּיד הַנֶּזֶה כְּזִית - הֵרִי זֶה חֵיב. אֲכָל כָּלוֹ וְאֵין בּוֹ

חֲרָצִים וְזִגְיָן, אוֹ שְׁסַחֲטָא מִמֶּנּוּ כְּזִית יִין וְשֵׁתָהּ - חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:

ד,ב המַעֲלָה כְּזִית מִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם לַעֲבֹדָה, אוֹ בַחוּץ - הָרִי זֶה חֵיב! שְׁנֹאֲמַר (וַיִּקְרָא ב, יב): "קָרְבֵּן רֵאשִׁית תִּקְרִיבוּ" וגו'; אֶחָד הַמְזֻבָּח וְאַחַד הַכֶּבֶשׂ. וְלִכְךָ, הַמַּעֲלָה מִבֶּשֶׂר הַחֲטָאת, מִבֶּשֶׂר אֶשֶׁם, מִבֶּשֶׂר קִדְשֵׁי קִדְשִׁים, מִבֶּשֶׂר קִדְשִׁים קָלִים, מִמּוֹתֵר הָעֶמֶר, מִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וּמִלֶּחֶם הַפָּנִים, מִשִּׁירֵי מִנְחֹת, מִשְׁאֹר, וּמִדְּבַשׁ - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה; שְׁנֹאֲמַר (שם ב, יא): "כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תִקְטִירוּ". רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: חֲטָאת, עוֹלָה, שְׁלָמִים - אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא אַחַת. אֲבָל אָמַר: "חֲטָאת עוֹלָה וּשְׁלָמִים" - חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:

ד,ג הַמִּקְדִּישׁ בַּעַל מוֹם לְמִזְבֵּחַ - עוֹבֵר מִשֶּׁם חֲמִשָּׁה לְאוּיָן: מִשֶּׁם בַּל תִּשְׁחַט, בַּל תִּקְדִּישׁ, בַּל תִּזְרַק דָּמוֹ, בַּל תִּקְטִיר חֶלְבוֹ, בַּל תִּקְטִיר מִקְצָתוֹ, שְׁנֹאֲמַר (שם כב, כא): "תָּמִים יִהְיֶה לְרִצּוֹן כָּל מוֹם לֹא יִהְיֶה בוֹ". רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף מִשּׁוֹם בַּל תִּקְבֵּל דָּמוֹ, הַקְדִּישׁוֹ וְלֹא שְׁחָטוּ - אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא אַחַת. הַקְדִּישׁוֹ וְשְׁחָטוֹ, וְזָרַק אֶת דָּמוֹ - חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הַמִּקְדִּישׁ רוֹבֵעַ, וְנִרְבָּע, וּמִקְצָה, וְנִנְעָבֵד, אֲתֵנָּן וּמְחִיר - עוֹבֵר מִשּׁוֹם [כָּל] שְׁמוֹת הַלָּלוּ, וְהָרִי הֵן כְּבַעֲלֵי מוֹמִין שֶׁקֹּדֶם הַקְדָּשָׁן אֶת מוֹמֵן, וְאֵין יוֹצֵא לְחֻלִּין אֶלָּא עַל מוֹם קְבוּעַ בְּלִבָּד:

ד,ד הַמִּמִּיר בְּמִקְדָּשִׁים, וְהַנּוֹדֵר בְּמִקְדָּשׁ, וְהַעֹבֵד בְּמִקְדָּשׁ, אוֹ שֶׁשְׁחָטָן חוּץ לְזִמְנָן, אוֹ שֶׁשְׁחָטָן חוּץ לְמִקְוָמָן - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. יֵשׁ תּוֹלֵשׁ שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת וְעוֹבֵר מִשֶּׁם אַרְבַּעַת דְּבָרִים: מִשֶּׁם נִזִּיר, מִשֶּׁם מְצוֹרֵעַ, מִשֶּׁם יוֹם טוֹב, וּמִשֶּׁם הַמִּקְיָף. הַחוֹבֵר אֶת הָאֵדָם, וְאֶת הַבִּהְמָה, אֶת הַחֵיָה, וְאֶת הָעוֹפּוֹת, בֵּין גְּדוֹלִים וּבֵין קְטָנִים, בֵּין זָכָרִים וּבֵין נְקִיבוֹת, אֶחָד חוֹבֵר מְרַבָּה, וְאַחַד חוֹבֵר מְעֹט - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֹאֲמַר (דְּבָרִים יח, יא): "וְחֹבֵר חֶבֶר". אֶחָד חוֹבֵר אֶת הַנֶּחֱשׁ, וְאַחַד חוֹבֵר אֶת הָעֶקְרָב, הַמִּסְרֵס אֶת

כָּל כְּאֶחָד - אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא אַחַת. מִגְבִּיָּה וְנוֹטֵל - חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. וְאֵינוֹ חֵיב עַד שִׁיטְלָנוּ בְּתַעֲרָר. נוֹטְלוּ בְּרֵהִיטְנִי וּבְמִסְפָּרִים - פֶּטוּר. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוֹם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: לִקְטוֹ בְּמִלְקָט - הָרִי זֶה חֵיב:

ג,ח הַקּוֹרֵחַ קָרְחָה בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל חֶבְרוֹ - שְׁנִיָּהם חֵיבִין. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּזִמְנָן שֶׁהָיוּ שְׁנִיָּהם מְזִידִין! אֲבָל אִם הָיוּ שְׁנִיָּהן שׁוֹגְגִין - פֶּטוּרִין. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאַחַד מְזִיד: שׁוֹגֵג - פֶּטוּר. וּמְזִיד - חֵיב. הַקּוֹרֵחַ קָרְחָה עַל חֲמִשָּׁה מֵתִים - חֵיב עַל כָּל מֵת וּמֵת. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא אַחַת. חֲמִשָּׁה קָרְחוֹת עַל מֵת אֶחָד - חֵיב עַל כָּל קָרְחָה וְקָרְחָה. וְאֵינוֹ חֵיב עַד שִׁיקְרָח עַל מֵת. וְכִמָּה יִקְרַח וִיחָא חֵיב? כְּדִי שִׁירָאָה מִשֶּׁם קָרְחָה!

הַשּׁוֹרֵט שְׂרִיטָה בְּכֶשֶׁרוֹ שֶׁל חֶבְרוֹ - שְׁנִיָּהן חֵיבִין. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּזִמְנָן שֶׁהָיוּ שְׁנִיָּהן מְזִידִין, אֲבָל אִם הָיוּ שׁוֹגְגִין - פֶּטוּרִין. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאַחַד מְזִיד: שׁוֹגֵג - פֶּטוּר. וּמְזִיד - חֵיב. הַשּׁוֹרֵט שְׂרִיטָה עַל חֲמִשָּׁה מֵתִים - חֵיב עַל כָּל מֵת וּמֵת. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא אַחַת. חֲמִשָּׁה שְׂרִיטוֹת עַל מֵת אֶחָד - חֵיב עַל כָּל שְׂרִיטָה וּשְׂרִיטָה. וְאֵינוֹ חֵיב עַד שִׁישְׁרֵט עַל מֵת, וְכִמָּה יִשְׁרֵט וִיחָא חֵיב? כְּדִי שִׁירָאָה מִשֶּׁם שְׂרִיטָה:

מִסְכַּת מִכּוֹת פֶּרֶק רַבִּיעִי

ד,א הַחוֹסֵם אֶת הַפֶּרֶה וְהַמְּזוּג אֶת הַכֶּלָּאִים - פֶּטוּר. אֵין לָךְ שֶׁהוּא חֵיב אֶלָּא הַנּוֹהֵג וְהַמְּנַהֵיג בְּלִבָּד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: נִזִּיר שֶׁהֵנִיחַ פִּיו עַל פִּי חֲבִית שֶׁל יִין, וְשִׁתְּאָה כָּלָה בְּהִתְרָאָה אַחַת - אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא אַחַת. מִתְרִין בּוֹ וְשׁוֹתָהּ - חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. וְכֵן הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: נוֹטֵל אֶשְׁכּוֹל שֶׁל עֲנָבִים. אֲכָלוּ כָּל בְּהִתְרָאָה אַחַת - אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא אַחַת. מִתְרִין בּוֹ וְאוֹכֵל, מִתְרִין בּוֹ וְאוֹכֵל - חֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. אֲכָל מִמֶּנּוּ עֲנָבִים לַחִין וִיבָשִׁים, אֲכָל מִמֶּנּוּ שְׁנֵי

אַמּוּרִים? בַּעֲדוֹת וּבִהַתְרָאָה אַחַת, אֲבָל בְּשֵׁתִי עֲדִיּוֹת וּבְשֵׁתִי הַתְרָאוֹת - אוֹמְדִין אוֹתוֹ אֶפְלוּ בְּחַמְשִׁים, וְאֶפְלוּ בְּמֵאָה, לְפִיכָךְ אִם קִלְקַל אַחַת מֵהֶן - מַלְקִין אוֹתוֹ. אֲמִדוּהוּ שָׂאֵם לֹקֵה יִקְלַקֵּל - הֵן מַלְקִין אוֹתוֹ. שָׂאֵם יֵצֵא מִבֵּית דִּין וְקִלְקַל - הֵם מַלְקִין אוֹתוֹ. קִלְקַל עַד שֶׁלֹּא לָקָה - מַלְקִין אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "הִכָּה תִּכָּה וְנִקְלָה". אִם מִשְׁלָקָה קִלְקַל - אֵין מַלְקִין אוֹתוֹ. וּבִמָּה הִיא קִלְקֻלָּתָן? אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה בְּרָעִי; דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאִישׁ בְּרָעִי וְהָאִשָּׁה בְּמִים. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה בֵּין בְּרָעִי בֵּין בְּמִים.

ד, ח מִכּוֹת בְּשִׁלְשָׁה. אֶחָד מִכָּה וְאֶחָד מוֹנֶה וְאֶחָד קוֹרֵא - לֹא יְהוּ מִתְחַלְפִּין עָלָיו. רְצוּעָה לֹא הֵיטָה אֲרֻכָּה, אֲלֹא קִצְרָה, שֶׁלֹּא תִּגִּיעַ לְצִפּוֹר נִפְשׁוֹ וְיָמָת. אֵלּוּ הֵן הַלּוּקִין: כָּל עוֹבְרֵי 'לֹא תַעֲשֶׂה' שֶׁעָבְרוּ עַל מִצְוֹת 'לֹא תַעֲשֶׂה' שֵׁשׁ בָּהֶם קוֹם עֲשֵׂה, וְאֵף עַל פִּי שֶׁחִיבִין מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, כָּרַת בִּידֵי שָׁמַיִם - מַלְקִין אוֹתוֹ. מִיתַת בֵּית דִּין - אֵין מַלְקִין, שֶׁנֶּאֱמַר: "כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ"; מֵת - אֵינוֹ לֹקֵה. מִשְׁלֵם - אֵינוֹ לֹקֵה:

הָאָדָם, וְאֵת הַבְּהֵמָה, וְאֵת הַחַיָּה, וְאֵת הָעוֹף, בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטָנִים, בֵּין זָכָרִים וּבֵין נְקִבּוֹת - הָרִי זֶה חֵיב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִסֵּרס אֵת הַזָּכָרִים - חֵיב. וְאֵת הַנְּקִבּוֹת - פְּטוּר:

ד, ה הָעוֹשֶׂה עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, הַמַּחֲתֵף, הַמַּעֲמִיד, הַסֵּף, הַמַּקְנֵחַ, וְהַמַּגְרִיד - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. הַנוֹתֵן אֶבֶן אַחַת מִן הַהִיכָל, וּמִן הָאוֹלָם, וּמִן הַמִּזְבֵּחַ - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר (שֵׁם יב, ג): "וְנִתְּצָתָם אֶת מִזְבְּחוֹתָם וְגו' לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַה' אֱלֹהֵיכֶם". רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר: הַמּוֹחֵק אוֹת אַחַת מִן הַשֵּׁם - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאַבְדָּתָם אֶת שְׁמָם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַה'". הַמֵּאֲחֵר בְּמַקְדָּשֵׁן, הַמְמִיר בְּמַקְדָּשִׁים, וְהַמְשִׁיר חֻמֶּץ בַּפֶּסַח, וְהַמְקִים כִּלְאִים - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. אֲבָל אֵין לֹקֵה עָלֵיהֶן אֶת הָאֲרֻבָּעִים, לְפִי שֶׁאֵין בָּהֶם מַעֲשֶׂה. זֶה הַכָּל! כָּל שֵׁשׁ בּוֹ מַעֲשֶׂה - לֹקֵה, וְכָל שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה - אֵינוֹ לֹקֵה, חוּץ מִן הַמְמִיר וְהַנִּשְׁבַּע, וְהַמְקַלֵּל אֶת חֲבֵרוֹ בְּשֵׁם:

ד, ו הַנוֹטֵל אִם עַל הַבָּנִים, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוֹם רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי: כָּל עוֹבְרֵי לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁעָבְרוּ עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, שֵׁשׁ בָּהֶם קוֹם עֲשֵׂה, אִם קִיָּמוּ אֶת מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שָׁבָה - פְּטוּרִין, וְאִם לֹאוּ - חֵיבִין. עֹבֵר עֲבָרָה שֵׁשׁ בָּהֶם שְׁנֵי לְאוּיִן, אֵין אוֹמְדִין אוֹתוֹ אֲמִד אֶחָד עַל שְׁנֵיהֶם, אֲלֹא לֹקֵה מִלְּקוֹת וּמִתְרַפָּא, וְחוּזֵר וְלֹקֵה. אֲמִדוּהוּ שֶׁאֵין יָכוֹל לְקַבֵּל אֲלֹא אֲרֻבָּעִים - אֵין מוֹסִיפִין לוֹ אֶפְלוּ אֶחָד, אֲבָל גּוֹרְעִין מִמֶּנּוּ. אִם אֲמִדוּהוּ שֶׁאֵין יָכוֹל לְקַבֵּל אֲלֹא עֲשָׂרִים, אֵין מוֹסִיפִין אֶפְלוּ אֶחָד, אֲבָל גּוֹרְעִין מִמֶּנּוּ שְׁנַיִם. אֲמִדוּהוּ שֶׁאֵין יָכוֹל לְקַבֵּל אֲלֹא שְׁלֹשׁ, אֶפְלוּ עוֹמֵד וּמַפְרִיץ - אֵין מוֹסִיף לוֹ אֶפְלוּ אֶחָד, לְפִיכָךְ, אִם הוֹסִיף לוֹ חֲזָן רְצוּעָה אַחַת וָמֵת - גּוֹלָה עַל יָדוֹ:

ד, ז אֵין אוֹמְדִין אוֹתוֹ יוֹתֵר מֵאֲרֻבָּעִים; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אֲמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּמָה דְּבָרִים

ד וַיִּשְׁמַע בֶּן־שָׂאוֹל כִּי מֵת אַבְנֵר בְּחֶבְרוֹן וַיֵּרָפוּ יָדָיו וְכָל־יִשְׂרָאֵל נִבְהָלוּ׃ וַיֵּשְׁנִי אַנְשֵׁים שָׁרֵי־גִדּוּדִים הָיוּ בֶן־שָׂאוֹל שֵׁם הָאֶחָד בַּעֲנָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִי רֹכֵב בְּנֵי רִמְזֵן הַבְּאֲרָתִי מִבְּנֵי בְנִימִן כִּי גַם־בְּאֲרוֹת תַּחֲשָׁב עַל־בְּנִימִן׃ וַיִּבְרָחוּ הַבְּאֲרָתִים אַתְּיָמָה וַיהִי־יָשָׁם גָּרִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיִּלְהֻנוּתָן בֶּן־שָׂאוֹל בֶּן נָכָה רֶגֶלִים בֶּן־חַמֶּשׁ שָׁנִים הָיָה בְּבֹא שְׁמַעְתָּ שָׂאוֹל וַיהוֹנוֹתָן מִיִּזְרְעֶאל וַתִּשְׁאַהֻּ אִמָּנָתוֹ וַתֵּגֶס וַיְהִי בַחֲפָזָה לָנוֹס וַיִּפֹּל וַיִּפְסַח וַשְׁמוֹ מִפִּיבָשֶׁת׃ וַיִּלְכּוּ בְנֵי־רִמְזֵן הַבְּאֲרָתִי רֹכֵב וּבַעֲנָה וַיָּבֹאוּ כֶּתֶם הַיּוֹם אֶל־בֵּית אִישׁ בָּשֶׁת וְהוּא שָׁכַב אֶת מִשְׁכַּב הַצֹּהָרִים׃ וַהֲנֵה בָּאוּ עַד־תוֹךְ הַבֵּית לִקְחֵי חַטִּים וַיִּכְּהוּ אֶל־הַחֲמִשׁ וַרְכָּב וּבַעֲנָה אָחִיו נִמְלָטוּ׃ וַיָּבֹאוּ הַבֵּית וְהוּא־שָׁכַב עַל־מִטָּתוֹ בַּחֲזָר מִשְׁכָּבוֹ וַיִּכְּהוּ וַיִּמָּתְהוּ וַיִּסְּרוּ אֶת־רֹאשׁוֹ וַיִּקְחוּ אֶת־רֹאשׁוֹ וַיִּלְכּוּ דֶּרֶךְ הָעֶרְבָה כְּלִי־לֵהָ׃ וַיָּבֹאוּ אֶת־רֹאשׁ אִישׁ־בָּשֶׁת אֶל־דָּוִד חֶבְרוֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ הִנֵּה־רֹאשׁ אִישׁ־בָּשֶׁת בֶּן־שָׂאוֹל אֵיבֹךְ אֲשֶׁר בִּקַּשׁ אֶת־נַפְשְׁךָ וַיִּתֵּן לָּךְ הֲלוֹא לְאֹדְנִי הַמֶּלֶךְ נִקְמוֹת הַיּוֹם הַזֶּה מִשָּׂאוֹל וּמִזִּרְעוֹ׃ וַיַּעַן דָּוִד אֶת־רֹכֵב וְאֶת־בַּעֲנָה אָחִיו בְּנֵי רִמְזֵן הַבְּאֲרָתִי וַיֹּאמֶר לָהֶם חַיִּי־הוּא אֲשֶׁר־פָּדָה אֶת־נַפְשִׁי מִכָּל־צָרָה׃ כִּי הַמַּגִּיד לִי לֵאמֹר הִנֵּה־מָת שָׂאוֹל וְהוּא־הִקְיָה כַּמִּבְשָׁר בְּעֵינָיו וְאַחֲזָה בּוֹ וְאַהֲרָגְהוּ בְּצִקְלָג אֲשֶׁר לַתַּיִתִּי־לוֹ בַּשָּׂרָה׃ אֵלֶּה כִּי־אַנְשֵׁים רַשָּׁעִים הָרְגוּ אֶת־אִישׁ־צִדִּיק בְּבֵיתוֹ עַל־מִשְׁכָּבוֹ וְעַתָּה הֲלוֹא אֲבַקֵּשׁ אֶת־דָּמֹ מִיְּדָכֶם וּבַעֲרֹתִי אֶתְכֶם מִן־הָאָרֶץ׃ וַיִּצְאוּ דָּוִד אֶת־הַנְּעָרִים וַיַּהַרְגֵם וַיִּקְצְצוּ אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם וַיִּתְּלוּ עַל־הַבְּרָכָה בְּחֶבְרוֹן וְאֵת רֹאשׁ אִישׁ־בָּשֶׁת לָקְחוּ וַיִּקְבְּרוּ בַקְּבֹר־אַבְנֵר בְּחֶבְרוֹן׃

ה וַיָּבֹאוּ כָּל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־דָּוִד חֶבְרוֹנָה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר הִנֵּנוּ עִצְמוֹת וּבִשְׂרָף אֲנַחְנוּ׃ גַּם־אֶתְמוֹל גַּם־שִׁלְשׁוֹם בְּהִיּוֹת שָׂאוֹל מֶלֶךְ עָלֵינוּ אַתָּה [הִנֵּיתָ הַמוֹצִיא] וְהַמָּבִי אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר

י-הוֹה לָךְ אַתָּה תִרְעָה אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה תִּהְיֶה לְנָגִיד עַל־יִשְׂרָאֵל׃ וַיָּבֹאוּ כָּל־זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמֶּלֶךְ חֶבְרוֹנָה וַיִּכְרֹת לָהֶם הַמֶּלֶךְ דָּוִד בְּרִית בְּחֶבְרוֹן לִפְנֵי י-הוָה וַיִּמְשְׁחוּ אֶת־דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל׃ בֶּן־שִׁלְשִׁים שָׁנָה דָּוִד בְּמָלְכוֹ אַרְבָּעִים שָׁנָה מֶלֶךְ׃ בְּחֶבְרוֹן מֶלֶךְ עַל־יְהוּדָה שִׁבְעֵי שָׁנִים וַשְּׁשָׁה חֳדָשִׁים וּבִירוּשָׁלַם מֶלֶךְ שְׁלֹשִׁים וְשִׁלְשׁ שָׁנָה עַל כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיהוּדָה׃ וַיִּלְכֹּד הַמֶּלֶךְ וְאֲנָשָׁיו וִירוּשָׁלַם א-ל־הַיְבֵסִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר לְדָוִד לֵאמֹר לֹא־תָבוֹא הֵנָּה כִּי אִם־הִסִּירְךָ הַעֲוָרִים וְהַפְּסָחִים לֵאמֹר לֹא־יָבוֹא דָּוִד הֵנָּה׃ וַיִּלְכֹּד דָּוִד אֶת מַצֵּצַת צִיּוֹן הִיא עִיר דָּוִד׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא כָּל־מִכָּה יְבֵסִי וַיִּגַע בַּצִּנּוֹר וְאֶת־הַפְּסָחִים וְאֶת־הַעֲוָרִים שְׁנוּאֵי גִפְשׁ דָּוִד עַל־כֵּן יֹאמְרוּ עוֹנֵר וּפְסָח לֹא יָבוֹא אֶל־הַבֵּית׃ וַיָּשָׁב דָּוִד בַּמַּצֵּצָה וַיִּקְרָא־לָהּ עִיר דָּוִד וַיִּבֶן דָּוִד סָבִיב מִן־הַמִּלּוֹא וּבֵיתָה׃ וַיִּלְכֹּד דָּוִד הַלֶּוֹךְ וּגְדוֹל וִי־הוּנָה א-לֵהִי צ-בָאוֹת עִמּוֹ׃ וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ־צֹר מִלְּאָכִים אֶל־דָּוִד וַעֲצֵי אֲרָזִים וְחִרְשֵׁי עֵץ וְחִרְשֵׁי אָבֹן קִיר וַיִּבְנוּ־בֵית לְדָוִד׃ וַיִּגְדַע דָּוִד כִּי־הִכִּינוּ י-הוָה לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְכִי נִשְׂא מִמְּלִכְתּוֹ בַּעֲבוּר עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּקַּח דָּוִד עוֹד פְּלִגְשִׁים וְנָשִׁים מִירוּשָׁלַם אַחֲרֵי בָּאוּ מִחֶבְרוֹן וַיִּגְדְּדוּ עוֹד לְדָוִד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַיֹּאֲלֶה שְׁמוֹת הַיְלָדִים לוֹ בִירוּשָׁלַם שְׁמוֹעַ וְשׁוּבָב וְנָתָן וְשִׁלְמָה׃ וַיִּבְחָר וַיֹּאֲלִישׁוּעַ וְנָפֶג וַיִּפְּעֵ׃ וַיֹּאֲלִישְׁמַע וַאֲלִיָּדָע וַאֲלִיפֶלֶט׃ וַיִּשְׁמְעוּ פִּלְשֹׁתִים כִּי־מִשְׁחוּ אֶת־דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ כָּל־פִּלְשֹׁתִים לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִד וַיִּשְׁמַע דָּוִד וַיֵּרָד אֶל־הַמִּצְוֹדָה׃ וַיִּפְלְשֻׁתִים בָּאוּ וַיִּנְטָשׁוּ בַעֲמָק רַפָּאִים׃ וַיִּשְׁאַל דָּוִד בִּי־הוָה לֵאמֹר הֲאֵעֲלֶה אֶל־פִּלְשֹׁתִים הַתַּתָּנִם בְּיָדִי וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל־דָּוִד עֲלֶה כִּי־נָתַן אֲתָן אֶת־הַפִּלְשֹׁתִים בְּיָדְךָ׃ וַיָּבֹא דָּוִד בְּבַעַל־פְּרָצִים וַיִּכּוּם שָׁם דָּוִד וַיֹּאמֶר פָּרֵץ י-הוָה אֶת־אֵיבֵי לִפְנֵי כְּפָרֵץ מַיִם עַל־כֵּן קָרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא בַּעַל פְּרָצִים׃ וַיַּעֲזְבוּ שֵׁם אֶת־עַצְמֵיהֶם וַיִּשְׁאַם דָּוִד וְאֲנָשָׁיו׃ וַיִּסְפוּ

עוד פלשתיים לעלות וינטשו בעמק רפאים:
 וַיִּשְׁאַל דָּוִד בִּי-הוָה וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲלֶה הַסֵּב אֵלֶי-
 אֲחֵרֵיהֶם וּבָאתָ לָהֶם מִמּוֹל בְּכָאִים: ־וַיְהִי כַשֶּׁמֶעָף
 אֶת-קוֹל צִעֲדָה בְּרָאשֵׁי הַבְּכָאִים אֹז תַחֲרֹץ כִּי אֹז
 יֵצֵא י-הוָה לִפְנֵיךָ לַהֲכֹת בַּמַּחֲנֶה פְּלִשְׁתִּים:
 ־וַיַּעַשׂ דָּוִד כֹּן כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ י-הוָה וַיִּדָּל אֶת-
 פְּלִשְׁתִּים מִגִּבֵּעַ עַד-בֶּאֱתָ גִזְרִי:

וַיִּסְפָּה עוֹד דָּוִד אֶת-כָּל-בְּחֹר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים
 אֲלָף: ־וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ
 מִבְּעָלֵי יְהוּדָה לַהֲעֹלֹת מִשָּׁם אֶת אַרְוֹן הָא-לֵהִים
 אֲשֶׁר-נִקְרָא שֵׁם שָׁם י-הוָה צ-בָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרָבִים
 עָלָיו: ־וַיִּרְכְּבוּ אֶת-אַרְוֹן הָא-לֵהִים אֶל-עֲגֹלָה
 חֲדָשָׁה וַיִּשְׁאַהֻּ מִבֵּית אַבִּינֶדָב אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה וַעֲנָא
 וְאֶחָיו בְּנֵי אַבִּינֶדָב נְהָגִים אֶת-הָעֲגֹלָה חֲדָשָׁה:
 וַיִּשְׁאַהֻּ מִבֵּית אַבִּינֶדָב אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה עִם אַרְוֹן
 הָא-לֵהִים וְאֶחָיו הֵלֶךְ לִפְנֵי הָאָרוֹן: ־וַיָּדֹד וְכָל-
 בֵּית יִשְׂרָאֵל מִשְׁחָקִים לִפְנֵי י-הוָה בְּכָל עֲצֵי
 בְּרוֹשִׁים וּבְכַנְרוֹת וּבִנְבָלִים וּבַתְּפִים וּבַמִּנְעֻנָּעִים
 וּבַצִּלְצְלִים: ־וַיָּבֹאוּ עַד-גֶּרֶן נָכוֹן וַיִּשְׁלַח עֲזָה אֶל-
 אַרְוֹן הָא-לֵהִים וַיֹּאמְרוּ בּוֹ כִּי שָׁמָּה הַבֶּקֶר: ־וַיִּתֵּר-
 אָף י-הוָה בַּעֲזָה וַיַּפְּהוּ שָׁם הָא-לֵהִים עַל-הַשָּׁל
 וַיָּמָת שָׁם עִם אַרְוֹן הָא-לֵהִים: ־וַיִּתֵּר לְדָוִד עַל
 אֲשֶׁר פָּרַץ י-הוָה פָּרֹץ בַּעֲזָה וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא
 פָּרֹץ עֲזָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ־וַיִּנָּח דָּוִד אֶת-י-הוָה
 בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ יָבוֹא אֵלַי אַרְוֹן י-הוָה:
 וְלֹא-אָבִיחָה דָּוִד לְהַסִּיר אֵלָיו אֶת-אַרְוֹן י-הוָה עַל-
 עֵיר דָּוִד וַיִּטָּהוּ דָּוִד בֵּית עֶבֶד-אָדָם הַגָּתִי: ־וַיִּשָּׁב
 אַרְוֹן י-הוָה בֵּית עֶבֶד אָדָם הַגָּתִי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים
 וַיִּבְרַךְ י-הוָה אֶת-עֶבֶד אָדָם וְאֶת-כָּל-בֵּיתוֹ: ־וַיִּגְדַּל
 לַמֶּלֶךְ דָּוִד לֵאמֹר בָּרַךְ י-הוָה אֶת-בֵּית עֶבֶד אָדָם
 וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ בַּעֲבוּר אַרְוֹן הָא-לֵהִים וַיֵּלֶךְ
 דָּוִד וַיַּעַל אֶת-אַרְוֹן הָא-לֵהִים מִבֵּית עֶבֶד אָדָם
 עֵיר דָּוִד בְּשִׁמְחָה: ־וַיְהִי כִּי צִעְדּוּ נִשְׁאֵי אַרְוֹן-
 י-הוָה שֹׁשָׁה צִעָדִים וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא: ־וַיָּדֹד
 מְכַרְכֵּר בְּכָל-עֹז לִפְנֵי י-הוָה וְדָוִד חָגֹר אֶפֻּד בָּד:

וַיָּדֹד וְכָל-בֵּית יִשְׂרָאֵל מִעֲלִים אֶת-אַרְוֹן י-הוָה
 בְּתִרְעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר: ־וַהֲיָה אַרְוֹן י-הוָה בָּא עֵיר
 דָּוִד וּמִיכָל בַּת-שָׁאוּל נִשְׁקָפָה וּבְעַד הַחֲלוֹן וַתֵּרָא
 אֶת-הַמֶּלֶךְ דָּוִד מִפְּנֵי וּמְכַרְכֵּר לִפְנֵי י-הוָה וַתִּבְזֹ לוֹ
 בַּלְבָּה: ־וַיָּבֹאוּ אֶת-אַרְוֹן י-הוָה וַיַּצְגּוּ אֹתוֹ
 בַּמִּקְוָמוֹ בְּתוֹךְ הָאֹהֶל אֲשֶׁר נָטָה-לוֹ דָּוִד וַיַּעַל דָּוִד
 עֲלֹת לִפְנֵי י-הוָה וּשְׁלָמִים: ־וַיִּכָּל דָּוִד מִהַעֲלֹת
 הָעוֹלָה וְהַשְׁלָמִים וַיִּבְרַךְ אֶת-הָעָם בְּשֵׁם י-הוָה
 צ-בָאוֹת: ־וַיִּחַלֵּק לְכָל-הָעָם לְכָל-הַמּוֹן יִשְׂרָאֵל
 לְמֵאִישׁ וְעַד-אִשָּׁה לְאִישׁ חֶלֶת חֶלֶת אֶחָת וְאֶשְׁפָּר
 אֶחָד וְאִשִּׁישָׁה אֶחָת וַיֵּלֶךְ כָּל-הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ:
 וַיֵּשֶׁב דָּוִד לְבִרְךָ אֶת-בֵּיתוֹ וַתָּצֵא מִיכָל בַּת-שָׁאוּל
 לְקִרְיַת דָּוִד וַתֹּאמֶר מִה-נִכְבֵּד הַיּוֹם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר נִגְלָה הַיּוֹם לְעֵינַי אִמָּהוֹת עֲבָדָיו כַּהֲגֹלֹת
 נִגְלֹת אֶחָד הָרָקִים: ־וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-מִיכָל לִפְנֵי
 י-הוָה אֲשֶׁר בְּתִרְכָּי מֵאֲבִיךָ וּמִכָּל-בֵּיתוֹ לְצֹוֹת
 אֹתִי נִגִּיד עַל-עַם י-הוָה עַל-יִשְׂרָאֵל וְשִׁחֲקֵתִי
 לִפְנֵי י-הוָה: ־וַיִּנְקֻלְתִּי עוֹד מִזֹּאת וְהִנֵּיתִי שָׁפֵל
 בְּעֵינַי וְעַם-הָאֱמָהוֹת אֲשֶׁר אִמָּרְתָּ עִמָּם אֶכְבֹּדָה:
 ־וּלְמִיכָל בַּת-שָׁאוּל לֹא-הָיָה לָהּ יֵלֶד עַד יוֹם
 מוֹתָהּ:

ז וַיְהִי כִּי-יֵשֶׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ וַי-הוָה הַנִּיחָ-לוֹ
 מִסָּבִיב מִכָּל-אִבָּיו: ־וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל-נָתָן הַנָּבִיא
 רֹאה נָא אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים וְאַרְוֹן הָא-לֵהִים
 יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַיְרִיעָה: ־וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל-הַמֶּלֶךְ כָּל
 אֲשֶׁר בְּלִבְּךָ לֵךְ עֲשֵׂה כִּי י-הוָה עִמָּךְ: ־וַיְהִי
 בַּלֵּילָה הַהוּא וַיְהִי דְבַר-י-הוָה אֶל-נָתָן לֵאמֹר:
 ־לֵךְ וְאָמַרְתָּ אֶל-עֲבָדֵי אֱלֹהֵי דָוִד כֹּה אָמַר י-הוָה
 הֵאֱתָה תִבְנֶה-לִּי בַּיִת לְשִׁבְתִּי: ־כִּי לֹא יִשְׁבְּתִי
 בְּבֵית לְמִיּוֹם הָעֹלָתִי אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרִים
 וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה וְאֵהְיָה מִתְהַלֵּךְ בָּאֹהֶל וּבַמִּשְׁכָּן:
 וּבְכָל אֲשֶׁר-הִתְהַלַּכְתִּי בְּכָל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִדְבַּר
 דְּבָרַתִּי אֶת-אֲחִיזָבָה שְׁבִטִי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוִּיתִי
 לְרַעוֹת אֶת-עַמִּי אֶת-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לָמָּה לֹא-
 בִּנִיתֶם לִי בַּיִת אֲרָזִים: ־וְעַתָּה כֹּה-תֹאמַר לְעֲבָדֵי

לדוד כה אמר י-הוה צ-באות אני לקחתיה מן-
הנה מאחר הצאן להנות נגיד עלי-עמי עלי-
ישראל: וואהיה עמך בכל אשר הלכת ואכרתה
את-כל-איביך מפניך ועשיתי-לך שם גדול כשם
הגדלים אשר בארץ: ושמותי מקום לעמי
לישראל ונטעתי ושכן תחתיו ולא ירגז עוד
ולא-יסיפו בני-עולה לענותו כאשר בראשונה:
וילמן-היום אשר צויתי שפטים עלי-עמי ישראל
והניחתי לך מפל-איביך והגיד לך י-הוה כי-בית
יעשה-לך י-הוה: כי וימלאו ימיה ושכבת את-
אבותיך והקימתי את-נרעך אחריך אשר יצא
ממעיד והכינתי את-ממלכתו: והוא יבנה-בית
לשמי וכוננתי את-כסא ממלכתו עד-עולם: אני
אהיה-לו לאב והוא יהיה-לי לבן אשר בהעותו
והכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם: ויחסדי
לא-יסור ממנו כאשר הסרתני מעם שאול אשר
הסרתני מלפניך: וינאמן ביתך וממלכתך עד-
עולם לפניך כסאך יהנה נכון עד-עולם: וכל
הדברים האלה וכל החזיון הזה כן דבר נתן אל-
דוד: ויבא המלך דוד וישב לפני י-הוה ויאמר
מי אנכי א-דגני י-הוה ומי ביתי כי הבאתני עד-
הלם: ונתקטן עוד זאת בעיניך א-דגני י-הוה
ותדבר גם אל-בית-עבדך למרחוק וזאת תורת
האדם א-דגני י-הוה: ומה-יוסיף דוד עוד לדבר
אליך ואתה ידעת את-עבדך א-דגני י-הוה:
בעבור דברך וכלבך עשית את-הגדולה
הזאת להודיע את-עבדך: על-כן גזלת י-הוה
א-להים כי-אין כמוה ואין א-להים זולתה בכל
אשר-שמענו באזנינו: ומי כעמך פישאל גוי
אחד בארץ אשר הלקו-א-להים לפדות-לו לעם
ולשום לו שם ולעשות לכם הגדולה ונראות
לארצה מפני עמך אשר פדית לך ממצרים גוים
וא-להיו: ונתכונן לך את-עמך ישראל לך לעם
עד-עולם ואתה י-הוה הנית להם לא-להים:
ועתה י-הוה א-להים הדבר אשר דברת עלי-
עבדך ועל-ביתו הקם עד-עולם ועשה כאשר

דברת: ויגדל שמך עד-עולם לאמר י-הוה
צ-באות א-להים עלי-ישראל ובית עבדך דוד
יהנה נכון לפניך: כי-אתה י-הוה צ-באות
א-להי ישראל גלית את-אזן עבדך לאמר בית
אבנה-לך על-כן מצא עבדך את-לבו להתפלל
אליך את-התפלה הזאת: ועתה א-דגני י-הוה
אתה-הוא הא-להים ודבריך יהיו אמת ותדבר
אל-עבדך את-הטובה הזאת: ועתה הואל וברך
את-בית עבדך להנות לעולם לפניך כי-אתה
א-דגני י-הוה דברת ומברכת ברכך בית-עבדך
לעולם:

ח ויהי אחרי-כן ויהי דוד את-פלשתים ויכניעם
ויקח דוד את-מתג האמה מיד פלשתים: ויהי
את-מואב וימדדם בחבל השקב אותם ארצה
וימדד שני-חבלים להמית ומלא החבל להחיות
ותהי מואב לדוד לעבדים נשאי מנחה: ויהי דוד
את-הדדעזר בן-רחב מלך צובה בלכתו להשיב
ידו [בנהר-פרת]: וילכד דוד ממנו אלה ושב-
מאות פרשים ועשרים אלה איש רגלי ויעקר
דוד את-כל-הרכב ויותר ממנו מאה רכב: ויתבא
ארם דמשק לעזר הדדעזר מלך צובה ויהי דוד
בארם עשרים-ושנים אלה איש: וישם דוד
נצבים בארם דמשק ותהי ארם לדוד לעבדים
נושאי מנחה וישע י-הוה את-דוד בכל אשר
הלך: ויבקח דוד את שלטי הנזב אשר היו אל
עבדי הדדעזר ויביאם ירושלם: ומבטח ומברתי
ערי הדדעזר לקח המלך דוד נחשת הרבה מאד:
וישמע תעי מלך חמת כי הפה דוד את כל-חיל
הדדעזר: וישלח תעי את-יורם-בנו אל-המלך-
דוד לשאל-לו לשלום ולברכו על אשר גלתם
בהדדעזר ויפיהו פי-איש מלחמות תעי הנה
הדדעזר ובילו הנו פלי-כסף וכלי-זהב וכלי
נחשת: וגם-אתם הקדיש המלך דוד לי-הוה עם-
הכסף והזהב אשר הקדיש מפל-הגוים אשר
כבש: מארם וממואב ומבני עמון ומפלשתים

וּמַעֲמֵלָה וּמַשְׁלַל הַדִּדְעָזָר בּוֹרַחַב מֶלֶךְ צוֹבָה:
 "וַיַּעַשׂ דָּוִד שָׁם בְּשִׁבּוֹ מִהַכּוֹתוֹ אֶת־אַרְם בְּגִיא־
 מֶלֶח שְׁמוֹנָה עָשָׂר אֲלָף: "וַיָּשֶׁם בְּאֲדוֹם נֶצְבִים
 בְּכָל־אֲדוֹם שָׁם נֶצְבִים וַיְהִי כָל־אֲדוֹם עֲבָדִים
 לְדָוִד וַיֹּשְׁעַ יְיָ הִנֵּה אֶת־דָּוִד בְּכָל אֲשֶׁר הָלָךְ:
 "וַיִּמְלֹךְ דָּוִד עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיְהִי דָוִד עֹשֶׂה
 מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל־עַמּוֹ: "וַיּוֹאֵב בֶן־צְרוּיָה עַל־
 הַצָּבָא וַיְהוֹשֶׁפֶט בֶן־אֲחִילֹד מִזְפִּיר: "וַצִּדּוֹק בֶּן־
 אֲחִיטוֹב וְאֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲבִיתָר כֹּהֲנִים וַיִּשְׂרִיֶּה
 סוֹפֵר: "וּבִנְיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע וְהַכֹּרֶתִי וְהַפְּלֹתִי וּבְנֵי
 דָּוִד כֹּהֲנִים הָיוּ:

ט "וַיֹּאמֶר דָּוִד הֲכִי יֵשׁ־עוֹד אֲשֶׁר נֹתֵר לְבֵית
 שְׂאוּל וְאֶעֱשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד בַּעֲבוּר יְהוֹנָתָן: וּלְבֵית
 שְׂאוּל עֹבֵד וּשְׁמוֹ צִיבָא וַיִּקְרְאוּ־לוֹ אֶל־דָּוִד
 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֵלָיו הֲאֵתָה צִיבָא וַיֹּאמֶר עֲבָדְךָ:
 "וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲאִפֹּס עוֹד אִישׁ לְבֵית שְׂאוּל
 וְאֶעֱשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד אֶ־לֵהִים וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶ־
 הַמֶּלֶךְ עוֹד בֶּן לִיהוֹנָתָן נָכָה רַגְלִים: "וַיֹּאמְרוּ־לוֹ
 הַמֶּלֶךְ אִיפֹה הוּא וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ הִנֵּה־
 הוּא בֵּית מָכִיר בֶּן־עַמִּיאֵל בָּלוֹ דָּבָר: "וַיִּשְׁלַח
 הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיִּקְרָאֵהוּ מִבֵּית מָכִיר בֶּן־עַמִּיאֵל מִלּוֹ
 דָּבָר: "וַיָּבֹא מִפִּיבֶשֶׁת בֶּן־יְהוֹנָתָן בֶּן־שְׂאוּל אֶ־
 דָּוִד וַיַּפֵּל עַל־פָּנָיו וַיִּשְׁתָּחוּ וַיֹּאמֶר דָּוִד מִפִּיבֶשֶׁת
 וַיֹּאמֶר הִנֵּה עֲבָדְךָ: "וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד אֶל־תִּירָא כִּי
 עָשִׂה אֶעֱשֶׂה עִמָּךְ חֶסֶד בַּעֲבוּר יְהוֹנָתָן אֲבִיךָ
 וְהִשְׁבַּתִּי לָךְ אֶת־כָּל־שְׂדֵה שְׂאוּל אֲבִיךָ וְאֵתָה
 תֹאכַל לֶחֶם עַל־שְׁלַחַנִי תָמִיד: "וַיִּשְׁתָּחוּ וַיֹּאמֶר
 מֶה עֲבָדְךָ כִּי פָנִיתָ אֶל־הַכֶּלֶב הַזֶּה אֲשֶׁר כָּמוֹנִי:
 "וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ אֶל־צִיבָא גַּעַר שְׂאוּל וַיֹּאמֶר אֵלָיו
 כֹּל אֲשֶׁר הָיָה לְשְׂאוּל וּלְכָל־בֵּיתוֹ נָתַתִּי לְבֶן־
 אֲדֹנָיָה: "וַעֲבָדָתָ לּוֹ אֶת־הָאֲדָמָה אֲתָהּ וּבְנֵיהָ
 וַעֲבָדֶיהָ וְהִבֵּאתָ וְהָיָה לְבֶן־אֲדֹנָיָה לֶחֶם וְאָכְלוּ
 וּמִפִּיבֶשֶׁת בֶּן־אֲדֹנָיָה יֹאכַל תָּמִיד לֶחֶם עַל־שְׁלַחַנִי
 וּלְצִיבָא חֲמִשָּׁה עָשָׂר בָּנִים וְעֹשְׁרִים עֲבָדִים:
 "וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ כֹּכֹל אֲשֶׁר יֵצֵא אֲדֹנִי

הַמֶּלֶךְ אֶת־עַבְדּוֹ כֹּן יַעֲשֶׂה עֲבָדְךָ וּמִפִּיבֶשֶׁת אֲכַל
 עַל־שְׁלַחַנִי כְּאֶחָד מִבְּנֵי הַמֶּלֶךְ: "וּלְמִפִּיבֶשֶׁת בֶּן־
 קִטָּן וּשְׁמוֹ מִיכָא וְכָל מוֹשָׁב בֵּית־צִיבָא עֲבָדִים
 לְמִפִּיבֶשֶׁת: "וּמִפִּיבֶשֶׁת יָשָׁב בִּירוּשָׁלַם כִּי עַל־
 שְׁלַחַן הַמֶּלֶךְ תָּמִיד הוּא אֲכַל וְהוּא פֶסַח שְׁתֵּי
 רַגְלָיו:

י "וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיָּמָת מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן וַיִּמְלֹךְ חֲנֹן
 בְּנוֹ תַחְתָּיו: "וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶעֱשֶׂה־חֶסֶד ׀ עִם־חֲנֹן
 בֶּן־נָחָשׁ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה אָבִיו עִמְדִי חֶסֶד וַיִּשְׁלַח דָּוִד
 לְנַחֲמוֹ בְּיַד־עֲבָדָיו אֶל־אָבִיו וַיָּבֹאוּ עֲבָדֵי דָוִד
 אַרְצָ בְּנֵי עַמּוֹן: "וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי בְנֵי־עַמּוֹן אֶל־חֲנֹן
 אֲדֹנֵיהֶם הִמְכִּכְד דָּוִד אֶת־אָבִיךָ בְּעִינָיָה כִּי־שָׁלַח
 לָךְ מִנַּחֲמִים הֲלוֹא בַּעֲבוּר חָקֵר אֶת־הָעִיר וּלְרַגְלָהּ
 וּלְהַפְכָּהּ שָׁלַח דָּוִד אֶת־עֲבָדָיו אֵלָיָה: "וַיִּקְחַת חֲנֹן
 אֶת־עֲבָדֵי דָוִד וַיַּגְלִחַ אֶת־חֲצִי זָקָנָם וַיִּכְרֹת אֶת־
 מִדּוּיָהֶם בַּחֲצִי עֵד שְׁתוּתֵיהֶם וַיִּשְׁלַחֵם: "וַיַּגִּדוּ
 לְדָוִד וַיִּשְׁלַח לִקְרָאתָם כִּי־הָיוּ הָאֲנָשִׁים נִכְלָמִים
 מְאֹד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שָׁבוּ בִירוּחוֹ עַד־יִצְמַח זָקָנְכֶם
 וּשְׁבַתְּכֶם: "וַיָּרְאוּ בְנֵי עַמּוֹן כִּי נִבְאָשׁוּ בְּדָוִד וַיִּשְׁלַחוּ
 בְּנֵי־עַמּוֹן וַיִּשְׁכְּרוּ אֶת־אַרְם בֵּית־רַחוֹב וְאֶת־אַרְם
 צוֹבָא עֹשְׁרִים אֲלֵהָ רַגְלֵי וְאֶת־הַמֶּלֶךְ מַעֲכָה אֲלֵהָ
 אִישׁ וְאִישׁ טוֹב שְׁנַיִם־עָשָׂר אֲלֵהָ אִישׁ: "וַיִּשְׁמַע
 דָּוִד וַיִּשְׁלַח אֶת־יֹאָב וְאֵת כָּל־הַצָּבָא הַגִּבּוֹרִים:
 "וַיִּצְאוּ בְנֵי עַמּוֹן וַיַּעֲרְכוּ מִלְחָמָה פֶּתַח הַשָּׁעַר
 וְאַרְם צוֹבָא וְרַחוֹב וְאִישׁ־טוֹב וּמַעֲכָה לְבָדָם
 בַּשָּׂדֶה: "וַיָּרֶא יוֹאָב כִּי־הִיתָה אֵלָיו פְּגִי הַמִּלְחָמָה
 מִפָּנִים וּמֵאֲחֹר וַיִּבְחַר מִכָּל בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲרֹךְ
 לִקְרָאתָ אַרְם: "וְאֵת יֵתֵר הָעָם נָתַן בְּיַד אֲבִשָׁי אָחִיו
 וַיַּעֲרֹךְ לִקְרָאתָ בְּנֵי עַמּוֹן: "וַיֹּאמֶר אִם־תִּתְּחַזַּק אַרְם
 מִמֶּנִּי וְהִנֵּחָה לִי לִישׁוּעָה וְאִם־בְּנֵי עַמּוֹן יִתְּחַזְּקוּ
 מִמֶּנִּי וְהִלַּכְתִּי לְהוֹשִׁיעַ לָךְ: "תִּחַזַּק וְנִתְחַזַּק בַּעַד־
 עַמּוֹנֵנוּ וּבַעַד עָרֵי אֶ־לֵהִינוּ וַיִּ־הָיָה יַעֲשֶׂה הַטוֹב
 בְּעֵינָיו: "וַיַּגֵּשׁ יוֹאָב וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ לְמִלְחָמָה
 בְּאַרְם וַיִּגְסוּ מִפָּנָיו: "וּבְנֵי עַמּוֹן רָאוּ כִי־גָס אַרְם
 וַיִּגְסוּ מִפָּנֵי אֲבִישָׁי וַיָּבֹאוּ הָעִיר וַיָּשָׁב יוֹאָב מֵעַל

בְּגִי עֲמוֹן וַיָּבֹא יְרוּשָׁלַם׃ ^{טו}וַיֵּרָא אֲרָם כִּי נִגַף לִפְנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיֹּאסֶפוּ יָחַד׃ ^{טז}וַיִּשְׁלַח הַדָּדָעָזַר וַיֵּצֵא אֶת־
אֲרָם אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַנָּהָר וַיָּבֹאוּ חִילָם וְשׁוֹבָךְ שׂוֹר־
צָבָא הַדָּדָעָזַר לִפְנֵיהֶם׃ ^{יז}וַיִּגְדּוּ לְדָוִד וַיֹּאסֶף אֶת־
כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן וַיָּבֹא חֲלָאמָה
וַיַּעֲרְכוּ אֲרָם לִקְרַאת דָּוִד וַיִּלְחֲמוּ עִמּוֹ׃ ^{יח}וַיִּנָּס אֲרָם
מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּהַרֵּג דָּוִד מֵאֲרָם שִׁבְעַת מֵאוֹת רֶכֶב
וְאַרְבָּעִים אֱלֹה פָּרָשִׁים וְאֵת שׁוֹבָךְ שׂוֹר־צָבָאוּ הַכָּה
וַיָּמָת נָשָׁם׃ ^{יט}וַיֵּרָאוּ כָּל־הַמְּלָכִים עֲבָדֵי הַדָּדָעָזַר כִּי
נִגְפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְמוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבְדוּם
וַיֵּרָאוּ אֲרָם לְהוֹשִׁיעַ עוֹד אֶת־בְּגִי עֲמוֹן׃

הלכות אישות פרק י

י, א הארוסה אסורה לבעלה מדברי סופרים, כל זמן שהיא בבית אביה; והבא על ארוסתו בבית חמיו, מכין אותו מכת מרדות. ואפלו קדשה בביאה, אסור לו לבוא עליה ביאה שניה בבית אביה, עד שיביא אותה לתוך ביתו, ויתיחד עמה ויפרישנה לו; ויחיד זה הוא הנקרא בניה לחפה, והוא הנקרא נשואין בכל מקום. והבא על ארוסתו לשם נשואין אחר שקדשה משיערה בה, קנאה; ונעשת נשואה, וחרי היא אשתו לכל דבר.

יב, פיון שנכנסה הארוסה לחפה חרי זו מתרת לו לבוא עליה בכל עת שירצה, וחרי היא אשתו גמורה לכל דבר. ומשתכנס לחפה נקראת נשואה, אף על פי שלא נבעלה; וחוא, שתהיה ראויה לבעילה; אבל אם היתה נדה אף על פי שנכנסה לחפה, ונתיחד עמה לא גמרו הנשואין, וחרי היא בארוסה עדין.

יג, וצריך לברך ברכת חתנים בבית החתן, קדם הנשואין; והן שש ברכות, ואלו הן: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שהכל ברא לכבודו. ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, יוצר האדם. ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר יצר את האדם בצלמו, בצלם דמות תבניתו, והתקין לו ממנו בנים עדי עד; ברוך אתה ה', יוצר האדם. שוש תשיש ותגל עקרה, בקבוצ בניה לתוכה בשמחה; ברוך אתה ה', משמח ציון בבניה. שמח תשמח רעים אחובים, בשמחה יצירה מקדם בן עדן; ברוך אתה ה', משמח עמו ובונה ירושלים. ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה ורנה אהבה ואחוה שלום ורעות, מחרה ה' אלהינו ישמע מערי יהודה ומחוצות ירושלים קול ששון קול שמחה

קול חתן וקול כלה, קול מצחלות חתנים ממשותה ונערים מנגינתם; ברוך אתה ה', משמח חתן עם הכלה.

יד, ואם היה שם יין מביאין כוס שליון, ומברך על היין תחלה, ומסדר את כלן על הכוס; ונמצא מברך שבע ברכות. ויש מקומות שנהגו להביא חרס עם היין, ומברך על החרס אחר היין, ואחר כך מברך חשש. ואין מברכין ברכת חתנים, אלא בעשרה גדולים ובני חורין, וחתן מן המנין.

יז, המאיר את האשה, וברך ברכת חתנים, ולא נתיחד עמה בביתו עדין ארוסה היא; שאין ברכת חתנים עושה הנשואין, אלא בניה לחפה. ארס וכנס לחפה, ולא ברך ברכת חתנים חרי זו נשואה גמורה; וחוזר ומברך, אפלו אחר כמה ימים. ולא תנשא נדה, עד שתטהר; ואין מברכין לה ברכת חתנים, עד שתטהר. ואם עבר ונשא וברך, אינו חוזר ומברך.

יח, וצריך לכתב כתובה קדם בניה לחפה, ואחר כך יהיה מתר באשתו; והחתן, נותן שכר הסופר. וכמה הוא כותב לה: אם היתה בתולה, אין כותבין לה פחות ממאתים דינר; ואם היתה בעולה, אין כותבין לה פחות ממאה דינר. וזה הוא הנקרא עיקר כתובה; ואם רצה להוסיף לה, אפלו כפר זהב מוסיף. ודין התוספת ודין העיקר, אחד הוא לרב הדברים; לפיכך כל מקום שנאמר בו כתובה סתם, הוא העיקר והתוספת באחד. וחכמים הם שתקנו כתובה לאשה, כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה.

יט, דינרים אלו לא תקנו אותם מן הכסף הטחור אלא ממשכב שהיה באותן הימים, שהיה שבעה חלקים נחשת וחלק אחד כסף, עד שיהיה בפסלע, חצי וזו כסף; ונמצאו מאתים דינר

שְׁלֹבֶתוֹלָה, חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים דִּינָר שְׁלֹכְסָה, וּמֵאָה שְׁלֹבֶתוֹלָה, שְׁנַיִם עָשָׂר דִּינָר וּמֵחֶצֶת. וּמִשְׁקַל כָּל דִּינָר שֵׁשׁ וְתַשְׁעִים שְׁעוּרֹת, כִּמּוֹ שְׁבַעֲרֹנּוּ בְּתַחֲלֵת עָרוּבִין. וְהַדִּינָר הוּא הַנִּקְרָא זֶה בְּכָל מְקוֹם, בֵּין שֶׁהָיָה מִן הַכֶּסֶף הַטָּהוֹר, בֵּין שֶׁהָיָה מִמִּטְבַּע אוֹתָן הַיָּמִים.

י, ח אֵין פּוֹחֲתִין לְבִתּוּלָה מִמָּאֲתִים, וְלִבְעוּלָה מִמָּאָה; וְכָל הַפּוֹחֲתִת, בְּעִילָתָהּ בְּעִילַת זָנוּת. אַחֵד הַכּוֹתֵב אֶת הַכְּתָבָה בַּשָּׁטֶר, וְאַחֵד שֶׁהֶעִידוּ עָלָיו עֲדִים וְקִנּוּ מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא חֵיב לָהּ מֵאָה אוֹ מֵאֲתִים חָרִי זֶה מִתָּר; וְכֵן אִם נָתַן לָהּ מִטְּלָטְלִין כְּנֻגָּה בְּתַבְתָּהּ חָרִי זֶה מִתָּר לִבְעֵל, עַד שֶׁיְהִיָּה לָהֶם פְּנָאִי לְכֹתֵב.

י, ט הַכּוֹנֵם אֶת הָאִשָּׁה, וְלֹא כָּתֵב לָהּ כְּתָבָה, אוֹ שֶׁכָּתֵב וְאַבְדַּ שָׁטֶר הַכְּתָבָה, אוֹ שֶׁמָּחַלָה בְּתַבְתָּהּ לִבְעֵלָהּ, אוֹ שֶׁמָּכַרָה לּוֹ בְּתַבְתָּהּ חוּזָר וְכּוֹתֵב לָהּ כְּתָבָה עֵיקָר, אִם רָצָה לְקַיְמָהּ; לְפִי שְׁאִסּוּר לּוֹ לְאָדָם לְשִׁחוּת עִם אִשְׁתּוֹ אִפְלוּ שְׁעָה אַחַת, בְּלֹא כְּתָבָה.

י, י אֲבָל הַמּוֹכֵרֶת כְּתָבָתָהּ לְאַחֵרִים בְּטוֹבַת הַנָּאָה, אֵינּוּ צָרִיךְ לְכֹתֵב לָהּ כְּתָבָה אַחֲרֵת: שֶׁלֹּא תִקְנֶנּוּ חֲכָמִים כְּתָבָה, אֲלֵא כְּדִי שְׁלֹא תִהְיֶה קָלָה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ; וְאִם הוֹצִיאָהּ זֶה, מִשְׁלֵם כְּתָבָה לְלוֹקָתָהּ, כְּדֶרֶךְ שֶׁהָיָה מִשְׁלֵם לָהּ, אִם לֹא מִכְרָה.

י, יא הַמָּאָרֶם אֶת הָאִשָּׁה, וְכָתֵב לָהּ כְּתָבָה, וְלֹא נִכְנָסָה לַחֲפָה עַדִּין אַרוּסָה הִיא, וְאֵינָה נְשׁוּאָה: שְׂאִין הַכְּתָבָה עוֹשֶׂה נְשׁוּאִין. וְאִם מֵת אוֹ גֵּרֶשָׁה, גּוֹבֵה עֵיקָר בְּתַבְתָּהּ מִבְּנֵי חוּרִין; וְאֵינָה גּוֹבֵה תּוֹסֶפֶת כָּלָל, הוֹאִיל וְלֹא נִכְנָסָה. אֲבָל אִם אָרֶם וְלֹא כָּתֵב כְּתָבָה, וּמֵת אוֹ גֵּרֶשָׁה וְהִיא אַרוּסָה אֵין לָהּ כָּלוּם, וְאִפְלוּ הָעֵיקָר: שֶׁלֹּא תִקְנֶנּוּ לָהּ עֵיקָר כְּתָבָה, עַד שֶׁתִּנְשָׂא אוֹ עַד שֶׁיִּכְתֹּב. וְהַמָּאָרֶם אֶת בֵּתוֹ, וְכָתֵב לָהּ הַמָּאָרֶם כְּתָבָה, וּמֵת אוֹ גֵּרֶשָׁה, כִּשְׁחִיא נִעְרָה בְּתַבְתָּהּ לְאִבִּיהָ,

כִּמּוֹ שְׁבַעֲרֹנּוּ.

י, יב וְכֵן תִּקְנֶנּוּ חֲכָמִים, שְׁכָל הַנּוֹשֵׂא בְּתוּלָה, יְהִיָּה שְׂמִיחַ עִמָּה שְׁבַעַת יָמִים אֵינּוּ עוֹסֵק בְּמִלְאכָתוֹ, וְלֹא נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בִּשְׂוֵק, אֲלֵא אוֹכֵל וְשׁוֹתֵה וְשִׂמְחָה, בֵּין שֶׁהָיָה בַּחוּר בֵּין שֶׁהָיָה אֶלְמוֹן; וְאִם הָיְתָה בְּעוּלָה, אֵין פָּחוּת מִשְׁלוֹשָׁה יָמִים: שֶׁתִּקְנֶנּוּ חֲכָמִים הִיא לְבָנוּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁיְהִיָּה שְׂמִיחַ עִם הַבְּתוּלָה שְׁבַעַת יָמִים, וְעַם הַבְּעוּלָה שְׁלוֹשָׁה יָמִים, בֵּין בַּחוּר בֵּין אֶלְמוֹן.

י, יג יֵשׁ לוֹ לְאָדָם לִשְׂא נָשִׁים רַבּוֹת בְּאַחַת, בְּיוֹם אֶחָד, וּמִכְרָךְ בְּרַכַּת חֲתָנִים לְכָל, בְּאַחֵד. אֲבָל לְשִׂמְחָה, צָרִיךְ לְשִׂמְחַ עִם כָּל אַחַת וְאַחַת שְׂמִיחָה חֲרָאִיָּה לָהּ אִם בְּתוּלָה, שְׁבַעַת, וְאִם בְּעוּלָה, שְׁלוֹשָׁה; וְאֵין מְעַרְבִין שְׂמִיחָה בְּשִׂמְחָה. י, יד מִתָּר לְאָדָם לִשְׂא בְּכָל יוֹם חַל, אִפְלוּ בְּתַשְׁעָה בָּאֵב, בֵּין בְּיוֹם, בֵּין בְּלֵילָה. אֲבָל אֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים, לֹא בְּעָרֵב שַׁבָּת וְלֹא בְּאַחֵד בְּשַׁבָּת גִּזְרָה שְׂמֵא יָבוֹא לִידֵי חֲלוּל שַׁבָּת בְּתַקוּן הַסְּעוּדָה, שֶׁחֲחָתָן טְרוּד בְּסְעוּדָתוֹ; וְאֵין צָרִיךְ לִזְמַר, שְׁאִסּוּר לִשְׂא בְּשַׁבָּת. וְאִפְלוּ בְּחֵלּוֹ שְׁלִמּוּעַד, אֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים, כִּמּוֹ שְׁבַעֲרֹנּוּ לְפִי שְׂאִין מְעַרְבִין שְׂמִיחָה בְּשִׂמְחָה, שְׁנֵאמַר "מֵלֵא, שְׁבַע זֹאת; וְנִתְּנָה לָךְ גַּם אֶת זֹאת". וְשְׂאָר הַיָּמִים, מִתָּר לִשְׂא בְּכָל יוֹם שִׁירָצָה וְהוּא שִׁיטְרָה בְּסְעוּדַת נְשׁוּאִין, שְׁלוֹשָׁה יָמִים קֹדֶם יוֹם הַנְּשׁוּאִין.

י, טו מְקוֹם שְׂאִין בֵּית דִּין יוֹשְׁבִין כּוֹ אֲלֵא בִּשְׁנֵי וּבַחֲמִישֵׁי בִּלְבָד, בְּתוּלָה נִשְׂאֵת בְּיוֹם רְבִיעִי שְׂאִם הָיְתָה לּוֹ טַעֲנַת בְּתוּלִים, יִשְׁפִּים לְבֵית דִּין; וּמִנְּהֵג חֲכָמִים הוּא, שֶׁהַנּוֹשֵׂא אֶת הַבְּעוּלָה יִשְׂא בַּחֲמִישִׁי, כְּדִי שֶׁיְהִיָּה שְׂמִיחַ עִמָּה חֲמִישִׁי וְעָרֵב שַׁבָּת וּבְשַׁבָּת, וַיֵּצֵא לְמִלְאכָתוֹ בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן.

י, טז הַמָּאָרֶם בֵּתוֹ קִטְנָה, וְתַבְעָה הַבֵּעַל

לְנִשְׁוֹאִין בֵּין הָיָא בֵּין אֲבִיָּה יְכוּלִין לְעַבְבִּי, שְׂלָא
תִּנְשָׂא עַד שְׁתַּגְדִּיל וְתַעֲשֶׂה נַעֲרָה. וְאִם רָצוּ
וּבְנִסָּה, בּוֹנִם; וְאִין רָאוּי לַעֲשׂוֹת כּוֹן. אֲרֻסָּה
וְשָׂחָה כַּמָּה שָׁנִים וְתַבְעָה לְנִשְׁוֹאִין, וְחָרִי הָיָא
נַעֲרָה נּוֹתֵנִין לָּהּ שָׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ מִיּוֹם
הַתְּבִיעָה לְפָרְנָם אֶת עֲצָמָה וּלְתַקֵּן מַה שְּׁחִיָּא
צָרִיכָה לוֹ, וְאַחֲרֵי כֵךְ תִּנְשָׂא.

י, יִיז תַּבְעָה אַחֲרֵי שְׂבֻגָּרָה, נּוֹתֵנִין לָּהּ שָׁנִים עָשָׂר
חֹדֶשׁ מִיּוֹם הַבְּגָרָה; וְכֵן אִם קִדְּשָׁה בְּיוֹם הַבְּגָרָה,
נּוֹתֵנִין לָּהּ שָׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ מִיּוֹם הַקִּדּוּשִׁין,
שְׁחִיָּא יוֹם הַבְּגָרָה.

י, יִיח קִדְּשָׁה אַחֲרֵי שְׂבֻגָּרָה אִם עָבְרוּ עָלֶיהָ שָׁנִים
עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּבִגְרוּתָהּ, וְאַחֲרֵי כֵךְ נִתְקַדְּשָׁה אִין
נּוֹתֵנִין לָּהּ אֵלֹא שְׁלוּשִׁים יוֹם מִיּוֹם שְׁתַּבְעָה; וְכֵן
הַמֵּאֲרָם אֶת הַבְּעוּלָה, נּוֹתֵנִין לָּהּ שְׁלוּשִׁים יוֹם
מִיּוֹם הַתְּבִיעָה.

י, יט כְּשֶׁם שְׁנוֹתֵנִין זְמַן לְאִשָּׁה מִשְׁתַּבְעָה
הַבְּעֵל, לְפָרְנָם אֶת עֲצָמָה וְאַחֲרֵי כֵךְ תִּנְשָׂא כֵךְ
נּוֹתֵנִין לְאִישׁ זְמַן לְפָרְנָם אֶת עֲצָמוֹ, מִשְׁתַּבְעָה
אוֹתוֹ הָאִשָּׁה. וְכַמָּה נּוֹתֵנִין לוֹ: כַּמּוֹ שְׁנוֹתֵנִין
לָּהּ אִם שָׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ, שָׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ; וְאִם
שְׁלוּשִׁים יוֹם, שְׁלוּשִׁים יוֹם.

י, כ הִגִּיעַ זְמַן שְׁנֵתָנוּ לְאִישׁ, וְלֹא נִשְׂאָה נִתְחַיֵּב
בְּמִזְנוּתֶיהָ, אִפּי עַל פִּי שְׂלָא כְּנָס; וְאִם הִגִּיעַ
הַזְמַן בְּאַחַד בַּשָּׁבָת, אוֹ בְּעֶרֶב שַׁבַּת אֵינּוּ
מַעֲלָה לָּהּ מִזְנוּת לְאוֹתוֹ הַיּוֹם, מִפְּנֵי שְׁאֵינּוּ
יְכוּלִּים לְכַנֵּס. וְכֵן אִם חָלָה הוּא, אוֹ הִיא, אוֹ
שִׁפְרָסָה גְּדָה כְּשֶׁהִגִּיעַ הַזְמַן אֵינּוּ מַעֲלָה לָּהּ
מִזְנוּת: שְׁחָרִי אֵינָה רְאוּיָה לְהַנְשָׂא עַד
שְׁתַּטְּחַר, אוֹ תִּבְרִיא; וְכֵן הוּא אֵינּוּ יְכוּלִּים לְשָׂא
אִשָּׁה, עַד שִׁיִּבְרִיא.

הַלְכוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק יא

יא, א הַנּוֹשֵׂא בְּתוּלָה שְׁנֵתְאֲלַמְנָה אוֹ נִתְגַּרְשָׁה
אוֹ נִחְלָצָה אִם מִן הָאֲרוּסִין נִתְאֲלַמְנָה אוֹ

נִתְגַּרְשָׁה אוֹ נִחְלָצָה, כְּתֻבָּתָהּ מְאֵתִים; וְאִם מִן
הַנּוֹשֵׂאִין, כְּתֻבָּתָהּ מְאָה, שְׁמוֹנֶשְׁאָת, חָרִי הִיא
כַּבְּעוּלָה.

יא, ב וְכֵן הַנּוֹשֵׂא בְּתוּלָה מִשְׁחַרְרַת אוֹ גִּיּוֹרַת
אוֹ שְׂבוּיָה אִם נִשְׁתַּחֲרָרָה הַשְּׂפָחָה וְנִתְגַּיְרָה
הַגִּוּיָה וְנִפְדִּית הַשְּׂבוּיָה, וְהֵן פְּחוּתוֹת מִשְׁלוּשׁ
שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד כְּתֻבָּתָן מְאֵתִים; וְאִם חָיו בְּנוֹת
שְׁלוּשׁ שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד וּמַעֲלָה, כְּתֻבָּתָן מְאָה.

יא, ג וּמִפְּנֵי מַה תִּקְנוּ חֲכָמִים לְאֵלּוּ כְּתֻבָּה מְאָה,
וְאִפּי עַל פִּי שְׁחָן בְּתוּלוֹת הוֹאִיל וְחֻזְקַת הַנּוֹשֵׂאָה
שְׁתַּבְעֵל, וְחֻזְקַת הַשְּׂפָחָה וְהַנְּכָרִית וְהַשְּׂבוּיָה
שְׁתַּבְעֵל, תִּקְנוּ לָהֶן מְאָה בֵּין נִבְעֵלוּ בֵּין לֹא
נִבְעֵלוּ, וְחָרִי הֵן כַּבְּעוּלוֹת לְכָל דְּבָר.

יא, ד מִכַּת עֵין, כְּתֻבָּתָהּ מְאָה; אִפְּלוּ נִשְׂאָה עַל
מִנָּת שְׁחִיָּא בְּתוּלָה שְׁלֵמָה, וְנִמְצְאָה מִכַּת עֵין
כְּתֻבָּתָהּ מְאָה.

יא, ה קִטְנָה בַת שְׁלוּשׁ שָׁנִים וּלְמִטָּה שְׁנִבְעֵלָהּ,
אִפְּלוּ בֹא עָלֶיהָ אָדָם גְּדוֹל כְּתֻבָּתָהּ מְאֵתִים;
סוּפָה שֶׁתַּחֲזֹר בְּתוּלָה כְּשֶׁאֵר הַבְּתוּלוֹת. וְכֵן
גְּדוּלָה שְׂבִיא עָלֶיהָ קִטָּן מִבֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וּלְמִטָּה
כְּתֻבָּתָהּ מְאֵתִים, כְּאֵלּוּ לֹא נִבְעֵלָה כָּלָל;
שְׂבִיָּאת בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד, בִּיאָהּ; פְּחוּת
מִזָּה, אִין בִּיאָתוֹ בִּיאָהּ.

יא, ו בְּתוּלָה שְׁחִיָּא בּוֹגְרַת, אוֹ סוּמָה, אוֹ
אִילּוּנִית כְּתֻבָּתָן מְאֵתִים; אֲבָל חֲרָשֶׁת
וְחַשׂוּטָה, לֹא תִקְנוּ לָהֶן חֲכָמִים כְּתֻבָּה. חַשׂוּטָה,
לֹא תִקְנוּ לָּהּ נִשְׁוֹאִין כָּלָל; וְחֲרָשֶׁת, אִפּי עַל פִּי
שְׁיִישׁ לָּהּ נִשְׁוֹאִין מִדְּבָרֵיהֶם, לֹא תִקְנוּ לָּהּ
כְּתֻבָּה, כִּדִּי שְׂלָא יִמְנָעוּ וְלֹא יִשְׂאוּ אוֹתָהּ.
וְכָשֶׁם שְׂאִין לָּהּ כְּתֻבָּה, כֵּךְ אִין לָּהּ מִזְנוּת, וְלֹא
תִנָּאִי מִתְנַאֲנִי כְּתֻבָּה; וְאִם כְּנָסָה חֲרָשֶׁת,
וְנִתְפַקְּחָה יֵשׁ לָּהּ כְּתֻבָּה וְתִנָּאִי כְּתֻבָּה,
וְכְּתֻבָּתָהּ מְאָה. נִשְׂא חֲרָשֶׁת אוֹ שוּטָה, וְכְּתֻבָּה
לָהֶן מְאָה מִנָּה כְּתֻבָּתָן קִיּוּמָה, מִפְּנֵי שְׁרָצָה

לְהִיזֵק נִכְסָיו.

יֵא, זֶה חֵרֶשׁ אוֹ שׁוֹטֵה שֶׁנִּשְׁאָר נָשִׁים פְּקֻחֹת אַף עַל פִּי שְׁנֵת פִּקְחַת הַחֵרֶשׁ וְנִשְׁתַּפֶּה הַשּׁוֹטֵה, אֵין לְנִשְׁיָהֶם עֲלֵיהֶם כָּלוּם; רָצוּ לְקַיֵּן אַחֵר שֶׁהִכְרִיאוּ, יֵשׁ לָהֶן כְּתֻבָּה מֵאָה. וְאִם בֵּית דִּין הֵם שֶׁהִשְׁיִאוּ חֵרֶשׁ, וְכָתְבוּ לָהּ כְּתֻבָּה עַל נִכְסָיו נוֹטֶלֶת כָּל מָה שֶׁכָּתְבוּ לָהּ בֵּית דִּין; אֲבָל הַשּׁוֹטֵה, אֵין בֵּית דִּין מוֹשִׁיֵּאִין אוֹתוֹ בַּמָּקוֹם שֶׁאֵין תִּקְנַת חֲכָמִים עוֹמֶדֶת, לֹא תִקְנֶנּוּ לוֹ נִשְׁוֹאִין.

יֵא, ח וְכֵן קָטָן לֹא תִקְנֶנּוּ לוֹ חֲכָמִים נִשְׁוֹאִין, הוֹאִיל וְסוֹפּוֹ לָבוֹא לְיַדִּי נִשְׁוֹאִין גְּמוּרִין; וּמִפְּנֵי מָה תִּקְנֶנּוּ נִשְׁוֹאִין לְקַטְנָה, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהִיא בָּאָה לְיַדִּי נִשְׁוֹאִין גְּמוּרִין כִּדִּי שֶׁלֹּא יִנְהַגוּ בָּהּ מִנְּחָה הַפָּקֵר. וְאֵין מוֹשִׁיֵּאִין אֶת הַקָּטָן, עַד שֶׁבּוֹדֵקִין אוֹתוֹ וַיִּדְעוּ שֶׁהִבִּיא סִימָנִין.

יֵא, ט קָטָן, אֲפִלּוּ בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וַיּוֹם אַחֵד, שֶׁנִּשְׁאָר אִשָּׁה אֵין לָהּ כְּתֻבָּה; וְאִם הִגְדִּיל וְקִיָּמָה אַחֵר שֶׁהִגְדִּיל, יֵשׁ לָהּ עֵיקָר כְּתֻבָּה מִנָּה. וְכֵן גַּר שְׁנֵת גֵּיר, הוּא וְאִשְׁתּוֹ כְּתֻבָּתָה מִנָּה, שֶׁעַל מִנָּת בֶּן קִיָּמָה.

יֵא, י כָּל בְּתוּלָה שֶׁכְּתֻבָּתָה מֵאֲתִים, יֵשׁ לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים; וְכָל שֶׁכְּתֻבָּתָה מֵאָה, אוֹ שֶׁלֹּא תִקְנֶנּוּ לָהּ חֲכָמִים כְּתֻבָּה אֵין לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים. וְהַמְתִּיחַד עִם אֲרוּסָתוֹ קֶדֶם נִשְׁוֹאִין, אֵין לוֹ טַעֲנַת בְּתוּלִים.

יֵא, יא וְיֵא הִיא טַעֲנַת בְּתוּלִים זֶה שֶׁנִּשְׁאָר בְּתוּלָה שֶׁחֲזַקְתָּהּ שֶׁהִיא בְּתוּלָה, וְטוֹעֵן וְאוֹמֵר, לֹא מִצְאָתִיהָ בְּתוּלָה. וְשְׁנֵי סִימָנִין הֵן לְבְּתוּלִים הָאֶחָד, דָּמוּם שֶׁשּׁוֹתֵתִין מִמֶּנָּה; וְהַשֵּׁנִי, הַדָּחֵק שֶׁיִּמְצָא בָּהּ בְּבִיָּאָה רֵאשׁוֹנָה בְּשַׁעַת הַתְּשׁוּמִישׁ.

יֵא, יב הַנּוֹשֵׂא אֶת הַבְּתוּלָה שֶׁכְּתֻבָּתָה מֵאֲתִים, וְטוֹעֵן וְאוֹמֵר לֹא מִצְאָתִיהָ בְּתוּלָה שׁוֹאֵלִין אוֹתָהּ: אִם אָמְרָה אֱמֶת הוּא לֹא מִצְאָנִי בְּתוּלָה, מִפְּנֵי

שֶׁנִּפְלָתִי וְהַכְנִי עֵץ אוֹ קָרָקַע וְהִלְכּוּ בְּתוּלִי חָרִי זֶה נִצְאָמְנָה, וְתַחֲזוֹר כְּתֻבָּתָה לְמִנָּה. אַף עַל פִּי שֶׁהוּא טוֹעֵן וְאוֹמֵר, שֶׁמָּא אִישׁ בָּא עָלֶיךָ וְאֵין לָךְ כָּלוּם אֵין מוֹשְׁגִיחִין בְּטַעֲנָתוֹ; וַיֵּשׁ לוֹ לְהַחֲרִים סֶתֶם, שֶׁלֹּא בָּא עָלֶיךָ אִישׁ, שֶׁאֵין הַדָּבָר לוֹ וְדָאִי.

יֵא, יג אָמְרָה הִיא אֱמֶת אָמַר שֶׁלֹּא מִצְאָנִי בְּתוּלָה, וְאִישׁ בָּא עָלֶי בְּאֵנָם אַחֵר שְׁנֵת אֲרֻסָּתִי לוֹ חָרִי זֶה נִצְאָמְנָה, וְכְּתֻבָּתָה מֵאֲתִים כְּמוֹת שֶׁהִיתָה; וְאִם טוֹעֵן וְאוֹמֵר, שֶׁמָּא עַד שֶׁלֹּא אֲרֻסָּתִיךָ נִצְאָמְנָה וּמִקְחִי מִקְחַ טְעוּת, אוֹ אַחֵר שֶׁאֲרֻסָּתִיךָ נִכְעַלְתָּ בְּרָצוֹנֶךָ חָרִי זֶה מַחֲרִים סֶתֶם, עַל מִי שֶׁטוֹעֵן שֶׁקֶר כִּדִּי לְחִיבָנִי מִמּוֹן שֶׁאֵינִי חַיֵּב בּוֹ.

יֵא, יד טוֹעֵן וְאוֹמֵר, לֹא מִצְאָתִיהָ בְּתוּלָה, וְהִיא אוֹמְרָת, לֹא בָּא עָלִי וְעַדִּין בְּתוּלָה אֲנִי בּוֹדֵקִין אוֹתָהּ, אוֹ חוֹזֵר וּבּוֹעֵל בַּפְּנֵי עֲדִים.

יֵא, טו אָמְרָה, בָּא עָלִי וּבְתוּלָה מִצְאָנִי כָּל הַבְּתוּלוֹת, וְשֶׁקֶר הוּא טוֹעֵן שׁוֹאֵלִין אוֹתוֹ וְאוֹמְרִין לוֹ, מָה הָיָה הַדָּבָר עַד שֶׁאֲמַרְתָּ אֵינָה בְּתוּלָה: אִם אָמַר מִפְּנֵי שֶׁלֹּא מִצְאָתִי דָם בּוֹדֵקִין בְּמִשְׁפַּחְתָּהּ שֶׁמָּא אֵין לָהֶם דָּם כָּלָל, לֹא דָם נָדָה וְלֹא דָם בְּתוּלִים; אִם נִמְצָאוּ בֶּלֶן בֶּן, חָרִי זֶה בְּחֻזְקָתָהּ. לֹא נִמְצָאוּ בְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ בֶּן בּוֹדֵקִין אוֹתָהּ, שֶׁמָּא חֲלִי גְדוֹל יֵשׁ בָּהּ שֶׁיִּבְשׁ לְחִלּוּחִית הָאֲבָרִים, אוֹ שֶׁמָּא הִיתָה מִתְעַנָּה בְּרָעָב. וּמִרְטָבִין אוֹתָהּ וּמֵאֲכִילִין אוֹתָהּ וּמִשְׁקִין אוֹתָהּ עַד שֶׁתִּכְרִיא, וְתִכְעַל שְׁנִיָּה, וְנִרְאָה אִם תּוֹצִיא דָם, אִם לֹא. וְאִם אֵין שָׁם לֹא חֲלִי, וְלֹא רָעָב, וְלֹא פִיזְצָא בּוֹ חָרִי זֶה טַעֲנַת בְּתוּלִים; אַף עַל פִּי שֶׁמִּצְאָה דָּחֵק בַּעֲת הַתְּשׁוּמִישׁ, הוֹאִיל וְלֹא יִצָּא דָם, אֵין כָּאֵן בְּתוּלִים שֶׁכָּל בְּתוּלָה, יֵשׁ לָהּ דָם, בֵּין קִטְנָה בֵּין גְּעֵרָה בֵּין בּוֹגֶרֶת, אֲלֹא מִפְּנֵי חֲחִלִּי כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ.

יֵא, טז וְאִם אָמַר, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא מִצְאָתִי דָּחֵק, אֲלֹא

פֶּתַח פְּתוּחַ מִצָּאתַי שׁוֹאֲלִין עַל שְׁנוֹתֶיהָ: שָׁמָּה
בּוֹגֶרֶת הִיא שָׂרֵב הַבּוֹגֶרֶת, אֵין לָהּ דַּחַק
שִׁמְרָגִישִׁין בּוֹ הַרְבֵּה, שְׁחָרִי גִדְלָה וְנִתְרַפּוּ
אֲבָרֶיהָ, וְכָלוּ בְּתוּלֶיהָ. וְאִם לֹא בָגְרָה עֲדִין
אוֹמְרִין לוֹ, שָׁמָּה הִטִּיתָה אוֹ בַּעֲלָתָּ בְּנַחַת
הַרְבֵּה, וְלִפְיָכֶּךָ לֹא הִרְגִּשְׁתָּ בְּדַחַק; אִם אָמַרְתָּ, לֹא
כִי אֵלֹא וְדָאִי פֶתַח פְּתוּחַ הִיָּה חָרִי זֶה טַעֲנַת
בְּתוּלִים לְכָל בְּתוּלָה שְׁלֹא בָגְרָה, בֵּין קִטְנָה בֵּין
נַעֲרָה, בֵּין בְּרִיאָה בֵּין חוּלָה: שְׁכָל נַעֲרָה
בְּתוּלָה, פֶּתַח־סָתוּם הוּא; וְאִם עַל פִּי שִׁינָא
הָדָם, הוֹאִיל וּמִצָּא פֶתַח פְּתוּחַ, אֵין כָּאֵין
בְּתוּלִים.

יֵא, יֵז יֵשׁ גִּזְאֻנִים שְׁחֹרְרוּ שְׁהַבּוֹגֶרֶת, אֵין לָהּ
טַעֲנַת דְּמִים, וְיֵשׁ לָהּ טַעֲנַת פֶּתַח פְּתוּחַ. וְאֵין
דֶּרֶךְ הַתְּלַמּוּד מֵרֵאָה דְּבָר זֶה, וּטְעוּת הִיתָה
בְּנִסְחָאוֹת שְׁלָחָם; וּכְבָר בְּדַקְתִּי עַל סְפָרִים
רַבִּים וְקִדְמוּנִים, וּמִצָּאתִי שְׁחָדָר כָּמוֹ
שְׁאִמְרָנוּ, שְׁאֵין לְבּוֹגֶרֶת אֵלֹא טַעֲנַת דְּמִים,
בְּלִבָּד.

יֵא, יֵח חֲכָמִים, הֵם שֶׁתִּקְנוּ עֵיקָר בְּתַבָּה לְאִשָּׁה;
וְהֵם הַתְּקִינוּ וְאָמְרוּ שְׁכָל הַטּוֹעֵן טַעֲנַת בְּתוּלִים,
וְהָאִשָּׁה מִכְחָשֶׁת אוֹתוֹ נֶאֱמַר, וְעָלֶיהָ לְהָבִיא
רָאִיָּה, לֹא עַל הָאִישׁ: שְׁחֹזְקָה הִיא שְׁאֵין אָדָם
טוֹרַח בְּסַעֲוָדָה, וּמִפְסִידָה וְהוֹפֵךְ שְׁמִחָתוֹ אֶבֶל.
וְעַד מָתִי יֵשׁ לוֹ לְטַעֵן טַעֲנַת בְּתוּלִים אִם
נִסְתָּרָה, מִיָּד; וְאִם לֹא נִסְתָּרָה, אֶפְלוּ לְאַחַר
שְׁלֹשִׁים יוֹם.

יֵא, יֵט חֹרְרוּ כָל הַגִּזְאֻנִים שְׁזָה שְׁאִמְרוּ חֲכָמִים
שֶׁהוּא נֶאֱמַר אִם הִכְחִישְׁתוּ, לְהַפְסִידָה עֵיקָר
בְּתַבָּה; אֲבָל הַתּוֹסֶפֶת יֵשׁ לָהּ, אֵלֹא אִם בֶּן נוֹדֵעַ
בְּרָאִיָּה בְּרוּרָה שְׁחִיתָה בְּעוּלָה, אוֹ שְׁחָדָת לוֹ
שֶׁהוּא בְּעוּלָה קֹדֶם שֶׁתִּתְּאָרֵם וְהַטְעַתוֹ. לְפִיכָּךְ
יֵשׁ לוֹ לְחַשְׁבִּיעָה בְּנִקִּיטַת חֶפֶץ, בְּדִין כָּל
הַנִּשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין, וְאַחַר כֵּךְ תִּגְבֹּה הַתּוֹסֶפֶת.
וְאֵין לָהּ הִיא לְחַשְׁבִּיעוֹ שְׁלֹא מִצָּאָה בְּתוּלָה,

וְאַחַר כֵּךְ תִּפְסִיד עֵיקָר בְּתַבָּה, שְׁחֹזְקָה הִיא
שְׁאֵין אָדָם טוֹרַח בְּסַעֲוָדָה, וּמִפְסִידָה; וְיֵשׁ לָהּ
לְהַחֲרִים סָתָם, עַל מִי שֶׁטּוֹעֵן עָלֶיהָ שָׁקָר.

יֵא, כִּי חָרִי שָׂרָצָה לְקִינָה אַחֵר שְׁהַפְסִידָה עֵיקָר
בְּתַבָּתָה חוּזָר וְכוּתֵב לָהּ מָאָה, לְפִי שְׁאִסּוּר
לְאָדָם לְשִׁחוּת עִם אִשְׁתּוֹ שְׁעָה אַחַת בְּלֹא
בְּתַבָּה, כָּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ.

הַלְכוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק יב

יב, א כְּשֶׁנִּשְׂאָ אָדָם אִשָּׁה, בֵּין בְּתוּלָה בֵּין
בְּעוּלָה, בֵּין גִּדְלָה בֵּין קִטְנָה, אַחַת בֵּת יִשְׂרָאֵל
וְאַחַת הַגִּיּוֹרֶת אוֹ הַמִּשְׁחָרְרֶת יִתְחַיֵּב לָהּ
בַּעֲשָׂרָה דְּבָרִים, וְיִזְכֶּה בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים.
וְהַעֲשָׂרָה: שְׁלֹשָׁה מִחֵן מִן הַתּוֹרָה; וְאֵלוֹ הֵן,
"שְׂאֵרָה כְּסוּתָה וְעֲנָתָה". "שְׂאֵרָה", אֵלוֹ
מִזְנוּתֶיהָ; "כְּסוּתָה", כְּמִשְׁמָעָה; "עֲנָתָה", לְבֹא
עָלֶיהָ בְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ.

יב, ב וְהַשְׁבָּעָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, וְכֵלֶן תִּנָּאִי בֵּית
דִּין הֵם. הָאֶחָד מֵהֶם, עֵיקָר הַבְּתַבָּה; וְהַשְּׂאֵר הֵם
הַנִּקְרָאִין תִּנָּאִי בְּתַבָּה, וְאֵלוֹ הֵן לְרִפּוּתָהּ אִם
חָלָתָה, וְלִפְדוּתָהּ אִם נִשְׁבַּת, וְלִקְבָרָהּ כְּשֶׁתָּמוּת,
וְלַחֲיוֹת נִזְנֶת מִנְכָּסֶיּוֹ וְיִוָּשְׁבֶת בְּבֵיתוֹ אַחֵר
מוֹתוֹ כָּל זְמַן אֲלִמְנוּתָהּ, וְלַחֲיוֹת בְּנוּתֶיהָ מִפְּנֵי
נִזְנוּת אַחֲרֵי מוֹתוֹ עַד שִׁיתְּאָרְסוּ, וְלַחֲיוֹת בְּנִיָּה
הַזְכָּרִים מִפְּנֵי יוֹרְשִׁין בְּתַבָּתָה יוֹתֵר עַל חֲלָקָם
בִּירְשָׁה שְׁעָם אַחִיהֶם מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת.

יב, ג וְהָאֲרָבָעָה שְׁזִזְכָּה בָּהֶן, כָּלָם מִדְּבָרֵי
סוֹפְרִים; וְאֵלוֹ הֵן לַחֲיוֹת מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ שְׁלֹו,
וְלַחֲיוֹת מִצִּיאָתָהּ שְׁלֹו, וְשִׁיחָיָה אוֹכֵל פְּרוֹת כָּל
נְכָסֶיהָ בְּחַיֶּיהָ, וְאִם מֵתָה בְּחַיָּיו יִירָשָׁנָה; וְהוּא
קוֹדֵם לְכָל אָדָם בִּירְשָׁה.

יב, ד וְעוֹד תִּקְנוּ חֲכָמִים שִׁיחָיו מַעֲשֵׂה יָדֵי
הָאִשָּׁה כְּנֶגֶד מִזְנוּתֶיהָ, וּפְדִיּוּנָה כְּנֶגֶד אֲכִילַת
פְּרוֹת נְכָסֶיהָ, וּקְבוּרָתָה כְּנֶגֶד יִרְשָׁתוֹ לְבְתַבָּתָה.
לְפִיכָּךְ אִם אָמְרָה הָאִשָּׁה, אֵינִי נִזְנֶת וְאֵינִי

עושה שומעין לה, ואין בופין אותה; אבל אם אמר הפעל, איני זנך ואיני נוטל כלום ממועשה ידיך אין שומעין לו, שמא לא יספיק לה מועשה ידיה במזונותיה. ומפני זה, יחשבו המזונות מתנאי הכתבה.

יב, כל הדברים האלו אף על פי שלא נכתבו בשטר כתבתה, ואפלו לא כתבו כתבה עדין, אלא נשא סתם כיון שנשא, זכה הפעל בארבעה דברים שלו, וזכת האשה בעשרה דברים שלה, ואינן צריכין לפרש.

יב, התנה הפעל שלא יתחייב באחד מן הדברים שהוא חייב בהן, או שהתנת האשה שלא יזכה הפעל באחד מן הדברים שהוא זוכה בהם התנאי קיים: חוץ משלושה דברים, שאין התנאי מועיל בהן, וכל המתנה עליהן, תנאו בטל; ואלו הן עונתה, ועיקר כתבתה, וירשתה.

יב, כיצד: התנה עם האשה שאין לה עליו עונה, תנאו בטל וחיוב בעונתה שחרי התנה על מה שכתוב בתורה, ואינו תנאי ממון. התנה עמה לפחת מעיקר כתבתה, או שכתב לה מאתים או מאה עיקר כתבה, וכתבה לו שנתקבלה מהן כך וכך, והיא לא נתקבלה תנאו בטל: שכל הפוחת לכתולה ממאותים ולא למנה ממנה, חרי זו בעילת זנות.

יב, ח התנת עמו, אחר שנשאה, שלא יירשנה תנאה בטל, ואף על פי שירשת הפעל מדברי סופרים: עשו חזק לדבריהם בשלתורה, וכל תנאי שפירשה בטל, אף על פי שהוא ממון, שנאמר בה "לחקת משפט". ובשאר הדברים, תנאו קיים כגון שהתנה עמה שאין לה שאר וכסות, על מנת שלא יאכל פרות נכסיה; וכל כיוצא בזה, תנאו קיים.

יב, ט כמה מזונות פוסקין לאשה: פוסקין לה

לחם מזון שתי סעודות בכל יום, סעודה בינונית שלכל אדם באותה העיר שאינו לא חולה ולא גרגרן; ומאותו מאכל שלאנשי אותה העיר, אם חטים חטים, ואם שעורים שעורים, וכן ארז או דחק, או משאר מינין שנהגו בהן. ופוסקין לה פרפרת לאכל בה חפת, כגון קטניות או ירקות וכיוצא בהן; ושמן לאכילה, ושמן לחדלקת חנר, ופרות; ומעט יין לשתות, אם היה מנהג המקום שישתו הנשים יין.

יב, ופוסקין לה שלוש סעודות בשבת, ובשר או דגים כמנהג המקום. ונותן לה בכל שבת ושבת, מעה פסח לצרכיה, כגון לכבוס או למרחץ, וכיוצא בהן.

יב, יא כמה דברים אמורים, בעני שבישראל. אבל אם היה עשיר, הכל לפי עשרו; אפלו היה ממזנו ראוי לו שיעשה לה כמה תכשילי בשר בכל יום, בופין אותו ופוסקין לה מזונות כפי ממזנו. ואם היה עני ביותר, ואינו יכול לתן לה ואפלו לחם שהיא צריכה לו בופין אותו להוציא; ותהיה כתבתה חוב עליו, עד שתמצא ידו ויתן.

יב, יב בעל שרצה לתן לאשתו מזונותיה הראויות לה, ותהיה אוכלת ושותה לעצמה, והוא אוכל ושותה לעצמו הרשות בידו; ובלבד שיאכל עמה, מלילי שבת ללילי שבת. יב, יג האשה שפסקו לה מזונות והותירו, המותר לבעל. היה בעלה בוחן אינו נותן לה כל מזונותיה תרומה, מפני שטרח גדול הוא לה לשמרון מדבר המטמאן לאכלן בטהרה; אלא נותן לה מחצה חלין, ומחצה תרומה.

יב, יד בשם שאדם חייב במזונות אשתו, כך הוא חייב במזונות בניו ובנותיו הקטנים, עד שיהיו בני שש שנים. מכאן ואילך, מאכילין עד

שִׁיגְדִילוּ בְּתִקְנַת חֲכָמִים; וְאִם לֹא רָצָה גּוֹעֲרִין בּוֹ, וּמִכְלִימִין אוֹתוֹ, וּפּוֹצְרִין בּוֹ. אִם לֹא רָצָה מִכְרִיזִין עָלָיו בַּצָּבוֹר וְאוֹמְרִים, פְּלוֹנִי אֲכַזְרִי הוּא וְאֵינּוּ רֹצֵחַ לָזוֹן בָּנָיו, וְחָרִי הוּא פְּחוֹת מַעֲוָה טָמֵא, שֶׁהוּא זֶן אֶת אֶפְרָיִחִיו. וְאִין פּוֹפִין אוֹתוֹ לְזוֹנֵם, אַחֵר שֵׁשׁ.

יב, טו בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּאִישׁ שְׂאִינוּ אֲמוּד וְאִין יָדוּעַ אִם הוּא רָאוּי לְתֵן צְדָקָה אוֹ אֵינוּ רָאוּי; אֲבָל אִם הָיָה אֲמוּד שֵׁשׁ לוֹ מִמּוֹן הָרָאוּי לְתֵן מִמֶּנּוּ צְדָקָה הַמְּסַפֶּקֶת לְהֵן מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ בְּעַל כְּרָחוּ מִשּׁוֹם צְדָקָה, וְזִנִּין אוֹתָן עַד שִׁיגְדִילוּ.

יב, טז מִי שֶׁחֲלָף לְמַדִּינָה אַחֶרֶת, וּבָאָה אִשְׁתּוֹ לְבֵית דִּין לְתַבַּע מְזוֹנוֹת שְׁלוֹשָׁה חֲדָשִׁים חֲרָאֲשׁוֹנִים מִיּוֹם הַלִּיכָתוֹ, אִין פּוֹסְקִין לָהּ בְּהֵן מְזוֹנוֹת: חֲזָקָה הִיא, שְׂאִין אָדָם מַנִּיחַ בֵּיתוֹ רִיקָן. מִכָּאֵן וְאַלְף, פּוֹסְקִין לָהּ מְזוֹנוֹת; וְאִם הָיוּ לוֹ נְכָסִים בֵּית דִּין יוֹרְדִין לְנִכְסָיו, וּמוֹכְרִין לְמְזוֹנוֹתֶיהָ. וְאִין מַחֲשָׁבִין עֲמֻהָ עַל מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, עַד שְׂיָבוֹא בְּעָלָהּ; אִם מָצָא שְׁעָשֶׂת, חָרִי זֶה שָׁלוֹ.

יב, יז וְכֵן אִם לֹא עָמְדָה בְּדִין, אֵלֹא מִכְרָה לְעַצְמָהּ לְמְזוֹנוֹת מִכְרָה קָנָם; וְאֵינָה צְרִיכָה חֲכָרָזָה, וְלֹא שְׂבוּעָה עַד שְׂיָבוֹא בְּעָלָהּ, וְיִטְעֵן, אוֹ עַד שֶׁתָּבוֹא לְגָבוֹת כְּתֻבָּתָה אַחֵר מוֹתוֹ, מִגְּלָגְלִין עָלֶיהָ שֶׁלֹּא מִכְרָה אֵלֹא לְמְזוֹנוֹת שֶׁהִיא צְרִיכָה לָהֵן.

יב, יח וּבְשֵׁם שְׂפִית דִּין מוֹכְרִין לְמְזוֹן הָאִשָּׁה שֶׁחֲלָף בְּעָלָהּ, כֶּף מוֹכְרִין לְמְזוֹן בָּנָיו וּבָנוֹתָיו שֶׁהֵן בָּנֵי שֵׁשׁ שָׁנִים אוֹ פְּחוֹת; אֲבָל יֵתֵר עַל שֵׁשׁ, אִין זָנִין אוֹתָן מִנְּכָסָיו שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא אֲמוּד. וְכֵן מִי שֶׁנִּשְׁתַּטָּח בֵּית דִּין יוֹרְדִין לְנִכְסָיו וּמוֹכְרִין, וְזִנִּין אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וּבָנוֹתָיו שֶׁהֵן בָּנֵי שֵׁשׁ אוֹ פְּחוֹת, וּמְפָרְנִסִין אוֹתָן.

יב, יט יֵשׁ מִן הַגְּאוֹנִים שֶׁחֲזָרָה שְׂאִין פּוֹסְקִין מְזוֹנוֹת לְאִשָּׁה שֶׁחֲלָף בְּעָלָהּ אוֹ שְׂמָת, עַד שִׁיחֶיהָ שְׁטַר כְּתֻבָּה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ; וְאִם לֹא תוֹצִיא שְׁטַר כְּתֻבָּה, אִין לָהּ מְזוֹנוֹת שְׂמָא נִטְלָה כְּתֻבָּתָהּ מִבְּעָלָהּ, אוֹ מִחֲלָה כְּתֻבָּתָהּ לוֹ, שְׂאִין לָהּ מְזוֹנוֹת, כְּמוֹ שִׁיתְכָּאָר.

יב, כ וְיֵשׁ מִי שֶׁחֲזָרָה שְׂפּוֹסְקִין לָהּ בְּחֻזְקָת שְׂלֹא נִטְלָה וְלֹא מִחֲלָה, וְאִין מַצְרִיכִין אוֹתָהּ לְהָבִיא כְּתֻבָּתָהּ. וְלִזְהָ דַּעֲתִי נוֹטָה, בְּמִי שֶׁחֲלָף בְּעָלָהּ, הוֹאִיל וְיֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת מִן חֲתוּרָה. אֲבָל אִם מִת בְּעָלָהּ אִין לָהּ מְזוֹנוֹת, עַד שֶׁתָּבוֹא כְּתֻבָּה: מִפְּנֵי שֶׁהִיא אוֹכֶלֶת בְּתִקְנַת חֲכָמִים; וְעוֹד, מִפְּנֵי שֶׁנִּזְנְתָה מִנְּכָסֵי יוֹרְשִׁים, וְלַעֲלֹם טוֹעֲנִין לִיֹּרֶשׁ.

יב, כא חָלָף בְּעָלָהּ, וְלוֹתָהּ וְאִכְלָה בְּשִׁיבוֹא, חֵיב לְשִׁלּוֹם. עָמַד אֶחָד מִדַּעַת עֲצָמוֹ, וְזָנָה מִשְׁלוֹ אִם יָבוֹא הַבַּעַל אֵינּוּ חֵיב לְשִׁלּוֹם לוֹ, וְחָרִי זֶה אֶבֶד אֶת מַעֲוָתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא צִוְּהוּ לְזוֹנָה, וְהִיא לֹא לִזְנָתָהּ מִמֶּנּוּ. הַבַּעַל שֶׁאָמַר לְאִשְׁתּוֹ בְּשַׁעַח שֶׁחֲלָף, טָלִי מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ בְּמְזוֹנוֹתֶיךָ אִין לָהּ מְזוֹנוֹת, שְׂאֵלוֹ לֹא רָצָת בְּדַבָּר זֶה, וְלֹא סָמְכָה דַּעֲתָהּ, הָיָה לָהּ לְתַבַּעוֹ, אוֹ לֵאמֹר לוֹ אִין מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ מִסְּפִיקִין לִי.

יב, כב חָרִי שֶׁעָמְדָה בְּדִין וּפְסָקוֹ לָהּ מְזוֹנוֹת וּמִכְרָה בֵּית דִּין וְנִתְּנוּ לָהּ, אוֹ שֶׁמִּכְרָה הִיא לְעַצְמָהּ, וּבָא הַבַּעַל וְטָעֵן וְאָמַר, הִנֵּחֲתִי לָהּ מְזוֹנוֹת חָרִי זֶה נִשְׁבַּעַת בְּנִקְיֻטַּת חֲפִין, שֶׁלֹּא הִנֵּיחַ לָהּ. לֹא תַבַּעַח וְלֹא מִכְרָה, אֵלֹא שָׁחַת עַד שְׂבָא, הוּא אוֹמֵר, הִנֵּחֲתִי, וְהִיא אוֹמְרָת, לֹא הִנֵּחֲתִי אֵלֹא לְוִיתִי מִזֶּה וְנִתְּפָרְנִסְתִּי נִשְׁבַּעַ שְׂבוּעַת הַסֵּת שֶׁהִנֵּיחַ לָהּ, וְנִפְטָר; וְיִשְׁאָר חַחוּב עָלֶיהָ.

יב, כג מִכְרָה מִטְּלָטְלִין וְאֲמָרָה, בְּמְזוֹנוֹת מִכְרָתִי, וְהוּא טוֹעֵן וְאָמַר, מְזוֹנוֹת הִנֵּחֲתִי נִשְׁבַּעַת שְׂבוּעַת הַסֵּת, שֶׁלֹּא הִנֵּיחַ. חָרִי שֶׁלֹּא תַבַּעַח, וְלֹא לִזְנָתָהּ וְלֹא מִכְרָה, אֵלֹא דִּחְקָה עַצְמָהּ

ביום ובלילה, ועשת ואכלה אין לה כלום.

יב, כד המדיר את אשתו מלחנות לו, בין שפרש עד זמן פלוני, בין שלא פרש אלא סתם ממתנין לו שלושים יום: אם תמו ימי נדרו, או שלא תמו וחתיר נדרו חרי מוטב; ואם לא יוציא, ויתן כתבה. ובאותן השלושים יום, תהיה היא עושה ואוכלת; ויהיה אחד מחבריו, מפרנס אותה דברים שהיא צריכה להן, יתר על מעשה ידיה, אם אין מעשה ידיה מספיקין לכל.

יב, כה המדיר את אשתו, שלא תטעם אחד מכל הפרות ממתנין לו שלושים יום; יתר על כן, יוציא ויתן כתבה: אפלו הדירה שלא תטעם מאכל רע, אפלו הדירה ממין שלא אכלה אותו מימיה יוציא אחר שלושים יום, ויתן כתבה.

יב, כו נדרה היא שלא תאכל אחד מכל הפרות, וקנים לה הוא את נדרה, או שנדרה בנזיר, ולא חפר לה אם רצה שתשב תחתיו, ולא תאכל פרות או תהיה נזירה תשב; ואם אמר, איני רוצה באשה נדרנית יוציא ויתן כתבה, שהרי היה בידו להפר והוא קנים לה ברצונו.

הלכות אישות פרק יג

יג, א במה הפסות שהוא חייב לתן לה בגדים שלחמשים זוז משנה לשנה, ממטבע אותן הימים, שנמצאו החמשים, ששה דינרין ורביע דינר פסו; נותנן לה חדשים בימות הגשמים, ולובשת בלאותיהן בימות החמה. והשחקים, והם מותר הפסות חרי הן שלה, כדי שתתכסה בהם בימי נדתה. ונותן לה חגור למתניה, וכפח לראשה; ומנעל, ממועד למועד.

יג, ב במה דברים אמורים, באותן הימים ובארץ ישראל. אבל בשאר זמנים ושאר המקומות, אין הדמים עיקר יש מקומות שיהיו

הפגדים שם ביקר חרפה, או בזול חרפה; אלא העיקר שפומכין עליו, שמוחיבין אותו לתן לה בגדים הראויות לה לימות הגשמים ולימות החמה, בפחות שלובשת כל אשה בעלת בית שם באותה המדינה.

יג, ג ובכלל הפסות שהוא חייב לה, כלי בית ומדור שיושבת בו. ומה הן כלי הבית מטה מצעת, ומפין או מחצלת לישב עליה; וכלי אכילה ושתיה, כגון קדרה וקערה וכוס ובקבוק וכיוצא בהן.

יג, ד והמדור ששוכר לה, בית שלארבע אמות על ארבע אמות; ותהיה רחבה חוצה לו, כדי להשתמש בה, ויהיה לו בית הפסא, חוץ ממנו. יג, ה וכן מחיבין אותו לתן לה תכשיטיה, כגון בגדי צבעונין להקיה על ראשה ופדחתה, ופוך וסרק וכיוצא בהן כדי שלא תתגנה עליו.

יג, ו במה דברים אמורים, בעניי שבישראל. אבל בעשיר, הכל לפי עשרו אפלו היה ראוי לקנות לה כלי משי ורקמה וכלי זהב, כופין אותו ונותן. וכן המדור, לפי עשרו; והתכשיט וכלי הבית, הכל לפי עשרו. ואם קצרה ידו לתן לה אפלו בעניי שבישראל, כופין אותו להוציא; ותהיה הפתכה חוב עליו, עד שיעשיר.

יג, ז ולא האשה בלבד, אלא בניו ובנותיו הקטנים בני שש או פחות חייב לתן להם פסות המספקת להם, וכלי תשמיש ומדור לשכן בו; ואינו נותן להם כפי עשרו, אלא כפי צרכן בלבד. זה הכלל: כל מי שיש עליו מזונות, בין בחייו בין אחר מותו יש לו פסות, וכלי בית, ומדור; וכל שפית דין מוכרין למזונותיו כך מוכרין לפסותו, וכלי ביתו, ומדורו.

יג, ח האשה שהלך בעלה, ופסקו לה בית דין מזונות ופסות וכלי בית ושכר מדור אין

פוסקין לה תבשיט, שחרי אין לה בעל
שתתקשט לו; אבל מי שנשתטה בעלה, או
נתחרש פוסקין לה תבשיט. ודין הבעל עם
אשתו בטענת הפסות והפלים ושכר הבית,
בדינם בטענת המזונות: אם אמר הוא, נתתי,
והיא אומרת, לא נתתי דין אחד לכל.

וגט המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד
מכל המינין בעניות, שנה אחת יקנב; יתר על
כן או יתיר נדרו, או יוציא ויתן כתובה.
ובעשירות, שלוש שנים יום יקנב; יתר על כן או
יתיר נדרו, או יוציא ויתן כתובה.

וגי הדירה שלא תלך למרחץ בפרכים, שבת
אחת; ובפרכים, שתי שבתות. שלא תנעל
מנעל בפרכים, שלושה ימים; ובפרכים, מעת
לעת. יתר על זה או יתיר נדרו, או יוציא ויתן
כתובה.

וגיא הדירה שלא תשאל וישאל תשאל מפלי
הבית, שדרך כל השכנות לשאל אותן
ולחשאלן כגון נפה וכברה רחים ותנור
וכיוצא בהם יתיר נדרו, או יוציא ויתן כתובה;
מפני שמשיאה שם רע בשכנותיה.

וגיב וכן היא שנדרה שלא תשאל וישאל
תשאל נפה וכברה ורחים ותנור וכיוצא בהם,
ושלא תארג בגדים נאים לבנה במקום שדרפן
לארג אותם לבנים תצא שלא בכתובה: מפני
שמשיאותו שם רע בשכנותיו, שהוא פילי.

וגיג מקומות שדרפן שלא תצא אשה בשוק
בכפה שעל ראשה בלבד, עד שיחיה עליה
רדיד החופה את כל גופה כמו טלית נותן לה
בכלל הפסות, רדיד הפחות בכל הרדידיו; ואם
היה עשיר נותן לפי עשרו, כדי שתצא בו
לבית האבל או לבית המשתה: לפי שכל אשה
יש לה לצאת ולילך לבית אביה לבקרו, ולבית
האבל ולבית המשתה לגמל חסד לרעותיה

ולקרובותיה, כדי שיבואו הם לה שאינה בבית
הסתר, עד שלא תצא ולא תבוא.

וגיד אבל גנאי הוא לאשה שתהא יוצאה
תמיד, פעם בחוץ פעם ברחובות; ויש לבעל
למנע אשתו מזה, ולא יניחה לצאת אלא כמו
פעם אחת בחדש או פעמים בחדש, כפי הצורך;
שאין יפי לאשה אלא לישוב בזוית ביתה, שבה
כתוב "כל כבודך בת מלך פנימה".

וגטו המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה
בזמן שהן עמה בעיר, חדש אחד ממתינין לו;
שנים, יוציא ויתן כתובה. ובזמן שהן בעיר
אחרת, רגל אחד ממתינין לו; שנים, יוציא
ויתן כתובה.

וגטו המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל
ולבית המשתה או יתיר נדרו, או יוציא ויתן
כתובה: שזה כמי שאסרה בבית הסתר, ונעל
בפניה. ואם היה טוען, מפני בני אדם פרוצים
שייש באותו בית האבל או בבית המשתה,
והחזקו שם פרוצים שומעין לו.

וגיז האומר לאשתו, אין רצוני שיבואו לביתי
אביך ואמך אחיך ואחיותיך שומעין לו, ותיחיה
היא חולקת להם כשיארע להם דבר; ותלך
לבית אביה פעם בחדש, ובכל רגל ורגל. ולא
יפנסו הם לה, אלא אם ארע לה דבר גדול כגון
חלי או לידה שאין בופין את האדם, שיפנסו
אחרים לרשותו.

וגיח וכן היא שאמרה, אין רצוני שתפנס
אצלי אמך ואביה, ואיני שוכנת עמהם בחצר
אחת, מפני שמרעין לי ומצרין לי שומעין לה:
שאין בופין את האדם, שישבו אחרים עמו
ברשותו.

וגיט האישה שאמר, איני דר במדור זה, מפני
שבני אדם רעים או פרוצים או גזיזים
בשכונתי, ואני מתירא מהם שומעין לו, אף

על פי שלא החזקו בפריצות: שפך צו חכמים,
חרחק מושכן רע. ואפלו היה המדור שלה
מוציאה ממנו, ושובן בין בני אדם פשרים.
וכן, היא שאמרה בן אף על פי שהוא אומר,
אני איני מקפיד עליהם שומעין לה: מפני
שהיא אומרת, אין רצוני שיצא עלי שם רע
בשכונות אלו.

יג, ב כל הישוב ארצות ארצות הוא, פגון ארץ
בנען, וארץ מצרים, וארץ תימן, וארץ בוש,
וארץ שנער, וכיוצא בהן; וכל ארץ וארץ,
מדינות וכפרים. וערי ישראל לענין נשואין,
שלוש ארצות היו יהודה, ועבר הירדן, והגליל.

יג, בא איש שהיה בארץ מן הארצות, ונשא
אשה בארץ אחרת בופין אותה ויוצאה עמו
לארצו, או תצא בלא כתבה, שעל מנת בן
נשאה, ואף על פי שלא פרש. אבל הנשוא
אשה באחת מן הארצות, והוא מאנשי אותה
הארץ אינו יכול להוציאה לארץ אחרת; אבל
מוציאה ממדינה למדינה, או מכפר לכפר
באותה הארץ.

יג, בב ואינו יכול להוציאה לא ממדינה לכפר,
ולא מכפר למדינה, שיש דברים ששייכות
המדינה טובה להם, ויש דברים ששייכות
הכפרים טובה להם. וכשמוציאה ממדינה
למדינה, או מכפר לכפר באותה הארץ אינו
מוציאה לא מנה יפה לנה רע, ולא מרע
ליפה: מפני שהיא צריכה להטפל ולבדק עצמה
יפה בנה חיפה, כדי שלא תהיה בו קלה
ובעורה.

יג, בג וכן לא יוציאה ממקום שרבו ישראל,
למקום שרבו גוים; ובכל מקום, מוציאין
ממקום שרבו גוים, למקום שרבו ישראל.

יג, בד במה דברים אמורים, מחוצה לארץ
לחוצה לארץ, או מארץ ישראל לארץ ישראל.

אבל מחוצה לארץ לארץ ישראל בופין לעלות,
אפלו מנה יפה לנה רע; ואפלו ממקום שרבו
ישראל, למקום שרבו גוים מעלין. ואין
מוציאין מארץ ישראל לחוצה לארץ, ואפלו
מנה רע שרבו גוים לנה חיפה שרבו ישראל.
יג, בה אמר האיש לעלות לארץ ישראל, והיא
אינה רוצה תצא שלא בכתבה; אמרה היא
לעלות, והוא אינו רוצה יוציא ויתן כתבה;
והוא חדין לכל מקום מארץ ישראל, עם
ירושלים: שהכל מעלין לארץ ישראל, ואין
הכל מוציאין משם; והכל מעלין לירושלים,
ואין הכל מוציאין משם.

הלכות אישות פרק יד

יד, א עונה האמורה בתורה לכל איש ואיש כפי
כוחו, וכפי מלאכתו. פיצד: בני אדם הבריאים
הרפים והעניים, שאין להם מלאכה שמכשלת
בוחן, אלא אוכלין ושותין ויושבין בבתיהן
עונתן בכל לילה.

יד, ב הפועלין פגון החיטין, והאורגין, והבונים,
וכיוצא בהן אם היתה מלאכתן בעיר, עונתן
פעמים בכל שבת; ואם מלאכתן בעיר אחרת,
עונתן פעם אחת בשבת. החמרים, פעם אחת
בשבת; הגמלים, אחת לשלושים יום; המלחין,
אחת לששה חדשים. תלמידי חכמים עונתן
פעם אחת בשבת, מפני שתלמוד תורה מתש
בוחן; ודרך תלמידי חכמים, לשמש מפתן
מילי שבת למילי שבת.

יד, ג יש לאשה לעכב על בעלה, שלא יצא
לסחורה אלא למקום קרוב, שלא ימנע
מעונתה, ולא יצא אלא ברשותה; וכן יש לה
למנעו לצאת ממלאכה שעונתה קרובה,
למלאכה שעונתה רחוקה, פגון חמר שבקש
לעשות גמל, או גמל לעשות מלח. ותלמידי
חכמים יוצאין לתלמוד תורה, שלא ברשות

נְשׁוֹתֵיהֶן, שְׁתֵּים שְׁלוֹשׁ שָׁנִים; וְכֵן רַךְ וְעֵנָה
שָׁנְעָשָׂה תַלְמִיד חֲכָמִים, אֵין אִשְׁתּוֹ יְכוּלָה
לְעֵבֵב.

יֵד, נוֹשֵׂא אָדָם בְּמָה נָשִׁים, אִפְלוּ מָאָה, בֵּין
בְּבֵת אַחַת, בֵּין בָּזוּ אַחֵר זֶה; וְאֵין אִשְׁתּוֹ יְכוּלָה
לְעֵבֵב עָלָיו; וְהוּא שִׂיחָיָה יְכוּל לִתֵּן שָׂאֵר בָּסוֹת
וְעוֹנָה, בְּרָאוּי לְכָל אַחַת וְאַחַת. וְאֵינוּ יְכוּל לְכַף
אוֹתָן לְשֹׁכֵן בַּחֲצֵר אַחַת, אֲלֹא כָּל אַחַת וְאַחַת
לְעַצְמָהּ.

יֵד, וְכַמָּה חֵיא עוֹנָתָן, לְפִי מִנְיָנָן. פִּיצָד: פּוֹעֵל
שָׁחִיו לֹא שְׁתֵּי נָשִׁים יֵשׁ לָזוּ עוֹנָה אַחַת בַּשָּׁבֹת,
וְלָזוּ עוֹנָה אַחַת בַּשָּׁבֹת; הֵיוּ לוֹ אַרְבַּע נָשִׁים
נִמְצְאוּ עוֹנֹת כָּל אַחַת מֵהֶן, פַּעַם אַחַת בַּשָּׁבֹת
שָׁבָתוֹת. וְכֵן אִם הָיָה מֵלֵךְ וַיֵּשׁ לוֹ אַרְבַּע נָשִׁים,
תַּחֲיָה עוֹנֹת כָּל אַחַת מֵהֶן פַּעַם אַחַת בַּשָּׁבֹת
שָׁנִים.

יֵד, לְפִיכָף צוּר חֲכָמִים שְׁלֹא יֵשֵׂא אָדָם יוֹתֵר
עַל אַרְבַּע נָשִׁים, אֵפֶּה עַל פִּי שֵׁישׁ לוֹ מִמּוֹן
חֲרִיבָה, בְּדִי שֶׁתִּגִּיעַ לָהֶן עוֹנָה פַּעַם אַחַת בַּחֲדָשׁ.
יֵד, הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁתֹּאמַר לְאַחֲרִים מַה
שֶׁאָמַר לָהּ אוֹ מַה שֶׁאָמְרָה לוֹ מִדְּבָרֵי שְׁחוּק
וְקִלּוֹת רֹאשׁ שֶׁמְדַבֵּר אָדָם עִם אִשְׁתּוֹ עַל עִסְקֵי
תַּשְׁמִישׁ הָרִי זֶה יוֹצִיא, וְיִתֵּן כְּתֻבָּה: שְׂאִין זֶה
יְכוּלָה לְחַעֵז פְּנִיָּה, וְלֹאמַר לְאַחֲרִים דְּבָרֵי קִלּוֹן.
וְכֵן אִם הִדִּירָה שֶׁתַּחֲיָה מִתְּהַפֵּכֶת בַּשָּׁעֵת
תַּשְׁמִישׁ, בְּדִי שְׁלֹא תִתְּעַבֵּר, אוֹ הִדִּירָה
שֶׁתַּעֲשֶׂה מַעֲשֵׂה שׁוֹטִים, וְדְבָרִים שְׂאִינָן אֲלֹא
בַּשָּׁבוֹת הָרִי זֶה יוֹצִיא, וְיִתֵּן כְּתֻבָּה.

יֵד, הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִתַּשְׁמִישׁ הַמָּטָה שָׁבֹת
אַחַת, מִמִּתְיַנֵּין לוֹ; יוֹתֵר עַל כֵּן יוֹצִיא וְיִתֵּן
כְּתֻבָּה, אוֹ יִפְר נִדְרוֹ: וְאִפְלוּ הָיָה מֵלֵךְ שֶׁעוֹנָתוֹ
לְשִׁשָּׁה חֲדָשִׁים שְׁפִיזוֹן שְׁנָדָר, הָרִי צָעָרָה
וְנִתְיָאֲשָׁה. וְכִיצַד מְדִירָה: אִם אָמַר לָהּ
תַּשְׁמִישִׁי אֶסּוּר עָלֶיךָ, אוֹ שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֹא יִשְׁמַשׁ

מִטָּתוֹ לֹא נִדָּר כָּלוּם; וְאִם נִשְׁבַּע נִשְׁבַּע לְשׁוֹא,
מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִשְׁעַבְדָּ לָהּ. אָמַר לָהּ, הִנָּאת
תַּשְׁמִישְׁךָ אֶסּוּרָה עָלַי הָרִי זֶה נִדָּר, וְאֶסּוּר
לְשִׁמּוֹשׁ: שְׂאִין מֵאֲכִילִין אֶת הָאָדָם, דְּבָר הָאֶסּוּר
לֹא.

יֵד, אֶסּוּר לְאָדָם לִמְנַע אֶת אִשְׁתּוֹ עוֹנָתָה; וְאִם
מִנַּע בְּדִי לְצָעָרָה עָבַר בְּלֹא תַעֲשֶׂה שְׁלֵתוֹרָה,
שֶׁנֶּאֱמַר "שֶׂאֲרָה בְּסוֹתָהּ וְעוֹנָתָה, לֹא יִגָּרַע". וְאִם
חָלָה אוֹ תָשִׁישׁ בּוֹחֹ, וְאֵינוּ יְכוּל לְבַעַל יְמִתִּין
שְׁלוֹשָׁה חֲדָשִׁים, עַד שִׁיבְרִיא: שְׂאִין לָךְ עוֹנָה
גְּדוּלָה מְזוּזָה. וְאַחֵר כֶּהָ, אוֹ יִטַּל מִמֶּנָּה רְשׁוּת, אוֹ
יִוצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה.

יֵד, הָאִשָּׁה שֶׁמִּנְעָה בַּעֲלָהּ מִתַּשְׁמִישׁ הַמָּטָה
חֵיא הַנִּקְרָאת מוֹרְדָת, וְשׁוֹאֲלִין אוֹתָהּ מִפְּנֵי מַה
מִרְדָּה: אִם אָמְרָה, מֵאֲסִתִּיחוּ וְאֵינִי יְכוּלָה
לְהַבְעִיל לוֹ מִדַּעַתִּי בּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא לְשַׁעֲתוֹ,
לְפִי שְׂאִינָה בַּשְּׂבִיָּה שֶׁתִּבְעַל לְשָׁנִי לָהּ; וְתֵצֵא
בְּלֹא כְּתֻבָּה בְּלָל, וְתִטַּל בְּלִיזְתִּיהָ חֲקִימּוֹן, בֵּין
מִנְכָּסִים שֶׁהַכְּנִיסָה לְבַעֲלָהּ וְנִתְחַיֵּב בְּאַחֲרִיּוֹתָן,
בֵּין מִנְכָּסִים שְׁלֹא נִתְחַיֵּב בְּאַחֲרִיּוֹתָן. וְאֵינָה
נוֹטֶלֶת מִשְׁלַבְעַל כָּלוּם; וְאִפְלוּ מִנְעַל שְׁבִרְגָלֶיהָ
וּמִטְּפַחַת שְׁבִרְאֲשָׁהּ שֶׁלִּקְחָן לָהּ, פּוֹשְׁטָה
וְנוֹתֶנֶת לוֹ. וְכֵן כָּל שְׁנֵתָן לָהּ מִתְּנָה, מִחֲזֶרֶת
אוֹתָן, שְׁלֹא נָתַן לָהּ, עַל מְנַת שֶׁתִּטַּל וְתֵצֵא.

יֵד, וְאִם מִרְדָּה מִתַּחַת בַּעֲלָהּ, בְּדִי לְצָעָרוּ
וְאָמְרָה, הָרִינִי מִצָּעָרָת אוֹתוֹ בְּכָף, מִפְּנֵי
שֶׁעָשָׂה לִי כָף וְכָף, אוֹ מִפְּנֵי שֶׁקָּלְלָנִי, אוֹ מִפְּנֵי
שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ מְרִיבָה, וְכִיּוֹצֵא בְּדְבָרִים אֵלּוּ
שׁוֹלְחִים לָהּ מִבֵּית דִּין וְאוֹמְרִין לָהּ, הָיוּ יוֹדְעֵת
שֶׁאִם אַתָּה עוֹמְדָת בְּמִרְדָּה, אִפְלוּ כְּתֻבָּתְךָ מֵאָה
מִנָּה, הַפְסְדָת אוֹתָהּ; וְאַחֵר כֶּהָ מִכְרִיזִין עָלֶיהָ
בְּבִתִּי בְּנִסְיוֹת וּבְבִתִּי מִדְּרָשׁוֹת בְּכָל יוֹם אַרְבַּע
שָׁבָתוֹת זֶה אַחֵר זֶה, וְאוֹמְרִים פְּלוֹנִית מִרְדָּה עַל
בַּעֲלָהּ. וְאַחֵר חֲחִבְרָזָה, שׁוֹלְחִין לָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה,
וְאוֹמְרִים לָהּ, אִם אַתָּה עוֹמְדָת בְּמִרְדָּה, הַפְסְדָת

בתביתך.

יד, יב אם עמדה במרדה ולא חזרה נמלכין בה, ותאבד בתבתה, ולא יהיה לה כתבה כלל; ואין נותנין לה גט, עד שנים עשר חדש, ואין לה מזונות, כל שנים עשר חדש. ואם מתה קדם הגט, בעלה יורשה.

יד, יג כפדר הזה עושין לה, אם מרדה בדי לצערו ואפלו היתה גדה או חולה שאינה ראויה לתשמיש, ואפלו היה בעלה מלח שעזנתו לששה חדשים, ואפלו יש לו אשה אחרת. וכן ארוסה שהגיע זמנה להנשא, ומרדה בדי לצערו ולא נשאת חרי זו מורדת מתשמיש. וכן יבמה שלא רצת להתיבם, בדי לצערו כפדר הזה, עושין לה.

יד, יד המורדת הזאת כשהיא יוצאת אחר שנים עשר חדש בלא כתבה, תחזיר כל דבר שהוא שלבעל. אבל נכסים שהכניסה לו ובליזתיהן נמימים אם תפסה, אין מוציאים מידה; ואם תפסן הבעל, אין מוציאים מידו. וכן כל מה שאבד מנכסיה שקבל הבעל אחריותו עליו, אינו משלם לה כלום.

יד, טו זה הוא דין התלמוד, במורדת. ואמרו הגאונים שיש להם בכבל מנהגות אחרות, במורדת; ולא פשטו אותן המנהגות ברב ישראל, ורבים וגדולים חולקין עליהם ברב המקומות. ובדין התלמוד, ראוי לתפס ולדון.

יד, טז המורד על אשתו ואמר, חריני זן ומפרנס, אבל איני בא עליה, מפני שאני שנאתיה מוסיפין לה על כתבתה, משקל שש ושלשים שעורה שלכסה בכל שבת ושבת; וישב ולא ישמש, כל זמן שתראה היא לישב. ואם על פי שכתבתה חולכת ונוספת חרי הוא עובר בלא תעשה, שנאמר "לא יגרע": שאם שנא, ישלח; אבל לענות, אסור. ולמה לא ילקח

על לאו זה, מפני שאין בו מעשה.

יד, יז איש ואשתו שבאו לבית דין הוא אומר, זו מורדת מתשמיש, והיא אומרת, לא כי אלא בדרך כל הארץ אני עמו, וכן אם טענה היא ואמרה, שהוא מורד מתשמיש, והוא אומר, לא כי אלא בדרך כל הארץ אני עמה מחרימין בתחלה, על מי שהוא מורד ולא יודה בבית דין; ואחר כך, אם לא הודו אומרים להם, התיחדו בפני עדים. התיחדו ועדין הם טוענים, מבקשין מן הגטעין ועושין פשרה כפי כוח הדיון; אבל לבעל בפני אדם אי אפשר, לפי שאסור לבעל בפני כל בריה.

יד, יח האשה שחלתה חייב לרפא אותה, עד שתבריא. ראה שהחלי ארוה ויפסיד ממון הרבה לרפואה, ואמר לה, חרי כתבתך מנחת, או רפאי עצמך מכתבתך, או חריני מגרשך ונותן כתבה וחולד שומעין לו; ואין ראוי לעשות כן, מפני דרך ארץ.

יד, יט נשבת, חייב לפדותה. אם היה כוחו שכבר נאסרה עליו פודה אותה, ומחזירה לבית אביה; ואפלו היו בעיר אחרת, מטפל בה עד שמחזירה למדינתה, ומגרשה, ונותן לה כל כתבתה. היה בעלה ישראל שהשבויה מתרת לו, מחזירה לו לאשה כמות שהיתה; ואם רצה אחר כך, מגרשה ונותן לה כתבתה.

יד, כ אין מחיבין את הבעל לפדות את אשתו, ביתר על דמיה, אלא במה שהיא שוזה, כשאר השבויות. היו דמיה יותר על בדי כתבתה ואמר, חריני מגרשה וזו כתבתה, תלך ותפדה את עצמה אין שומעין לו; אלא כופין אותו ופודה אותה, אפלו היו דמיה עד עשרה בכתבתה, ואפלו אין לו אלא בדי פדיונה. במה דברים אמורים, בפעם ראשונה; אבל אם פדיה, ונשבת פעם שניה, ורצה לגרשה חרי זה מגרש ויתן כתבה, והיא תפדה את עצמה.

יד, בא מי שנשבת אשתו, והוא במדינת חים בית דין יורדין לנכסיו ומזכרין בהכרזה, ופורדין אותה בדרך שחבעל פודה.

יד, כב המדיר את אשתו נדר שהוא חייב בגללו לגרשה ולתן כתבתה, ונשבת אחר שהדירה אינו חייב לפדותה: שמעת שהדירה, נתחייב לגרשה ולתן כתבתה.

יד, כג האשה שהיתה אסורה על בעלה מאפורי לאויו, ונשבת אינו חייב לפדותה, אלא נותן לה כתבתה והיא תפדה עצמה. והלוא השבויה אסורה לבוחן, והרי הוא פודה אותה מפני שלא היתה אסורה מקדם, ואסור השביה הוא שגורם לה.

יד, כד מתה אשתו חייב בקבורתה, ולעשות לה הספד וקנינים, בדרך כל המדינה; ואפלו עני שבישראל, לא יפחתו לו משני חליטין ומקוננות. ואם היה עשיר, הכל לפי כבודו; ואם היה כבודה יותר מכבודו, קוברין אותה לפי כבודה: שהאשה, עולה עם בעלה; ואינה יורדת, ואפלו לאחר מיתה.

יד, כה לא רצה לקבר את אשתו, ועמד אחד מודעת עצמו וקברה מוציאין מבעלה בעל פרחו ונותנין לזה, כדי שלא תהיה זו משלכת לפלבים. היה במדינה אחרת פשמתה אשתו בית דין יורדין לנכסיו ומזכרין בלא הכרזה, וקוברין אותה לפי ממון הבעל, ולפי כבודו או לפי כבודה.

הלכות אישות פרק טו

טו, א האשה שהרשת את בעלה, אחר הנשואין, שימנע עונתה הרי זה מתר. במה דברים אמורים, בשחיו לו בנים, שכבר קנים מצות פריה ורביה. אבל אם לא קנים, חייב לבעל בכל עונה עד שחיו לו בנים, מפני שהיא מצות עשה שלתורה, שנאמר "פרו

ורבו".

טו, ב האיש, מצוה על פריה ורביה; אבל לא האשה. ומאימתי יתחייב האיש במצוה זו, מבן שש עשרה שנה או מבן שבע עשרה שנה. וכיון שעברו עשרים שנה ולא נשא אשה הרי זה עובר, ומבטל מצות עשה; ואם היה עוסק בתורה, וטרוד בה, והיה מתירא מלשא אשה, כדי שלא יטרח במזונות ויבטל מן התורה הרי זה מתר להתאחר: שהעוסק במצוה, פטור מן המצוה; וכל שכן, בתלמוד תורה.

טו, ג מי שחשקה נפשו בתורה תמיד, ושגה בה כבן עזאי, ונדבק בה כל ימיו, ולא נשא אשה אין בידו עון: והוא, שלא יהיה יצרו מתגבר עליו; אבל אם היה יצרו מתגבר עליו חייב לשא אשה, ואפלו היו לו בנים, שמוא יבוא לידי הרחור.

טו, ד במה בנים יחיו לאיש, ותתקנים מצוה זו בידו זכר ונקבה, שנאמר "זכר ונקבה, בראם"; היה הבן סריס, או שהיתה הבת אילזנית לא קנים מצוה. נלדו לו ומתו, והניחו בנים הרי זה קנים מצות פריה ורביה: בני בנים, הרי הם בבנים.

טו, ה במה דברים אמורים, בשחיו בני הפנים זכר ונקבה, והיו באים מזכר ונקבה, אף על פי שהזכר בן בתו, והנקבה בת בנו הואיל והם משני בנים, הרי קנים מצות פריה ורביה; אבל אם היה לו בן או בת ומתו, והניח אחד מהן זכר ונקבה עדין לא קנים מצוה.

טו, ו היו לו בנים בגיותו, ונתגיר הוא והם הרי זה קנים מצוה זו. היו לו בנים והוא עבד, ונשתחרר הוא והם לא קנים מצות פריה ורביה, עד שיוליד אחר שנשתחרר: שהעבד, אין לו יחוס.

טו, ז לא ישא אדם עקרה, וזקנה, ואילזנית,

וְקַטְנָה שְׂאִינָה רְאוּיָה לְוֹלֵד אֵלָא אִם בֶּן קָנִים
מִצֻּת פְּרִיָּה וְרִבְיָה, אוֹ שְׁהִיתָה לוֹ אִשָּׁה אַחֲרַת
לְפָרוֹת וְלָרְבוֹת מִמֶּנָּה.

טו, ח נָשָׂא אִשָּׁה וְשָׂחָה עִמָּה עֶשְׂרֵי שָׁנִים, וְלֹא
יָלְדָה חֲרִי זֶה יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה, אוֹ יֵשֵׁא אִשָּׁה
חֲרֹאוּיָה לְוֹלֵד; וְאִם לֹא רָצָה לְהוֹצִיא, בּוֹפִין
אוֹתוֹ וּמִפִּין אוֹתוֹ בְּשׁוּט עַד שְׂיוֹצִיא. וְאִם אָמַר
אֵינִי בּוֹעֵלָה, וַחֲרִינִי שׁוֹכֵן עִמָּה בְּפָנֵי עֲדִים בְּדִי
שָׁלֹא אֶתְיַחַד עִמָּה, בֵּין שְׁאִמְרָה הִיא, בֵּין
שְׁאִמֵּר הוּא אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ, אֵלָא יוֹצִיא אוֹ
יֵשֵׁא אִשָּׁה חֲרֹאוּיָה לְוֹלֵד.

טו, ט שָׂחָת עֶשְׂרֵי שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה, וַחֲרִי הוּא
יֹרֶה שִׁכְבַּת זָרַע בְּחִין חֲזָקָת הַחֲלִי מִמֶּנָּה,
וְתֵצֵא שְׁלֹא בְּכֻתָּבָה. וְיֵשׁ לָהּ תוֹסֶפֶת לֹא תִהְיֶה
זוֹ פְּחוּתָה מֵאִילּוּנִית שְׁלֹא חֲבִיר בָּהּ, שְׂיֵשׁ לָהּ
תוֹסֶפֶת כְּמוֹ שִׁתְּכָאֵר. וְאִם אֵינִי יֹרֶה בְּחִין,
חֲזָקָת הַחֲלִי מִמֶּנּוּ בְּלִבָּד; וּבְשִׂיוֹצִיא, יִתֵּן
הַכְּתֻבָּה כְּלָה עֵיקָר וְתוֹסֶפֶת.

טו, י הוּא אוֹמֵר מִמֶּנָּה נִמְנָע הַוֹלֵד, וְהִיא
אוֹמֶרֶת מִמֶּנּוּ נִמְנָע מִפָּנֵי שְׂאִינִי יֹרֶה בְּחִין
הִיא נְאֻמָּנָה; וְיֵשׁ לוֹ לְהַחֲרִים עַל מִי שְׁטוּעָנָה
דְּבַר שְׂאִינָה יוֹדַעַת אוֹתוֹ בּוֹדָאִי, וְאַחֲרֵי כֵן יִתֵּן
כְּתֻבָּה. וְאִם אָמְרָה אֵינִי יוֹדַעַת, אִם מִמֶּנִּי אִם
מִמֶּנּוּ אֵין לָהּ עֵיקָר כְּתֻבָּה, כְּמוֹ שְׁאִמְרָנִי:
הַעֲמֵד מִמּוֹן בְּחֲזָקָת בְּעָלָיו, עַד שֶׁתִּטָּעַן בּוֹדָאִי
שְׂאִינִי יֹרֶה בְּחִין. וְלָמָּה הִיא נְאֻמָּנָה בְּטָעָנָה
זוֹ, מִפָּנֵי שֶׁהִיא מְרֻגָּשֶׁת אִם יֹרֶה בְּחִין אוֹ לֹא
יֹרֶה; וְהוּא אֵינִי מְרֻגָּשׁ.

טו, יא הָאִשָּׁה שֶׁבָּאָה לְתַבְּעַ בְּעָלָהּ לְגִרְשָׁה אַחֲרֵי
עֶשְׂרֵי שָׁנִים מִפָּנֵי שְׁלֹא יָלְדָה, וְהִיא אוֹמֶרֶת
שְׂאִינִי יֹרֶה בְּחִין שׁוֹמְעִין לָהּ; אִם עַל פִּי שְׂאִינָה
מִצֻּתָּה עַל פְּרִיָּה וְרִבְיָה, צְרִיכָה הִיא לְבָנִים
לְזִקְנוּתָהּ. וּבּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא, וְיִתֵּן עֵיקָר
כְּתֻבָּה בְּלִבָּד שְׁלֹא כְּתֹב לָהּ הַתוֹסֶפֶת, עַל מִנָּת
שֶׁתֵּצֵא לְרִצּוֹנָה וְתִטַּל.

טו, יב הִלָּךְ בְּסַחֲוֶרָה בְּתוֹךְ עֶשְׂרֵי שָׁנִים, אוֹ
שְׁהִיָּה חוּלָה, אוֹ שְׁהִיתָה הִיא חוּלָה, אוֹ שְׁהִיָּה
חֲבוּשִׁין בְּבֵית הָאִסּוּרִין אֵין עוֹלָה לָהּ אוֹתוֹ
זְמַן מִן הַמִּנּוּיִן. הַפִּילָה, מוֹנָה מִיּוֹם שֶׁהַפִּילָה. אִם
הַפִּילָה, וַחֲזָרָה וְהַפִּילָה שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים הַחֲזָקָה
לְנִפְלִים, וְשִׁמָּא לֹא זָכָה לְהַבְנוֹת מִמֶּנָּה; וְיוֹצִיא,
וְיִתֵּן כְּתֻבָּה.

טו, יג הוּא אוֹמֵר הַפִּילָה בְּתוֹךְ עֶשְׂרֵי, בְּדִי
שְׂיִשְׂחָה עִמָּה, וְהִיא אוֹמֶרֶת, לֹא הַפִּלְתִּי נְאֻמָּנָה,
שְׂאִינָה מַחֲזִיקָת עֲצָמָה בְּעֻקְרוֹת; הוּא אוֹמֵר,
הַפִּילָה שָׁנִים, וְהִיא אוֹמֶרֶת, שְׁלֹשָׁה נְאֻמָּנָה,
שְׂאִינָה מַחֲזִיקָת עֲצָמָה בְּמַפְלָת: וְיוֹצִיא, וְיִתֵּן
כְּתֻבָּה. וּבְכָל זֶה, מִשְׁפִּיעָה שְׁבוּעַת הַפֶּת, שְׁלֹא
הַפִּילָה, אוֹ שֶׁהַפִּילָה שְׁלֹשָׁה שְׁבָטָעָנָה זוֹ,
יִתְחַיֵּב לָתֵן כְּתֻבָּה.

טו, יד נִשְׂאָת לְאַחַד, וְשָׂחָת עִמּוֹ עֶשְׂרֵי שָׁנִים וְלֹא
יָלְדָה, וְהוֹצִיאָהּ מִתְּרַת לְהַנָּשֵׂא לְשָׁנִי. שָׂחָת עִם
הַשָּׁנִי עֶשְׂרֵי שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה, לֹא תִנָּשֵׂא
לְשָׁלִישִׁי; וְאִם נִשְׂאָת לְשָׁלִישִׁי, תֵּצֵא בְּלֹא
כְּתֻבָּה אֵלָא אִם בֶּן יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה אַחֲרַת, אוֹ
שְׁקִיָּם מִצֻּת פְּרִיָּה וְרִבְיָה.

טו, טו הָאִשָּׁה שֶׁבָּאָה לְבֵית דִּין וְאָמְרָה, בְּעָלִי
אֵינִי יְכוּל לְשַׁמֵּשׁ בְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ שְׁמוּשׁ
שְׁמוּלִיד, אוֹ שְׂאִינִי יֹרֶה בְּחִין יַעֲשֵׂוּ חֲדָיִנִין
פְּשָׁרָה; וְיֹאמְרוּ לָהּ רְאוּיָה לֵידָה שֶׁתִּנְהַגִּי עִם
בְּעָלִיךְ, עַד שֶׁתִּשְׁהִי עֶשְׂרֵי שָׁנִים, וְלֹא תוֹלִידִי,
וְאַחֲרֵי כֵן תִּתְּבָעֵי. וּמִגִּלְגָּלִין עִמָּה בְּדָבָר, וְאֵין
בּוֹפִין אוֹתָהּ לִישָׁב; וְלֹא דָנִין אוֹתָהּ דִּין מוֹרְדָת,
אֵלָא מֵאֲרִיכִין בְּדָבָר זֶה עַד שֶׁיַּעֲשֵׂוּ פְּשָׁרָה.

טו, טז אִם עַל פִּי שְׁקִיָּם אָדָם מִצֻּת פְּרִיָּה וְרִבְיָה,
חֲרִי הוּא מִצֻּתָּה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים שְׁלֹא יִכְטֹל
מִלְפָּרוֹת וְלָרְבוֹת, כָּל זְמַן שְׂיֵשׁ בּוֹ כּוֹחַ שְׁכָל
הַמּוֹסִיף נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל, כְּאֵלּוֹ בְּנֵה עוֹלָם;
וְכֵן מִצֻּת חֲכָמִים הִיא שְׁלֹא יֵשֵׁב אִישׁ בְּלֹא
אִשָּׁה, שְׁלֹא יִבּוֹא לִידֵי הֶרְחֹק, וְלֹא יִשָּׁב אִשָּׁה

בלא איש, שלא תחשד.

טו, ויז וחובה על כל איש, לקנות לאשתו; אמרו חכמים, אין אדם מקנא לאשתו, אלא אם כן נכנסה בו רוח טהרה. ולא יקנא לה ביותר מדי; ולא יאנם אותה, ויבעל בעל ברהה, אלא לדעתה, ומתוך שיחה ושמחה.

טו, ויז וכן צווי חכמים על האשה שתהיה צנועה בתוך ביתה, ולא תרבה בשחוק וקלות ראש בפני בעלה, ולא תתבע תשמיש המטה בפיה, ולא תהיה מדברת בעסק זה; ולא תמנע מבעלה, כדי לצער עד שיוסיף באהבתה, אלא נשמעת לו, בכל עת שירצה. ותזהר מקרוביו ובני ביתו, כדי שלא יעבר עליו רוח קנאה; ותתרחק מן הפעור, ומן הדומה לפעור.

טו, ויט וכן צווי חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יותר מגופו, ואוהבה כגופו; ואם יש לו ממוץ, מרבה בטובתה בפני הממוץ. ולא יטיל עליה אימה יתרה; ויהיה דבורו עמה בנחת, ולא יהיה עצב ולא רוגז.

טז, וכן צווי חכמים על האשה שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדי, ויהיה לו עליה מורא, ותעשה כל מעשיה על פיו, ויהיה בעיניה כמו שר או מלך: מהלכת בתאות לבו, ומרחקת כל שישנא. וזה הוא דרך כל בנות ישראל ובני ישראל הקדושים, הטהורים בזווג; ובדרכים אלו, יהיה ישובן נאה ומשפח.

הלכות אישות פ"ק טז

טז, א חכמים שמכנסת האשה לבעלה, בין קרקע בין עבדים בין מטלטלין אף על פי שהן נכתבין בשטר כתבה אינן נקראין כתבה, אלא נדונייה שמה. ואם קבל הבעל אחריות הנדונייה עליו, ונעשת ברשותו אם פחתה, פחתה לו, ואם הותירה, הותירה לו הרי זו

נקראת נכסי צאן ברזל; ואם לא קבל אחריות הנדונייה עליו, אלא הרי היא ברשות האשה אם פחתה, פחתה לה, ואם הותירה, הותירה לה הרי זו נקראת נכסי מלוג.

טז, ב וכן כל נכסים שיש לאשה שלא הכניסה אותן לבעלה, ולא כתבה אותן בכתבה, אלא נשארו לה לעצמה, או נפלו לה בירשה אחר שנתארסה, או נתנו לה במתנה חבל נקראין נכסי מלוג, שכלן ברשותה הן. ואין נקרא כתבה, אלא עיקר כתבה שהוא מאה או מאתים עם התוספת בלבד.

טז, ג כבר הודענו שחכמים תקנו כתבה לאשה, ודין התוספת כדין העיקר; ולא תקנוה לגבותה כל זמן שתירצה, אלא הרי היא פחוב שקבוע לו זמן, ואין הכתבה נגבית, אלא לאחר מיתת הבעל או אם גרשה.

טז, ד וכן התקינו שאם היה לבעל שדות טובות ורעות ובינוניות, ובאה האשה לגבות כתבתה אחר מותו שלא תגבה אלא מן הרעה שבנכסיו, והיא הנקראת זבורית.

טז, ה וכן התקינו שפשתבוא לגבות אחר מותו, לא תגבה עד שתשבע בנקיטת חפץ, שלא הנח אצלה כלום, ושלא מכרה לו כתבתה ולא מחלה אותה; ושמן לה כל שעליה, ופוחתין אותו מכתבתה. אבל אם גרשה לרצונה, גובה בלא שבועה; ואין שמין בסות שעליה שהרי לקחן לה, וזכתה בהן, והוא רוצה להוציאה, לא היא.

טז, ו וכן התקינו שלא תגבה האלמנה כתבתה, אלא מן הקרקע. ואינה גובה משבח ששכחו נכסים לאחר מיתת הבעל; ואין הפנות גזונות לאחר מיתת אביהן משבח ששכחו נכסים לאחר מיתתו; ואינה טורפת בכתבתה משבח שהשביח הלוקח, אף על פי שבעל חוב גובה

את השָׁבָח. וּדְבָרִים אֵלֹהִי, מִקְלִי כְּתִבָּה הֵם.

טז, וְכֵן מִקְלִי כְּתִבָּה, שֶׁתַּטֵּל הָאִשָּׁה כְּתִבָּתָה מִן הַפְּחוֹת שְׂבִמְטִיעוֹת. בִּיצֵד: נָשָׂא אִשָּׁה בְּמָקוֹם, וְגִרְשָׁה בְּמָקוֹם אַחֵר אִם הָיוּ מַעוֹת מְקוֹם הַנְּשׂוּאִין טוֹבוֹת מִמַּעוֹת מְקוֹם הַגְּרוּשִׁין, נוֹתֵן לָהּ מִמַּעוֹת מְקוֹם הַגְּרוּשִׁין; וְאִם הָיוּ מַעוֹת מְקוֹם הַגְּרוּשִׁין טוֹבוֹת מִמַּעוֹת מְקוֹם הַנְּשׂוּאִין, נוֹתֵן לָהּ מִמַּעוֹת מְקוֹם הַנְּשׂוּאִין.

טז, ח בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בִּשְׁחִיָּה בְּכַתְּבָתָה מַעוֹת סֵתֵם; אֲבָל אִם פָּרַשׁ בָּהּ מִטִּבֵּעַ יְדוּעַ, בֵּין בְּעִיקָר בֵּין בַּתּוֹסֶפֶת חֲרִי הִיא כְּדִין הַמִּלְוָה אֶת חֲבֵרוֹ מִטִּבֵּעַ יְדוּעַ, שְׁנוֹתָן לוֹ כְּמֵה שְׁחִלְוָהוּ, כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר בְּהַלְבוֹת הַלּוֹאָה.

טז, ט תִּקְנֵנוּ הַגְּאוּנִים בְּכָל הַיְּשִׁיבוֹת, שֶׁתִּהְיֶה אִשָּׁה גּוֹבָה כְּתִבָּתָה אַחֵר מִיתֵת בַּעֲלָהּ, אִם מִן הַמִּטְלָטְלִין, בְּדֶרֶךְ שֶׁתִּקְנֵנוּ לְבַעַל חוֹב לְגִבּוֹת מִן הַמִּטְלָטְלִין; וּפְשֻׁטָּה תִּקְנָה זֶה, בְּכָל יִשְׂרָאֵל. וְכֵן שְׂאָר תִּנְאִי כְּתִבָּה בְּלֵן כְּתִבָּה הֵן, וְיִשְׁנֹן בַּמִּטְלָטְלִין כְּקֶרֶקַע חוּץ מִכְּתִבַּת בְּנִין דְּבָרִין, שֶׁלֹּא מִצָּאֵנוּ מִנְּהֵג יִרְשָׁתָה פְּשׁוּט בְּכָל הַיְּשִׁיבוֹת. לְפִיכָּךְ אֲנִי אוֹמֵר, מַעֲמִידִין אוֹתָהּ עַל דִּין הַתְּלָמוּד, שְׂאִין יוֹרְשִׁין כְּתִבַּת אִמּוֹן, אֲלֹא מִן הַקֶּרֶקַע.

טז, י כָּכָר נִחְגּוּ בְּכָל מְקוֹמוֹת שְׂיִדְעָנוּ וְשִׁשְׁמַעְנוּ שְׂמִיעוֹן, שִׁיכְתְּבוּ בְּכַתְּבָה, בֵּין מִקְרָקַעִי בֵּין מִטְלָטְלִי; וְדָבָר זֶה תִּקּוֹן גָּדוֹל הוּא, וְאֲנָשִׁים נְבוֹנִים הִנֵּהִינוּ בּוֹ שְׁחֲרִי זֶה תִּנְאִי שְׂבִימְמוֹן, וְנִמְצָאת הַאֲלֻמָּנָה גּוֹבָה מִן הַמִּטְלָטְלִין כְּתִנְאִי זֶה, לֹא בְּתִקְנַת אַחֲרָנִים.

טז, יא חֲרִי שֶׁלֹּא כָּתֵב כָּךְ בִּשְׁטָר כְּתִבָּה, אֲלֹא נָשָׂא סֵתֵם אִם הִיָּה יוֹדֵעַ בְּתִקְנָה זֶה שְׁלֵגְאוּנִים, גּוֹבָה. וְאִם לֹא, אוֹ שֶׁנִּסְתַּפֵּק לָנוּ הַדְּבָר מִתִּישְׁבִּין בְּדָבָר זֶה חֲרִיבָה: שְׂאִין כּוֹחַ בְּתִקְנַת הַגְּאוּנִים לְדוֹן בָּהּ, אִם עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְּפָרְשָׁה,

כְּדִין תִּנְאִי כְּתִבָּה, שֶׁהֵם תִּקְנַת הַסְּנֵהֲדִין הַגְּדוֹלָה עַד שְׁנוּצִיא מִמּוֹן בָּהּ מִן הַיּוֹרְשִׁים.

טז, יב וְעוֹד תִּקְנֵנוּ חֲכָמִים שְׂיִהִיוּ כָּל נָכְסֵי הַבַּעַל, אַחֲרָאִין וְעֶרְבָאִין לְכַתְּבָה: אֲפִלּוּ כְּתִבָּתָה מִנָּה, וְיֵשׁ לוֹ קֶרֶקַע בְּאֵלָפִים זְחוּבִים הַכֵּל תַּחַת שְׁעִבּוֹד הַכְּתִבָּה. וְכָל שְׂיִמְכָר אַחֵר הַנְּשׂוּאִין מִנְּכָסֵיוֹ אִם עַל פִּי שְׂמִמְכָרוּ קִיָּם, וְיֵשׁ לוֹ לְמִכָּר כָּל נָכְסֵיוֹ אִם יִרְצֶה יֵשׁ לָהּ לְטָרַף אוֹתָן בְּכַתְּבָתָה כְּשִׁיגְרִשְׁנָה אוֹ כְּשִׁימּוֹת, אִם לֹא תִמְצָא נָכְסִים בְּנֵי חוּרִין; וְכִשְׁתְּטָרַף, לֹא תִטָּרַף אֲלֹא בִּשְׁבוּעָה בְּנִקְיֻת חֶפְזִין כְּדִין כָּל בַּעֲלֵי חוֹבוֹת. וְתִקְנָה זֶה, כְּדִי שֶׁלֹּא תִהְיֶה כְּתִבָּתָה קֹלָה בְּעֵינָיו.

טז, יג כְּשִׁמְשִׁבִּיעִין בֵּית דִּין אוֹ הַיּוֹרְשִׁין אֶת הַאֲלֻמָּנָה כְּשֶׁתְּבוֹא לְגִבּוֹת כְּתִבָּתָה, אִין מִשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ אֲלֹא חוּץ לְבֵית דִּין, מִפְּנֵי שֶׁבִּתִּי דִּינִין הָיוּ נִמְנָעִין מִלְּחַשְׁבִּיעָהּ, שְׁחֹשְׁשִׁין לָהּ שְׂמָא לֹא תִדְקַדֵּק עַל עֲצָמָה בִּשְׁבוּעָה. וְאִם רָצוּ חִיתוּמִים לְחִדְיָרָה, נוֹדְרֵת לָהּ כָּל מַה שְׂיִרְצוּ; וּמִדִּירִין אוֹתָהּ בְּבֵית דִּין, וְאַחֵר כָּךְ נוֹטֶלֶת כְּתִבָּתָה.

טז, יד מִתָּה הַאֲלֻמָּנָה קִדָּם שֶׁתְּשַׁבַּע אִין יוֹרְשִׁיָּהּ יוֹרְשִׁין מִכְּתִבָּתָה כְּלוּם, שְׂאִין לָהּ כְּתִבָּה עַד שֶׁתְּשַׁבַּע. וְאִם נִשְׂאת קִדָּם שֶׁתְּשַׁבַּע חֲרִי זֶה נִשְׁבַּעַת אַחֵר הַנְּשׂוּאִין, וְנוֹטֶלֶת כָּל זְמַן שֶׁתִּרְצֶה; אֲבָל אִינָה נוֹדְרֵת וְנוֹטֶלֶת, שְׂמָא יִפָּר הַבַּעַל.

טז, טו יַחַד לָהּ קֶרֶקַע בְּכַתְּבָתָה בֵּין שְׂיִחְדָּה בְּאַרְבַּעַת הַמִּצָּרִים, בֵּין בְּמִצָּר אַחֵד גּוֹבָה אֶת כְּתִבָּתָה מִמֶּנָּה, בְּלֹא שְׁבוּעָה. וְכֵן אִם כָּתֵב לָהּ מִטְלָטְלִין, וְהָן עֲצָמֹן קִימִין נוֹטֶלֶת אוֹתָן, בְּלֹא שְׁבוּעָה. וְכֵן אִם נִמְכְּרוּ, וְנִלְקַח בָּהֶן מִטְלָטְלִין אַחֲרִים, וְנוֹדֵעַ שְׂאֵלֵהוּ הַשְּׁנִיִּים מִדְּמֵי הַמִּטְלָטְלִין חֲרָאֲשׁוּנִים נוֹטֶלֶת בְּלֹא שְׁבוּעָה.

טז, כז, חפזגמט כתבתה, לא תפרע אלא בשבועה. פיצד: הוציאה שטר כתבה שיש בו אלה זוז, הפעל אומר, נתקבלה חבל, והיא אומרת, לא נתקבלתי אלא כך וכך ואפלו יש עליה עדים במקצת שנטלה, ואפלו דקדקה בחשבון מה שנטלה בחצי חצי פרוטה לא תטל השאר, אלא בשבועה.

טז, יז אמר הפעל, נתקבלה חבל, והיא אומרת, לא נתקבלתי כלום, ועד אחד מעיד עליה שנתקבלה חבל, או מקצת לא תפרע אלא בשבועה.

טז, יח הנפרעת שלא בפניו, לא תפרע אלא בשבועה. פיצד: חרי שגרש את אשתו, והלך לו בית דין יורדין לנכסיו אחר שתשבע, ומגבין אותה כתבתה: והוא שיהיה במקום רחוק, שיש להן טרח להודיעו, אבל אם קרוב הדרך להודיעו, שולחין לו ומודיעין אותו אם לא יבוא, תשבע ותטל.

טז, יט חפזחת כתבתה, נפרעת שלא בשבועה. פיצד: הוציאה שטר כתבה באלה זוז, הוא אומר, נתקבלה חבל, והיא אומרת, לא נתקבלתי כלום ואין לי אלא חמש מאות, וזה שכתב לי אלה אמנה שהיתה ביני לבינו חרי זו נפרעת, שלא בשבועה. אבל אם אמרה, אין בשטר כתבתי אלא חמש מאות אינה נפרעת בשטר זה שיש בו אלה כלום, שהרי בטלה אותו וכאלו הודת שהוא שקר; לפיכך נשבע שבועת הסת, ונפטר.

טז, כ כל מקום שאמרנו, לא תפרע אלא בשבועה אומרים לה בית דין, השבועי וטלי; ומקום שנאמר תפרע שלא בשבועה אומרים לבעל, עמד ותן לה, ואין אתה נאמן בטענה זו, עד שתביא ראיה לדבריה. אומר הבעל מעצמו, תשבע לי על טענתי אומרים לה, השבועי וטלי; ותשבע בנקיטת חפץ.

טז, כא התנה עמה שתגבה כתבתה בלא שבועה, או שהיא נאמנת בכל מה שתטען גובה ממנו, בלא שבועה כלל; אבל אם באת לפרע מיורשיו, תשבע ואחר כך תטל. התנה עמה שתהיה נוטלת מיורשיו בלא שבועה, או שתהיה נאמנת על יורשיו חרי זו נוטלת מהן, בלא שבועה. אבל אם באה לטרוף מנכסים משעבדים לא תטרוף אלא בשבועה, ואף על פי שהאמינה הפעל: שאין תנאי הפעל מועיל אלא עליו, ועל יורשיו; אבל להפסיד ממון אחרים, אינו מועיל.

טז, כב אלמנה שהיה שטר כתבתה יוצא מתחת ידה נשבעת וגובה כתבתה לעולם, אפלו אחר מאה שנה, בין שהיתה בבית בעלה, בין שהיתה בבית אביה. ואם אין שטר כתבה יוצא מתחת ידה אין לה כלום, ואפלו עיקר כתבה, ואפלו תבעה ביום מיתת בעלה; וכן הגרושה אפלו עיקר כתבה אין לה, עד שתוציא שטר כתבה.

טז, כג כמה דברים אמורים, במקום שדרבן לכתב כתבה; אבל במקום שאין דרבן לכתב כתבה, אלא סומכין על תנאי בית דין חרי זו גובה עיקר כתבה, אף על פי שאין בידה שטר כתבה, בין נתגרשה בין נתאלמנה, בין היתה בבית בעלה בין היתה בבית אביה. אבל תוספת, אין לה בכל מקום אלא בראיה ברוורה. טז, כד ועד כמה תגבה האלמנה העיקר, במקום שאין בותבין כתבה אם היתה בבית בעלה, גובה לעולם; ואם היתה בבית אביה, עד עשרים וחמש שנה. ואם באה לתבע אחר עשרים וחמש שנה, אין לה כלום, שאלו לא מחלה, לא שתקה כל זמן זה; וחרי אינה עם חירשים, כדי שתאמר נכלמתי מלתבען והן עמי בבית. לפיכך אם היה חירש עצמו מוליך לה מזונותיה לבית אביה, ומטפל בה יש לה

לַתְּבַע כְּתִבְתָּהּ, אֶפְלוּ אַחֵר חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה:
מִפְּנֵי שֶׁזֶה שִׁשְׁתָּקָה וְלֹא תִבְעָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא
בּוֹשָׁה מִן הַיּוֹרֵשׁ.

טז, כה היא אומרת, כתולה נשאתי ועיקר
כתבתי מאתי, והפעל או יורשיו אומרים,
בעולה נשאת ואין לה אלא מאה אם יש עדים
שָׂרְאוּ שֶׁעָשׂוּ לָהּ הַמִּנְהָגוֹת שֶׁנִּהְגּוּ אֲנָשִׁי אוֹתָהּ
הָעִיר לַעֲשׂוֹתָן לַכְּתוּלָה, כְּגוֹן מִיָּנִי שֶׁמָּחָה או
מִלְּבוּשׁ יָדוּעַ או כְּתָרִים או שָׂאֵר דְּבָרִים שֶׁאֵין
עוֹשִׂין כֵּן אֲלֹא לַכְּתוּלָה הָרִי זֶה נֹטְלָת מֵאֲתֵיב;
וְאִם אֵין לָהּ עֲדִים בָּזֶה, הָרִי זֶה נֹטְלָת מֵאֶה.
וְאִם הָיָה הִפְעֵל קִיָּם יֵשׁ לָהּ לְהַשְׁבִּיעַ שְׁבוּעַת
הַתּוֹרָה, שֶׁחָרִי הוֹדָה בְּמִקְצַת הַטֵּעֲנָה. וְנֶאֱמַן
הַקָּטָן לְהַעֲדִיד בְּגִדְלוֹ וְלֹאמַר, זָכוֹר אֲנִי כְּשֶׁהֵייתִי
קָטָן שֶׁנֶּעֱשָׂה לְפָלוּגִית מִנְּהַג הַכְּתוּלּוֹת. וְכָל
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹתֵבִין כְּתִבָּהּ,
כִּמּוֹ שְׂאֵמְרָנוּ.

טז, כו האשה שאמרה לבעלה, גרשתי נאמנת,
שאינה מעזה פניה בפני בעלה; לפיכך האשה
שהוציאה שטר כתבה ואין עמה גט, ואמרה
לבעלה, גרשתי ואבד גט, תן לי כתבתי,
והיא אומר, לא גרשתי חייב לתן עיקר כתבה;
אבל אינו נותן התוספת, עד שתביא ראיה
ברורה שגרש, או שיצא גט עם הכתבה מתחת
ידה.

טז, כז אמר לה הפעל, כן היה, גרשתי ונתתי
כל הכתבה עיקר ותוספת, וכתבת לי שובר
ואבד שוברי מתוך שייכול לומר, לא גרשתי
ולא יתחייב בתוספת, הרי זה נאמן; ומשביעה
בנקיטת חפץ, ונותן לה את העיקר, ונשבע
הוא שבועת הסת, על התוספת.

טז, כח הוציאה גט, ואין בידיה שטר כתבה אם
דרך אותו המקום שלא יכתבו כתבה גובה
עיקר כתבה בגט שבידה. ואם דרבן לכתב
כתבה אפלו עיקר אין לה, עד שתוציא שטר

כתבה כמו שבארנו; ונשבע הפעל שבועת
הסת על טענתה, ונפטרה.

טז, כט הוציאה שני גטין, ושתי כתבות גובה
שתי כתבות. הוציאה שתי כתבות, וגט אחד
אינה גובה אלא כתבה אחת: ואיזו מהן גובה
אם שתייהן שוות בטלה אחרונה את הראשונה,
ואינה טורפת אלא מזמן אחרונה; ואם היה
באחת משתייהן תוספת על חברתה גובה
באיזו מהן שתרצה, ותבטל השניה.

טז, ל הוציאה שני גטין, וכתבה אחת אין לה
אלא כתבה אחת: שהמגרש את אשתו
והחזירה סתם, על כתבתה הראשונה החזירה.

טז, לא הוציאה גט וכתבה, אחר מיתת בעלה
אם גט קודם לכתבה גובה בגט זה עיקר
כתבה, אם אין דרבן לכתב כתבה, וגובה כל
מה שיש בכתבה, שחרי זכתה בה במיתתו;
ואם כתבה קדמה את הגט אין לה אלא כתבה
אחת, שעל כתבתה הראשונה החזירה.

טז, לב האשה נאמנת לומר, מת בעלי כדי
שתנשא, כמו שיתבאר בהלכות גרושין;
ומתנאיי הכתבה, שאם תנשא לאחר אחר
מותו, תטל מה שכתב לה בכתבתה. לפיכך
אם באה לבית דין ואמרה, מת בעלי התירוני
להנשא, ולא הזכירה שם כתבה פעולם מתירין
אותה להנשא, ומשביעין אותה ונותנין לה
כתבתה.

טז, לד באה ואמרה, מת בעלי, תנו לי כתבתי
אף להנשא אין מתירין אותה: שעל עסקי
הכתבה באה, וחרי זה בחזקת שלא מת; ואין
דעתה להנשא, אלא לטל כתבה מחיים בלבד.

טז, לה באה ואמרה, מת בעלי, התירוני
להנשא, ותנו לי כתבתי מתירין אותה להנשא
ונותנין לה כתבתה, מפני שעיקר דבריה על
עסקי נשואין באה. אבל אם אמרה, תנו לי

בְּתַבְתִּי, וְחִתִּירוֹנִי לְהַנְשֵׂא מִתִּירִין אֹתָהּ, וְאִין
נֹתֵנִין לָהּ בְּתַבָּהּ; וְאִם תִּפְסָהּ, אִין מוֹצִיאִין
מִיָּדָהּ.

==הזמנים לפי אופק ניו חו"ל==

6SEPראשוןכד24			בבלי: חולין קט ירושלמי: שבועות יא תוספתא: סנהדרין יב נ"ך: שמואלב ד רמב"ם: אישות י	פשטינין לסליחות 1st Day of Selichos	
				עלות השחר 5:15 סו"ז קר"ש - פג"א 9:04 סו"ז תפלה - פג"א 10:21 שקיעה 7:19	נץ החמה 6:28 סו"ז קר"ש - גר"א 9:40 סו"ז תפלה - גר"א 10:45 צה"כ לשיטת ר"ת 8:32
7SEPשניכה25			בבלי: חולין קל ירושלמי: שבועות יב תוספתא: סנהדרין יג נ"ך: שמואלב ה רמב"ם: אישות יא	ב' דסליחות	
				עלות השחר 5:16 סו"ז קר"ש - פג"א 9:05 סו"ז תפלה - פג"א 10:21 שקיעה 7:18	נץ החמה 6:29 סו"ז קר"ש - גר"א 9:41 סו"ז תפלה - גר"א 10:45 צה"כ לשיטת ר"ת 8:31
8SEPשלישיכז26			בבלי: חולין קלא ירושלמי: שבועות יג תוספתא: סנהדרין יד נ"ך: שמואלב ו רמב"ם: אישות יב	ג' דסליחות	
				עלות השחר 5:17 סו"ז קר"ש - פג"א 9:05 סו"ז תפלה - פג"א 10:21 שקיעה 7:16	נץ החמה 6:30 סו"ז קר"ש - גר"א 9:41 סו"ז תפלה - גר"א 10:45 צה"כ לשיטת ר"ת 8:29
9SEPרביעיכז27			בבלי: חולין קלב ירושלמי: שבועות יד תוספתא: מכות א נ"ך: שמואלב ז רמב"ם: אישות יג	ד' דסליחות	
				עלות השחר 5:18 סו"ז קר"ש - פג"א 9:05 סו"ז תפלה - פג"א 10:21 שקיעה 7:14	נץ החמה 6:31 סו"ז קר"ש - גר"א 9:41 סו"ז תפלה - גר"א 10:45 צה"כ לשיטת ר"ת 8:27
10SEPהמישיכח28			בבלי: חולין קלג ירושלמי: שבועות טו תוספתא: מכות ב נ"ך: שמואלב ח רמב"ם: אישות יד	ה' דסליחות	
				עלות השחר 5:19 סו"ז קר"ש - פג"א 9:06 סו"ז תפלה - פג"א 10:21 שקיעה 7:13	נץ החמה 6:32 סו"ז קר"ש - גר"א 9:42 סו"ז תפלה - גר"א 10:45 צה"כ לשיטת ר"ת 8:26
11SEPששיכט29			בבלי: חולין קלד ירושלמי: שבועות טז תוספתא: מכות ג נ"ך: שמואלב ט רמב"ם: אישות טו	ערב ראש השנה תשפ"ז, זכור ברית Rosh Hashana Eve	
				עלות השחר 5:20 סו"ז קר"ש - פג"א 9:06 סו"ז תפלה - פג"א 10:21 שקיעה 7:11	נץ החמה 6:33 סו"ז קר"ש - גר"א 9:42 סו"ז תפלה - גר"א 10:45 צה"כ לשיטת ר"ת 8:24
12SEPשב"קא1			בבלי: חולין קלה ירושלמי: שבועות יז תוספתא: מכות ד נ"ך: שמואלב י רמב"ם: אישות טז	א' דראש השנה תשפ"ז 1st Day Rosh Hashana	
				עלות השחר 5:21 סו"ז קר"ש - פג"א 9:06 סו"ז תפלה - פג"א 10:21 שקיעה 7:09	נץ החמה 6:34 סו"ז קר"ש - גר"א 9:42 סו"ז תפלה - גר"א 10:45 צה"כ לשיטת ר"ת 8:22

הדלקת הנרות 6:53 Candle Lighting

הדלקת הנרות 8:22 Candle Lighting

(שיחות הר"ן סימן רי"ד)

ערב ראש השנה איז גוט צו געבן א פֿידיון.